

GAEKWAD'S ORIENTAL SERIES

Published under the Authority of
the Government of His Highness
the Maharaja Gaekwad of Baroda.

GENERAL EDITOR:

B. BHATTACHARVVA, M.A., Ph.D.,
Rajaratna

No. LIII

શ્રીગુહ્રસમાજતન્ત્રમ् ।

GUHYASAMĀJA TANTRA
OR
TATHĀGATAGUHYAKA

CITICALLY EDITED WITH INTRODUCTION AND INDEX BY

BENOYTOŠ BHATTACHARYYA, M.A., PH.D.,

Rājarsi,

Director, Oriental Institute, Baroda

1931

Oriental Institute

Baroda

Pages 1-152 printed by D. N. Banerji at the Banerji Press,
2, Maharani Sarnamoyee Road, Calcutta, and the
remainder by P. Knight at the Baptist
Mission Press, 41, Lower Circular
Road, Calcutta

and

Published by Benoytosh Bhattacharyya, Director, Oriental
Institute, Baroda, on behalf of the Government of His
Highness the Maharaja Gaekwad of Baroda.

Price Rs. 4-4-0.

PREFACE.

The *Guhyasamāja Tantra* also known as the *Tathāgata-guhyaka* is for the first time presented in original Sanskrit as No. LIII of the *Gækicad's Oriental Series*. The immense value of the *Guhyasamāja* for a critical study of the Tāntric literature of India can scarcely be exaggerated not only because it is one of the earliest Buddhist Tantras to be written, probably in the third century in Asaṅga's time, but also because the later writers on Tantra found in it their chief source of inspiration. Its importance was readily recognised by the Chinese who translated it in their *Tripiṭaka* in the tenth century and by the Tibetans who also made a translation of it which now forms part of the Tibetan Kangyur. The *Guhyasamāja* ushered into existence the element of Śakti in all forms of Yoga practices and thus became an object of interest for all those who are engaged in the study of the origin and development of the Tāntric literature. It abounds in bold and original ideas and is rich in explanations of Yaugic terms, practices and doctrines, some of which have been treated of in the introduction together with a notice of problems connected with the text.

It is needless to point out that Yoga, Hāthayoga and the Tantras are regarded as the greatest contributions of Sanskrit to world culture, as their chief objective is to develop the hidden powers of mind which when properly evolved have been found to be much more powerful than material forces. Elaborate rules and regulations and processes have been described in these systems which are chiefly concerned with spiritual or psychical culture. There is nothing in the world to compete with them, and in these days of international psychical research congresses and international associations for the cultivation of Yoga, a publication of this kind is likely to prove very useful for the promotion of psychical research.

The *Guhyasamāja* is ordinarily believed to consist of two parts: Purvārdha and Uttarārdha, and there are manuscripts in Nepal and Cambridge giving both the parts. But there are reasons to suppose that only the first half is genuine and the second part is a later addition, chiefly because the *Guhyasamāja* is known to later writers as *Aṣṭādaśapañčala* or consisting of only eighteen chapters, as also because in the second part a considerable portion of the *Prajñopāyaviniścayasiddhi* is incorporated with chapter colophons and even with the name of the author which appears in the body of the book. The *Prajñopāyaviniścayasiddhi* is the work of Anaṅgavajra who flourished at the end of the seventh century and as this work is incorporated in the second book it cannot but be regarded as an addition, and hence this part has been excluded from the present edition.

The present edition of the *Guhyasamāja* is based on four manuscripts of the work belonging to the various MSS. Libraries.

A. MS belonging to the Asiatic Society of Bengal and described in the *Nepalese Buddhist Literature*, p. 261 ff. of Raja Rajendralal Mitra.

B. MS in the Baroda Oriental Institute No. 13174. This is a recent copy of an ancient manuscript in the possession of Pandit Siddhiharsa Vajracaryya of Nepal, himself a Buddhist Tantric.

C. MS belonging to the University Library, Cambridge, and described in Bendall's *Catalogue of Manuscripts in the University Library, Cambridge*, p. 70f. A photograph copy of this MS was obtained from the Cambridge University for the purpose of collation.

D. MS belonging to the Royal Asiatic Society Library of Bombay. It is a very incomplete manuscript of the work in which parts of the first and the 16th and the whole of the 17th and 18th Pañcas only are available. The manuscript was obtained when the earlier portions had already been printed, and hence the readings of this MS for chapter I are given

in the Errata. Some of these readings are really very good.

Our grateful acknowledgements are due in the first instance to the owners of the different MSS Libraries who have rendered considerable help by lending their MSS, particularly to the Librarian of the Cambridge University Library for his promptness in supplying a *rotograph* copy of the MS. Pandits Lalchandra B. Gandhi and Ramaswami Sastri of the Institute rendered very useful assistance in correcting the proofs, and Mahadeva Ananta Joshi very kindly prepared the index. To these gentlemen the present editor is deeply indebted.

B. BHATTACHARYYA,

BARODA,

The 9th July, 1931.

INTRODUCTION.

The first thing in the *Guhyasaṃāja* that strikes a reader is the peculiarity of the opening chapter where the Lord is introduced in an Assembly of the Faithful as sporting in the sacred knowledge arising out of the body, mind and speech of the Tathāgatas in the company of numerous Tathāgatas and Bodhisattvas. This form of composition is known as the Saṅgīti which is very popular with the Buddhist writers. The word Saṅgīti means chanting together, and is peculiar to Buddhism. Buddha preached all his life after obtaining enlightenment, but he never wrote anything. In order that his teachings might be preserved his disciples after his death met together and reproduced his teachings and chanted them together. This is the beginning of the Saṅgīti. These Saṅgītis begin with the description of an Assembly of the Faithful where Buddha Bhagavān comes and sits in various Samādhis and addresses the Assembly on various matters. The first Saṅgītis composed and chanted together related to the teachings of Buddha, but later on whenever new ideas were introduced into Buddhism they too appeared in the form of Saṅgītis, and the Buddhists would not accept anything new unless it was taught in Saṅgītis. The Tāntrics when they made an attempt to introduce their own novel doctrines into the old cult were, therefore, compelled to introduce them in the form of Saṅgītis.

In the development of the Saṅgīti literature of the Buddhists certain peculiarities are noticeable. First of all, the Saṅgītis in later days were divided into two distinct groups, one in which Buddha is introduced in an assembly consisting of Bodhisattvas, Bhiksus, etc., and the other in which he is introduced as sporting in the sacred knowledge arising out of the body, mind and speech of the Tathāgatas. The first kind is seen in Hinayāna and Mahāyāna works, while the second is met with in most of the Tantras particularly of the Yoga and Yogatantra class. Again, in the earlier Saṅgītis mostly the description of the Assembly is as a rule, minute and detailed, while in the later works it is short and very concise. The description of the Assembly in works like *Gaṇḍavyūha*, *Mahāśrīmūlakalpa*, and even in *Guhyasaṃāja* is very elaborate and detailed, while in later works like

the *Bhūtaḍāmara Tantra*, etc., the description is very brief, for the subject matter is introduced at once without many preliminaries.

The *Guhyaśamāja* is in the Saṅgīti form and as the description of the Assembly is fairly elaborate it may be easily classed with the earlier Saṅgītis. Moreover, as the *Guhyaśamāja* belongs to the Yoga-Tantra class, the Bhagavān is introduced in the Assembly while sporting in the sacred knowledge arising out of the body, speech and mind of the Tathāgatas, in the company of the Tathāgatas, Dhyāni Buddhas, Bodhisattvas and Buddhaśaktis. If the *Guhyaśamāja* is to be considered the earliest Buddhist Tantra, for reasons that will be given in the sequel, then, it may be regarded also as the earliest work of the second class of Saṅgītis described above.

The Saṅgītis are classed as Buddhavacana or the words spoken by the Buddha and as such their translations in Tibetan find place in the Kangyur collection, while the other Tantras, which are composed by Buddhist professors, when translated into Tibetan, are included in the Tangyur collection. The *Guhyaśamāja* being a Saṅgīti, was translated into Tibetan and its Tibetan translation finds place in the Kangyur collection.¹ The work also attracted the attention of the Chinese at a time when interest evinced in the Tantras was growing in China, and the work was translated into Chinese along with many other Tāntreic works in the latter part of the 10th century A.D.²

The purpose for which the *Guhyaśamāja* was written seems to be to indicate a short and correct path for obtaining Buddhahood or emancipation, through the Yaugic processes. While giving directions for the attainment of emancipation it incidentally mentions many other minor perfections or Siddhis by means of which the worshipper is enabled to gain a variety of magical powers. Thus in the 18th chapter it is said that the Siddhis or perfections are of two kinds, namely, Sāmānya (ordinary) and Uttama (excellent). The Siddhis like Antardhāna or miraculous disappearance, etc., are known to belong to the Sāmānya or the first kind. But the Buddhas have declared that the attainment of Buddhahood is of the highest or the

¹ Beck, p. 85, para 11 where it is called *Sarva-Tathāgata Kṣaya-vak-citta-rahasya-guhyaśamāja-nītrā-mahikalpaśākya*.

² Nanjio: *A Catalogue of the Chinese translation of the Buddhist Tripitaka*, p. 225, no. 1027. *Guhyaśamāja* was translated A.D. 980-1000, during the reign of the Sung Dynasty A.D. 960-1127.

second kind.¹ The second kind of Siddhi can only be attained by having recourse to the practice of Yoga with its six limbs.²

The aim of the *Guhyasaṃmāja* is further illustrated by the following verse:—

दुष्करैनियमेन्तोऽत्रः सेव्यमानो च सिद्धति ।
सर्वकामोपमोगेत्पु सेव्यस्यासु सिद्धति ॥ p. 27.

'No one can succeed in obtaining perfection through processes which are difficult and painful; but one can succeed easily through the satisfaction of all desires.'

In earlier days the rules and regulations for the worshipper in Hinayāna and Mahāyāna were very severe, involving much inconvenience and great bodily sufferings. Even then, the attainment of actual Buddhahood meant an inordinately long time or even many births. But the *Guhyasaṃmāja* prescribes a process by which emancipation can be obtained within the shortest time possible, and even in one birth.³

Another purpose for which the *Guhyasaṃmāja* was written seems to be to introduce the element of Śakti into Buddhism particularly for obtaining emancipation through Yoga and Samādhi. We find, for instance, in the opening chapter the Lord of the Assembly transforming himself in many ways in the form of the five Dhyāni Buddhas and associating each of the Buddhas with a Śakti. Moreover, in the 18th chapter while describing the different ceremonies of initiation (Abhiṣeka) mention is made of Prajñā-abhiṣeka or initiation of the disciple with Prajñā or Śakti. There it is said that the preceptor should take by the hand the Śakti who is beautiful, agreeable to the disciple, and also an adept in the practice of Yoga, and place it on the hand of the disciple after citing the Tathāgatas as witnesses. Then after placing his own hand on the head of the disciple he should say that Buddhahood is impossible of attainment by any other means and, therefore, this Vidyā should be accepted. The worldly phenomena

¹ अनादीतादयः चिदा; पासान्दाइति कोलिंगः ।
चिदित्तसमित्ताज्ञवृद्धा तु दत्तसाधनम् ।

p. 162.

² सेव्यस्याद्योजनं कृत्वा साधनसाधनम् ।
साधयेद्वया लैव जायते भिदित्तम् ।

p. 163.

³ तदितेन अकर्ति गुणसमाप्ताभिरसो वादिष्ठसः सर्वत्रामानामि तु इति सर्वा
गच्छति ।

p. 164.

though non-dual in essence appear to be dual; therefore, you should never abandon her in life. This is what is known as Vidyāvrata or the vow of Vidyā and anyone who disregards this cannot obtain perfection of the Uttama kind.¹

In the work stress is laid again and again on the necessity of having Śaktis for the purpose of Yaugic practices, and this seems to be one of the chief reasons which leads one to suppose that the *Guhya-samāja* for the first time introduced the Śakti worship in Buddhist Yoga, and that is why all the later authorities referred with great reverence to *Guhyasamāja* which enjoyed an authoritative position amongst the Buddhist Tantras so long as Buddhism lasted in India.

Another service which *Guhyasamāja* did was to do away with all disciplinary measures prescribed for the followers of Buddhism since its very inception. All kinds of luxuries such as flesh, fish, wine, women, etc., were prohibited for the followers of Buddhism in the first stage as well as in the subsequent phases. But in the *Guhyasamāja* everything is permitted. Not only flesh of the most harmless kind but all kinds of flesh-meat are permitted such as the flesh of elephants, horses, dogs, cows, nay, even of human beings. Blood of men and beasts, and wine of any quality and in any quantity could be taken by the worshipper who followed the *Guhyasamāja Tantra*.²

Furthermore, this Tantra has no respect for useless objects of reverence. In one place it definitely forbids its followers to erect

¹ अस्मिन् देवतां निरां मरुष्टं विषयस्थ विचित्रः ।
पात्री पात्रः प्रदातानः वास्त्रोत्तमं लक्षणात्मा ॥
वृक्षं दन्ता विर्द्धे विषयस्थते दुर्बलिकाः ।
भावोपायेन चुक्तं लक्ष्मिः दिग्याभिस्त्री पराम् ।
चटुवाः सर्वधर्माण्य इष्वामात्रेन लक्षिताः ।
तप्तादिशोऽसं धारे न काव्यैः भवता भवता ॥
इति तप्तादिशोऽसं धारे न काव्यैः भवता भवता ।
चतुर्विज्ञानात्मि यो चुटः विदिकाम्य न चोक्तमः ।

p. 161.

² For instances see:

मौर्यादारादिकलाये भवान्तांसं प्रकल्पयेत् ।

p. 26.

* also—

चतुर्विज्ञानात्मि च यज्ञाय वास्त्रादिसं लक्षितम् ।

and—

मौर्यादारकलाये न चान्वत् विषयस्थेत् ।

p. 26.

गोमासौचियकामेन वास्त्रादिसं विचित्राः ।

p. 102.

Caityas, or to recite from the sacred works of Buddhism or to draw magic circles (*Mandala*), or to offer objects of worship to the three great jewels of Buddhism, namely, the Buddha, the Dharma and the Saṅgha.¹ For a Yogi they have no real existence and are, therefore, considered by him to be objects deserving of nothing but rank indifference.

The *Guhyasaṃḍaja* even goes a step further. It definitely asks its followers to disregard all social laws which to a Yogi have the least importance. 'You should freely immolate animals, utter any number of falsehoods without ceremony, take things which do not belong to you, and even commit adultery' is the advice given to the followers in one of the striking stanzas:—

प्राणिनां तथा धारा वस्त्रं च दृश्या वसः ।
अदत्तं च तथा धारा लेकर्तुं पोषितामपि ॥ p. 120.

Verily, the Yogi who has grasped the real truth, who has realized Śūnya, to him the whole world appears as a drama without a real substratum; before him the duality in the world disappears and all things are to him mere appearances. He cannot, therefore, have any respect for any objects of reverence or feel a hatred for any object treated with disdain by ordinary mortals, or any laws social or divine. His mind develops tremendous energy and he is one with the power that creates, maintains and destroys the universe, the power which has been designated Parā Śakti in the Hindu Tantras and which is defined in one of the finest stanzas by Umānandanātha in his *Nityotsava*²:—

यस्माद्गृहो नैव भूम्यक्षतिश्च
यस्मादास्ते विद्युते च ज्ञितोऽप्तः ।
यस्मादात् नैव ग्राहकं किमन्त्वः ।
यस्माद्कारः सा परा ग्राहितेव ।

'The Parā Śakti is she to whom no part of the universe remains unseen, there is no king who does not obey her, there is no scripture made by others which is not known to her.'

As regards the origin of the *Guhyasaṃḍaja Tantra* a very interesting account is given in the seventeenth chapter of the present work.

¹ चैत्यकमे न कुर्वीत त च युक्तकर्त्तव्यम् ।
मात्रकं नैव कुर्वीत त विवक्षापत्रम् ।

p. 142.

² *Nityotsava* of Umānandanātha, published as No. XXIII of the Gackead's Oriental Series, p. 1.

Here the Lord declares that he never preached the secret doctrines embodied in the *Guhyasaṃāja* in his past myriads of Kalpas; even when he came to this earth as Buddha Dipankara or as Kaśyapa Buddha he did not preach them because people in those times were not sufficiently enlightened to grasp the true import of these exceedingly mysterious doctrines. But then the followers of the *Guhyasaṃāja* school were able to attain enlightenment and Buddhahood in an instant. Formerly, Bodhisattvas never could expect to attain Buddhahood by persistent exertion in myriads of Kalpas. But one who practises the *Guhyasaṃāja Tantra* is certainly able to take his place amongst the Tathāgatas as a Buddha in this very life.¹

This shows that the people following Buddhism were not satisfied with the doctrines of original Buddhism or even Mahāyāna in its Madhyamaka and Yogicāra aspects. They wanted something definite and some easy process to obtain Buddhahood; they wanted a method by which Nirvāṇa could be attained even in one life or even earlier; in short, a magical formula to obtain the final liberation. The *Guhyasaṃāja* supplied this craving of the general public following Buddhism, and that probably for the first time, and that is the reason as will be shown later why it became extremely popular.

All Tantric works abound in technical terms and a phraseology peculiar to them, and it becomes sometimes very difficult to understand the true import of these terms. Usually, in the Tantric works an explanation of the technical terms is not given either because they are well-known amongst those who practise the Tantras or because the authors intentionally did not like others than the initiated who learned their meaning from their recognized preceptors to know their secrets. But in this respect *Guhyasaṃāja* is remarkable as having devoted an entire and, perhaps, the longest chapter to an elaborate explanation of technical terms. The eighteenth chapter, therefore, is the most important and instructive chapter in the whole work for in it the doctrines and practices are elaborately explained. Terms like Guhya, Saṃāja, Yoga, Tattva, Rahasya, Parama, Bodhicitta, Vidyā-

¹ भूतपूर्वे भवतानः सर्वत्रामासः अनभिज्ञायानभिज्ञायचुद्देचमूलेष्यप्रभागुरज्ञात्मा।
कामाः सोऽसाधारणतः भवती दोषहरण तथाकरणार्थः समालभ्युदयात्मिकानाम्य काम्यप्रभापि
महामुनेरपिपलदस्य न भाषितम्। तत् कर्मात् चेतोः। अभ्यासाभावनकः सत्त्वा अस्ति भद्रागुणा-
पदार्थस्य तेजं कालेन तेजं सक्षमेन भयः न भाषितम्। . . . तदिदेव अन्तिमि गुरुष्ट्रिमाज्ञापिरतो
बोधिमात्रः सर्वत्रामासः एव इति संख्या गम्भीरः।

puruṣa, Vajradhṛk, Jinajik, Ratnadhṛk, Ārolik, Prajñādhṛk, Kula, Moha, Dveṣa, Rāga, Vajra, Rati, Sampaṭ, Yamāntakṛt, Prajñāntakṛt, Padmāntakṛt, Vighnāntakṛt, Samantacaryā, Mantracaryā, Japa, Mudrana, Dharmodaya, Sambara, Sattvārtha, Maṇḍala, Nyāsa, Puṣpa, Caitya, Jñānacakra, Pada, Codana, Preraṇa, Āmantrapā, Bandhana, Abhiṣeka, Vidyāvrata, Pañcāmrta, Pañcavirya, Sāmānya-Siddhi, Uttama-Siddhi, Upāya, Upeya, etc., are some of those which are clearly defined in the 18th chapter. This is not the place to explain these terms and those who are interested in their interpretation would do well to study the 18th chapter, particularly the speech of the Tathāgata in reply to a series of questions put to him by the Bodhisattvas.³

Amongst the terms explained special attention may be invited to the meaning of Upaya. The explanation given here will show how the *Guhya-somāja Tantra* is closely connected with the Yoga system of Patañjali, or how the Tantric practices are entirely based on Yoga Upāya is described here as of four kinds:² Sevā, Upasādhanā, Sādhana and Mahāsādhanā. Sevā is again sub-divided into two, namely the Sāmanya Sevā and Uttama Sevā. Sāmanya consists of four Vajras and the Uttama consists of the nectar of knowledge. The four Vajras are: first, the conception of Śūnyatā, second, its transformation in the form of the germ syllable (Bija), third, its development in the form of the deity, and fourth, the external representation of the deity.³

In the Uttama Sevā, Yoga with its six limbs should be employed, namely, Pratyahāra, Dhyāna, Prāṇayāma, Dhāraṇā, Anusmṛti and Samādhi. Pratyahāra is here explained as the process by which the ten sense organs (indriyas) are controlled. Dhyāna is explained as the conception of the five desired objects through the five Dhyāni Buddhas. This Dhyāna is again of five kinds : * Vitarka, Vistara,

1 pp. 1520.

^१ लेवाविधानं प्रकर्षं दितीयसुचयाभ्यन्तः ।
माधवं तु वतीय ते काकासाधनं चात्मकम् ।

四、行爲

162-3.

* वित्तके एवं विचारण का प्रीलिंचेन सुरक्षा लक्ष्य ।
जिससे कि प्रत्या भौतिक प्रतिकै भावभवनाम् ॥

169

Priti, Sukha and Ekāgratā. Prāṇāyama is the control of the breathing process by which breath, which is of the nature of the five Bhūtas or elements and five kinds of knowledge, is regarded as a lump and is placed on the tip of the nose in the form of a jewel with five colours and is meditated upon. Dhāraṇā is the meditation of one's own Mantra on the heart, and the restraint of the jewel of the sense-organs placing the same in the Prāṇabindu. When this is done Nimittas (signs) which are of five kinds¹ make their appearance. First in the form of Maricikā (mirage), second in that of smoke, third in that of fire flies, fourth in that of a light, and fifth in the form of a constant light like that of a cloudless sky. Anusmṛti is the constant meditation of the object for which the exercise is undertaken and by this Prati-bhāṣa or revelation takes place. Through the combination of the two elements, Prajñā and Upāya, all existing objects are meditated as one lump. Their meditation in the Bimba (lump) and the sudden attainment of transcendental knowledge is what is known as Samādhi.²

In the course of further explanation of Upasādhana mention is made that the object of Upasādhana is to visualize the deity and this should be done for six months without any restriction as regards food and other desired objects. And if within this time the worshipper is unable to visualize the deity he should thrice perform the same process. And if even then the deity does not present himself before the worshipper and Bodhi is not obtained he should then commence Haṭhayoga to attain his object and by this he is certain to attain omniscience.³

Now this brings us to the interesting question of the connection of Tantra with Haṭhayoga which has been recommended here as the extreme step to be undertaken by the worshipper in order to visualize the deity when it is not possible to do so otherwise. Now, does it mean that every worshipper should practise first Haṭhayoga or that

¹ प्रथमं सर्वोदिकाकारं भूषाकारं द्वितीयकाम् ।
द्वितीयं सद्गुलाकारं चतुर्थे दीपकालकाम् ।
पञ्चमम् सदाशास्त्रं निरव्यं तत्त्वसंकेतम् ।

p. 164.

² अनुभवं चिष्ठयोगेन दिव्यमध्ये विभावनम् ।
अदिविति ज्ञाननिष्ठाति नमाखिरिति दक्षिणा ।

p. 164.

³ दर्शनं तु कलेच्येवं साधकम् न आशयते ।
सदा च चिष्ठते शीघ्रिददयोगेन साधयेत् ।

p. 165.

he should do so only when he fails to achieve his end by other means. Anyone who is conversant with Haṭhayoga practices will be able to say that to become an adept in Haṭhayoga in all its branches will require several births; those who practise it know full well that they are unable to master it in one life-time even when he is instructed by an expert. Moreover, it is well-known that experts in Haṭhayoga do not enjoy psychic powers through Haṭhayoga practices, although they are able to control their circulation, breath, voluntary and involuntary muscles and perform many physical feats which appear almost superhuman. In order that the Hathayogins may obtain special spiritual powers they have to take recourse to Rājayoga or the Tantras or both. Thus it appears that the followers of the *Guhya-samāja* School must be Hathayogins first and then take to Tāntric practices, and when they find that Tāntric practices are unable to give Siddhis they must take it for granted that their physical body contains certain impurities which are to be removed by means of Haṭhayoga.

It is therefore clear that Tantras begin where Haṭhayoga ends. Moreover, it is obvious that there is absolutely no use taking to the practice of Tantra without first being an expert in Haṭhayoga, and that Tantras are not meant for ordinary people.

The *Guhya-samāja* also abounds in references to numerous magical practices and gives directions for the attainment of minor Siddhis and the performance of marvels. The six cruel rites of the Tantras though not named together appear, nevertheless, in the book and elaborate directions and Mantras are prescribed to attain the desired Siddhi. Thus Māraṇa (destruction of enemies), Uccātana (destruction of dwelling houses), Vaśikarana (enchanting), Stambhana (restraining), Ākarṣana (attracting), and Śāntika (propitiatory rites) are all stated in the work. Besides, Mantras for resisting or destroying armies sent by an enemy king, causing rainfall in times of drought, vanquishing opponents in a wordy duel, causing floods to disappear, reviving persons from the effect of snake bite, etc., are some of the marvels for which practical methods are given in this work.¹

The keynote of the whole work, however, is struck in the first chapter where the speaker of the Assembly multiplies himself by sitting in different Samādhis (meditations) and constructs the Maṇḍala

¹ See Chapters 13, 14, and 15 and especially pages 66, 67, 84, 87, 96.

or magic circle of the five Dhyāni Buddhas, their Śaktis or counterparts and the four guardians of gates. The Lord Bodhicittavajra was first requested by the distinguished members of the Assembly to reveal the *Guhyasamāja*, and in reply he said that this was so difficult that doubts were even entertained by the Tathāgatas, not to speak of the Bodhisattvas who were much below them in intellectual excellence. The members of the Assembly pressed him again to do so saying that for the sake of the attainment of the knowledge of the Tathāgatas and for obtaining the supernormal powers the *Guhyasamāja* may be revealed. The Lord then willingly began sitting in different Samādhis, and reciting the different Mantras by which he transformed himself in the forms of the Tathāgatas and placed them as his replicas in the different parts of the Mandala or magic circle.

First, he sat in the meditation called the Jōanapradipavajra and uttered the Mantra Vajradhṛk belonging to the Dveṣa family. Immediately he transformed himself as Akṣobhya and made him sit in the place where he was originally sitting. Next, he sat in the Samayāsambhavavajra meditation and uttered the Mantra Jinajik, belonging to the Moha family and forthwith named his second transformation as Vairocana and made him sit in front of him. Thereafter, he sat in the Ratnasambhavavajrasrī meditation and uttered the Mantra Ratnadhṛk belonging to the Cintāmani family. He transformed himself immediately and named him as Ratnaketu and made him sit towards the south. Again, he sat in Mahārūgasambhavavajra meditation and uttered the Mantra Ārolik belonging to the Vajrarāga family. He named the new transformation as the Lord of the Lokeśvara Mahāvidyā or Amitabha and made him sit behind him. Then he sat in the Amoghasamayasambhavavajra meditation and uttered the Mantra Prajñādadhṛk belonging to the Samayākarṣaṇakula or popularly known as the Samayakula. He named this new transformation as Amoghvajra and made him sit towards the north.

When this set of five male emanations came out from the Lord he turned his attention to bringing out an equal number of female emanations by transforming himself. Thus Dveśarati emanated who was seated in the centre, Moharati, similarly, was seated in the eastern corner, Iṛṣyārati in the southern corner, Rāgarati in the western corner and Vajrarati in the northern corner.

It is needless to point out that the five female emanations were also associated with the five Dhyāni Buddhas belonging to the five

different families (Kulas) of Dveṣa, Moha, Rāga, Cintāmaṇi and Samaya. Thus Dveśarati was associated with Akṣobhya, Moharati with Vairocana, Īśyārati with Ratnasambhava, Rāgarati with Amitābha and Vajrarati with Amoghasiddhi.

Further on, the Lord sat in four more Samādhis and transformed himself four times each time as the guardian of one of the four gates after reciting four different Mantras such as Yamāntakṛt, Prajñāntakṛt, Padmāntakṛt and Vighnāntakṛt. Thus Yamāntaka was seated in the East, Prajñāntaka in the South, Padmāntaka in the West and Vighnāntaka in the North.

The Maṇḍala of the five Dhyāni Buddhas is now complete. It may be seen from the above that the Maṇḍala is not an external object but the manifestation of one Lord in the different forms. The magic circle is nothing but a detailed mental exercise on the part of the Lord, for the instruction of the Tathāgatas and the Bodhisattvas assembled near him. The five Dhyāni Buddhas as we know from other references in the Buddhist Tantric literature represent the five Skandhas or elements of which the whole creation is composed.¹ The Dhyāni Buddhas are again associated with their Śaktis which, on the one hand, show that the Skandhas develop power only when associated with their Śaktis, and on the other hand show that the Tantrics who want to develop power should always be associated with their Śaktis or female counterparts. Thus from the first chapter it becomes clear that the Tantra gives instruction on the five Dhyāni Buddhas recommending the use of female counterparts in Yaugic exercises in order to develop mental power.

The development of Bodhicitta is one of the most interesting topics of all Mahāyāna works and as such the *Guhyaśemāja* also devotes a chapter on the same subject. To the Tantrics the Bodhicitta is the most important because their chief object is to develop the Bodhicitta in order to attain a variety of superhuman powers through Yaugic exercises. As a matter of fact, the whole Maṇḍala of the five Dhyāni Buddhas in the first chapter is the creation of the Bodhicitta and nothing else. It is this Maṇḍala which is capable of giving all powers sought for by them including the Buddhahood which

¹ *Jñānasiddhi*, op. cit., p. 41.

सच्चदात्मत्वात् सच्चक्षया जिनः भूतः ।
also *Sādhanamāla* सच्चक्षया सच्चत्यात्मत्वात् भावनो ।

according to the other methods requires millions of lives in the cycle of transmigration. But the definitions given in the second chapter of the *Guhyasaṃaja* are all mysteriously worded and it becomes difficult to comprehend the nature of Bodhicitta particularly for one not practising the Yangic exercises. When the members of the Assembly requested the Lord to explain the Bodhicitta, he instead of answering them direct asked them to originate the Citta in the form of Kāya, Kāya in the form of Citta, and the Citta by the transformation of Vāk.¹ At this the Bodhisattvas after commingling their own Kāya, Vāk and Citta in the same way as that of the Lord, exclaimed : How wonderful it is that though the auspicious and adamantine combination of Kāya, Vāk and Citta never originate, it is known to have an origin!²

Then the Lord after sitting in a special meditation gave his own definition of the Bodhicitta :

अभावे भावनाभावो भावना नेत्र भावना ।
इति भावी न भावः स्यात् भावना नेत्रप्रभवते ॥ p. 11.

¹ Neither the perception of the absence of existence in non-existence can be called perception, nor the perception of non-existence in existence can be discovered.

Later on, Vairocana sat in another Samādhi and gave out his own definition of Bodhicitta. 'My Citta is such that it is bereft of all existence, and is unconnected with the Skandhas, Dhātus and Ayatanas and such thought-categories as the subject and the object, is without a beginning and is of the nature of Śūnya like all existing objects which are really Śūnya in essence.'

सर्वभावविगतं क्षमन्त्यात्मावतनयाद्युद्याहकवित्तिं यज्ञमन्त्रात्मवस्थमतया शृणिता-
मायनुत्पत्तें शृण्यताभावम् ॥ p. 12.

Next came the turn of Aksobhya who sat also in a special Samādhi and gave out another account of the Bodhicitta. He said :

अनुत्पत्ता इसे भावा न भर्ती न च भर्ता ।
स्वाक्षर्यमिति नेत्रात्मवित्तिं बोधिकवचं दृढम् ॥ p. 12.

¹ अन्यादपन्नु भवनः चित्तं कायाकारेण कायं चित्ताकारेण चित्तं वाक्-
प्रवाचारेति ॥ p. 11.

² एहो हि सम्भासदस्य कायमाहवित्तिस्तिवः ।
अनुत्पादप्रयोगेन तुष्टादीर्घं उल्लीचते ॥

' Bodhicitta is that which is without substance like the sky, and which constantly thinks of the existing objects as without origin, and in which there are neither objects nor their qualities.'

Next Ratnaketu gave his own definition of Bodhicitta after similarly sitting in a special Samādhi.

अभावाः सर्वधर्माणां धर्मस्तत्त्वविनिर्दितः ।
धर्मनैरात्मयसम्भूता इदं बोधिनवं दृढम् ॥ p. 12.

' The Citta which comprehends all existing objects as non-existent and bereft of the qualities of objects, but originates from the Nairātmya (voidness) of all worldly objects is called the Bodhicitta.'

Amitābha next gives another account of the Bodhicitta :

अनुपेष्य धर्मेष्य न भावो न च भावना ।
आकाशापदपोगेन इति भावः प्रबोधते ॥ p. 12.

' Because the Dharmas (existing objects) have no origin there is neither existence nor thinking. It is called existence (bhāva) just as the sky which is non-existent is said to exist.'

Then comes the turn of Amoghasiddhi who gives the following account of the Bodhicitta :

प्रह्लिप्रभावरा धर्माः सुकिञ्चिद्गता व्यवस्थाः ।
न बोधिनवंभिसमयनिर्द बोधिनवं दृढम् ॥ p. 13.

' The existing objects are naturally resplendent (Prabhāvarāḥ) and they are pure in essence like the sky. The Citta where there is neither enlightenment nor comprehension (abhisamaya) is called Bodhicitta.'

On the conclusion of all these definitions the Bodhisattvas assembled were delighted, and they recited Gathas extolling the Bodhicitta which was characterised as of the nature of pure truth (Śuddhatattvārtha), purity (Śuddhārtha), originating from the voidness of all worldly phenomena (Dharmanairātmyasambhūta), the giver of Buddhahood (Buddhabodhipraprakā), absence of thought-construction (nirvikalpa), without any basis (nirālamba), good all round (samantabhadra), beneficial to all beings (sattvārtha), originator of Bodhi Mind (Bodhicittapravartaka), embodiment of Bodhi practices (Bodhicaryā), great thunderbolt (Mahāvajra), as pure as the mind of the Tathagatas (Cittam tāthāgatam śuddham), the holder of the thunderbolt which is the combination of the Kāya, Vāk and Citta (Kāyavākcittavajradhṛik) and the bestower of perfection (Budhbodhipradātā).

The above definition and characterisation of Bodhicitta will at once reveal the mysterious nature of the Bodhicitta which can be comprehended only by those who have attained some degree of perfection in the Yogic practices, and cultivated what is called the psychical faculties. The whole Tantra of *Guhyasaṃjā*, therefore, is concerned with this mysterious phase of the mind and gives various methods of a practical nature for the guidance of all those who make the development of the psychic force as the *summum bonum* of their life. The instructions embodied in the book, the directions for their mode of life, and the nature of special experiences apply only to the Yogis who have attained some degree of spiritual perfection. This is very important to remember while handling Tāntric Literature, otherwise serious misunderstandings are likely to arise in case the Tantras are interpreted in the ordinary way without special reference to Yoga and the cultivation of psychical faculties. All the misinterpretations of Tantra centre round this one fact, and all the abuses that have been most vehemently poured forth by scholars are due to their not comprehending this one point of supreme importance.¹

The fifth chapter of the *Guhyasaṃjā* is one of the most important and interesting chapters in the whole work. In this chapter the Lord declared in the Assembly that emancipation through the Tāntric path prescribed in this Tantra is possible of attainment for all men howsoever vicious, cruel, or immoral they may be. Nay, even incestuous persons are best fitted for obtaining emancipation through Mahāyāna.

When he had just finished his speech there was great indignation amongst the Bodhisattvas and volleys of protest came from them : - Why Oh Lord ! the master of the Tathāgatas ! are you taking recourse to these sinful utterances in a respectable Assembly full of the Tathāgatas ?²

The Lord expressed great surprise and said : - Oh Kulaputras ! do not speak thus. The conduct I have preached is known as the Bodhi conduct which is immutable (dharmatā), and pure, and

¹ In view of what has been said above Raja Rajendra Lal Mitra's remarks on the *Guhyasaṃjā* in his *Nepalese Buddhist Literature*, p. 261 f., can hardly be justified. His understanding of the text has no relation to the mystic nature of the work and the practices of Yoga it inculcates.

² किमय भगवान् सदक्षिणतम्भासो यज्ञेत्वात्प्रत्यक्षसम्बन्धे दुर्भीचित्तवच्छीदाचारं भाषते ।

is considered as such by the Buddhas who have realized the true essence (*sārajūñāniṁ*), and which springs from the interpretation of the essential truth (*sāradharmārthaśambhūta*).¹

Immediately these words were uttered, all the Bodhisattvas in the Assembly became frightened, confused and fell down senseless.² The Tathāgatas who could realize the truth of the assertions of the Lord in the Assembly remained unaffected, and they requested the Lord to revive the Bodhisattvas who could not realize the truth owing to ignorance. The Lord then sat in a special meditation, and when the rays issuing out of his person touched the unconscious Bodhisattvas they were all revived and sat in their respective places,³ and recited several Gathas in the praise of the Lord.

Now this story of the miracle, interesting as it is, may be explained in several ways. First of all, probably the Lord was unable to explain how the conduct he had prescribed before was the right conduct, and, therefore, had recourse to a miracle which had always in the past been regarded as most effective in vanquishing the arguments of an opponent, or because the protest of the Bodhisattvas was so vehement that he found it impossible to convince them without a miracle. Or it may probably be as words by themselves are not sufficient to explain things which can only be realised by self introspection he had recourse to a miracle. It may also be possible that the ignorance of the Bodhisattvas was so colossal that there was no ordinary course left to the Lord to make them realize the truth without a miracle. Whatever may have been the purpose of the miracle, this much is certain that the Bodhisattvas did realize the truth of the preachings of the Lord on Bodhi conduct during the time they remained unconscious, which they could not understand when it was conveyed by words. The Gathas which the Bodhisattvas addressed to the Lord at the end of the 5th chapter are sufficient to show that the miracle

¹ अस्ति कुरुपुनः सा दद्यते लोकान् ।

इयं सा भवेत्ता धूषा पुराणी चारज्ञाविज्ञाम् ।
सरवसौर्यसम्भूता दद्या बोधिष्ठरिपदम् ।

p. 21.

² अस्ति . . . बोधिष्ठरा लोकाः सरवसा दुर्जिता चक्रवर्ण ।

p. 21.

³ समन्वयसाप्रस्तु च भवतः सर्वत्थामतकायदाक्षिण्याक्षिण्यतः ग्रन्था स्मृहसाच
अस्ति बोधिष्ठरा लोकु सेव्यासनेऽन्या चक्रवर्ण ।

p. 21.

of the Lord was eminently successful and that the hostile Bodhisattvas had ultimately come round.

Once again the Bodhisattvas protested when the Lord preached in the 9th chapter that omniscience can be attained and the truth of the five Kulas can be realised and practised by having recourse to theft, adultery, defamation, falsehood, etc. The Bodhisattvas characterised his preachings as strange for they were not to be found in all the worlds of sentient beings.¹ This time the Lord did not have recourse to miracles but enolly gave an explanation in words which are often quoted as authoritative by later Tāntric writers of Buddhism.

'Do not, Oh Kulaputras, give this a bad name, a hateful name. For what reason? Oh Kulaputras, the conduct of attachment (Rāgacaryā) is the same as the conduct of the Bodhisattvas (Bodhisattvacaryā) which is the best conduct (Agracaryā).'² For instance Oh Kulaputras, space is to be found everywhere, all worldly phenomena are to be found in space. The phenomena do not belong to the Kāmadhatu, nor to Rūpadhatu, nor to Arūpadhatu, nor to the four Mahābhūtas. Thus, Oh Kulaputras, all worldly phenomena are to be understood. It is for this reason the Tathāgatas teach Dharma after understanding the intellectual excellence of the different beings.

It is exactly in this manner on the analogy of space that the disciplines enjoined by the Tathāgatas should be understood. 'For instance, Oh Kulaputras, it is well-known that smoke originates from the combination of three factors; namely, the churning rod (Kāñḍa), the churning pot (Mathaniya), and the efforts made by the hands of a person (puruṣahastavyāyāma). From that smoke fire is generated. That fire does not reside either in the churning rod or in the churning pot or in the effort made by the hands of a person. Thus, Oh Kulaputras, the conduct of the Tathāgatas should be understood, i.e., constant coming and going.'³

¹ किमयं भवत्यान् सर्वेत्यावसाधिपतिः विधातुविरिक्तान् सर्वेषोऽपात्मविरिक्तान्
सर्वेत्यावसाधेषोऽपिमत्त्वाद्यत्यन्तमेषोऽप्त्वात्मविरिक्तान् साक्षते च। p. 37.

² मा कुलपुत्रा इमी चौमहात्मी अग्निवित्तसंज्ञी चौमादयत। तत् कथादितीः। इति-
चर्चां कुलपुत्रा यदुन चौधिमत्त्वाद्यत् यदुन चौपचारी। p. 37.

³ तद्यतः चपि नाम कुलपुत्राः काल्प च मरणीय च पुरुषहस्तवाद्यास च प्रतीय भूमः
प्रादुर्भेदति। अग्निमित्तसंज्ञी च चापित्वं काल्पस्तुती न मरणीयस्तिती च पुरुषहस्तवाद्यास-
क्षितिः। इतरीय कुलपुत्राः सर्वेत्यावसाधेषोऽप्त्वात्मविरिक्ताः। गत्वाऽपात्मविरिक्तिः।

When this speech was made by the Lord the Bodhisattvas became astonished and with eyes dilated in surprise recited the following devotional stanza :—

महाद्रुतेषु धर्मेषु वाकाशसदृशेषु च ।
निर्विकल्पेषु शुद्धेषु संहतिषु प्रगोचते ॥

p. 38.

' These most wonderful doctrines which are like the space and are free from any thought-construction and pure in essence preach what may be called the " Restraint ". '

The above will also appear to the general reader as somewhat mysterious because the language in which such psychic matters are taught is really mysterious. This language which has been designated the Sandhyābhāṣā or the Twilight language can be interpreted in two ways, the ordinary and the psychic. But the subject matter of the above conversation is the well-known rousing of the Kundalini power through association with Śaktis. Certain disciples of Yoga are so dull that their Kundalini power is not roused ordinarily unless there is intense nervous excitement. The fire in the above example is the Kundalini power, which is independent of the Yogi or the Śakti, just as the fire is independent of the churning rod or the churning pot.

Amongst the deities named in the *Guhyasaṃñāja* the Dhyāni Buddhas are most important. They are five in number, namely, Akṣobhya, Amitābha, Vairocana, Amoghasiddhi and Ratnusambhava, and these five being the progenitors of the five Kulas or families represent the corner stone on which the whole structure of the Buddhist Pantheon is raised. Besides these, the Buddhaśaktis are also mentioned who are associated with the Dhyāni Buddhas as their female counterparts. The five are named as Locanā, Māmakī, Tārā, Pāṇḍarā or Pāṇḍaravāsinī and Samayatārā. Further, there are mentioned the four Guardians of gates who are represented by Prajñāntaka, Padmāntaka, Yamāntaka and Vighnāntaka. These are all familiar figures to the students of the Buddhist Pantheon and they are very often represented in sculptures and in the paintings of magic circles coming from Nepal and Tibet. Herein also is mentioned the group of four deities who usually accompany Mañjuśrī or goddess Uṣṇīṣavijaya in later works,¹ without any reference to the main deities Mañjuśrī or Uṣṇīṣavijaya. They are Acala, Takkiraja, Niladanda and Mahābala.

¹ *Saṅkhamūḍī*, pp. 137, 418, 420.

The Lord of ghosts Aparājita¹ is also noticed in this work. In later times this Aparājita was closely associated with the deity Bhūtaḍāmara and was said to have delivered to the Lord the Hṛdaya Mantras of all the ghosts and to have promised to do no injury and be friendly and favourable always to the people of Jambudvīpa. The deity Ekajaṭā² is also mentioned in the body of the book and this gives rise to certain chronological difficulties. Because, as has been shown elsewhere, Ekajaṭā Sādhana was restored from the country of Bhoṭa by Siddha Nāgārjuna who flourished in the middle of the seventh century.³ But as the present work is much earlier this difficulty can be met by the fact that though the name Ekajaṭā was known her Sādhana was probably unknown which was brought by Nāgārjuna from Bhoṭa. Or, probably the Sādhana of Ekajaṭā was known in the time of the *Guhyasaṃmāja* but was subsequently forgotten which accounts for the necessity of restoring the Sādhana from the country. Moreover, it has also to be remembered that the Mantra given for Ekajaṭā in the *Sādhanamālā* is uniformly stated as *Hriṣī Śrīm Hām Phat*, whereas in the *Guhyasaṃmāja* it is given as *Oṁ Śūlini Stāhā*. This difference in the Mantras is a great difference and it may be surmised that the Ekajaṭā of the *Guhyasaṃmāja* and Ekajaṭā of Nāgārjuna are two quite distinct deities without any direct connection except that they were both Buddhistic. Whether Nāgārjuna of the Ekajaṭā Sādhana can be identified with the famous Madhyamaka Nāgārjuna the disciple of Āśvaghoṣa is a question which requires to be more closely investigated in this connection. Cundā is another important deity to be mentioned in the present work.⁴ Her name appears in the earlier work, namely, the *Mañjuśrīmūlakalpa*⁵ and she was well-known many hundreds of years afterwards. Cundā is mentioned in the *Sikṣāsamuccaya*⁶ of Śāntideva in the 8th century and several Sādhanas devoted to her worship are recorded in the *Sādhanamālā*.⁷ She used to be represented as one-faced and four-armed or as one-faced and sixteen-armed.

¹ pp. 70, 74, 81, 118 and *Sādhanamālā*, pp. 513, 521.

² p. 88.

³ *Sādhanamālā*, introduction, p. xlv, and Sādhana, No. 127, where in the colophon the statement occurs as—

चाप्यनामार्दुषपादेन्द्रियं चक्रत्वा ।

⁴ p. 123. She is called here as Cundavajrī.

⁵ Op. cit., p. 424, mentioned as Candra, which ought to be Cundā; for, in the Buddhist Pantheon, there is no other deity, who can be mentioned along with Tārī Bhrūṇi and Hayagrīva.

⁶ Op. cit., p. 172.

⁷ Sādhanas, Nos. 129, 130, 131.

Only one image of the four-armed variety has up till now been discovered and it belongs to the collection of an American solicitor of New York, Mr. W. B. Whitney.¹ A sixteen-armed image was installed as Pājjikerā in Bengal as we know from one of the miniatures of a Prajñāpāramitā manuscript now preserved in the Library of the Asiatic Society of Bengal.² A stone image of the sixteen-armed variety has been published by Professor A. Foucher in his studies in Buddhist Iconography.³ Another perfect image of this deity is to be found in the Durga temple at Kurkīhar, the present site of ancient Kukkuṭapāda Vihāra near Gaya.

The deity of hoary antiquity, namely, Jambhala,⁴ the god of wealth, also makes his appearance in this work showing his unquestionable popularity even amongst those who have left the world and have taken to Yāngic practices. Jambhala retained his popularity ever afterwards as a large number of Sādhanas are to be found in the *Sādhanamālā*⁵ and his images are met with in the Magadha, Bengal, Nepal and Tibet schools of sculpture.

The popular god Mañjuśrī is mentioned four times as Mañjuśrī and thrice as Mañjuvajras⁶ showing at once the popularity of this Buddhist god of knowledge and learning. As has been shown already, Mañjuśrī is the chief figure in the earlier work *Mañjuśrimūlakalpa* where Mañjuśrī is represented as the same as the Hindu god Kārttikeya.⁷ If we are to believe in the testimony of the *Mañjuśrimūlakalpa* then it must be assumed that Mañjuśrī is a definitely Hindu deity of the Purāṇas incorporated in the Buddhist Pantheon. The evidence of the above work is important in finding out the true origin of Mañjuśrī who is one of the most popular deities of the Buddhist Pantheon, and whose origin was so long shrouded in mystery. Mañjuśrī is referred to by subsequent writers of Buddhism and the

¹ See the article : *The only image of Cundī in the Proceedings of the Lahore Oriental Conference*, pp. 1111-1113.

² See illustration in Bhattachari N. K. : *Iconography of Buddhist and Brahminical Sculptures in the Durbar Museum*, plate I. d. and p. 18 (spelt here as Cundī).

³ Op. cit., in French, Part I, fig. 25.

⁴ p. 123.

⁵ Sādhanas, Nos. 294-299, pp. 580-583. See also *Indian Buddhist Iconography*, 113 ff.

⁶ pp. 46, 51, 69, 87, 97, 121, 131.

⁷ See for instance, op. cit., p. 46, where Mañjuśrī is called as Kārttikeya-mañjuśrī : हिन्दौयहारसमीपे कार्त्तिकेयमङ्गुष्ठोः मञ्जुश्रीः, etc.

great Buddhist work the *Gandavyūha* makes Mañjuśri the hero and describes his exploits, wonderful powers and knowledge.¹ Numerous Sādhanas of this deity are to be found in the *Sādhanamālā*² and his images are to be seen everywhere in Sarnath, Bengal, Magadha, Tibet and Nepal and even in Japan, China and Mongolia.³

Avalokiteśvara or Lokeśvara the prototype of Mañjuśri is also mentioned in the *Guhyasamāja* though his identity is somewhat more difficult to establish. He sometimes appears as a deity and sometimes as one of the members of the Assembly asking questions or answering questions very probably on behalf of the Lord of the Assembly. But Lokeśvara here is undoubtedly represented by the great compassionate Bodhisattva who sacrificed his emancipation until all the beings of the universe were delivered from their miseries and obtained salvation. Lokeśvara is the chief figure in the *Sukhāvatī Vyūha* where he is associated with Amitabha the Lord of the Sukhāvatī heaven. His popularity led the Buddhists of Nepal to conceive no less than 108 different forms and is well illustrated in the numerous sculptures found in Sarnath, Magadha, Bengal, Nepal, Tibet, Chinese and Japanese schools of art.⁴

The other Bodhisattva to be mentioned is Maitreya or the Future Buddha who is to come down to the earth full four thousand years after Gautama and obtain Buddhahood. Another Bodhisattva is Vajrapāṇi who is known long in Buddhism and makes his appearance in the *Guhyasamāja*. In later times he figures in the Buddhist Pantheon as the Bodhisattva springing from the Dhyāni Buddha Akṣobhya who has for his symbol the well-known thunderbolt. Vajrapāṇi being his emanation also has the thunderbolt as his recognition symbol.

An anomalous name in the *Guhyasamāja* is represented by Vajrasattva who is inextricably mixed up with Vajradhara. Here both appear to be the highest Buddhist god, the personification of Śūnya. In later days a sharp distinction was drawn between the two; Vajradhara and Vajrasattva, the former being the same as the highest

¹ Raja Rajendra Lal Mitra: *Nepalese Buddhist Literature*; description of *Gandavyūha* on page 90.

² Sādhanas, Nos. 44-84.

³ For details regarding history and sculptures see *Indian Buddhist Iconography*, pp. 15ff.

⁴ *Ibid.* pp. 32ff.

Buddhist god, the personification of Śūnya, the latter occupying a much inferior position as the sixth Dhyāni Buddha who is supposed to be the priest of the five Dhyāni Buddhas. He was also given a Śakti, Vajrasattvātmikā, and a Bodhisattva, Ghṛīṇāpāni, by name in exactly the same way as the five Dhyāni Buddhas were each given a Śakti and a Bodhisattva. But Vajrasattva does not appear in the *Guhyasamāja* as a Dhyāni Buddha ; here he is the same as Vajradhara the highest god of the Buddhist Pantheon the personification of Śūnya.¹

Amongst the minor gods we find mention of Ekākṣara and Sumbha besides several Hindu gods occupying a minor position in the Buddhist Pantheon such as Viṣṇu, Indra, Rudra or Śiva and Śacī the wife of Indra.

The mention of the deities referred to above in the *Guhyasamāja* shows that they were known in the 3rd century A.D., when the *Guhyasamāja* was composed. This further shows that the stage of development in respect of the Buddhist Pantheon as represented in the work was very crude and many deities were not included. Even the Dhyāni Buddha families were not fully developed as we do not find any Bodhisattva assigned to the progenitors of the different Kulas or families. Furthermore, a clear cut demarcation between Vajradhara and Vajrasattva was not made in the *Guhyasamāja* though in later times they were entirely distinct. It is, therefore, extremely probable that the deities mentioned in this work are the earliest and the original deities of the Buddhist Pantheon.

It is needless to point out that the *Guhyasamāja* attracted the attention of the later Tantrics affiliated to Buddhism, and that it enjoyed a great popularity amongst them. The Siddhācāryyas and Vajrācāryyas of the Tantric age were very fond of the work and we find many translations of commentaries made by them preserved in Tibetan *Tangyur* though most of these commentaries are now lost in Sanskrit. Some authors notably Indrabhūti and Padmavajra made digests of the whole Tantra in their works, quoting as authority passages from the *Guhyasamāja* in support of their contentions. Advayavajra also referred to the doctrines of the *Guhyasamāja* school in support of his teachings as given in the *Advayavajrasaṅghraha*.

¹ *Ibid.* pp. xxvii ff. and p. 61; also Vajradhara Versus Vajrasattva in the *Journal of the Bihar and Orissa Research Society*, Vol. ix, p. 114.

The work was designated by the Siddhas as the *Aṣṭādaśopāñala* showing the popularity of the *Guhyaśamāja* amongst the Siddhas and the fact of its containing in all eighteen chapters only. Amongst the earlier commentaries on the *Guhyaśamāja* those of Nāgārjuna (645 A.D.), Kṛṣṇacarya (717 A.D.), Līlāvajra (741 A.D.), Ratnākaraśānti (978 A.D.), Śāntideva (895 A.D.) are worthy of mention. The literature including commentaries on the *Guhyaśamāja* extant in Tibetan translations in the Tangyur collection is quite extensive as can be seen from the following list :—

Anandagarbha	..	Sri Guhyasamāja-pañcikā	..	(150) ¹
Aryadeva Ācārya	..	Sri Guhyasamāja-niśpannakaśāntaka	..	(157)
Kamalaguhyā	..	T. ² Sri Guhyasamāja-maṇḍala-pañcikā	..	(150)
		T. Sri Guhyasamāja-sādhanāśidhi-		
		saṁbhavaṇidhi	..	(151)
Kumārakalāśa	..	T. Aṣṭādaśopāñala-vistaravýākhyā	..	(131)
Kṛṣṇa	..	T. Guhyasamāja-maṇḍala-pañcikā	..	(139)
		Guhyasamāja-maṇḍala-pañcikā	..	(139)
Guṇākara Gupta	..	Sri Guhyasamāja-bhīṣmamaya-nāma-		
		sādhanā	..	(162)
Candrakīrti	..	Guhyasamāja-bhīṣmamaya-śāntikāra-		
		vṛtti	..	(139)
Jinadatta	..	Guhyasamāja-tantrapañcikā-nāma	..	(145)
Jñānakīrti	..	T. Sri Guhyasamāja-tantra-rāja-vṛtti	..	(158)
		" " (original)	..	(158)
Jñānagarbha	..	Guhyasamāja-tantrāśrājatikā	..	(157)
Tīlakakalāśa	..	T. Sri Guhyasamāja-maṇḍala-pañcikā-viśiṣ-		
		vidhi-nāma	..	(137)
Dipākara Bhadra	..	Sri Guhyasamāja-maṇḍala-viśiṣ-		
		vidhi-nāma	..	(148)
		T. Sri Guhyasamāja-yasya Muñjuṣṭi-		
		sādhanā	..	(152)
Dipākaraśrījñāna	..	T. Sri Guhyasamāja-lokeśvara-sādhanā		
		nāma	..	(154)
		T. Sri Guhyasamāja-stotra	..	(155)
		Sri Guhyasamāja-lokeśvara-sādhanā		
		nāma	..	(154)
		Sri Guhyasamāja-stotra	..	(155)
Dharmaśrībhadra	..	Sri Guhyasamāja-mahāyoga-tantra-patti-		
		kramasādhanā-sūtramelāpaka		
		nāma	..	(155)

¹ References are to the first volume of P. Chodier's Catalogue du Fonds Tibétain de la Bibliothèque Nationale. Lists have been taken from the appendix of the *Baṇḍhu Gāṇa Dōkā* in Bengali published by Mr. Haraprasad Shestri.

² T. shows Tibetan translations.

Nāgabodhi		Sri Guhyasamāja-maṇḍalopbhūyikā-viṁśa- vidhi ..	(137)*
Nāgārjuna		Sri Guhyasamāja-maṇḍala-vidhi nāma ..	(135)
		Sri Guhyasamāja-tantra-sya Tantraṭīkā- nāma ..	(131)
		Sri Guhyasamāja-mahā-yoga-tantra-trot-patti- krama-sādhanā-citraneśāpaka- nāma ..	(135)
		Aṣṭadeśa-paṭala-viśtar-vyākhyā ..	(131)
Padmākara-varman	T.	Sri Guhyasamāja-maṇḍala-vidhi nāma ..	(149)
Pramuditākara- varman		Sri Guhyasamāja-tantra-rājāṭīkā-Candra- prabhā nāma ..	(146)
Praśāntajñāna		Upadeśaniśesya-nāma Śri-guhyasamāja- vr̥tti ..	(144)
Buddhaśrījñāna	T.	Sri Sahajaguhyasamāja-sādhanā ..	(158)
Maṇtrakalīśa	T.	Sri Guhyasamāja-tantra-sya Tantraṭīkā- nāma ..	(131)
Ratnākaraśākuti		Kusumāñjali-nāma Guhyasamāja- sādhanā ..	(146)
Līlāvajras		Guhyasamāja-tantra-nidāna-gurū-padeśa- bhūtye ..	(167)
Vajrahāsā		Śri Guhyasamāja-tantra-rājāṭīkā ..	(167)
Vijayaśrīdhara	T.	Śri Guhyasamāja-paṭīkā ..	(150)
Vimalagupta		Śri Guhyasamāja-līlāṅgikā-nāma ..	(145)
Vivāmitra		Śri Guhyasamāja-tantra-rājāṭīkā-tantra- nāma-stāda-saṭṭala-pūrvavardha- padārtha tīkā vyākhyāna ..	(144)
Viryabhadra	T.	Śri Guhyasamāja-maṇḍala-vidhi nāma ..	(150)
Vaidyapāda	(1)	Śri Guhyasamāja-maṇḍalopbhūyikā- tīkā ..	(150)
	(2)	Śri Guhyasamāja-sādhanā-siddhi- sambhava-nidhi nāma ..	(151)
Vairocana-vajras		Guhyasamāja-sādhanā ..	(151)
Sāntideva		Śri Guhyasamāja-mahākyoga-tantra- bali-vidhi nāma ..	(140)
Sāntibhadra	T.	Kusumāñjali-nāma Guhyasamāja- sādhanā ..	(146)
Śraddhākara-varman	T.	Guhyasamāja-sādhanā ..	(152)
	T.	Śri Guhyasamāja-maṇḍala-dīvaka-kya- stotra nāma ..	(141)
	T.	Śri Guhyasamāja-tantra-vivacaya ..	(144)
Samantabhadrapāda		Śri Guhyasamāja-sya Mañjuśri- sādhanā ..	(152)
Sugatakīrti		Śri Guhyasamāja-sya Mañjuśri- sādhanā ..	(152)

Sunayadrimitra	..	(1) Śri Guhyasamājāhankāra-nāma ..	(145)
		(2) Aṣṭādaśapāṭṭisavcākhyāna ..	(145)
		(3) Śri Guhyasamāja-saṃksipta-subodha- sādhanā nāma ..	(153)
Suhāsita	..	T. Śri Guhyasamājāmāḍala-vīḍhi-nāma ..	(155)
Sthigama	..	Śri Guhyasamājātantrā-vivaraṇa ..	(144)

In the *Jñānasiddhi* of Indrabhūti the *Guhyasamāja* is quoted extensively,¹ showing the reverence and authority the *Guhyasamāja* enjoyed in his time. The *Advayavajrasaṅgraha* also draws its materials² from the *Guhyasamāja* in support of its doctrines, and as Advayavajra belonged to the 10th century A.D., the *Guhyasamāja* appears to have maintained its authoritative character throughout the Tāntric period. The reason why we do not find any mention of the *Guhyasamāja* before Nāgārjunas (7th century A.D.), is because the Tantra was kept secret among the professors and the doctrines inculcated therein were confined to a few adepts for three hundred years until Buddhist Tantras of the Yoga and Voga-Tantra classes obtained publicity during the time of the Siddhācāryyas mainly through their mystic songs, preachings and works.

The chief problem connected with the composition of the *Guhyasamāja* is to ascertain fairly accurate date which will establish the time when the work was written. But this is dependent on the correct dating of another work which has been published in original Sanskrit and is known as the *Mañjuśrīmūlakalpa*. The work was long forgotten in India and it was known only from its Tibetan and Chinese translations; one manuscript of this work was accidentally discovered by the indefatigable scholar the late Mahāmahopādhyāya T. Ganapati Sastri and published by him in the *Trivandrum Sanskrit Series*. It was discovered in 1909 from the Manabikkara Matham near Padmanā-

¹ p. 12 अनुपदेशः, p. 13. प्रतिपादास्त्रः;

p. 37.४ आकाशं परं चामूर्खः, p. 38 आप्तं च मध्योच्चः

p. 39 आवाक्षिगमस्तामः, p. 40 अभावुष्मस्तुतेः

p. 115 पातमं वशस्त्वयः, p. 152 समाजं दीक्षान्

p. 153 अनादिनिधनं and the same passages in *Jñānasiddhi* in Two *Fujrayāna* Issues (G.O.S. No. 44) pp. 77, 77, 77, 78, 78, 78, 78, 78, 79.

² For instance, in *Advayavajrasaṅgraha*, p. 59 इन्द्रावोधितो दीक्षा seems to have special affinity towards the verse प्रथमं इन्द्रावोधितः, etc., on p. 162 of the present work. Also the verse of Advayavajra, p. 49—सन्यामे भवतीते या न या युक्तवक्तव्यीः । प्राक्षिदी विद्युते विद्यः प्रतीत्यायः या ज्ञातवैः । has a curious resemblance to the speech of the Lord कामदं च मध्योच्चं च, etc., on p. 28, which is quoted in Indrabhūti, p. 78.

bhapuram in South India. It is a palm-leaf manuscript and consists of about 13,000 granthas, and written in Devanāgarī characters with ink. From its appearance the manuscript seems to be about 300 to 400 years old, and the writing is perfectly clear and legible. The copyist of the manuscript is one Ravicandra who went out from Madhyadeśa. This Ravicandra made a remark in the last colophon that he had written the Kalpa of Ārya Mañjuśrī as was available, and this shows that the original from which he copied was itself incomplete.

The work among others treats of the Māntric texts of Mañjuśrī Kumārabhūta whom the author several times designates as Kārttikeya and introduces him with several Śaiva but non-Tantric deities. Details of practices which bestow long life, health and happiness and for the attainment of all desired objects are given. The work is in the form of a Saṅgīti and the conversations are held mostly between Śākyamuni and Kumāra Mañjuśrī both of them being sometimes interrogated by the Assembly of the Faithful.

It is not necessary to state that this work is very important for the history of the development of Tantric ideas, tenets and practices, and provides a landmark in the process of those developments. It was translated into Tibetan and it finds a place in the Tibetan Kangyur. It was also translated into Chinese in the 10th century A.D.¹

In this work which has been rightly styled by Dr. Winternitz as a Tantric work we find mention of a large number of gods and goddesses, several ancient works like Suvarṇaprabhāsa, Gaṇḍavyūha, Prajñāparamitā, Candrapradipasamādhi,² a large number of Mudrās, and descriptions of Maṇdalas with special directions for painting them and innumerable rites for attaining Siddhis or perfections.

It is very difficult to fix its time in view of the most conflicting types of evidence found in the book. As is well-known very few works of ancient Sanskrit literature have survived which have not undergone considerable change or rather expansion after their first composition. The *Mañjuśrīmālakalpa* must have had a similar fate and the book which is at present available contains amplifications, and expansions of the original matter in order that it may become a

¹ Nanjo : *A Catalogue of Chinese Tripitaka*, No. 1051. Translated by Thien-si-tsai A.D. 980-1001. 20 fasciculi, 28 chapters, p. 222-32.

² Op. cit., p. 38.

convenient handbook for the priests. Everything of importance seems to have been entered in it in order that it may be of some service to the priests for their numerous clients.

The *Guhyasamāja* also is written in a Saṅgīti form and its obvious object is to introduce the Śakti worship or legalise it for the first time in Buddhism, and for this purpose in the very first chapter it gives a Maṇḍala where the five Dhyāni Buddhas are introduced and are given each a Śakti. These five Dhyāni Buddhas represent the five elements Rūpa, Vedanā, Saṃjñā, Saṃskāra and Vijñāna of which the world is composed, and in order that these elements may be able to fulfil their creative purpose they are given a Śakti, and this is evidently the object for which the *Guhyasamāja* was introduced in the Assembly of the Faithful. It cannot be said definitely when this Tantra was composed, but this is certain that whenever the five Dhyāni Buddhas are met with and wherever their Śaktis are mentioned specially in groups, it is but natural to assume that such references should be chronologically later than the time of the *Guhyasamāja*. But when we refer to the Sādhana of Ācārya Asaṅga the famous Yogācāra philosopher of the Mahāyāna who flourished in the 3rd century A.D., we find not only that all the five Dhyāni Buddhas are mentioned together, but their Śaktis, five in number, also appear in the same Sādhana.¹ It is, therefore, very natural to presume that the Sādhana of Asaṅga must be later than the time of the *Guhyasamāja* which for the first time introduced the doctrine of the five Dhyāni Buddhas and their Śaktis.

Again, according to the Tibetan and Chinese traditions the Tantras were introduced by Asaṅga from Tuṣita heaven where he learnt the Sastra from Maitreya Buddha who was awaiting his descent to earth. Now for the Tantra to be called a real Tantra there must be the element of Śakti in it. Without Śakti there cannot be a true Tantra or a Tantra *par excellence*,² and this Śakti is permitted for the first time in the *Guhyasamāja*. It is thus very probable that Asaṅga had something to do with the *Guhyasamāja Tantra*, as otherwise we cannot explain the reason of this coincidence. It is very likely therefore that Asaṅga who belonged to the 3rd century A.D., is the author of the *Guhyasamāja Tantra*.

¹ *Sādhanamāla*, Sādhana, No. 159, p. 321. The colophon is as follows—
पञ्चाधारसिन्हासाधनं भगवान् । ऋतिर्व आचार्यसहस्रदाशम् ।

² Haraprasad Shastri : Introduction to Modern Buddhism, p. 10.

Tārānātha further tells us that the Tantras immediately after introduction were transmitted secretly in an uninterrupted manner from preceptor to disciples for nearly 300 years¹ before they got publicity through the mystic teachings of the Siddhas and Vajrācāryas. Tārānātha's evidence in this respect is exceedingly important in determining the evolution of the Tantric process. Asaṅga must have introduced something very objectionable, at least, seemingly so to the ordinary public, and what could that possibly be if not the element of Śakti which was introduced by him. And if, after the introduction of Tantra, it is secretly transmitted how is it possible for either the *Guhyasaṃjā* to draw upon the materials of Asaṅga, or for the latter to obtain them from the *Guhyasaṃjā*? We can only explain this coincidence by holding that Asaṅga had something very material to do with the introduction of the *Guhyasaṃjā Tantra*.

In every Tantric work great importance is given to the Dhyāni Buddha theory. Either they are directly mentioned or the Bijamantras or deities emanating from them are mentioned. These Dhyāni Buddhas, as can be surmised from numerous references, were the originators of five Kulas or families, each family having a large number of deities emanating from one particular Dhyāni Buddha. Anyone who is acquainted with the Buddhist Tantric works cannot fail to be struck by the innumerable references to the Dhyāni Buddhas; and this theory, to say the least, is the very groundwork on which the grand structure of the Buddhist Pantheon is built. It is but natural to suppose that all original Tantras, at least, will mention the Dhyāni Buddhas together, particularly if they are concerned with the formation of the Maṇḍala. The Maṇḍala or the magic circle is the miniature prototype of the big Caityas, and was in vogue from the very early times. To form a Maṇḍala the presiding deities of the different directions are necessary, and these directions are marked by placing four Dhyāni Buddhas or their symbols in the four cardinal directions without assigning a place to Vairocana who is supposed to be in the middle and, therefore, not very frequently represented.

But when these Dhyāni Buddhas do not appear in an important book like the *Mālakalpa* it sets one thinking. In it numerous Maṇḍalas are described and there is more than one occasion for a mention to be made of the five Dhyāni Buddhas who are ordinarily mentioned in

---

¹ See Kern : *Manual of Buddhism*, p. 133.

almost every Buddhist Tāntric work. But nowhere are these Dhyāni Buddhas mentioned. The obvious reason for this omission or discrepancy seems to be that the theory of the five Dhyāni Buddhas was not established when the *Māñjūśrimūlakalpa* was composed. And, indeed, the *Mūlakalpa* presents an earlier stage of thought than what is found in the *Guhyasaṃāja*, because we find occasionally the names of Amitāyus, Amitābha, Locanā, Ratnaketu, Vajrapāṇi, Avalokiteśvara, Māmaki, Ratnapāṇi, etc., mentioned but not in a systematic form as we find in the *Guhyasaṃāja*. In the *Guhyasaṃāja*, for instance, the names of the Dhyāni Buddhas are given as Amitābha, Akṣobhya, Ratnaketu, Vairocana, and Amoghasiddhi; the names of their Śaktis as Dvesarati, Moharati, Isyārati, Vajrarati and Rāgarati, representing the five Buddha-Śaktis Locana, Māmaki, Thṛik, Pāṇḍarik and Aryatārk. It is well-known that five Bodhisattvas emanated from these pairs and they were known as Vajrapāṇi, Padmapāṇi, Ratnapāṇi, Viśvapāṇi, Cakrapāṇi or Samantabhadra. In the *Māñjūśrimūlakalpa* some of these figures appear but the names are not scientifically or methodically arranged as we find them in the *Guhyasaṃāja* or in later Tāntric works. Moreover, the *Māñjūśrimūlakalpa* gives certain Mantras which also appear in the *Guhyasaṃāja*. In the latter the number of the Mantras is five and each Dhyāni Buddha is given one, namely, Jinajik, Ārolīk, Vajradhṛk, Ratnadhṛk and Prajñādhṛk. The Kulas there as usual are mentioned as five. But the *Māñjūśrimūlakalpa* mentions something like six Mantras: as Jinajik, Ārolīk, Vajradhṛk, Surārak, Yakoṭṭak and Piṇādhṛk,¹ and associates the first three only with three families: Tathāgatakula, Padmakula and Sarvavajrakula,² while the others are not referred to any Kula or family.

The above instances are sufficient to show that the theory of five Dhyāni Buddhas was not known when the *Mūlakalpa* was composed, but only some of the names were in existence though not exactly as Dhyāni Buddhas. The evidence of *Mūlakalpa* further shows that the Mantras assigned to the Dhyāni Buddhas as found in the *Guhyasaṃāja* were not known in their entirety though some of them indeed appear in the work. The Kulas were also not as well developed in the *Mūlakalpa* as in the *Guhyasaṃāja* and though the names of

¹ Up. cit., pp. 384, 385.

² Ibid. The portion where the names and Mantras of some of the Tathāgates appear, seems to be the part of the original work in view of the remarks of the Editor at the top of the page. The pages of the original MS very probably got topey-turvy.

some of them are found in the work they are neither in the same form nor in the same order nor have the same number. From the evidence of the *Mūlakalpa* it appears as if the *Mūlakalpa* offered materials to the writer of the *Guhyasamāja* to develop upon them, and thus the *Guhyasamāja* on the strength of the evidence adduced must be preceded by the *Mañjuśrīmūlakalpa*.

If the *Guhyasamāja Tantra* can be assigned to the 3rd century A.D., and made contemporaneous with the great Yogācāra philosopher Asaṅga, the time of the composition of the *Mañjuśrīmūlakalpa* has to be placed at least one hundred years earlier, namely in the 2nd century A.D. Some of the critics of this theory will contend that this Asaṅga of the Prajñāpāramitā Sadhana may not be the same as the Yogācāra philosopher Asaṅga. Against this it may be pointed out that in the Tāntric age up till now no other Asaṅga except one is known, and therefore, the critics who offer a counsel of perfection should themselves find the other hypothetical Asaṅga who is different from the Yogācāra author. The onus of proof rests with them. Moreover, Asaṅga is made in the *Sādhana-sālā* an author of the Prajñāpāramitā Sadhana, and this Prajñāpāramitā is nothing but the deification of the Prajñāpāramitā literature which was, according to the Buddhist tradition, rescued by Nāgārjuna from the nether regions. Nāgārjuna is the same as the Nāgārjuna the founder of the Madhyamaka school who flourished in the 2nd century A.D., and we know definitely that Prajñāpāramitā was translated into the Chinese language between 265 and 313 A.D., and there is no earthly reason why Asaṅga who flourished in the latter part of the 3rd century should not have known of Prajñāpāramitā when the Chinese were reciting and even translating the work.

Other critics will say that the *Mañjuśrīmūlakalpa* cannot be dated in the 2nd century, as it mentions the Dīnāras not only while enumerating the numerous benefits arising out of the Yaksinī Sadhana but also several times elsewhere in the work. These Dīnāras as is well-known were struck in India in imitation of the Roman coin Denarii. The golden Dīnāra believed to be the first of its kind was struck in Persia in 77 A.D.¹ Amarakoṣa gives Dīnāra as a synonym for Niṣka, a gold coin.² On the authority of Amara it may be safely

¹ Cassell's *Encyclopedic Dictionary*, p. 31, see the word 'Dīnār'.

² Jhaikikar's *Amarakoṣa*, p. 280—

concluded that the Dīnāras were known in India in about 400 A.D., if not earlier. The mention of Dīnāra in the *Mañjuśrimūlakalpa* will lead many to think that the work cannot be earlier than 400 A.D. But as it has been already pointed out that the *Mañjuśrimūlakalpa* as at present available is not the original but mixed up with compositions which were added to the original later on. In Nanjo's *Catalogue of the Chinese Tripitaka* we find that the work was translated into Chinese so late as the 10th century A.D., but then it had not more than twenty-eight chapters in all, but the printed edition which is at present before us contains no less than fifty-five chapters. It may further be observed that the work was translated into Chinese in the 10th century nearly 800 years after its composition, and there is, therefore, a very reasonable ground in holding that certain later additions were made to the work which was still smaller in extent, but the original extent of the work at present is difficult to determine.

From the above it is not difficult to imagine that the *Mañjuśrimūlakalpa* originally consisted of twenty-eight chapters or even less, and later on two or three separate books were added on to it to make it a complete manual for the priests. It may be noted that the word Dīnāra curiously enough, does not occur in the first twenty-seven chapters, but immediately after it in the 28th,¹ though in the first twenty-seven chapters there are several occasions, particularly in the Yaksīṇī Sādhana, where Dīnāras could have been naturally mentioned. Therefore, simply because the Dīnāra is mentioned in the *Mañjuśrimūlakalpa* the work cannot be dated after the fifth century for as has been shown above the word does not occur in the first twenty-seven chapters which are the original and the more ancient part of the whole work now recognized as the *Mañjuśrimūlakalpa*. In these twenty-seven chapters at least there is nothing to show that the work is later than the 2nd century A.D. If that be so, the *Guhyaśāmāja* which develops the materials presented in the aforementioned work should be placed naturally somewhat later, and as it is connected with Asaṅga, as shown before, it should be regarded as a product of the 3rd century A.D., or a little later according as the time of Asaṅga is taken to be the 3rd or the 4th century A.D.

¹ Op. cit., 316. दीनाराणि राजो चमते... दीनारसहस्र दद्वाति । The 28th chapter certainly is a later addition and must have been added during the eight hundred years between the composition of the original work and the date of its Chinese translation.

CONTENTS.

	PAGE
Preface	V
Introduction	IX
सर्वतथागताधिकानपटकः प्रथमः	१
बोधिचित्पटको दितीयः	११
वचनाभ्युत्तो नाम पटकस्तूतीयः	१४
गुणकार्यवाक्याधित्तमयाहृषिपटकस्तुतीयः	१५
समन्वयार्थिपटकः प्रथमः	२६
कार्यवाक्याधित्तमयाहृषिपटकः अष्टुः	२७
समन्वयार्थिपटकः सप्तमः	२९
प्रियसमयपटकोऽष्टुमः	३२
परमार्थादपत्त्वार्थसमयपटको नवमः	३५
सर्वतथागतस्तुदयसाहौदनपटको दशमः	३८
सर्वतथागतस्तुसमयत्त्वार्थसमयपटकाएवमोक्षमयपटक साकादशः	४१
समयसाधनाद्यनिर्देशपटको द्वादशः	५२
सर्वतथासमयक्षुद्रतत्त्वार्थमार्वदासम्बोधिपटकस्तुदशः	५०
समन्वयार्थ्यविकल्पितत्राणी नाम समाधिपटकस्तुदशः	५८
सर्वतथासमयसारात्मकसम्भूतिनामिम पटकः प्रस्तुदशः	६४
सर्वतथागतस्तुसमयसम्भूतिनामिम पटकः बोक्षादशः	११६
सर्वतथागतस्तुसमयसम्भूतिनामिम पटकः सप्तदशः	१२५
सर्वगुणनिर्देशवक्षानाधिकानं नाम पटकोऽक्षादशः	१३६
Index of words	१७१
Index of verses	१८२

श्रीगुह्यसमाजतन्त्रम्।

वा नमः शैवजूलादः ।

प्रथमः पटलः ।

एवं मया श्रुतम् । एकमिन् समये भगवान् सर्व-
तथागतकायवाक्चित्तं हृदयवच्छयोषिहमेषु^१ विजहार ।
अनभिलाप्यानभिलाप्यैः सर्वं बुद्धचेत्सुमेरुपरमाणुरजः समै-
बोधिसत्त्वैर्महासत्त्वैः । तदाया । समयवच्छेण च नाम
बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन । कायवच्छेण च नाम बोधिसत्त्वेन
महासत्त्वेन । वाग्वच्छेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ।
चित्तवच्छेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन । समाधिवच्छेण
च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन । जपवच्छेण च नाम बोधि-
सत्त्वेन महासत्त्वेन । पृथिवौवच्छेण च नाम बोधिसत्त्वेन
महासत्त्वेन । अथवच्छेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ।
तेजोवच्छेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन । वायुवच्छेण च
नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन^२ । आकाशवच्छेण च नाम बोधि-
सत्त्वेन महासत्त्वेन । रूपवच्छेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन ।
शब्दवच्छेण च नाम बोधिसत्त्वेन महासत्त्वेन । गन्धवच्छेण च

1. B adds ^३ शुङ्ग ४ । 2. The explanation of this quaint beginning is given by Indrabhūti in his *Śāmasiddhi* (G. O. S.) p. 58 thus :—
हृदयं चार्न तदेव वचयोषित् अभेद्यप्रज्ञात्मावत्वात् तदेव भर्ग सर्वक्लेशभञ्जनात् ।

3. B आप ५ । 4. B omits.

नाम वोधिसचेन महासचेन । रसवज्ञेण च नाम वोधिसच्चन
महासचेन । स्यर्गं वज्ञेण च नाम वोधिसचेन महासचेन ।
धर्मधातुवज्ञेण च नाम वोधिमत्तेन महासचेन ।

एवं प्रभुखैरनभिलाप्य नभिलाप्यै वृद्धज्ञेव सुमेरुपरमाणुरजः-
समै वीधिसचै महासचै राकाशधातुसमाधातैश्च तथागतैः ।
तथाथा । अत्रोभ्यवज्ञेण च नाम॑ तथागतेन । वैरोचन-
वज्ञेण च नाम॑ तथागतेन । रत्नकेतुवज्ञेण च नाम॑
तथागतेन । अमितवज्ञेण च नाम॑ तथागतेन । अमोघ-
वज्ञेण च नाम॑ तथागतेन ।

एवं प्रभुखैः सर्वाकाशधातुसमाधातैश्च तथागतैः ।
तथाथा । अपि नाम तिलविम्बमिव परिपूर्णः सर्वाकाशधातुः
सर्वतथागतैः संहृष्टयते स्म ।

अथ भगवान् महावैरोचन॑स्तथागतः सर्वतथागत-
महारागवक्त॑ नाम समाधिं समाप्न्नः¹⁰ तं सर्वतथागतव्युहं
स्वकायवाक्चित्तवज्ञेषु¹¹ प्रवेश¹²यामास । अथ ते सर्व-
तथागता भगवतः¹³ सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्ञाधिपतेः
परितोषणार्थं स्वविम्बानि¹⁴ स्वौविम्बान्यभि¹⁵ निर्माय भगवतो
वैरोचनस्य कायादभि¹⁶ निष्क्रान्ता अभूवन् । तत्र केचित् द्वुद्भ-
लोचनाकारेण केचित् मामक्याकारेण केचित् पाण्डरवा-
सिन्याकारेण केचित् समयताराकारेण संस्थिता अभूवन् ।

- 1. AC प्रष्टव्य^१ । 2. BC add ° सर्व॑ । 3. BC ° स्वातै॑ ।
- 4. A adds सर्व॑ । 5. A omits. 6. A ° ताम॑ । 7. BC ° स्वा॑ ।
- 8. BC ° वज्ञ॑ । 9. BC ° नय॑ । 10. A ° द्यति॑ । 11. A omits ° शु॑ ।
- 12. A प्रणिधिस॑ । 13. A ° न्तः॑ । 14. A ° पते पवित्रो वशार्थं स्वचितानि॑ ।
- 15. A ° न्यत्र॑ । 16. BC शुद्धये॑ ।

सर्वतथागतमण्डलाधिष्ठानपटलः प्रथमः ।

तत्र केचित् रूपस्वभावाकारेण केचित् शब्दस्वभावाकारेण
केचित् गम्भेस्वभावाकारेण केचित् स्यर्थस्वभावाकारेण
संस्थिता अभूवन् ।

अथ खलु अज्ञोभ्य॑ स्तथागतः सर्वतथागतकायवाक् चित्त-
हृदये॒ वज्रयोषिद्वर्गीषु चतुरस्त्रं॑ विरजम्कं महासमयमण्डलमधि-
ष्ठापयामास ।

स्वच्छं च तत्स्वभावं च नानारूपं समन्ततः ।

दुहमग्निं॑ समाकौण्डीं स्फुलिङ्गगङ्गनज्वलम्॑ ।

स्वच्छादिमण्डलैयुक्तं सर्वतथागतं पुरम् ॥

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तवज्राधिपतिः
सर्वतथागतमण्डलमध्ये प्रतिष्ठापयामास । अथ खलु अज्ञोभ्य॑-
स्तथागतः रत्नकेतुस्तथागतः अमितायु॑ स्तथागतः अमोघसिद्धि-
स्तथागतः वैरोचनस्तथागतः बोधिचित्तवज्रस्य तथागतस्य हृदये
विजडार ।

अथ भगवान् बोधिचित्तवज्रस्तथागतः सर्वतथागताभि-
भवनवज्रं॑ नाम समाधिं समापद्धः । समनन्तरसमापद्धस्य च
सर्वतथागताधिपते॑ अथायं सर्वाकाशधातुः सर्वतथागत-
वज्रमयः संस्थितोऽभूत् । अथ यावत्तः सर्वाकाशधातु-
संस्थिता॑ सर्वसज्जा॑ सर्वे च॑ तेन¹⁰ वज्रसञ्चाधिष्ठानेन सर्व-
तथागतसुखसौमनस्यलाभिनोऽभूवन् ।

अथ भगवान् बोधिचित्तवज्रस्तथागतः सर्वतथागतकाय-
वाक् चित्तवज्रसमयोङ्गवज्रं॑ नाम समाधिं समापद्येमां

1. BC ° वज्रं॑ । 2. A omits ° हृदये॑ । 3. A omits. 4. A
° वज्रा॑ । 5. BC ° मेत्रं॑ । 6. BC ° नाकुलं॑ । 7. BC add ° वज्रं॑ ।
8. A ° भं॑ । 9. A omits. 10. A ते॑ । 11. A ° ङ्गवं॑ ।

महाविद्यापुरुषमूर्ति सर्वतथागतसचाधिष्ठानमधिष्ठापया-
मास । समनन्तराधिहितमाचे स एव भगवान् बोधिचित्त-
वज्रस्तथागतस्त्रिमुखाकारेण सर्वतथागतैः सन्टूश्यते स्म ।

अथ अक्षोभ्यप्रमुखाः सर्वतथागता भगवतो बोधिचित्त-
वज्रस्य^१ हृदयादभिनिष्क्रम्य दृढमुदानंमुदानयामासुः—

अहो हि सर्वदुहानां बोधिचित्तप्रवत्तनम् ।

सर्वतथागतं गुरुं अप्रत्यक्षमनाविलम् ॥ इति ॥

अथ भगवन्तः सर्वतथागताः पुनः^२ समाजमागम्य भगवन्तं
बोधिचित्तवज्रं सर्वतथागतपृजास्फरणा^३ समयतत्त्वरत्नमेष्वः^४
सम्पूर्ज्य प्रगापत्यैवमाङ्गुः—

भाषस्त्र भगवन् तत्त्वं वज्रसारसमुच्चयम् ।

सर्वतथागतं गुरुं समाजं गुरुसम्भवम् ॥ इति ॥

अथ^५ भगवन् बोधिचित्तवज्रस्तथागतस्त्रान् सर्वतथागतान्
एवमाह । साधु साधु भगवन्तः सर्वतथागताः^६ । किन्तु
सर्वतथागतानामपि संशयकरोदयं कुतोऽन्येषां बोधिसचाना-
मिति ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागताः आश्वर्यप्राप्ताः अद्भुतप्राप्ताः ।
सर्वतथागतसंशय^७क्षेत्तारं भगवन्तः सर्वतथागतस्त्रामिनं
पप्रक्षुः । यद्गवानेवंगुणविशिष्टेऽपि सर्वतथागतपर्षदि^{१०} सर्व-
तथागत^{११}कायवाक्चित्त^{१२}गुरुं निर्देष्टुं नोत्सहते तद्वग^{१३}
वान् सर्वतथागताधिष्ठानं कृत्वा सर्वतथागतवज्रसमय-

1. AB वैरोचनस्य । 2. A omits ° मुदान ° । 3. A पूत ° । 4. A ° स्त्रामिन । 5. A ° मयै । 6. A त्व ° । 7. A omits. 8. A adds साधु साधु वज्रपाणि, साधु साधु गुणाकर सर्वतथागतान् । 9. A ° समय ° । 10. B omits. 11. A ° तामित्रिक ° । 12. B adds ° वज्र ° । 13. A ततो ।

सम्भवपदैः सर्वतथागतानां मुखसौमनस्यानुभा॑ बनाथै॒ यावत्-
सर्वतथागतज्ञानाभिज्ञावाप्निकलहेतोः^३ संप्रकाशयत्विति ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तवच्च सर्वतथागतः
सर्वतथागताध्येषणां विदित्वा ज्ञानप्रदीपवच्चं नाम समाधिं
समापयोदं हेषकुलपरमसारहृदयं स्वकायवाक् चित्तवच्चेभ्यो
निष्ठारथामास ॥ रब्धक् ॥ अथास्मिन् भाषितमात्रे^४
स एव^५ भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तविद्यापुरुषः अज्ञो-
स्यमहामुद्रासंयोगपरमपदैः कृष्णसितरक्ताकारेण सर्वतथागत-
कायवाक् चित्तवच्चस्य सर्वतथागतकायवाक् चित्तवच्चे^६ निषोद-
यामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागतसमयसम्भववच्चं नाम समाधिं
समापयोदं मोहकुलपरमसारहृदयं स्वकायवाक् चित्तवच्चेभ्यो
निष्ठारथामास ॥ जिनजिक् ॥ अथास्मिन् भाषितमात्रे स
एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तविद्यापुरुषो वैरोचन-
महामुद्रासंयोगपरमपदैः^७ सितकृष्णारक्ताकारेण सर्वतथागत-
कायवाक् चित्तवच्चस्य^८ पुरतो निषोदयामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागतरब्ल सम्भववच्चश्रियं नाम
समाधिं समापयोदं चिन्तामणिकुल^९ परमसारहृदयं स्वकाय-
वाक् चित्तवच्चेभ्यो^{१०} निष्ठारथामास ॥ रब्धक् ॥ अथास्मिन्
भाषितमात्रे स एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तविद्या-

1. A ° भ० । 2. A दाता॑ । 3. A adds. ° शुद्ध० । 4. AB
omits ° वच्च० । 5. B ° वेण॑ । 6. A समय॑ । 7. A ° ज्ञेभ्यो॑ ।
8. B omits ° परम॑ । 9. BC ° पदेन॑ । 10. B ° ज्ञेभ्यो॑ ।
There is a break in Ms. C up to ॥ रब्धक् ॥ ११. A adds ° मन्त्र॑ ।
12. A omits ° ज्ञेभ्यो……वाक् चित्त॑ ।

पुरुषो रत्नेतुमहामुद्रासंयोगपरमपदैः पौतसितकृष्णाकारेण
सर्वतथागतकायवाक् चित्तवज्जस्य दक्षिणे निषोदयामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागतमहाराग^१ संभववज्ञं नाम
समाधिं समापद्येदं वज्ररागकुल^२ परमसारहृदयं स्वकायवाक्-
चित्तवज्ञेभ्यो निश्चारयामास ॥ आरोलिक् ॥ अथास्मिन्
भाषितमात्रे स^३ एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तविद्या-
पुरुषो लोकप्रबरमहाविद्याधिपतिमहामुद्रासंयोगपरमपदैः रक्त-
सितकृष्णाकारेण सर्वतथागतकायवाक् चित्तवज्जस्य पृष्ठतो
निषोदयामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागतामोघसमयसमवज्ञं नाम
समाधिं समापद्येदं समयाकर्षणकुल^४ परमसारहृदयं स्वकाय-
वाक् चित्तवज्ञेभ्यो निश्चारयामास ॥ प्रज्ञाभृक् ॥ अथास्मिन्
भाषितमात्रे स एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तविद्या-
पुरुषोऽमोघवज्ञमहामुद्रासंयोगपरमपदैः ऋतिसितकृष्णा-
कारेण सर्वतथागतकायवाक् चित्तवज्जस्य उत्तरे निषोदयामास ।

डेषमोहस्तथा रागश्चिन्तामणिसमयस्तथा ।

कुला चूंते तु वै पञ्च काममोक्षप्रसाधकाः^५ ॥ इति ॥

अथ भगवान् सर्वतथागत^६ वज्ञ^७ धरानुराग^८ गासमय^९
नाम समाधिं समापद्यामां सर्ववज्ञधरायमहिषी^{१०} स्वकायवाक्-
चित्तवज्ञेभ्यो निश्चारयामास ॥ डेषरति ॥ अथास्यां विनिःस्त-

1. A adds ° समय ° । 2. A adds ° मन्त्र ° । 3. " च ए ° । 4. B ° देन । 5. A adds ° मन्त्र ° । 6. A ° वाक्याय ° । 7. A omits ° महा ° ।
8. B C ° देन । 9. A ° प्रेषकाः । 10. B omits. 11. A ° वज्ञान्य ° ।
12. B ° गे " । 13. A adds भञ्ज्यवज्ञ ° only । 14. A ° महिषी ° , B
महिषी ।

मात्रायां स एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तविद्या¹-
पुरुषः स्वौरूपधरो भूत्वा [सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्जे]²
निष्पौदयामास ।

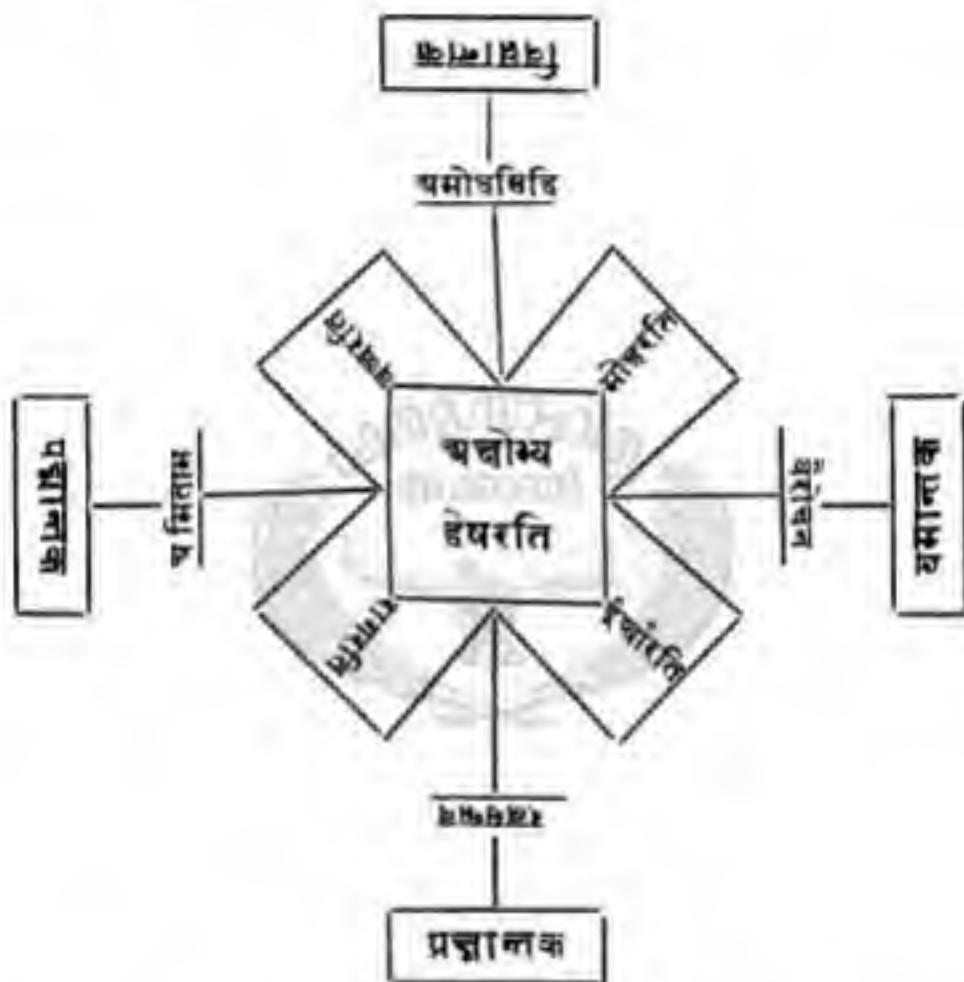

FIG. 1.

अथ भगवान् सर्वतथागतानुरागणवज्जे नाम समाधिं
समापद्यमां सर्वतथागतायमहिषीं स्वकायवाक्चित्तवज्जेभ्यो
निश्चारयामास ॥ मोहरति ॥ अथास्यां विनिःस्तमात्रायां स

1. B omits "विद्या" । 2. A दक्षिणकोणे, BC पूर्वकोणे, both of which seem to be incorrect. हेषरति being the consort of Aksobhya must be in the middle of the Cakra or the magic circle.

एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तविद्यापुरुषः स्त्रौरूपधरो
भूत्वा पूर्वं कोणे निषीदयामास ।

[अथ भगवान् सर्वतथागतरत्नधरानुरागगावचं नाम समाधिं
समापदेऽमां सर्वव्याधरायमहिषीं स्वकायवाक् चित्तवज्जेभ्यो
निश्चारयामास ॥ इत्यांरति ॥ अथास्यां विनिःसृतमाचायां स
एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तविद्यापुरुषः स्त्रौरूपधरो
भूत्वा दक्षिणाकोणे निषीदयामास] ।^१

अथ भगवान् सर्वतथागतरागधरानुरागगावचं नाम
समाधिं समापदेऽमां सर्वेरागधरायमहिषीं स्वकायवाक्-
चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ॥ रागरति ॥ अथास्यां विनिःसृत-
माचायां स एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तविद्या-
पुरुषः स्त्रौरूपधरो भूत्वा पश्चिमकोणे निषीदयामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तविद्यादनवचं
नाम समाधिं समापदेऽमां सर्वतथागतप्रज्ञाधरायमहिषीं
स्वकायवाक् चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ॥ वज्ररति ॥ अथास्यां
विनिःसृतमाचायां स एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्त-
विद्यापुरुषः स्त्रौरूपधरो भूत्वा उत्तरकोणे निषीदयामास ।^२

अथ भगवान् महावैरोचनवचं नाम समाधिं समापदेऽदं
सर्वतथागतमण्डलाधिष्ठानं नामं महाकोर्धं स्वकायवाक् चित्त-
वज्जेभ्यो निश्चारयामास ॥ यमानलकृत् ॥ अथास्मिन् विनिःसृत-

1. BC 51 दक्षिण^३ । 2. The diagram (fig 1.) will show clearly
that a long portion (of which a conjectural restoration is given here)
must have been omitted by the copyists. 3. A adds^४ तथागत^५ ।
4. AC add सर्वतथागतायमहिषींसम्पत् । 5. B omits.

मात्रे स एव भगवान् सर्वतथागतकायवाक्‌चित्तविद्यापुरुषः
सर्वतथागतसन्वासनाकारिणा पूर्वद्वारे निषीदयामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागताभिसम्बोधिवज्ञं नाम समाधिं
समापदेमं सर्वतथागतमण्डलाधिष्ठानं नामः महाक्रोधं
स्वकायवाक्‌चित्तवज्ञेभ्यो निश्चारयामास ॥ पञ्चान्तकृत् ॥
अथास्मिन् विनिःस्तमात्रे स एव भगवान् सर्वतथागत-
कायवाक्‌चित्तविद्यापुरुषो वज्ञसमयसन्वासनाकारिणा दक्षिण-
द्वारे निषीदयामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागतधर्मवशङ्करिं^१ नाम समाधिं
समापदेमं सर्वतथागतरागधरमण्डलाधिष्ठानं नाम महाक्रोधं
स्वकायवाक्‌चित्तवज्ञेभ्यो निश्चारयामास ॥ पञ्चान्तकृत् ॥
अथास्मिन् विनिःस्तमात्रे स एव भगवान् सर्वतथागतकाय-
वाक्‌चित्तविद्यापुरुषः सर्वतथागतवायाकारिणा पश्चिमद्वारे
निषीदयामास ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्‌चित्तवज्ञं नाम
समाधिं समापदेमं सर्वतथागतकायवाक्‌चित्तमण्डलाधिष्ठानं
नाम महाक्रोधं स्वकायवाक्‌चित्तवज्ञेभ्यो निश्चारयामास
॥ विज्ञान्तकृत् ॥ अथास्मिन् विनिःस्तमात्रे स एव भगवान्
सर्वतथागतकायवाक्‌चित्तविद्यापुरुषः सर्वतथागतकायवाक्‌
चित्ताकारिणा उत्तरद्वारे निषीदयामास ।

सर्वतथागतकायवाक्‌चित्तसम्भाषणमण्डलसमयसन्वा: ।

1. A adds ° नय ° । 2. B omits. 3. A adds वज्ञ' । 4. AB
° रक्षाकरं । 5. A ° मै ° । 6. B omits. 7. B ° च्छवच्चा ° ।

શ્રુતિ શ્રીસર્વતથાગતકાથવાક્ચિત્તરહસ્યાતિરહસ્યે ગુજરાતમાજો મહાગુજરાતન્દ્રરાજે^१ સર્વતથાગતમાધિમરણલાધિષ્ઠાનપટલ; પ્રથમોદ્યાય: ।

1. From the colophons of the Chapters V and VI where the epithets મહાગુજરાતન્દ્રરાજે and રહસ્યાતિરહસ્યે occurs, this seems to be the full and the correct title of the book. Uniformity in this respect has been secured in all places and different or incomplete readings are not noted.

दिलोयः पटलः ।

अथ भगवन् सर्वतथागताः^१ भगवतः सर्वतथागतकाय-
वाक् चित्ताधिपते: पूजां कृत्वा प्रणिपत्यैषं माहुः—

भाषस्तु भगवन् सारं कायवाक् चित्तमुत्तमम् ।

सर्वतथागतं गुह्यं बोधिचित्तमनुत्तरम् ॥

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तवचस्तथागतः
सर्वतथागतानामध्येयणां विदित्वा सर्वबोधिसच्चानां चित्तसैव
चित्तपरिवितकं माज्ञाय बोधिसच्चानेवं आह । उत्पादयन्तु
भवन्तः^२ चित्तं कायाकारेण कायं चित्ताकारेण चित्तं वाक्-
प्रव्याहारेणेति ।

अथ ते महाबोधिसच्चाः सर्वतथागतकायवाक् चित्ताकाशा-
कारेण संयोज्य द्वृढमुदान्तमुदानयामासुः—

अहो हि समन्भद्रस्य कायवाक् चित्तवचित्ताः ।

अनुत्पादप्रयोगेण उत्पादोयं प्रगोयते ॥

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तवचस्तथागतः सर्व-
तथागताभिसम्बोधिनयैवच्च नाम समाधिं समापदीदं
बोधिचित्तमुदाजडार ।—

अभावे^३ भावनाभावो^४ भावना नैव भावना ।

इति भावो न भावः^५ स्याद् भावना नोपलभ्वते ॥

1. B ° त ° । 2. A कृत्यैष ° । 3. A चैतक °, C चेतः परिचितकर्मा ° ।
4. A ° न । 5. B भगवन् । 6. A ° नयामास । 7. B ° श्री ° । 8. A
omits ° नय ° । 9. A ° वि । 10. A omits. 11. A ° वाः ।

द्रुत्याह भगवान् सर्वतथागतकायवा क्चित्तवज्जस्तथागतः ।

अथ भगवान् वैरोचनवज्जस्तथागतः सर्वतथागताभिसमयवज्जनाम समाधिं समापदेदं बोधिचित्तमुदाजहार । सर्वभावविगतं स्कन्धवात्वायतनयात्ययाहकवर्जितं धर्मनैरात्मासम'तया स्वचित्तमाद्यनुत्पन्नं शुन्यताभावम् । द्रुत्याह भगवान् वैरोचनवज्जस्तथागतः ।

अथ भगवान्त्वोभ्यवज्जस्तथागतः^३ सर्वतथागतात्त्ववज्जनाम समाधिं समापदेदं बोधिचित्तमुदाजहार—

अनुत्पन्ना इमे भावा न धर्मा न च धर्मता ।

आकाशमिव नैरात्मामिदं बोधिनयं हृष्टम् ॥

द्रुत्याह भगवान्त्वोभ्यवज्जस्तथागतः ।

अथ भगवान् रत्नकितुवज्जस्तथागतः सर्वतथागतनैरात्मावज्जनाम समाधिं समापदेदं बोधिचित्तमुदाजहार—

अभावाः सर्वधर्मास्ते धर्मलक्षणवर्जिताः ।

धर्मनैरात्मासम्भूता इदं बोधिनयं हृष्टम् ॥

द्रुत्याह भगवान् रत्नकितुवज्जस्तथागतः ।

अथ भगवान्मितायुव्वंजस्तथागतः सर्वतथागतज्ञानाच्चिः-प्रदीपवज्जनाम समाधिं समापदेदं बोधिचित्तमुदाजहार—

अनुत्पन्नेषु धर्मेषु न भावो न च भावना ।

आकाशपद्योगीन छृति भावः प्रगौयते ॥

द्रुत्याह भगवान्मितायुव्वंजस्तथागतः ।

1. B ° मय° । 2. B ° कु° । 3. A omits this portion. 4. B धर्माधर्मान । 5. A ° मंभ्यो । 6. A ° भव° । 7. B omits. 8. A breaks here and resumes after the slokas which follows.

अथ भगवान्मोघसिद्वज्जलयागतः सर्वतथागताभिभवन-
वज्जं नाम समाधिं समापदोद्द बोधिचित्तमुदाजहार—

प्रकृतिप्रभास्वरा धर्माः^१ सुविशुद्धा नभःसमाः ।

न बोधिनाभिः समयमिदं बोधिनयं हृदम् ॥

इत्याह भगवान्मोघसिद्वज्जलयागतः ।

अथ खलु मैत्रेयप्रसुखा महाबोधिसच्चाः सर्वतथागतकाय-
वाक्चित्तगुह्यधर्मतत्त्वाच्चरं^२ श्रुत्वा आस्थर्यप्राप्ताः अहुतप्राप्ता
हृदमुदानमुदानयामासुः ।

अहो बुद्ध अहो धर्म अहो मङ्गस्य^३ देशना ।

शुहृतत्त्वार्थं शुद्धार्थं बोधिचित्त नमोऽस्तु ते ॥

धर्मनैरात्मासम्भूत तु बोधिप्रपूरक ।

निर्विकल्प निरालम्ब बोधिचित्त नमोऽस्तु ते ॥

समन्वयभद्र सत्त्वार्थं बोधिचित्तप्रवत्तंक ।

बोधिचर्यं महावज्ज बोधिचित्त नमोऽस्तु ते ॥

चित्तं ताथागतं शुद्धं कायवाक्चित्तवज्जभुक्^४ ।

तु बोधिप्रदाता^५ च बोधिचित्त नमोऽस्तु ते ॥

इति सर्वतथागतकायवाक्चित्त^६ रहस्यातिरहस्ये गुह्य-
समाजे महागुह्यतत्त्वराजे बोधिचित्तपटलो दितीयोऽध्यायः ।

1. A ° न् । 2. A आदि^७ । 3. C सत्त्वाभिः^८ । 4. ° B सत्त्वाच्चरं,
A तत्त्वसभिः । 5. A omits ° सुदान^९ । 6. B धर्म^{१०} । 7. A omits
° शुद्धार्थं । 8. B ° पा^{११} । 9. AC सर्वार्थं । 10. B ° वचिष्ठः । 11. A
पणेता, B पणीता । 12. A adds ° गुह्य^{१२} ।

ब्रह्मैयः पटलः ।

अथ भगवान् १कायवाक् चित्तवज्जस्तथागतः सर्वतथागत-
स्फरणमेष्टव्युहं नाम समाधिं समापयोदं वज्रव्युहं नाम
समाधिं ३पटलसुदाजहार ॥ श्री शून्यताज्ञानवज्जस्तभावा-
त्मकोऽहम् ॥

आकाशधातुमध्यस्थं भावयेद् बुद्धमगडलम् ।
रश्मिमेष्टमहाव्युहं बुद्धज्ञालासमप्रभम् ॥
पञ्चरश्मिममाकीर्णे सुमन्तात् परिमगडलम् ।
पञ्चकामगुणाकीर्णे पञ्चोपहारमगिडतम् ॥
भावयित्वा समासेन विम्बमध्ये विभावयेत् ॥
दैरोचनमहामुद्रां कायवाक् चित्तवज्जिताम् ।
कायवाक् चित्तवज्जस्य मुद्रां वाऽष्टविभावयेत् ॥
अच्छोभ्यप्रवरां मुद्रां सम्भारहययोगतः ।
रत्नकेतुमहामुद्राममितायुःप्रभाकरौ०म् ॥
अमोघसिद्धिमहामुद्रां भावयेद् बुद्धमगडले ।
बृन्दनौलप्रभाकारं कायवाक् चित्तवज्जिताम् ॥
सफटिकेन्दुप्रभाकारं जटामुकुटमगिडतम् ॥
चक्रहस्तं महाज्ञालं नानालङ्घारभूषितम् ।
जाम्बूनदप्रभाकारं बुद्धमेष्टसमाकुलम् ॥

1. AB add सर्वतथागतशुद्धा० । 2. A ° वजु० । 3. A संश । 4. ° ख ० ।
5. A चार्य० । 6. A ° लौ० । 7. B ° कुला० ।

नवशूलं महावक्तं पाणी तस्य विभावयेत् ।
 मरकतप्रभाकारं वज्रज्वालाविभूषितम् ॥
 रबहस्तं विभावित्वा ज्वालासेवं समन्ततः ।
 पद्मरागप्रभाकारं बटामुकुटमण्डितम् ॥
 पद्महस्तं महाज्वालं भावयेद् रागवज्ञिणम् ।
 पद्मरश्मिप्रभाकारं विम्बममोघवज्ञिणम् ॥
 खड्गहस्तधरं सौम्यं भावयेद् बुद्धमण्डलम् ।
 अथ भगवान् कायवाक्चित्तवज्ज्वलाशागतः धर्मधातुख्यभाव-
 वक्तं नाम समाधिं समापयेदं कायवाक्चित्ताधिष्ठानमन्वमुदा-
 जहार ॥ यों धर्मधातुवज्ज्वलभावात्मकोऽङ्गम् ॥
 पद्मवण्णं महारबं सर्वपद्मस्तुलमानकम् ।
 नासिकाये प्रयत्नेन भावयेद्योगतः सदा ॥
 स्थिरं तु मफारयेत् रबमस्थिरं नैव मफारयेत् ।
 मफारयेत् प्रवरेमचैर्वज्ज्वालासमप्रभैः ॥
 चक्रवज्ज्वमहासेवैः पद्मकोशवरायुधैः ।
 बोधिसत्त्वमहासेवैः मफारयेत् मफरणात्मकः ॥
 आकाशधातुमध्यस्यं वज्रमण्डलमालिखित् ।
 स्वच्छमण्डलमध्यस्यं भावयेत् चक्रमण्डलम् ॥
 पद्ममण्डलसङ्काशं भावयेत्पद्मभावनैः ।
 रबमण्डलसङ्काशं भावयेत् रबतत्परः ॥

1. A ° त्त । 2. A महारबं, C हस्ते रबं । 3. A दोषुरागधरप्रभम् ।
4. A ° लि । 5. B ° कायप्रपत्तेन । 6. B ° वृद्ध ° । 7. A ° रबैः ।
8. A ° राग ° । 9. A ° वृधैः । 10. A ° ल्लप ° ।

योगमण्डलसमूलं लिखिदाकाशसद्ग्रीष्मौ ।
 एते वै प्रवरा दुर्बाः कायवाक् चित्तभावनैः^१ ॥
 मण्डलवज्रसमूलाः सर्वज्ञाकारलाभिनः ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक् चित्तरहस्यातिरहस्ये गुजरातमाजे महागुज्जतन्नराजे 'वज्रव्युहो नाम समाधिपटलसूतीयः ।

1. A ° साधनैः । २. A adds स्फुरलावभासु ° before this.

चतुर्थः पठतः ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागताः पुनः समाजसागम्य भगवन्तं
सर्वतथागतगुह्यं^१ कायवाक् चित्तवज्ञाधिपतिं अवेन सोवराजे-
नाध्येषितवन्तः ।

सर्वता॑यागतं शान्तं सर्वतायागतालयम् ।
सर्वधर्माद्यनैरात्म्यं देश मण्डलमुत्तमम् ॥
सर्वकाचणसम्पूर्णे सर्वलक्षणवर्जितम् ।
समन्तभद्रकायायां भाष भगद्वलमुत्तमम् ॥
शान्तधर्माद्यं सम्भूतं ज्ञानचयांविशेषोधकम् ।
समन्तभद्रवाचायां भाष भगद्वलमुत्तमम् ॥
सर्वसचमहाचित्तं शुद्धं प्रकृतिनिर्मलम् ।
समन्तभद्रचित्तायां घोष भगद्वलमुत्तमम्^२ ॥
अथ वज्ञाधरः शास्त्रा चिलोकस्तु चिधातुकः^३ ।
चिलोकवरवज्ञायस्त्रिलोकायानुशासकः ॥
भाषते भगद्वलं रम्यं सर्वतायागतालयम् ।
सर्वतायागतं चित्तं भगद्वलं भगद्वलाकृतिम् ॥
अथातः सम्प्रवक्ष्यामि चित्तमण्डलमुत्तमम् ।
चित्तवक्षप्रतीकाशं कायवाक् चित्तमण्डलम् ॥
नवेन सुविशुद्धेन^४ सुप्रमाणेन चारुणा^५ ।
सूत्रेण सूत्रयेत् प्राच्छः कायवाक् चित्तभावनैः ॥

1. BC ° ताधिपतिं । 2. A ° त ° । 3. A ° शु ° । 4. A ° सारणि ।
5. A मूल्तिधातुक । 6. A शुचिपचेष, C सुविशुलेन । 7. A omits शु ° ।
8. A चारुणा ।

दादशहस्रं प्रकुर्वीत चित्तमण्डलमुच्चमम् ।
 चतुरसं चतुर्दारं चतुष्कोणं प्रकल्पयेत् ॥
 तस्याभ्यन्तरतस्तक्तमा लिखित्यरिमण्डलम् ।
 मुद्रान्वासं^१ ततः कुर्यात् विधिहेन कर्मणा ॥
 तस्य मध्ये लिखेत् वज्रमिन्द्रनौलममप्रभम् ।
 पञ्चशूलं महाज्वालं भयस्यापि भयद्वारम् ॥
 पूर्वेण तु महाचक्रं बज्रज्वालाविभूषितम् ।
 दक्षिणेन महारथं स्फुलिङ्गहनाकुलम्^२ ॥
 पश्चिमेन महापद्मं पद्मरागसमप्रभम् ।
 उत्तरेण महाखड्डं रश्मिज्वालाकुलोऽज्वलम्^३ ॥
 पूर्वकोणे लिखिद्वेचं मेघमध्यं समप्रभम् ।
 दक्षिणेन ततो बज्रं मामकोकुलसम्बवम् ॥
 पश्चिमेन लिखेत्यद्यं सकन्दं विकचाननम् ।
 उत्तरेणोत्पलं कुर्याद्वीलाभमिव शोभनम् ॥
 आलिखेत् पूर्वद्वारे तु मुद्ररं ज्वालमुप्रभम् ।
 दक्षिणेनालिखेद्वारं वज्रज्वालादिसुप्रभम् ॥
 पश्चिमेनालिखेत्यद्यं खड्डज्वालाप्रभाकरम् ।
 उत्तरेण लिखेद्वज्रं बज्रकुण्डलिवज्जिणम् ॥
 परिस्फुटं तु विज्ञाय^४ मण्डलं चित्तमुत्तमम् ।
 पूजां कुर्वीत यत्रेन कायवाक् चित्तपूजनैः ॥

1. A ° योगं ° । 2. A ° नादकेवलम् । 3. A ° कुलं लिखेत्,
 B ° कुकाकुलम् । 4. B ° नेत्रं मिचमहु ° । 5. A ° नलम् । 6. A
 * दारा ° । 7. A ° टार्थो विज्ञाने ।

षोडशाद्विकां संप्राप्य योषितं कान्ति सुप्रभाम् ।
 गन्धपुष्पाकुलां कृत्वा तस्य मध्ये तु कामयेत् ॥
 अधिवेष्टा च तां प्रज्ञां मामकीं गुणमेखलाम् ।
 सुजेहुडपदं सौम्यमाकाशधात्वं लङृतम् ॥
 विषमुच्छुकरकादीन् देवतानां निवेदयेत् ।
 एवं तुष्टन्ति सम्बुद्धाः वोधिसत्त्वा महाशयाः ॥

कृति श्रौसर्वतथागतकायवाक् चित्तरहस्यातिरहस्ये गुज्ज-
 समाजे महागुज्जतन्त्रराजे गुज्जकायवाक् चित्तमण्डलपटलशतु-
 र्वृंध्यायः ।

1. BC कर्ति० । 2. A० मुष्पक् चलै० । 3. A समधिष्ठ च तो प्राप्तः,
 B अधिवेष्टे च । 4. B० वद० ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक् ॥

चित्तवज्जधरो राजा सवांयो भुवनेष्वरः ।
 धर्मंचर्यायाधमांयै^१ भाषते चर्यलच्छाम् ॥
 निर्विकल्पात्रसमृतां रागद्वयमहाकुलाम् ।
 साधयेत्^२ प्रवरां मिहिमयाने^३ द्वनुत्तरे ॥
 चण्डालविग्राकाराद्या मारणाद्यार्थचिन्तकाः ।
 मिधानि अयानेऽस्मिन् महायाने द्वनुत्तरे ॥
 आनन्दार्थप्रभृतयः^४ महापापकृतोऽपि च ।
 सिध्यते बुद्ध्यानेऽस्मिन् महायानमहोदधी ॥
 आचार्यनिष्टनपरा नैव सिध्यनि साधने ।
 प्राणातिपातिनः सत्रा मृषावाद्रताश्च ये ॥
 ये परद्व्याभिरता नित्यं कामरताश्च ये ।
 विगमुद्राहारकृत्या ये^५ भव्याम्ले खलु साधने ॥
 मात्रभगिनौपूर्वीश्च कामयेदाम्नु साधकः ।
 स सिद्धिं विपुलां गच्छेत्^६ महायानायधर्मताम्^७ ॥
 मातरं बुद्ध्य विभोः कामयन्न च लिप्यते ।
 सिध्यते तस्य बुद्धत्वं निर्विकल्पस्य धोमतः ॥

1. A ° यौ । 2. AB ° मोहा ° । 3. AC ° वन्ति । 4. C ° घोर ° ।
 5. B ° त्तमम् । 6. A ° भूतस्य, B adds मृष्णा । 7. A substitutes तेऽपि
 सकेतः सिद्धनि महायानायसाधने for this line. 8. A ° कल्पार्थी, C
 ° द्वनुत्तरी । 9. A ° धर्मेषु ।

अथ खलु सर्वनिवरणविस्त्रिभिप्रभृतयो महाबोधिसत्त्वा
आश्चर्यप्राप्ता अहुतप्राप्ताः । किमयं भगवान् सर्वतथागतस्वामौ
सर्वतथागतपर्यन्मगडलमध्ये दुभाषितवचनोदाहारं भाषते ।
अथ ते^५ सर्वतथागताः सर्वनिवरणविस्त्रिभिप्रभृतौनां महा-
बोधिसत्त्वानां आश्चर्यवचनमुपश्रुत्येतान् बोधिसत्त्वानेवं आहुः—

अलं^६ कुलपत्रा मा एवम् बोचते^७ ।

कृयं सा धर्मता शुद्धा वुहानां सारच्छानिनाम् ।

सारधर्मार्थसम्भूता एषा^८ बोधिचरिपदम् ॥

अथ खल्वनभिलाप्यानभिलाप्य वुहचेवपरमाणुरजः समा-
बोधिसत्त्वा^९ भीताः सन्तता^{१०} मूर्च्छिता अभूवन् । अथ
भगवन्तः सर्वतथागतास्तान् सर्वबोधिसत्त्वान् मूर्च्छितान्
हृष्टा भगवन्तं सर्वतथागतकायवाक्चित्ताधिपतिमेवमाहुः ।
उत्थापयतु भगवद्वेतान् महाबोधिसत्त्वान् ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तवचस्तथागतः
आकाशसमताद्यवर्जं नाम समाधिं समापद्धः । समन्वय-
समापद्धस्य च भगवतः सर्वतथागतकायवाक्चित्तवचा^{११} धिपते:
प्रभया स्पृष्टमात्रा^{१२} अथ ते बोधिसत्त्वाः स्वेषु स्वेष्वासन-
स्थानेषु^{१३} स्थिता अभूवन् । अथ ते सर्वतथागता आश्चर्यप्राप्ता
अहुतप्राप्ताः प्रौत्पोडेलप्रायाः^{१४} एव^{१५} धर्मघोषमकार्यः ।

1. B " दाहरणं । 2. BC omit. 3. A omits महाबोधि ॥ 4. A एव ।
5. A एवमेतदबोचत । 6. A एव । 7. A " सन्वन्वी ॥ 8. A " यै ।
9. A adds महासत्त्वा । 10. A सन्तता । 11. C omits ° वर्ज ॥ 12. A
° मात्रया ॥ 13. B " सनेषु । 14. BC ° प्राप्ताः । 15. C adds धर्माणां ।

अहो धर्मं अहो धर्मं अहो धर्मार्थसम्भव ।
 धर्मशुद्धार्थं निरात्मा वज्रराज^१ नमो नमः ॥
 कायवाकचित्तसंशुद्ध^२ आकाशसमतालय ।
 निविकार निराभास वज्रकाय नमो नमः ॥
 चित्तं ताथागतं शेषं वैयध्वं पथवत्तिनम् ।
 धातुभूत महाकाश^३ आकाशार्थं नमो नमः ॥
 आकाशकायसम्भूत आकाशवाक्प्रवर्तक ।
 आकाशचित्तधर्मार्थं चर्यापदं नमोऽस्तु ते ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायवाकचित्तरहस्यातिरहस्ये गुञ्ज-
 समाजे महागुञ्जतन्त्रराजे समन्वयार्थपटलः पञ्चमोऽध्यायः ।

1. A धर्म^४ । 2. C^५ भूत । 3. A वियध्वं । 4. A आर्चचडामहाचित्त ।

अथ खलु अच्छोभ्यवज्जस्तथागतः सर्वतथागतकायवाक्-
चित्तगुच्छवज्जनाम समाधिं समापद्येदं चित्ताधिष्ठानमन्त्र-
मुदाजहार ।

॥ ओं सर्वतथागतचित्तवज्जस्तभावात्मकोऽहम् ॥

अथ भगवान् वैरोचनवज्जस्तथागतो विरजपद्वज्जनाम
समाधिं समापद्येदं कायाधिष्ठानमन्त्रमुदाजहार ।

॥ ओं सर्वतथागतकायवज्जस्तभावात्मकोऽहम् ॥

अथ भगवान्मितायुर्वज्जस्तथागतः सर्वतथागतसमताऽद्य-
वज्जनाम समाधिं समापद्येदं वागधिष्ठानमन्त्रमुदाजहार ।

॥ ओं सर्वतथागतवाम्बवज्जस्तभावात्मकोऽहम् ॥

चिवज्जनाम ताथागतं शुद्धं पदं पदचिभावनम् ।

निष्यादयेदेभिः^१ प्रवरैः मन्त्रलक्षणलक्षितम्^२ ॥

अथ भगवान् रत्नकेतुवज्जस्तथागतः ज्ञानप्रदीपवज्जनाम
समाधिं समापद्येदं अनुरागण्यमन्त्रमुदाजहार ।

॥ ओं सर्वतथागतानुरागगावज्जस्तभावात्मकोऽहम् ॥

अथ भगवान्मोघसिद्धिवज्जस्तथागतोऽमोघवज्जनाम समाधिं
समापद्येदं पूजा^३मन्त्रमुदाजहार ।

॥ ओं सर्वतथागतपूजावज्जस्तभावात्मकोऽहम् ॥

1. BC omit ° वज्ज ° । 2. C ° गतासमया ° । 3. B ° तगुच्छ ° ।
4. A ° भिम्बन ° । 5. A ° वर्जितम् । 6. BC omit. 7. C ° गतरा ° ।
8. BC omit.

पञ्चकामगुणैर्बुद्धान्^१ पूजयेदिधिष्ठैसदा ।
पञ्चोपहारपूजाभिर्लघु बुद्धत्वमाप्नुयात् ॥

इत्याह भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तवज्जाधिपति-
वज्जधरः ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तवज्जाधिपतिवज्जधरः^२
बुद्धं सर्वतथागतमन्तरहस्यमुदाजहार ।

॥ ओं सर्वतथागतकायवाक् चित्तवज्जस्तमावात्मकोऽहम् ॥

मन्त्रनिध्यप्रिकायेन वाचा मनसि चोदितः ।

माधयेत् प्रवर्त्त मिति^३ मनः^४ मन्त्रोष्णाप्रियाम् ॥

चित्तनिध्यप्रिनैरात्मां वाचा कायविभावनम् ।

निष्यादवन्ति^५ संयोगमाकाशसमतालयम् ॥

कायवाक् चित्तनिध्यप्रेः स्वभावो नोपलभ्यते ।

मन्त्रमूर्तिप्रयोगेण^६ बोधिचित्ते च^७ भावना ॥

विचार्येदं समाप्तिन^८ कायवाक् चित्तलक्षणाम् ।

भावयेत् विधिसंयोगं समाधिं मन्त्रकल्पितम् ॥

अथ वज्जधरः श्रीमान् सर्वतथागतान्वितः ।

सर्वबुद्धायसर्वज्ञो भाषते भावनोत्तमम् ॥

आकाशधातुमध्यस्थं भावयेच्छन्दमगडलम् ।

बुद्धविस्वं विभवित्वा सुक्ष्मयोगं समारभेत् ॥

1. A गुणेनैव । 2. C ° विधिना । 3. A भगवन्त । 4. A मनः । 5. A ° येत् चि ° । 6. B नैव । 7. In C last part of the 5th Pañala and the first part of the 6th are repeated. 8. A ° सर्वविश्व । 9. A हृष्ट-
मान ° ।

नासाये सर्वं चिन्तेत्^१ सर्वे सचराचरम् ।
 भावयेत् ज्ञानदं रस्य^२ रहस्यं ज्ञानकल्पितम् ॥
 आकाशधातुमध्यस्यां भावयेत् सूर्यमगडलम् ।
 बुहविम्बं विभावित्वा पदं तस्योपरि न्यसेत् ॥

॥ हृ ॥

आकाशधातुमध्यस्यां भावयेत्क्रमगडलम् ।
 लोचनाकारसंयोगं बजपद्मे^३ विभावयेत् ॥
 आकाशधातुमध्यस्यां भावयेत् रबमगडलम् ।
 आदियोगं प्रयत्नेन तस्योपरि विभावयेत् ॥
 आकाशधातुमध्यस्यां भावयेत् पदामगडलम् ।
 पद्माकारसुमंयोगं^४ भावयेत् रागवलिषाम् ॥
 आकाशधातुमध्यस्यां भावयेत् रम्ममगडलम् ।
 सूर्ये^५ बुहपदं सौर्यं^६ परिवारं विशेषतः ॥
 नीलोत्पलदलाकारं पञ्चशूलं विशेषतः ।
 यवमावं प्रयत्नेन नासिकाये विचिन्तयेत् ॥
 चण्डाकास्थिप्रभाणं तु अष्टपदं सकेशरम् ।
 नासिकाय इदं स्पष्टं^७ भावयेत् वोधितत्परः ॥
 चक्रादौनां विशेषिणा भावनां तत्र^८ कल्पयेत् ।
 सिङ्गादो^९ धिपदं रस्यं मन्त्र^{१०} सिद्धिगुणालयम् ॥
 सूजीत्तत्र समाप्तेन बुहवोधिप्रतिष्ठितम् ।
 निश्चारयेद्भं पदं कायवाक् चित्तलक्षितम् ॥

1. C सञ्चयन् चित्तं । 2. A omits. 3. B ° रब ° । 4. C वर्वं पदं ।
5. A पद्मरागप्रभाकारं । 6. A स्फुर ° । 7..A रस्यं । 8. A शस्त्रं, B शस्त्रं ।
9. A तत्र प्र ° । 10. AC सिङ्गते वो ° । 11. AB सर्व ° ।

अथ वक्षधरः श्रीमान् सर्वेतत्त्वार्थदेशकः ।
 सर्वचर्यादिसम्भूतोऽभावते गुह्यमुत्तमम् ॥
 षष्ठमासान् भावयेत् प्राज्ञो रूपशब्दरसान्वितः ।
 गुह्यतत्त्वमहापूजां संपूज्य च विभावयेत् ॥
 विगमूलाहारकृत्यादैः कुर्यात् सिद्धिफलार्थिनः ।
 सिद्धातेऽनुत्तरं तत्र वोधिचित्तमनाविलम् ॥
 मांसाहारादिकृत्यादैः महामासं प्रकल्पयेत् ।
 सिद्धाते कायवाक्चित्तरहस्यं सर्वसिद्धिषु ॥
 इस्तिमासं हयमासं श्वानमासं तयोत्तमम् ।
 भजेदाहारकृत्यादै न चान्यतुः विभजयेत् ॥
 प्रियो भवति तु दानां वोधिसत्त्वश्च धीमताम् ।
 अनेन खलु योगेन लघु दुहत्वमाप्नुयात् ॥
 कामधार्मोऽप्त्वरोऽलोके स भवेत् परकमंकृत् ।
 तेजस्वी वलवान् श्रेष्ठः कान्तिमान् प्रियदर्शनः ॥
 सम्मानयेदिमं लोके दण्डेनेव चोदितः ।
 चुदं तत् सर्वतुहानां रहस्यं वोधिमुत्तमम् ।
 मन्त्रगुह्यमिदं तत्रं कायवाक्चित्तलच्छितम् ॥

इति श्रीसर्वतद्वागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
 समाजे महागुह्यतन्त्रराजे कायवाक्चित्ताधिष्ठानपटलः
 षष्ठोऽध्यायः ।

1. AC संदुष्टो ।
2. B ° इहारकृतार्थेन, A ° इहारं च कृत्यर्थै ।
3. B चारं तु ।
4. A ° तु चले ।
5. B दण्डेन मानयेत्तोके ।
6. B गुर्जै ।

सप्तमः पटलः ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्ताधि पतिमहा-
समुच्चयमन्तचर्यायसंबोधिपटलमुदाजहार ।

सर्वकामोपभोगैश्च सिव्यमानैर्यथिष्ठतः ।
चनेन खलु योगेन लघु बुद्धत्वमाप्नुयात् ॥
सर्वकामोपभोगैस्तु सिव्यमानैर्यथिष्ठतः ।
स्वाधिदेवतयोगेन^३ पराहृष्टे प्रपूजयेत् ॥
दुष्करेनियमेस्तोत्रेः सिव्यमानो न सिद्धति ।
सर्वकामोपभोगैस्तु सिवयसाशु सिद्धति ॥
भिक्षाशिना न जप्तव्यं नैव भैच्छरतो भवेत् ।
जपमन्त्रभिन्नाङ्गः सर्वकामोपभोगकृत् ॥
कायवाक् चित्तसौम्यित्वं प्राप्य बोधिं समश्वते ।
अन्यथाऽकालमरणं पच्यते नरके ध्रुवम् ॥
बुद्धाश्च बोधिसत्त्वाश्च मन्त्रचर्यायचारिणः ।
प्राप्ता धर्मासनं शिष्टं सर्वकामोपसिवनैः ॥
सेवयेत् कामगान् पञ्च ज्ञानार्थिगच्छिनः^४ सदा ।
तोषयेद्बोधिसत्त्वांश्च रागयेद् बोधिसौरिणा ॥
रूपं विज्ञाय चिविधं पूजयेत् पूजनात्मकः ।
स एवं भगवान् विज्ञो बुद्धो वैरोचनः प्रभुः ॥

1. B^१ ज्ञवचाधि । 2. C^२ कामार्थभोगार्थः । 3. B^३ योरैकां ।
4. A परायेन च, C बोधारेच । 5. A पञ्चत्वे । 6. A प्राप्ता धर्मात्मर,
C प्राप्य धर्माकरे । 7. A मांसगुणान्, C कामना । 8. B^४ शगिष्टः, C^५
ज्ञानिनः ।

शब्दं चिविधं विज्ञाय देवतानां निवेदयेत् ।
 स एवं भगवान् बुद्धो बुद्धरबाकरः प्रभुः ॥
 विज्ञाय चिविधं गन्धं^१ बुद्धादौ तु निवेदयेत् ।
 स एवं भगवान् बुद्धो^२ रागधरसंधरः प्रभुः ॥
 रसं ज्ञात्वा तु चिविधं देवतानां निवेदयेत् ।
 स एवं भगवान् विष्वो^३ बुद्धो योऽमोघवज्जिमान् ॥
 स्यश्चं ज्ञात्वा तु चिविधं स्वकुलस्य निवेदयेत् ।
 स एवं भगवान् बुद्धो अचोभ्याकारलाभिनः ॥
 रूपशब्दरसादीनां सदा चित्ते नियोजयेत् ।
 बृद्धतः सर्वबुद्धानां गुणसारसमुच्चयम् ॥
 स्यश्चशब्दादिभिर्मन्त्रो देवतां भावयेत् सदा ।
 अष्टवा भावयेत् तत्र कुलभृद्विभावनैः^४ ॥
 बुद्धानुस्मृतिसञ्चोयोपस्थानस्मृतिभावना ।
 भावना कायवाक्चित्तवलानुस्मृतिभावना ॥
 कुलानुस्मृतियोगेन क्रोधानुस्मृतिभावना ।
 समयानुस्मृतियोगात् भावयन् बोधिमाप्नुयात् ॥
 तां तां तत्कृतिकां^५ प्राप्य योषितं रूपसुप्रभाम् ।
 प्रत्यक्षमारभेत् पूजामधिष्ठानपदस्मृतिः ॥
 तथागतमहाभासां लोचनां वा विभावयेत् ।
 द्वयेन्द्रियसमाप्त्वा बुद्धसिद्धिमवाप्नुयात् ॥

1. C गन्धं ज्ञात्वा तु चिविधं, A गन्धज्ञा गन्धं चिविधं ।   2. A विष्वो ।
 3. AC बुद्धो ।   4. A स्यश्चंज्ञा तु, B स्यश्चधातुं तु ।   5. A^७ मेदेन मेदतः ।
 6. A बोहगान्तिकां ।   7. A^८ पदैः ।   8. A^९ बोषि ।   9. A हेषेन्द्रिय^{१०}
 B बुद्धशिद्धिर्य ।

द्वंकारं च ओँकारं च पंकारं च विकल्पयेत् ।
 पञ्चरश्मिसमाकौणी वज्रपद्मं च भावयेत् ॥
 वज्रांशुमिव सज्जालां भावयेत्तां मनोरमाम् ।
 बुद्धानुमृतियोगादौन् भावयेद् वेधिकाङ्गिष्ठः ॥
 तत्र कथं बुद्धानुमृतिभावना ।

[इयेन्द्रियसमापत्त्वा] बुद्धिम्बं विभावयेत् ।
 रोमकृपायविवरे^१ बुद्धमेघान् स्फरहुधः ॥
 तत्र कथं धर्मानुमृतिभावना ।
 [इयेन्द्रियसमापत्त्वा] वज्रधमे विभावयेत् ।
 रोमकृपायविवरे धर्ममेघान् स्फरहुधः ॥
 तत्र कथं वज्रानुमृतिभावना ।

[इयेन्द्रियसमापत्त्वा] वज्रसर्वं विभावयेत् ।
 रोमकृपायविवरे वज्रमेघान् स्फरहुधः ॥
 तत्र कथं कुलानुमृतिभावना ।
 [इयेन्द्रियसमापत्त्वा] बुद्धिम्बं विभावयेत् ।
 रोमकृपायविवरे कुलमेघान् स्फरहुधः ॥
 तत्र कथं क्रोधानुमृतिभावना ।

[इयेन्द्रियसमापत्त्वा] क्रोधिप्रदर्शं विभावयेत् ।
 रोमकृपायविवरे क्रोधमेघान् स्फरहुधः ॥
 तत्र कथं समयानुमृतिभावना ।
 स्ववचं पद्मसंयुक्तं इयेन्द्रियप्रयोगतः ।
 स्वरेतोविन्दुभिर्वृद्धान् वज्रसत्त्वांशु^२ पूजयेत् ॥

1. A ° देः । 2. A omits तत्र to the end of the para. 3. C * सर्वं च ।

तत्र कथं मण्डलानुस्मृतिभावना ।

[इयेन्द्रियसमापत्वा] स्वरेतस्तु विचक्षणः ।

निःसारयेत् सदा योगी मण्डलान्^१ मण्डलाकरान् ॥

तत्र कथं कायानुस्मृतिभावना ।

यत्कायं सर्ववृद्धानां पञ्चस्कन्धप्रपूरितम् ।

वृद्धकायस्वभावेन ममापि ताहशं^२ भवेत् ॥

तत्र कथं वाचानुस्मृतिभावना ।

यदेव वच्छधर्मस्य वाचो नियुक्तिसम्यदः ।

ममापि ताहशो वाचो भवेद्धर्मधरोपमः ॥

तत्र कथं चित्तानुस्मृतिभावना ।

यच्चित्तं समन्वयद्वयं गुज्जाकेन्द्रस्य धौमतः ।

ममापि ताहशं चित्तं तहैद्वयधरोपमम् ॥

तत्र कथं सत्त्वानुस्मृतिभावना ।

यच्चित्तं सर्वसत्त्वानां कायवाक्चित्तलक्षितम् ।

ममापि ताहशं चित्तं आकाशसमसारिणम् ॥

तत्र कथं सर्वमन्तस्मृतिकायवाक्चित्तानुस्मृतिभावना ।

यत्कायं मन्त्रवच्छस्य वाचा कायविभावनम् ।

ममापि ताहशं चित्तं^३ भवेन्मन्त्रधरोपमम् ॥

तत्र कथं समयानुस्मृतिभावना ।

समयाक्षरेन्द्रविधिना विधिवत् फलकांकिणः ।

मानयेत् ताथागतं व्यूहं सुतरां सिद्धिमाप्नुयात् ॥

1. A omits. 2. A समर्पितो हृष्टः । 3. AB भवे ४ । 4. C लिखा ।

तत्र कथं प्रज्ञापारमितासमयानुसृतिभावना ।
 प्रकृतिप्रभास्त्रराः सर्वे^१ अनुत्पन्ना निराचयाः^२ ।
 न बोधिनामिसमयो नवान्तं न च सम्भवः ॥

तत्र कथमनुत्पादानुसृतिभावना ।
 प्रकृतिप्रभास्त्ररं सर्वे^३ निर्णीमित्तं निरक्षरम् ।
 न इयं नादयं शान्तं खसडग्नं सुनिमेलम् ॥

तत्र कथं देषकुलपूजानुरमृतिभावना ।
 दादशाच्छिकां संप्राप्य योषितं स्थिरचेतसम् ।
 कुलयोगप्रभेदेन स्वशुक्रेण प्रपूजयेत् ॥
 अनेन ताथागतं कायं^४ चित्तं वज्रधरस्य च ।
 वाचं^५ धर्मधरायस्य प्राप्येतेहैव कन्मनि^६ ॥
 कायवाक्चित्तसंसिङ्गौ ये चान्ते होनजाः स्मृताः ।
 सिध्यन्ति तस्य जापेन^७ चिवज्ञामेदामावनैः^८ ॥

इति श्रीसर्वतद्वागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुच्छ-
 समाजे महागुच्छतत्त्वराजे मन्त्रवर्णापटलः सप्तमः उथायः ।

1. A सेव । 2. BC ° अवाः । 3. B मनि ° । 4. A adds ° वाक ° ।
5. B ° चौ । 6. B ° वरा ° । 7. AB वचवर्मनि । 8. A तेषां
- सिध्यन्ति जापेन । 9. A ° साधनैः ।

अष्टमः पट्टः ।

अथ भगवान् रत्नकेतुस्तथागतो भगवन्तं सर्वतथागत^१काय-
वाक् चित्ताधिपतिं परमेष्वरं महावज्रधरमनेन स्तोत्रराजिणा-
ध्येययामास ।

वल्लसत्त्व^२ महायानाकाशचर्य विश्वोधक ।
समन्तभद्र पूजाय देश पूजां जिनोत्तम ॥
रागदेषमोहवल्ल वल्लयानप्रदेशक ।
आकाशधातुकल्पांश घोष पूजां जिनालय ॥
मोक्षमार्गप्रगोता च चिन्यानपद्यवर्तक ।
बृह सोभास्यशुद्धात्म भाष्य पूजां नरोत्तम ॥
बोधिचित्त विशालाक्ष धर्मचक्रप्रवर्तक ।
कायवाक् चित्तसंशुद्ध वल्लयान नमोऽस्तु ते ॥
अथ वल्लधरो राजा सर्वाकाशमहाचर ।
सर्वाभिषेकसर्वार्थः सर्वशो वल्लरत्नधृक ॥
पूजां ताथागतौ श्रेष्ठां चिवलाभेदासंस्थिताम् ।
कायवाक् चित्तसभास्यां भाष्यते जिनसभवाम् ॥
प्राप्य कन्यां विशालाक्षीं रूपयौवनमगिडताम् ।
पञ्चविंशतिकां गुह्ये तिर्यगस्याः^३ प्रकल्पयेत् ॥
शुचौ विविक्ते पृथिवीप्रदेशे
जिनात्मजं शान्तशिवालये च ।
विशुद्धतोयादिविलेपनं वा
कुर्वीत शश्वज्जनपूजहेतोः ॥

1. A adds ° गुह्य ° । 2. A ° सत्त्व । 3. A तस्या ° । 4. B तिर्यक्षवपि,
C तिर्यग्भ्याऽपि । 5. B बोधि ° ।

स्तनान्तरं यावच्छुखान्तमध्ये
 बल्लान्तरे चापि न्यसेदिधिच्छः ।
 नाभिकटिगुह्यं जिनात्मजानां
 न्यासं प्रकुर्वीत् कुलपञ्चकानाम् ॥
 आकाशधातुमध्यस्यं भावयेद् ज्ञानसागरम् ।
 आत्मानं चन्द्रमध्यस्यं भावयेद् हृदये पुनः ॥
 संहारं च प्रकुर्वीत यदीच्छेत् शान्तवच्छुक् ।
 चतुरब्रह्मयं स्तुपं^१ रश्मिज्जाला विभूषितम् ॥
 ज्ञानोदधिं मित्रयं स्थाप्य^२ आलयन्तु विचिन्तयेत् ।
 स्वरोमकूपविवरे पूजामेघानं स्फरेहुधः ॥
 पश्चं पञ्चविधं ज्ञात्वा^३ उत्पलं च विचक्षणः ।
 ज्ञातिकां चिविधं कृत्वा देवतानां निवेदयेत् ॥
 कर्णिकारस्य कुसुमं मणिकायूषिकां तथा^४ ।
 करवीरस्य कुसुमं भ्यात्वा पूजां प्रकल्पयेत् ॥
 योजनशतविस्तारं भावयेत् चक्रमण्डलम् ।
 कुलानान्तु^५ प्रकुर्वीत सदाभ्यासं विचक्षणः ॥
 पश्चं वज्रं तथा खड्ढं उत्पलं भावयेहुधः ।
 योजनकोटिविस्तारं चतुरस्त्रं^{१०} सुशोभनम् ॥
 चतुरब्रह्मयं चैत्यं स्वच्छं प्रकृतिनिर्मलम् ।
 भावयेज्ञामरं प्राच्चः कुलानां पूजहेतुना ॥
 पञ्चकामगुणैः स्वच्छां यादवीं च समारभेत् ।
 रत्नवस्त्रादिभिन्नित्यं पूजयेहोषिकांक्षया ॥

1. B चरणा ° । 2. AB ° ज्ञाजे ° । 3. A विभिन्नहुधः, C ° हृदयेषु च ।
4. A तं च । 5. B ° चेष्ठिपथाभ्य । 6. A विधिच्छो हि । 7. B ततः ।
8. A ° नाम्तः, C ° नाम्तं । 9. A भ्यान ° । 10. A गम्भराय ° ।

पञ्चोपहारपूजायैटेवतां तोषयेत् सदा ।
 कन्यां रबकरौ श्रेष्ठां नानारब्दाव्यलङ्घृताम् ॥
 दद्याहै सदेवुदानां मिहये तौव्रसाधकाः ।
 सप्तरबैरिदं कृत्वा परियूँ विचक्षणः ॥
 दद्यात् प्रतिदिनं ग्राज्ञो दानाऽभि'सिद्धिकाङ्क्षया ।
 अर्चिपति'मुद्रां समादाय बुद्धमण्डलमध्यतः ॥
 दद्यात् स्यर्थसमायोगं दुहानां रागबुद्धिना ।
 आकाशधातुमध्यस्थं भावयेत् दुहृमण्डलम् ॥
 विष्वं ताथागतमयं विधिभिः^१ पूजयन्ति ये ।
 तुर्णं संप्राप्य सुभगां चारुवङ्गां मुगेभनाम् ॥
 अधिष्ठानपदं ध्यात्वा तत्त्वपूजां प्रकल्पयेत् ।
 गुरुशुक्रं विशालाज्ञो^२ भचयेत् दद्युद्धिमान्^३ ॥
 दृढं तत् सर्वमन्वागां कायवाक्चित्तपूजनम्^४ ।
 मन्त्रमिडिकर^५ प्रोक्तं^६ रहस्यं ज्ञानवच्चिगाम् ॥

इति श्रीमवतारागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुरु-
 समाजे महागुरुद्वासमाजे चित्तसमयपटलः अष्टमोऽध्यायः ।

१. A दानार्थी । २. A सर्वं । ३. A अधिपति^७, B अर्चिपति^८ ।
४. C अूङ^९ । ५. AB विश्वमुच्चैः । ६. B^{१०} चौरौ । ७. A * ना । ८. A वस्त्रकम् । ९. AC यर्ह । १०. B प्राप्तं ।

अथ वज्रधरो राजा सर्वाकाशमहाचरः^१ ।
 सर्वभिषेकचर्याद्यः सर्ववित् परमेश्वरः ॥
 कायवाक्चित्तसंयोगं^२ चिवचामेदामगडलम् ।
 घोषते^३ परमं रथं रहस्यं बुद्धानिनाम् ॥
 आकाशधातुमध्यस्यं भावयेदुद्गमगडलम् ।
 अचोभ्यवज्ञं भावित्वा^४ पाणी वक्त्रं विभावयेत् ॥
 मसुलिङ्गगङ्गनाकीणो^५ पञ्चरश्मिप्रपूरितम् ।
 बुद्धस्य प्रभुतां^६ ध्यात्वा तत्र वज्रेण चूर्णयेत् ॥
 कायवाक्चित्तसंयोगं^७ अष्टवज्रेण चूर्णितम् ।
 भावयेत् परमं ध्यानं चित्तसिद्धिसमावहम्^८ ॥
 अनेन गुरुवज्रेण सर्वसत्रं विघ्नतयेत्^९ ।
 येऽप्यस्य तस्य^{१०} वज्रस्य बुद्धेन जिनोरसाः ।
 हेषकुलसमायोगं चौयः सर्वकुलोद्धतम् ॥
 अथ वज्रधरो राजा ज्ञानमोक्षप्रसाधकः ।
 स्वभावशुद्धनिर्लिपो^{११} बोधिचर्याप्रवर्तकः ॥
 भाषते^{१२} समयं तत्र बुद्धबोधिप्रसाधकम् ।
 आकाशधातुमध्यस्यं भावयेद्वज्रमगडलम् ॥

1. A ° वक्त्रः । 2. AC समायोगात् । 3. AC ° चेत् । 4. A प्रकृत्वा ।
5. BC ° सहसा दीर्घं । 6. A प्रघमभूतां । 7. A omits. 8. AC ° सर्वोगं ।
9. A नेष्ट, C साह ° । 10. C ° च्युर्द्ध । 11. BC ° सर्वाभिषातयेत् । 12. AC चे चे सेम्य । 13. BC चिप्रं । 14. B हेषकुलसमं तत्र चौयः सर्वकुलोद्धवः । C हेषकुलं समासाद्य चौयः सर्वकुलार्थवः । 15. B ° निलये, C ° निरये ।
16. BC भाष्यते ।

दैरोचनं विभावित्वा सर्वबुद्धान् विभावयेत् ।
 सर्ववल्पप्रयोगेन वज्जविम्बं प्रकाल्पयेत् ॥
 इत्यां सर्वद्रव्याणां चिकित्सा विभावयेत् ।
 भवन्ति चिन्तामणिसमा द्रव्योदधिप्रपूरिताः ॥
 औरसाः सर्वबुद्धानां भवन्ति मुनिपुङ्गवाः ।
 मोहकुलसमं तत्र^१ चीयं सर्वकुलोङ्गवैः^२ ॥
 अथ वक्तव्यरो राजा रागमोह^३ प्रमाधकः ।
 गुच्छशुद्धनिरालम्ब उद्घोषयति मण्डलम् ॥
 आकाशधातुमध्यस्थ^४ भावयेत् पद्ममण्डलम् ।
 अमिताभं प्रभावित्वा बुद्धेः सर्वे प्रपूरयेत् ॥
 योषिदाकारमंयोगं सर्वधां तत्र भावयेत् ।
 चतुःसमययोगेन बूढं वज्जनयोक्तमम् ॥
 इयेन्द्रियप्रयोगेन सर्वांक्षानुपभुज्जयेत् ।
 बूढन्तात् सर्वबुद्धानां चिकित्साभिद्यभावनम् ॥
 रागकुलसमायोगं भावनीयं तु मन्त्रिणा ॥
 अथ वक्तव्यरो राजा वज्जमन्त्रार्थसाधकः ।
 ज्ञानसम्पूर्तनैरात्मा बूढं वज्जनमन्त्रवौत् ॥
 आकाशधातुमध्यस्थ^५ भावयेहुद्धमण्डलम् ।
 वज्जामोघं प्रभावित्वा सर्वबुद्धांस्तु भावयेत् ॥
 सूषावादं वज्जपटं सर्वविम्बान् विभावयेत् ।
 विसम्बादयेज्जिनान्^६ सर्वांक्षया सर्वजिनालयान् ॥

1. C ° नि ।
2. A ° समायोगं, C तत्त्वमम् ।
3. BC ° कुलांचे ।
4. AC ° मोक्ष ° ।
5. C ° युं ।
6. B ° नन ° ।
7. BC रागकुले सत्त्व-समयो भावनीयसु ।
8. A ° दवचिरं ।

इदन्ति सर्वतुहानां वाकाकाशं सुनिर्मलम् ।
 मन्त्रसिद्धिकरं प्रोक्तं रहस्यं ज्ञानबुद्धिनाम् ॥
 समया कर्षणाकुलं प्रेरणौयं यथार्थतः ।
 अथ वच्छधरो राजा चिवत्ताभेदावच्छिणम् ।
 मिहिवत्तप्रणेता च इदं वचनमन्त्रवौत् ॥
 'आकाशधातुमध्यस्यं भावयेत् समयमगडलम् ।
 रत्नेतुं प्रभावित्वा सर्वविष्विदं स्फुरेत् ॥
 पारुष्यवचनाद्येत्तु सेवयन् ज्ञानमाप्नुयात् ।
 इत्याह भगवान् सर्वतथागतवच्छ्वाहः ॥

अथ खलु सर्वतथागतसमयवचकेतुप्रमुखान्ते महाबोधि-
 सत्त्वा आश्चर्यप्राप्ता अहुतप्राप्ता इदं वाच्च घोषमकार्युः ।
 किमयं भगवान् सर्वतथागताधिपतिः चैधातुव्यतिरिक्तान्
 सर्वलोकधातुव्यतिरिक्तान् सर्वतथागतसर्वबोधिसत्त्वपर्यन्ताध्ये
 अहुतवाक्यार्थं वचपटं भाषते स्मा ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागतान्तानभिलाप्यवहक्षेच-
 सुमेरुपरमाणुरजःसमान् सर्वतथागतसमयवचकेतुप्रमुखान्
 महाबोधिसत्त्वानेवमाहः । मा कुलपुत्रा इमां हीनसंज्ञां
 चुगुप्तिसंज्ञां चोत्पादयथ । तत् कस्याद्वितोः । रागचर्या
 कुलपुत्रा यदुत बोधिसत्त्वचर्या यदुत अयचर्या । तदाथा
 अपि नाम कुलपुत्रा आकाशं सर्वचानुगतं¹¹ आका¹²शान-

1. A समा० । 2. B यो० । 3. A रमिदं० । 4. BC omit three lines from here. 5. AC omit वच० । 6. A बोधिसत्त्व कर्थं वच०, C वाक्-
 कायवच० । 7. A व्यक्तरक्तां० । 8. AC वाक्त० । 9. A अय० ।
 10. Instead of यदुत etc. A has कुलपुत्रा यदुत मन्त्रचर्या० । 11. A तथागतं० । 12. C न साका० ।

गतानि सर्वधर्माणि । तानि^१ न कामधातुस्थितानि न
रूपधातुस्थितानि^२ नाहपधातुस्थितानि न चतुर्महाभूत-
स्थितानि । एवमेव कुलपुत्राः सर्वधर्मा अनुगत्याः ।
इदमर्थवशं विज्ञाय^३ सर्वतथागताः सर्वसत्त्वानामाशयं विज्ञाय
ततोऽधर्मे देशयन्ति ।

एवमेव कुलपुत्रा आकाशधातुपदं निरूप्ताः^४ ते^५ तथागत-
समया अनुगत्याः । तद्यथा अपि नाम कुलपुत्राः काशडं च
मध्यनीयं च पुरुषहस्तव्यायामं च प्रतीत्य धूमः प्रादुर्भवति
अमिमभिवर्त्तयति^६ सचामिन्नं काशडस्थितो न मध्यनीय-
स्थितो न पुरुषहस्तव्यायामस्थितः । एवमेव कुलपुत्रा
सर्वतथागतवज्जसमया अनुगत्याः । गमनागमनाद्यैरिति ।
अथ ते सर्वे बोधिसत्त्वा आश्वर्यप्राप्ता अहुतप्राप्ता^७ विस्मयो-
त्फुलालोचना इदं बोधमकाषुः ।

महाइतेषु^८ धर्मेषु आकाशसहश्रेष्ठु^९ च ।
निर्विकल्पेषु शुद्धेषु संहतिः^{१०} स्तु प्रगौयते ॥

इति श्रीसर्वतथागतकायबाक्चित्तरहस्यातिरक्षये गुहा-
समाजे महागुहातन्त्रराजे परमार्थाद्यतत्त्वार्थसमवपटलः
नवमोऽध्यायः ।

1. BC add च सर्वधर्माणि ।	2. AB omit न रूपधातुस्थितानि ।
3. A ° नं ।	4. BC omit.
5. Adds यतान् ।	6. B omits ° धातुपद ° ।
7. A ° नानि ।	8. A एव ।
9. C निवर्त्तयति ।	10. B omits,
11. A महाइतेषु ।	12. A ° समयेषु ।
	13. B ° हि ° ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागताः पुनः समाजमागच्य¹ भगवन्तं
सर्वतथागताधिपतिं² महासमयवज्रतत्त्वाभिसम्बोधिकायवाक्-
विचित्तगुरुं तथागते नमस्यैवमाहः ।

भाष्मस्व भगवन् तत्रं मन्त्रसारसमुच्चयम् ।

कायवाक्चित्तगुरुं गुरुं महासिद्धिनशोक्तमम् ॥ इति ।

अथ वज्रधरो राजा सर्वकेशान्तकृत् एभुः ।

दीप्रवणो विशालाञ्च इदं वचनमत्रबोत् ॥

कायवाक्चित्तवज्रानां कायवाक्चित्तभावनम् ॥

निर्विकल्पनिरालम्बसमता न छचित् स्थितम् ॥

अथ भगवान् स्वभावशुद्धमन्त्यागतः पारमितामन्त्रनयवज्रं
नाम समाधिं समापद्धः तां य सर्वतथागतानेदं आह । अस्ति
भगवन्तः सर्वतथागता अच्छोभ्यपसुखाः सर्वतथागता अनेक-
विद्याकोटिनियुतशतसहस्रैः सर्वार्थकियानाटकं दर्शयन्ति ।
दशद्विम्बोकधातुपर्यवसानेषु सर्वलोकधातुषु³ पञ्चकामगुणैः
क्रोडन्ति रमन्ते परिवारयन्ति⁴ । न च ते¹⁰ मन्त्र¹¹ चर्याभियुक्त-
मवलोकयन्ति । तत् कम्पादेतोः ? निष्ठद्वो वतायं तथागत-
मन्त्रचर्यानयधर्मतत्त्वे¹² । तत्र¹³ तेषां महासत्पुरुषाणां
व्यथलोकनार्थमिदं सर्वतथागतकायवाक्चित्तमन्त्र¹⁵ रहस्यं¹⁶

1. BC ° च्य । 2. omitted in AC. 3. A ° गुरुं च । 4. C ° शार्णवः ।
5. A ° शरण्डो । 6. A ° खास्त्रया ° । 7. AB ° कौः । 8. BC omit.
9. A विचारयन्ति । 10. A तेन । 11. A omits. 12. A ° धर्मैः । 13. C
तत्, B omits. 14. A महापु ° । 15. A adds ° वच्च ° । 16. C adds सुवै °
before.

मन्त्र^१ हृदयसंचोदनं नाम महापरमगुणं सर्वतथागतकाय-
वाक् चित्तसमयालम्बनं^२ सर्ववचाधरकायवाक् चित्तसमयालम्बनं
सर्वधर्मधरकायवाक् चित्तसमयालम्बनं स्वकायवाक् चित्तवचेभ्यो
वाक् पथं निरुत्ताऽ दृढं मन्त्रसमुच्चयमुदाजहार ।

॥ ह्रुं ओँ चाः स्वाहा ॥

अथास्मिन् भाषितमाचे सर्वबुद्धाः सहौरसाः ।

कम्पिता मृक्षांमापिंदं वज्रसत्त्वमनुस्मरन् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिरिमं समयमुदाजहार ।

आकाशधातुमध्यस्थं भावयेद् बुहमगडलम् ।

हुँकारं तत्र मध्यस्थं स्वविम्बेन^३ प्रकल्पयेत् ॥

वज्ररस्मिमहादीप्तं विम्फुरन्तं विचिन्नयेत् ।

बुद्धानां कायवाक् चित्तं हृतं तेन^४ विभावयेत् ॥

स भवेत्तरत्रयात् एव कायवाक् चित्तवज्रधृक् ।

वज्रसत्त्वो महाराजः सर्वायाः^५ परमेष्ठवरः ॥

स्वमगडलं स्वमन्त्रेण निष्पादनविधिर्भवेत् ।

हृदन्तत् सर्वबुद्धानां सारं वज्रसमुच्चयम् ॥

स्वमन्त्रपुरुषं ध्यात्वा चतुःस्थानेषु रूपतः^६ ।

त्रिमुखाकारयोगिन त्रिवर्णेन विभावयेत् ॥

कृत्याह भगवान् खववज्रसमयः । तचेदं परमं वज्ररहस्यम् ।

हृदयमध्यगतं सूज्ञम^७ मगडलानां विभावनम् ।

तस्य मध्यगतं चिन्तोद^८ चरं परमं पदम् ॥

1. A adds ° गुण ° । 2. C omits from सर्व ° etc. to समयालम्बनं below. 3. A वाह्यायै । 4. AC सहौ ° । 5. A बुहविम्बै । 6. A हृदगतेन । 7. C पर्वायाः; A सर्वायाः । 8. C ° रुपै । 9. A पुरतः । 10. A गुणै । 11. A चित्तम् ° ।

पञ्चशूलं महावज्ञं भावयेत् योगवित्^१ सदा ।
 चिन्नायेत् चौचि वज्राणि वज्राहुशपभेदतः ॥
 हृदयं ताडयेत् तेन देवताद्यं प्रचोदयेत् ।
 इदं तत् सर्ववज्राणां वृद्धिम्बप्रसाधनम् ॥
 चक्रपद्मकराभ्यां तु वज्राहुशविभावनम् ।
 चोदनं हृदये प्रोक्तं इदं नाटकसम्भवम् ॥
 सप्ताहं यावत् कुर्वीत इदं वज्रनयोच्चमम् ।
 सिद्धांते कायवाक्चिन्नरहस्यं ज्ञानवज्जिणाम् ॥
 अवलोकन्ति वरदा भीताः सन्तमानसाः ।
 दद्वनि विषुलां मिहिं मनःसन्तोषाप्रियाम् ॥
 बुद्धाश्च बोधिसत्त्वाश्च मन्त्रचर्यायमधकाः ।
 अतिक्रामेद्यादि मोहात् तदनां तस्य जीवितम् ॥
 अथ वज्रधरो राजा चिलोकायानुग्रामकः ।
 चिलोकवरवज्रायमिदं घोषमकार्षीत् ॥
 यावन्तो मन्त्रपुरुषःस्त्रिवज्रज्ञानपुरिताः ।
 इये निद्रप्रयोगेण सर्वभावविकल्पनम् ॥
 इदं तत् सर्वबुद्धानां मन्त्रसमयमाधनम् ।
 विष्वं प्रवरीप्रविष्टे वज्रसंयोगभावना^२ ।
 रक्तां रक्तेज्ञाणां चौक्षेत्^३ इदं समयमण्डलम् ॥
 अथ वज्रधरो राजा सर्वताथागतात्मजः ।
 सर्वाभिषेकबुद्धाय इदं वज्रनमन्त्रवौत् ॥

1. B ° गतः । 2. A नवतां वा । 3. A ° बोधि ° । 4. AC ° कुलाद्यैरु ।
5. A ° अ इदं ° । 6. B यषे ° । 7. AC ° मावनम् । 8. A विषे ° ।
9. A ° नम् । 10. A ° च्य ।

लोकधातुषु मर्वेषु यावत्तो बोधितः । स्मृताः ।
 महामुद्राप्रयोगेण सर्वास्ता उपभूज्येत् ॥
 स्फरेहुदपदं तत्र असंख्यांकोटिवच्चिनाम् ।
 द्रूत्याह भगवान् बोधिसमयः ॥
 अनेन प्राप्नुयाहोधिं चिवजाकाशसन्निभाम् ।
 स भवेत् वज्रसत्त्वायो बोधिचित्तजिनोदधिः ॥

इति श्रीमर्वतथागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुरु-
 समाजे महागुरुतन्त्रराजे सर्वतथागतहृदयसञ्चोदनो नाम
 पटलः दशमोऽध्यायः ॥

एकादशः पटलः ।

अथ भगवान्^१ कायवाक्चित्तवच्च सत्यागतो वच्चपुरुषोत्तमं
नाम समाधिं समापद्येदं सर्वतथागतमन्ववच्च पुरुषोत्तम-
पटल^२मुदानहार ।

चिवज्ञात्रमन्वायमहामुद्राविभावनम् ।
कर्त्तव्यं ज्ञानवच्चेण सर्वबोधिसमावहम् ॥
ओं कारं ज्ञानहृदयं कायवाक्चसमावहम् ।
आः कारं ओधिनैरात्म्यं वाक्यं वच्चसमावहम् ॥
ह्रुं कारं कायवाक्चित्तं चिवज्ञामेद्यमावहम् ।
द्रुत्याह भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तमन्वपुरुषः ।
खवचमध्यगं चिन्तेत् मगडलं सर्ववच्चगम् ।
भ्रुं कारं भावयित्तत्र वद्यसंघस्फरा वहम् ॥
तच्चेदं ज्ञानवच्चहृदयम् ॥

॥ भ्रुं ॥

वच्चमगडलमध्यस्तु ओं कारं तु प्रभावयेत् ।
स्वच्छमगडलमध्यस्य आः^३ कारं तु विचित्तयेत् ॥
^४धर्ममगडलमध्यस्यह्रुं कारस्य विभावना^५ ।
भ्रुं कारमालयं ध्यात्वा चिवज्ञोत्पत्तिभावना ॥
द्रुत्याह भगवान् गुह्यसमयः ।

1. A adds सर्वतथागतगुह्या before this. 2. A omits ° वच्च ° । 3. A adds सर्वतथागतवच्चमन्वविद्या and C adds सर्वतथागत before this. 4. A adds विद्या । 5. BC ° ष ° । 6. A पट ° । 7. A वाग ° । 8. A adds विद्या । 9. A चित्तं । 10. A समा ° । 11. B आ ° । 12. B omits this line. 13. A प्रभावनम् ।

हृदयं वाक्यं^१ बुद्धेभ्यः कायवाक् चित्तरक्षानम्^२ ।
 ओँ कारं बुद्धकायार्या चाः कारं वाक् पथम्^३ तथा ॥
 हृँ कारं चित्तज्ञानोघं दृढं बोधिनयोत्तमम् ।
 दृढं तत्त्वं बुद्धानां बुद्धबोधप्रसाधकम् ॥
 निमितं ज्ञानवच्छया बुद्धहेतुफलोदयम् ।
 एते वै बुद्धपुरुषा मन्त्रविद्येति कौर्त्तिताः ॥
 निष्पादनादिसमर्थस्त्रिवज्ञाभेदाभावनैः ।
 ॥ सर्वतथागतं समयतत्त्वं ज्ञानवज्ञाभिष्ठानहेतुर्नाम समाधिः ॥
 विविक्तेषु च रस्येषु दृढं योगं समारभेत् ।
 सिध्यते कायवाक् चित्तं पञ्चकिन न संशयः ॥
 स्ववज्ञामध्यगं चिनोत्^४ स्वस्त्रिमण्डलमुत्तमम् ।
 निष्पादा स्वमन्त्रसमयं ओँ कारं हृदये न्यसेत् ॥
 पञ्चरश्मिमहामंघान् वैशोचनायभावनैः ।
 अनेन कायं बुद्धस्य वच्च वैशोचनोदधिः ॥
 सिध्यते पञ्चमावेणा बुद्धकायसमप्रभः ।
 चिवल्लकल्पं तिष्ठयुः सिवयन्^५ पञ्चज्ञानिनाम् ॥
 दृत्याह भगवान् कायवज्ञगुह्याः ।
 ॥ सर्वतथागतकाय^६ रश्मिव्यहो^७ नाम समाधिः ॥
 स्ववज्ञामध्यगं चिनोत्^८ धर्मस्त्रिमण्डलमुत्तमम् ।
 निष्पादा स्वमन्त्रपुरुषमाः कारं वाक् पथे न्यसेत् ॥

1. A सर्वं^९ १ २. C पञ्चरः । ३. A बुद्धवाक् । ४. A adds ° चित्त ° ।
 5. A ° ये । ६. A चित्तं । ७. A ° दयेत् । ८. A ° लैव । ९. C वाग् ° ।
 10. C ° वाग् ° । ११. 'A वज्ञरश्मि, C समयसञ्चारो । १२. C omits 4 lines
 from here. १३. A चित्तं ।

पञ्चवर्णमहावर्चं लोकेषुवरायभावनैः ।
 निष्पाद्य समयज्ञानवाक्समयप्रपञ्चकम् ॥
 धर्मवाक्यसमारूढो धर्मवच्चसमो भवेत् ।
 चिवचकल्पं तिष्ठेयुः सेवयन् पञ्चज्ञानिनाम् ॥
 द्रुत्याह भगवान् वाग्वच्चगुज्ञाः ।
 ॥ सर्वतथागतवाच्चसमयसम्बन्धवो नाम समाधिः ॥
 खवच्चमध्यगं चिनेत् वच्चमगडलमुत्तमम् ।
 निष्पाद्य स्वमन्तपुरुषं हँकारं चित्तसंस्थितम् ॥
 महा-समयतर्चं दै पञ्चवर्णं विभावयेत् ।
 कर्त्तव्यं ज्ञानवच्चेत् सर्ववच्चजिनात्यम् ॥
 वच्चचित्तसमः शास्त्रा स भवेद् ज्ञानगुणोदधिः ।
 चिवचकल्पं तिष्ठेयुः सेवयन् पञ्चज्ञानिनाम् ॥
 द्रुत्याह भगवान् वच्चचित्तगुज्ञाः ।
 ॥ सर्वतथागतकायवाक्चित्तवच्चो नाम समाधिः ॥
 महावर्चं समाधाय ज्ञानमगडलमध्यतः ।
 हँकारं सर्वकार्येषु खवच्चज्ञानसमो भवेत् ॥

॥ खे ॥

बुद्धैश्च बोधिसचैश्च पूज्यमानो मुहुर्मुहुः ।
 तिष्ठेत् चिकल्पं समयं बुद्धैरपि न हस्यते ॥
 द्रुत्याह भगवान् खवच्चसमयः ।

1. B ° कृपय ° । 2. A adds ° वच्च ° । 3. A सर्व ° । 4. A adds ° समयसम्बन्धव ° । 5. A वच्च ° । 6. A ° हति कर्त्तव ° ।

॥ कायवाक् चित्तवच्चानन्दर्वालं सम्भवव्युहमालौ^१ नाम
समाधिः ॥

ध्यात्वा स्वमन्तपुरुषं वच्चमण्डलमध्यतः ।
हृदये हृष्टं कारवच्चास्थं कृत्वा रश्मिविभावनम् ॥

॥ हृष्टं ॥

मञ्जुश्रीसमयसम्भागं कायवाक् चित्तवज्जितः ।
म भवेद्वैधिसत्त्वात्मा दशभूमिप्रतिष्ठितः ॥

॥ बोधिसत्त्वज्ञानसमयचन्द्रवचो नाम समाधिः ॥
खधा तु मध्यगं ध्यात्वा श्री^२ कारं ज्वालसुप्रभम्^३ ।
परमास्त्रो वचकायनं वचकायसमो भवेत्^४ ॥

॥ श्री^५ ॥

॥ खुवच्चसमयव्युहान्तयो नाम समाधिः ॥
बुद्धाभिज्ञायसमयः पञ्चाभिज्ञसमो भवेत् ।
हृदनात् सर्वबुद्धानां^६ बुद्धाभिज्ञायसाधनम् ॥
खधातु^७ मध्यगं चिनोत् वच^८ मण्डलमुक्तमम् ।
वच^९ सत्त्वं प्रभावित्वा ज्ञाना^{१०} कारं प्रभावयेत् ॥

॥ श्री^{११} ॥

चिवच्चसमयध्यानेन चिवच्चाक्षोभ्यसमो भवेदित्याह भग-
वानक्षोभ्यवचः^{१२} ।

1. A ° इर ° । 2. A ° मालिनी । 3. C झौं । 4. A चिकालस्त-
प्रभाकरः । 5. A श्रास्ता, C परमन्त्रो । 6. A माचरेत् । 7. A ° समयो ।
8. A सिंहि । 9. C ° वच ° । 10. A बुह ° । 11. A ° नमा ° ।
12. A ° राजः ।

अच्छोभ्यसमकायेन वाक् चित्ताश्रधक् सदा ।
 लोकधातुषु सर्वेषु पूज्यते च्छोभ्यवच्चिणः ॥
 ॥ अच्छोभ्यसमयकायाभिसम्बोधिवच्छो नाम समाधिः ॥
 खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्धमण्डलमुत्तमम् ।
 आकाशवच्चं प्रभावित्वा चामाकारं प्रभावयेत् ॥
 ॥ चै ॥^१

चिवच्चसमयध्यानेन चिवच्चकेतुसमो भवेदित्याह भगवान्
 रबकेतुवच्चः ।
 कायवाक् चित्तवच्चेण रबकेतुसमप्रभः ।
 स भवेद् वोधिनैरात्माच्छानवच्च समावहः^२ ॥
 ॥ रबकेतुसमयसम्बोधवच्छो नाम समाधिः ॥
 खधातुमध्यगतं चिन्तेत् बुद्धमण्डलमुत्तमम् ।
 लोकश्वरं प्रभावित्वा धर्मांकारं विभावयेत् ॥
 ॥ ओ^३ ॥

चिवच्चसमयध्यानेन चिवच्चामित^४समो भवेदित्याह भग-
 वानमितवच्चः ।
 कायवाक् चित्तवच्चेण अमिताद्यः समप्रभः ।
 स भवेत् सर्वसत्त्वानां भहायानपद्योदयः ॥
 ॥ अमित^५वच्चप्रभावशीनाम समाधिः ॥
 खधातुमध्यगतं चिन्तेद् बुद्धमण्डलमुत्तमम् ।
 वच्छोत्पलं^६प्रभावित्वा समयोकारं प्रभावयेत् ॥

1. A चित्तचिधारिणः । 2. A^७ पूज्येद् । 3. A रबा । 4. C ओ^८ ।
5. C omits ^९केतु । 6. AC^{१०} गुज्जा^{११} । 7. BC^{१२} लयः । 8. BC omit
९ केतु । 9. A धर्मा, C धर्मा^{१३} । 10. C^{१४} मूत^{१५} । 11. AC add
१६ शुण^{१७} । C omits १८ वच्च । 12. C^{१९} लम्भं ।

॥ ओ० ॥

त्रिवक्षसमयध्यानेन त्रिवज्ञामोघसमो भवेदित्याह भगवान्मोघवज्ञः ।

कायवाक् चित्तवज्ञेण वज्ञामोघसमप्रभः ।

स भवेद् ज्ञानोदधिः श्रीमान् सर्वसत्त्वार्थमस्मवः ॥

॥ अमोघसमयरश्मिज्ञानायसम्भवो नाम समाधिः ॥

खधातुमधागतं चिन्तेत् ब्रह्मगाढ़सुतमम् ।

देरोचनवज्ञं प्रभावित्वा विरोक्तारं प्रभावयेत् ॥

॥ ओ० ओ० ओ० ॥

त्रिवक्षसमयध्यानेन^३ देरोचनवज्ञमो भवेदित्याह भगवान् देरोचनवज्ञः ।

कायवाक् चित्तालस्वनसम्बोधिवज्ञेण ।

स भवेद् ज्ञानसम्बोधिस्त्रिकायाभेदासाधकः ॥

॥ कायवाक् चित्तालस्वनसम्बोधिवज्ञो^४ नाम समाधिः ॥

पवैतेषु विविक्तेषु नदौप्रस्त्रवणेषु च^५ ।

ग्नग्नानादिष्वपि कार्यमिदं ध्यानसमुच्चयम् ॥

अचोभ्यज्ञानवज्ञादौन् ध्यात्वा खवज्ञमधातः ।

पञ्चाभिज्ञप्रयोगेण स्थाने बुद्धायभावना ॥

इत्याह भगवान् महावज्ञसमयवज्ञाभिज्ञः ।

पञ्चशूलं महावज्ञं पञ्चज्ञालाविभूषितम् ।

पञ्चस्थानप्रयोगेण पञ्चाभिज्ञसमो भवेत् ॥

१. त्रिकार्ण, C चयोकारं ।

२. C adds त्रिवज्ञ before this.

३. A

^४ अज्ञानं । ५. A वा । ६. B वज्ञा ॥

स्वमन्त्रं भावयेचक्रं स्फुलिङ्गहनाकुलम् ।
 पञ्चवच्चप्रयोगेन पञ्चाभिज्ञसमो भवेत् ॥
 खवच्चमध्यगं चिनेत् वुद्ज्ञालासमप्रभम् ।
 ध्यात्वा वुद्ग्रवेशेन वुद्धाशयसमो भवेत् ॥
 वुद्धमगडलमध्यस्थं काये वैरोचनं न्यसेत् ।
 ओँकारं हृदये ध्यात्वा मन्त्रविज्ञानभावना ॥
 निरोधवच्चगतं चित्ते यदा तस्य प्रजावते ।
 स भवेत्तिनामस्ति: शौमान् सर्ववृद्धायसाधकः¹ ॥
 वुद्धमगडलमध्यस्थं वज्ञालोभ्यं प्रभावयेत् ।
 हृँकारं हृदये ध्यात्वा चित्तविन्दुगतं न्यसेत् ॥
 वुद्धमगडलमध्यस्थं अमिताभं प्रभावयेत् ।
 आःकारं हृदये ध्यात्वा चित्तविन्दुगतं न्यसेत् ॥
 दूदनात् समयायाचां चिवज्ञाभेदभावनम् ।
 निरोधसमयविज्ञानं वुद्धसिद्धिसमावहम्¹⁰ ॥
 खवच्चधातुमध्यस्थं भावयेत् खच्चमगडलम् ।
 ओँकारं कायवाक्चित्ते ध्यात्वा कल्पं स तिष्ठति ॥
 खवच्चधातुमध्यस्थं भावयेत् धर्ममगडलम् ।
 आःकारं कायवाक्चित्ते ध्यात्वा कल्पं स तिष्ठति ॥
 खवच्चधातुमध्यस्थं भावयेद् वज्ञमगडलम् ।
 हृँकारं कायवाक्चित्ते ध्यात्वा कल्पं स तिष्ठति ॥

1. AC वज्ञा ० । 2. A सर्व ० । 3. A ० चक्र ० । 4. A ० धारकः ।
5. BC अमितवच्चे । 6. A वच्च ० । 7. A ० चैष । 8. B साधनम् ।
9. A भावयन् । 10. C ० कुलम्, A ० वहेत् ।

द्रुत्याह भगवान् चिवच्च^१ज्ञानसमयः ।
 यः प्रभूतमिमं योगं कायवाक् चित्तवच्चियः ।
 पठेदा चिन्तायेदापि सोऽपि बज्जधरो भवेत्^२ ।

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक् चित्तरहस्यातिरहस्ये गुरु-
 समाजे महागुरुतन्त्रराजे सर्वतथागतमन्तसमयतत्त्वविद्या-
 पुरुषोत्तमपटल एकादशोऽध्यायः ॥

1. AB add ° कल्य ° । 2. A ° यस्म भवेत् ।

दादशः पटलः ।

अथ वच्चधरः शास्त्रा स्तुष्टा^१ ज्ञानायसाधकः चिवलसमय-
तत्त्ववाक् वच्चमुदाजितः ।

खधातुसमभृतेषु^२ निर्विकालपत्रं भाविष्य ।

स्वभावशुद्धधर्मेषु नाटकोऽयं प्रभाव्यते ॥

महाटबीप्रदेशेषु फलपुण्याद्यत्वाहृते ।

पर्वते विजने साधां^३ सर्वमिदिसमुच्चयम् ॥

॥ मै ॥

कायवाक् चित्तवचेषु मञ्जु वच्चप्रभावना ।

स्फरणं कायवाक् चित्ते मञ्जुवच्चसमो भवेत् ॥

योजनशत^४ विजितं प्रभवा दीप्ति वच्या ।

था^५ भासयति सिद्धा^६ त्वा सवां^७ लङ्घारभूषितः ॥

ब्रह्मरुद्रादयो देवा न पश्यन्ति कदाचन ।

॥ मञ्जुश्रीवच्चायसमयान्तर्हानं^८ करी नाम समाधिः ॥

विष्णुमूलपञ्चसमयैस्त्रिं^९ वच्चामेद्यसम्बवैः ।

कृत्वा त्रिलोहसहितं मुखे प्रचिष्ठ भावयेत् ॥

अभेदां सर्वदुःखानां चित्तं तत्र^{१०} प्रभावयेत् ।

स भवेत्तत्त्वाद्यादेव^{११} मञ्जुवच्चसमप्रभः ॥

1. C अष्टा । 2. C ° छरेत् । 3. A खधातुसमयतुच्चेषु । 4. C ° ल्पेषु ।

5. C ° वै ° । 6. A जिनसाध्यस्य । 7. A मूं । 8. A वच' । 9. A

समुद्देवत् । 10. A ° मङ्ग ° । 11. C मञ्जु ° । 12. B अव ° । 13. A

दीप्ता ° । 14. A सङ्कु ° । 15. B ° लङ्घोष ° । 16. B ख ° । 17. A ततः ।

18. A ° दञ्जयो देवो ।

स्वमन्त्रेण प्रभावित्वा चक्रं स्फुलिङ्गसुप्रभम् ।

आलयं सर्वं तु दानां ध्यात्वा तु दसमो भवेत् ॥

षट्किंशत्मुमेरुणां यावन्तः परमाणावः^१ ।

भवन्ति तस्यानुचराः सर्ववज्रधरोपमाः ॥

॥ चक्रसमयो नाम समाधिः ॥

स्वमन्त्रेण महावज्रं ध्यात्वा मण्डलमध्यतः ।

आलयं सर्वं वज्राणां चित्तवज्रसमो भवेत् ॥

षट्किंशत्मुमेरुणां यावन्तः परमाणावः ।

योषितस्तथा तावन्त्यो भविष्यन्ति गुणालयाः ॥

वैधातुकमहावज्रो भवेद्द्रुद्रैनमस्तुतः ।

॥ वज्रसमता नाम समाधिः ॥

पद्मं स्वमन्त्रवज्रेण ध्यात्वा अष्टदलं महत् ।

आलयं सर्वधर्माणां चित्त्वा धर्मसमो भवेत् ॥

षट्किंशत्मुमेरुणां यावन्तः परमाणावः ।

संस्यापयति^२ शुद्धात्मा तु दपुजा^३ यमण्डले ॥

॥ पद्मसमता नाम समाधिः ॥

तिष्ठेत् चिकल्पसमयं सिवयन् पञ्चज्ञानिनाम् ।

दशदिक्सर्वतुडानां चिगुद्धं पर्युपासते ॥

स्वमन्त्रं भावयेत् खड्गं पञ्चरश्मिसमप्रभम्^४ ।

पाणी गृह्ण विशालाक्षः^५ वज्रविद्याधरो भवेत् ॥

1. A adds योषितस्तथा तावन्तो भविष्यन्ति गुणालयाः । चैधातुकमहा-
वज्रो भवेद्द्रुद्रैनमस्तुतः । 2. A चित्तं । 3. AC ब्रह्माकृष्णं । 4. A सर्वं ।
5. A ° पर्येत्ति ° । 6. A ° वज्रा ° । 7. A पूज्यसु ° । 8. A भर्तं ।
9. B ° माकुलम् । 10. B चित्रं ।

तैधातुकमहापूज्यो दैत्यब्रह्मन्दनमस्तः ।
 चिमाहस्तमहाशुरो भवेद्वत्त्वनरोत्तमः ॥
 यदभिलषति^१ चित्तेन कायवाक् चित्तवर्ज्या ।
 ददाति ताहशीं सिद्धिं चित्तवज्जप्रभाविताम् ॥
 ॥ मर्वगङ्गोत्तमो नाम समाधिः ॥
 ओँ कारगुटिकां ध्यात्वा चणकास्थिप्रमाणतः ।
 मध्ये स्वदेवताविम्बं मुखे चिन्त्य विभावयेत् ॥
 स भवेत्तत्त्वगादेव बोधिमत्त्वं समप्रभः ।
 'उदितादित्यसङ्गाशो जाम्बून्दसमप्रभः ॥
 आः कारगुटिकां ध्यात्वा चणकास्थिप्रमाणतः ।
 मध्ये स्वदेवताविम्बं मुखे चिन्त्य विभावयेत् ॥
 स भवेत्तत्त्वगादेव बोधिचित्तं समप्रभः ।
 'उदितादित्यसङ्गाशो जाम्बून्दसमप्रभः ॥
 ओँ कारगुटिकां ध्यात्वा चणकास्थिप्रमाणतः ।
 मध्ये स्वदेवताविम्बं मुखे चिन्त्य विभावयेत् ॥
 स भवेत्तत्त्वगादेव वलकायसमप्रभः ।
 उदितादित्यसङ्गाशो जाम्बून्दसमप्रभः ॥
 खधातुस्त्वच्छमध्यस्यां वैरोचनं प्रभावयेत् ।
 हस्तं चक्रां प्रभावित्वा चक्रविद्याधरो भवेत् ॥
 महाचक्रकुलं ध्यात्वा इदं चक्रांशसाधनम् ।
 कर्त्तव्यं ज्ञानवच्चेण चक्रांकायाययोगतः^२ ॥

1. A ° सौक ° । 2. A ° लयित ° । 3. AC ° चित्त ° । 4. B omits
 this line. 5. omitted in A and C. 6. B ° ज्ञान ° । 7. A ज्ञाना ° ।
 8. A तुह ° । 9. A ° जनात् ।

खधातुवज्ञमध्यस्यं ज्ञाना^१ चोर्भ्यं प्रभावयेत् ।
 हस्ते वज्ञं प्रभावित्वा वज्ञविद्याधरो भवेत् ॥
 महावज्ञकुलं ध्यात्वा इदं वज्ञायसाधनम् ।
 कर्त्तव्यं ज्ञानवज्ञेण वज्ञकायाययोगतः ॥
 खधातुरब्रह्मध्यस्य^२ रब्रवज्ञं प्रभावयेत् ।
 हस्ते रब्रं प्रभावित्वा रब्रविद्याधरो भवेत् ॥
 महारब्रकुलं ध्यात्वा इदं रब्रायसाधनम् ।
 कर्त्तव्यं ज्ञानवज्ञेण रब्रकायाययोगतः^३ ॥
 खधातुपद्म^४मध्यस्यं अभिताभं^५ प्रभावयेत् ।
 हस्ते पद्मं प्रभावित्वा पद्मविद्याधरो भवेत् ॥
 महापद्मकुलं ध्यात्वा इदं पद्मायसाधनम् ।
 कर्त्तव्यं ज्ञानवज्ञेण धर्मकायप्रयोगतः ॥
 खधातुसमयमध्यम्य^६ अमोघायं प्रभावयेत् ।
 हस्ते खड़ं प्रभावित्वा खड़विद्याधरो भवेत् ॥
 महासमयकुलं ध्यात्वा इदं समयायसाधनम्^७ ।
 कर्त्तव्यं ज्ञानवज्ञेण कायसमययोगतः ॥
 त्रिशूलज्ञाना^८ शाद्यः साध्या वज्ञप्रभेदतः ।
 सिध्यान्ति तस्य धानेन कायवाक्चित्तसाधनैः ॥
 द्रुत्याह भगवान् महासमयसिद्धिवज्ञः ।
 चतुर्थ्यैकहज्जे वा एकलिङ्गे शिवालये ।
 साधयेत् साधको नित्यं वज्ञाकर्षं विशेषतः ॥

1. A ° त्वा ° । 2. A repeats from खधातुवज्ञमध्यस्य etc. to कर्त्तव्यं ज्ञानवज्ञेण in this line. 3. C ° धर्म ° । 4. C ° युं । 5. AC ° भावनं ।
 6. B ° ज्ञाला ° । 7. C ° भाव ° । 8. A सिद्धिसमय ° ।

त्रियोगमन्त्रपुरुषं धार्त्वा त्रियोगवक्ष्याम् ।
 अहुश्च कायवाक्चित्तं बुद्धानां ज्ञानबुद्धिनाम् ॥
 वायव्यमगुडलायस्य^१ बुद्धाकर्षणमुत्तमम् ।
 दशदिक्समयसम्भूतं वज्रेणाकृष्टं भुज्जयेत्^२ ॥

॥ खधातुसमयवत्ताकर्षणम् ॥

वैरोचनं महाचक्रं ध्यात्वाहुश्च जिनालयम् ।
 वच्चपद्मादिभिः कार्यं समयाकर्षणमुत्तमम् ॥

॥ लैधातुकसमयाकर्षणम्^३ ॥

सर्वाकारवरोपितं बुद्धिम्बं विभावयेत् ।
 पाणौ च कायवाक्चित्तं अङ्गशाढीनि भावयेत् ॥
 अनेन खलु योगेन स भवेत्परकर्मकृत् ।
 सर्वाकारवरोपितं कायवच्चं विभावयेत् ॥
 जिह्वावच्चप्रयोगेन धार्त्वा वाग्वच्चसमो भवेत् ।
 चिरुच्छसमयपूजायां पूजां पूज्यं प्रभावयेत् ॥
 इदन्तत् सर्वसिद्धीनां सारं गुह्यसमच्चयम् ।
 कृत्वा ह भगवान् महागुह्यसमयः ।

महामांससमयायेण माधयेत् विवच्चमुत्तमम् ।
 विण्मूत्रसमयायेण^४ भवेत् विद्याधरः प्रभुः ॥
 हस्तिसमयमसिन^५ पञ्चाभिज्ञत्वमाप्नुयात् ।
 अप्तवसमयमसिनानाहानाधिष्ठो^६ भवेत् ॥

1. A ° सध्यस्य, C ° अस्ति । 2. A omits ° समय ° । 3. A ° औप ° ।
 4. B मुत्तते । 5. B repeats. 6. A पूज्यां । 7. A ° योगेन । 8. A
 ° मांसमयायेण । 9. A ° मिज्जाः समा ° । 10. A अन्वयहेनाधिष्पति ° ।

प्रवानसमयमांसेन सर्वसिद्धिप्रसाधनम् ।
 गोमांससमयायेण वज्ञाकर्षणमुत्तमम् ॥
 अलाभे सर्वमासानां धारात्वा सर्वं विकल्पयेत् ।
 अनेन वज्ञयोगेन सर्ववृहदेवधिष्ठाते ॥
 सर्वकारवरोपेतं कायवाकचित्तवच्चिगम् ।
 हृष्टये ज्ञानसमयं मुकुटे वज्ञायधारिणम् ॥
 प्रीगानं सर्ववृहानां हृष्टं समयनयोत्तमम् ।
 कर्त्तव्यं समयायेण सर्वसिद्धिकरं परम् ॥
 ॥ सर्वसमयज्ञानवज्ञाहारो नाम समाधिः ॥
 जिज्ञासमयवज्ञाये धारात्वा हृष्टकारवज्ञिगम् ।
 पञ्चामृतप्रयोगेन वज्ञसत्त्वमाप्नुयात् ॥
 आःकारौ कारसमयसिद्धं वज्ञनयोत्तमम् ।
 अनेन खलु योगेन वज्ञसत्त्वसमो भवेत् ॥
 ॥ समयवज्ञामृतमानिनो नाम समाधिः ॥
 चिवजसमयसिद्धाये भवेत् विकायवज्ञिणः ।
 दशदिक्सर्ववृहानां भवेचिन्नामयोदधिः ॥
 आभासमयति वज्ञात्मा लोकधातुं समन्नतः ।
 चक्रसमयसिद्धान्ते वृहकायसमो भवेत् ॥
 विचरेत् समन्नतः सिद्धो गङ्गावालुकसर्वतः ।
 सर्वेषु समयाये एव विद्याधरप्रभुभवेत् ॥

1. A सर्वे । 2. A ° छिते । 3. AC जिज्ञाय ° । 4. C समो भवेत्,
- B चिवज्ञसत्त्वमाप्नुयात् ° । 5. B ° ज्ञौ । 6. A ° ज्ञाये, C ° छैय । 7. AB ° सिद्धाये । 8. A ° ज्ञि ° ।

सर्वसमवसिहाये कायवज्जप्रभावतः ।
 अन्ताहानि^१यु सर्वयु^२ साहस्रैकावभासकः ।
 हरते सर्वसिहीनां^३ भुक्ते कन्यां^४ सुरायजाम् ॥
 गंगावालुकसमान् बुद्धांस्त्रिवज्ञालयसंस्थितान् ।
 पश्यते चक्रुर्वच्चेण स्वहस्तैकं यथामलम् ॥
 गंगावालुकसमैः चेचैः ये शब्दाः सम्प्रकोर्त्तिताः ।
 शृणोत्यभिज्ञावशतः शोचस्यमिव सर्वतः ॥
 गंगावालुकसमैः चेचैः कायवाक्चित्तलच्छणम् ।
 स वित्ति सर्वसत्त्वानां चित्ताख्यं नाटकोद्घवम् ॥
 गंगावालुकसमैः कल्पयैः संसारस्थितिसम्भवम् ।
 पूर्वनिवासं समयं दिनचयमिव स्मरेत् ॥
 गंगावालुकसमैः कायैः बुद्धमेघाद्यलङ्घतैः ।
 गंगावालुकसमान् कल्पान् स्फरेद् दुदायवज्जितः ॥
 द्रुत्याह भगवान् समयाभिज्ञः । वज्रचक्रुर्वचश्रोतं वज्र-
 चित्तं वज्रवाणौ वज्रवट्ठविश्वेति ।
 बुद्धाभिज्ञार्थसंसिहौ^५ बुद्धकायसमो भवेत् ।
 गंगावालुकसंस्थैर्यु परिवारैः परौहतः ।
 विचरेत् कायवाग्वचो लोकधातुं समन्ततः ॥
 सेवासमयसंयोगमुपसाधनसम्भवम् ।
 साधनार्थसमयं च महासाधनचतुर्थीकम् ॥

1. C ° दूरं ° । 2. A omits. 3. B ° बहानां । 4. B भुजते च ।
 5. C निरास । 6. A omits. 7. BC वज्रनिवास । 8. C ° ऋषि ° ।
 9. BC ° मिहिलु ।

विज्ञाय वज्रभेदेन ततः कर्माणि साधयेत् ।
 मिवासमाधिसंयोगं भावयेत् बोधिमुक्तम् ॥
 उपसाधनसिद्धये^१ वज्ञायतनविचारणम् ।
 साधने चोदनं प्रोक्तं मन्त्राधिपतिभावनम् ॥
 महासाधनकालिषु विम्बं स्वमन्त्रवच्छिष्ठः ।
 मकुटेऽधिपतिं ध्यात्वा सिद्धाते ज्ञानवच्छिष्ठः ॥
 मिवाज्ञानामृते^२ नैव कर्त्तव्यं सर्वतः सदा ।
 एषो हि सर्वमन्त्राणां सर्वमन्त्रार्थं साधकः ॥
 महाटबौप्रदेशीषु विजनेषु महत्तमु च ।
 गिरिगङ्गरकुलिषु सदा सिद्धिरवाप्यते ॥
 त्रृत्याह भगवान् महासाधनवच्छिष्ठः ।
 अथ वज्रचतुष्कोनं^३ मिवा कार्यं हृद्वतैः ।
 चिवचकार्यमन्त्येण^४ भावयन् सिद्धिमश्चुते ॥
 चतुःसन्ध्यप्रयोगेन पञ्चस्थानेषु त्रुदिमान् ।
 ओँकारज्ञानवचेण ध्यात्वा सम्वरमा^५ विश्रेत् ॥
 दिनानि मप्तं पञ्चं च मासमप्यद्दर्शव च ।
 उत्पाद्य वज्रसमयं लघु सिद्धिरवाप्यते ॥
 विस्तरेण भया प्रोक्तं दिनभेदप्रचोदतः ।
 पञ्चाभ्यन्तरतः सिद्धिरक्षा गुह्यायसम्बद्धैः ॥
 तत्रेदमुपसाधनसम्बरविषयम् ।

1. A ° धृते । 2. A^{१२} मुच । 3. A तन्त्रतत्त्वार्थ °, C मन्त्रतत्त्वार्थ ° ।
 4. A ° ज्ञीणे, B वज्ञाचार्यिषु । 5. C सर्वी कार्या । 6. B समेतेन, C
 ममानेन । 7. A omits ° ज्ञान ° । 8. A ° समाधिं ।

बुद्धकायधरः श्रीमान् चिवज्ञाभेदाभावितः ।
 अधिष्ठानपदं मेऽद्य करोतु^१ कायवच्चिगः ॥
 दग्धिक्संस्थिता बुद्धा चिवज्ञाभेदाभाविताः ।
 अधिष्ठानपदं मेऽद्य कुर्वन्तु कायलचितम् ॥
 तत्रेदं साधनसम्बरविषयम् ॥
 भर्मो वै^२ वाक्पदः श्रीमान् चिवज्ञाभेदाभावितः ।
 अधिष्ठानपदं मेऽद्य करोतु वाक्यवच्चिगः ॥
 दग्धिक्संस्थिता बुद्धाम्लिवज्ञाभेदाभाविताः ।
 अधिष्ठानपदं तस्य कुर्वन्तु वाक्पदोऽवम् ॥
 तत्रेदं महासाधनसम्बरविषयम् ।

चित्तवज्ञधरः श्रीमान् चिवज्ञाभेदाभावितः ।
 अधिष्ठानपदं मेऽद्य कुर्वन्तु चित्तवच्चिणः ॥
 दग्धिक्संस्थिता बुद्धा चिवज्ञाभेदाभाविताः ।
 अधिष्ठानपदं मेऽद्य कुर्वन्तु चित्तसम्भवाः^३ ॥
 बुद्धो वा वज्ञधर्मो वा वज्ञसत्त्वोऽपि वा यदि ।
 अतिक्रमेवदि मोहात्मा स्फुटेयुर्नाच संशयः ॥

इति श्रीमर्वतश्चागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
 समाजे महागुह्यतत्त्वराजे समयसाधनायनिर्देशपटलो
 इदंशोऽध्यायः ।

1. A कुर्वन्तु । 2. This verse is repeated in C. 3. A समाधौ । 4. A वाग्^४ । 5. B omits from तत्रेदं to चित्तसम्भवाः । 6. A वच्चिणः । C repeats दग्धिक्संस्थिता to वाक्पदोऽवम् after this.

वयोदगः पटलः ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागता ज्ञानवच्चायच्चारिणः सर्व-
सत्त्वार्थसंभूता^१ बोधिसत्त्वाच्च धोमन्तः^२ प्रणिपत्य महाशास्त्रारं
मुनिं सत्त्वार्थवज्जितं पूजा^३ समवत्तच्छं वज्रघोषमुदीरयन् ।

अहो बृहः नयं दिव्यमहो बोधिनयोन्मम् ।
अहो धर्मनयं शालमहो मन्त्रनयं हृष्टम् ॥
अनुत्पद्मेषु धर्मेषु स्वभावातिशयेषु च ।
निविकल्पे षु धर्मेषु ज्ञानोत्पादः प्रगौयते ॥
भाषस्व भगवन् रस्यं सर्वधर्मसमुच्चयम् ।
वज्रजापं महाज्ञानं त्रिकायाभेदामगडलम् ॥
प्राप्यते दुषज्ञानानि त्रिवज्राभेदाभावनैः ।
जपन् वज्रप्रायोगेन सर्ववैरधिष्ठाते ॥
कुलानां सर्वमंचागां कायवाक्चित्तलक्षणम् ।
मंचजापं प्रघोषाश्च वज्रजापमुदाहरन्^४ ॥
बुहाच्च चाच्चसंभूताः कायवाक्चित्तवज्जिताः ।
मंप्राप्ता ज्ञानमतुलं वज्रमंचप्रभावनैः ॥ द्वृति ॥
अश्च वज्रधरः शास्त्रा स्ववज्रज्ञानसंभवः ।
कर्ता स्त्रा वरायायो वज्रजापमुदाहरत्^५ ॥

1. BC ° सम्बोगः । 2. A वामनः । 3. A सर्वार्थ ° । 4. C ° धर्म ° ।
5. AB भूतेषु । 6. AB ° मन्त्र ° । 7. A सृष्टवन्तु ज्ञानसागराः । 8. C
° दीरयेत् ।

सर्ववक्षसमयव्युहतक्षार्थभावनासम्बोधिपटलक्ष्मयोदगः । ११

सर्वमंत्रार्थजापेषु चिवच्चाभेदालक्षणम् ।

चिभेदे । वज्रपर्यन्तो न्यासोऽयं चिवज्ञमुच्यते ॥

दूत्याह च ।

त्रिविधं स्फुरणं काये कायवाक्चित्तसन्निधौः ।

अनेन जापवक्षेण वक्षचित्तसमो भवेत् ॥

बुद्धानां कायवाक्चित्तं ध्यात्वा पूजाप्रकल्पनम् ।

कत्तच्चं ज्ञानवच्चेण दृढं बोधिसमावहम् ॥

अथवा स्फुरणं काये चिभेदेन प्रति प्रति ।

कायवाक्चित्तनैरात्मा ज्ञानचित्तेन संस्फुरेत् ॥

उच्चारयन् स्फुरेत्तच्चं समाप्तौ संहारमादिशेत् ।

दृढन्तत् सर्वबुद्धानां ज्ञानोन्मौलितचक्षुषाम् ॥

कायवच्चाभिसम्बोधिं भावाभावविचारणम् ।

बुद्धकाय दृति प्रोक्तः कायजापः स उच्यते ॥

वाक्यं समयसंबोधिः शब्दाशब्दविचारणम् ।

वक्षचित्तमिति प्रोक्तं चित्तजापः स उच्यते ॥

अथानुगमजापेन निःखभावेन चारुणा ।

विचारणं चाभ्वबुद्धेभ्यो रत्नजापः स उच्यते ॥

स्फुरणं कायमेघेन दुहच्छेत्रान्तमन्तः ।

गमनागमनवच्चार्थसम्बोधजापः स उच्यते ॥

1. A° य° । 2. A सम्बिधौ । 3. These two lines are repeated

in C. 4. A° य° । 5. AB चिवच्चचित्तसमो भवेत् । 6. B° या° ।

7. A° क° । 8. A° याभि° ।

शृणोति मन्त्राच्चरपदं स्ववच्छैर्घुष्टमगडलम् ।
 क्रोधसमयज्ञानेन क्रोधजापः स उच्यते ॥
 'कामार्थं विहृलौभृतान् सर्वत्राणहितैषिणः ।
 मत्वा॑ न्मोहपदे॒ स्थाप्य मोहजाप इति स्मृतः ॥
 रागवच्छोङ्कवं वाचं कायवाक्चित्तसंस्थिताम् ।
 सत्वान्॑ राग॑पदं स्थाप्य रागजाप इति स्मृतः ॥
 हेषवच्छोङ्कवं चित्तं कायवाक्चित्तसंस्थितम् ।
 सत्वान्॑ हेषालये स्थाप्य हेषजापः स उच्यते ॥
 विवक्षसमयं तत्र मध्यमं समयवच्छिणाम् ।
 तदेव सर्व॑वच्छाणां जापो नपुंसक उच्यते ॥
 वच्छधिपतयः सर्व॑ रागतत्वार्थचिनकाः॑ ।
 कुर्वन्ति रागजां वोधिं सर्वसत्वहितैषिणौम् ॥
 लोचनाद्या महाविद्या नित्यं कामार्थतत्पराः ।
 सिध्यन्ति कामभोगैस्तु॑ सिद्धमानैयथेष्टुतः ॥
 मोहसमयसमृता॑ विद्याराजानो वच्छिणः ।
 नपुंसकपदं सिद्धाः॑ ददन्ति सिद्धिमुत्तमाम् ॥
 क्रोधा॑ हेषालये जाता नित्यं मारणातत्पराः॑ ॥
 सिध्यन्ति मारणार्थैन सिद्धमानैयथेष्टुतः॑ ॥
 इत्याह भगवान्॑ महापुरुषसमयः ।

1. This line is incomplete in A.
2. C सर्वा॑ ३।
3. C ० दृ ।
4. C सर्वान्॑ ।
5. C रागोदधि॑ ।
6. C समय॑ ।
7. C ० भावकाः ।
8. C ० भोगेन ।
9. A ० सुब्रता ।
10. A has क्रोधात्॑ हेषालये जाता नित्यं सिध्यन्ति मारणाः ।
11. This line is incomplete in A.

सर्ववक्त्रसमयव्युहस्तत्वार्थभावनामन्वयोधिपटलस्त्रयोदगः ।

६३

हृदि मध्यगतं चक्रं भावयेत् ज्ञानवच्छिष्ठाम् ।

स्वच्छमगडलमध्यस्यं चक्रमन्वार्थभावना ॥

हृदि मध्यगतं वज्रं भावयेत् ज्ञानवच्छिष्ठाम् ।

वज्रमगडलमध्यस्यं वज्रमन्वार्थभावना ॥

हृदि मध्यगतं रथं भावयेत् रथज्ञानिनः ।

रथमगडलमध्यस्यं रथमन्वार्थभावना ॥

हृदि मध्यगतं पद्मं भावयेत् पद्मज्ञानिनः ।

धर्ममगडलमध्यस्यं पद्ममन्वार्थभावना ॥

हृदि मध्यगतं खड्डं भावयेत् खड्डज्ञानिनः ।

समयमगडलमध्यस्यं खड्डमन्वार्थभावना ॥

सर्वमगडलपाश्वेषु सर्ववृष्टाद्विवेशयेत् ।

पञ्चरण्मप्रभेदेन स्फारयन् वोधिमाप्नुते ॥

स्फुरणां सर्वमन्वागां हिधाभेदेन कीर्तिंतम् ।

चिकायवज्रभेदेन संहारस्फुरणं भवेत् ॥

कायखभावं कायेन चित्तं चित्तस्वभावतः ।

वाचं वाचस्वभावेन पूज्य पूजामवाप्नुयात् ॥

महामगडलचक्रेण पञ्चवज्रविभावना ।

मध्ये त्वधिपतिं ध्यात्वा स्वविस्वं चिकायवच्छिष्ठाम् ॥

विस्वं स्वमन्वयवज्रस्य मगडलानां चतुष्टयम् ।

चतुर्वर्णेन संकल्पा हृदि मन्वार्थभावना ॥

वज्रचतुष्टयं कर्म करोति ध्यानवच्छिष्ठाम् ।

एषो हि सर्वमन्वागां रहस्यं परमशाश्वतम् ॥

1. C° चक्रि° । 2. मध्यचक्रार्थ° । 3. H° वज्र° । 4. B चक्र° ।

5. C° प्रदेशेन । 6. AC° येत् । 7. AB° ये । 8. A° यमिदै ।

शान्तिके लोचनाकारं पौष्टिके पश्चावच्चिणाम् ।
 बज्ये वैरोचनपदं बजकोधोऽभिचारके ॥
 दुदं तत् सर्वमन्त्राणां गुह्यां विकायसंभवम् ।
 निर्मितं ज्ञानवज्जेणा क्रियानाटकल्लचितम् ॥
 अभक्तिवादिनः सत्त्वा निन्दकाचार्यवच्चिणे ।
 अन्येषामपि दुष्टानामिदं कार्ये प्रचोदनम् ॥
 द्रुत्याह भगवान् महाज्ञानचक्रवच्चः ।
 वैधातुकस्थितान्स्वर्णान् बुद्धकार्ये विभावयेत् ।
 सम्पुटोद्घाटितान् कृत्वा ततः कर्मप्रसाधनम् ॥
 खधातुमध्यगं बजं पञ्चशुलं चतुर्मुखम् ।
 सर्वाकारवरोपेतं वज्रसत्त्वं विभावयेत् ॥
 वाख्यसमयमंभूतं बुद्धक्रं विभावयेत् ।
 दक्षपाणाविदं कार्यं बुद्धक्रं महावलम् ॥
 सत्त्वान् दण्डिकसंभूतान् बुद्धकायप्रभेदतः ।
 संहृत्य पिण्डयोगीन स्वकार्ये तान् प्रवेशयेत् ॥
 सफुरणान् पुनः कार्यं बुद्धानां ज्ञानवच्चिणाम् ।
 क्रुद्धान् क्रोधाकूलान् ध्यात्वा विकटोत्कटभौषणान् ॥
 नानाप्रहरणाङ्गस्तायान् मारणार्थायाचिन्तकान् ।
 घातयन्तो महादुष्टान् वज्रसत्त्वमपि स्वयम् ॥
 बुद्धास्त्रिकायवरदाः विवज्जालयमण्डले ।
 ददाति सिद्धिं मोहात्मा स्थियते नात्र संशयः ॥
 दिनानि सप्तेदं कार्यं बुद्धस्यापि न सिद्धति ।

1. B स बुद्धान् । 2. A सम्पूर्ण बोटितं, C सम्पुटोद्दोतिकां ।

सर्ववज्रसमयब्रह्मतत्त्वार्थभावनासम्बोधिषटलक्ष्मयोदगः ।

४५

॥ वज्रसमयाज्ञाचक्रो नाम समाधिः ॥

खधातुमध्यगं चक्रं वज्रज्ञालाभिभूषितम् ।

सर्वाकारवरोपितं वैरोचनं प्रभावयेत् ॥

वाऽध्वसमयसंभूतान् वज्रसत्त्वान् महायशान् ।

वज्रं स्फुलिङ्गहृनं पाणौ तस्य विभावयेत् ॥

सत्त्वान् दशदिक् संभूतान् वज्रकायप्रभेदतः ।

संहृत्य रश्मियोगीन स्वकाये तान् प्रवैशयेत् ॥

स्फुरणं सर्ववज्रार्थां कार्यं ज्ञानायद्विना^३ ।

शृगवन्तु सर्वदुहात्मा कायवाक्चित्तयोगिनः^४ ॥

चहं वज्रधरः श्रीमान् आज्ञाचक्रप्रभेदतः ।

वज्रेणादीप्रवपुषा सफारव्यामि विकायजान् ॥

लंघयेद्यदि समयं विशीर्यते न संशयः ।

॥ चक्रसमयाज्ञाचक्रो नाम समाधिः ॥

खवज्रमध्यगं चिन्तेहुहसगडलवज्रिणम् ।

यमानाकं महाचक्रं खवज्रास्यं प्रकल्पयेत् ॥

बुद्धांशु वाऽध्वसंभूतान् प्रविष्टास्त्रिकायमगडले ।

पुनः संसफारयेदुहान् यमान्तकाकारसन्निभान् ॥

सत्त्वांशु वाऽध्वसम्भूतान् रिपुणां दुष्टचेतसाम् ।

धातितान् भावयेत् क्रुद्द इदं वज्राज्ञामगडलम् ॥

॥ सर्वसमयसंभवयमान्तकसमान्यविकायाज्ञाचक्रो नाम
समाधिः ॥

1. A ° दिग्गि । 2. AC ° वस्त्रुता । 3. A ° योगतः । 4. B

° सत्त्वांशु । 5. AB omit ° समान्य ° ।

कायवाक् चित्तवज्जैस्तु स्वमन्त्रार्थगुणेन वा ।

अथवा [पौष्टि]^१ समये आज्ञाचक्रप्रवर्त्तनम्^२ ॥

रक्षार्थं मर्वमन्त्रागां कार्यं ज्ञानायवज्जिग्नाम् ।

इदं तत् सर्ववृहानां वोधिरक्षार्थमुच्यते ॥

इत्याह भगवान् वोधिचित्तः ।

खवज्ञमध्यगं धर्मै वैरोचनायसंभवम् ।

ध्यात्वा तिकायवज्ञायं^३ आसनत्तु प्रकल्पयेत् ॥

खधातुं मर्ववृहेस्तु परिपूर्णं विभावयेत् ।

मन्त्राज्ञरपदं ज्ञानं चित्ताकारं प्रकाल्पयेत् ॥

पुनस्तु मंस्फरेत् तुहान् चित्तवज्ञप्रभावितान्^४ ।

चित्तवज्ञमिति कृत्वा चिकार्ये तान् प्रवेशयेत् ॥

इत्याह भगवान् खवज्ञसमयः ॥ वज्ञमन्तरवप्रदोत-
करो नाम समाधिः ॥

सर्वकारवरोपितं वज्ञसर्वं विभावयेत् ।

तुहांस्तु क्रमणः स्थाप्य जलस्थोपरि चंकमेत्^५ ।

समयोदकप्रयोगेन मूर्धि पादविभावनम् ॥

इत्याह भगवान् स्वभावशुद्धः ॥ वज्ञोदधिपदाकानो नाम
समाधिः ॥

माहिन्द्रमगडलं ध्यात्वा मध्ये क्रोधं कुलं न्यसेत् ।

कर्मवज्ञपदाकानं मूर्धि तस्य विभावयेत् ॥

इत्याह च ॥ सर्वतीर्थप्रवादिस्त्रभनवज्ञो नाम समाधिः ॥

1. A ° त्योष °, B पौष्टि °, C ° छोष ° (?) । 2. A ° प्रयोजनम् । 3. A चिकार्यं, C चित्तवज्ञायं । 4. C ° विना । 5. C कर्त्त्ययेत् । 6. B ° धा ° । 7. BC परवा ° ।

सर्ववचसमयव्युहतस्त्रायभावनासम्बोधिपटस्त्रयोदशः ।

५७

क्रोधाकारं चिवलायान् पौतकिंजत्कसन्निभान् ।

गिरिराज इव सर्वान् ध्यात्वा मूर्धि प्रभावयेत् ।

बुद्धसैन्यमपि लक्ष्मे^१ स्थियते नाव संशयः ॥

द्रुत्याह भगवान् सर्वतद्यागतकायवाक्चित्तसंभवः ॥ सर्व-
सैन्यस्त्रयनो नाम समाधिः ॥

रिपुसन्नासनसमये द्रुदं ध्यानं प्रकल्पयेत् ।

अतिक्रमेद्यादि बुद्धः स्फुटते नाव संशयः ॥

द्रुत्याह भगवान् चिवचसमयः ।

हूँकारकौलकं ध्यात्वा पञ्चशूलप्रमाणतः ।

वज्रकौलं कृते तेन हृदये तद्रिभावयेत् ।

बुद्धसैन्यमपि क्रुद्धं नाशं गच्छेद्व संशयः ॥

॥ रिपुमहापङ्को^२ नाम समाधिः ॥

नगरे वाऽप्यथवा यामे विषये वा प्रयोजयेत् ।

अनेन नित्यं भवेत् शान्तिः सर्वोगविवर्जिता ॥

अन्तरिक्षगतं वज्रं पञ्चशूलं प्रभावयेत् ।

कल्पोद्वाहमिव ध्यात्वा पुनः संहारमादिशेत् ॥

स्फुरणं च पुनः कार्ये रब्चिन्नासम्बिप्रभैः ।

भावयेत् धर्ममेघान्^३ वै अभिषेकं समादिशेत् ॥

अनेन ध्यानवज्रेण दुष्पूरोऽपि प्रपूर्यते^४ ।

स भवेत् चिन्नासग्निः श्रीमान् दानवज्ञप्रसाधकः ॥

बुद्धमेघैर्महाधर्मवज्रसचैश्च तत् स्फुरेत् ।

1. B° संघ° । 2. ABC चक्षे । 3. BC° श्रीमापङ्को । 4. AB

° संघान् । 5. C° रखेत् ।

त्रिकल्पासंस्थीयस्यानं सर्ववृहैरधिष्ठाते ।
 इदं तत् सर्ववृहानां कायगुह्यमनाविलम् ॥
 ॥ सर्वसत्त्वरोगापनवनवचसंभवो नाम समाधिः ॥
 ध्यानवज्ञेण समादानं यत्र स्थानं समाचरत् ।
 अनेन ध्यानयोगेन तिष्ठन् वृहैरधिष्ठाते ॥
 खजासृतमहाराजं वज्रकीलं प्रभावयेत् ।
 निखनेहगदिक्चक्रं स्फुलिंगज्वालमन्त्रिभम् ॥
 शूल्याङ्ग च ॥ जगहिजयशान्तिवदो नाम समाधिः ॥
 खधातुमध्यगं चिन्तेत् शान्तिमण्डलसुत्तमम् ।
 विष्वं वैरोचनं ध्यात्वा हृष्टयेऽथ प्रविन्यसेत् ॥
 खधातुं लोचनायैश्च परिपूर्णे विभावयेत् ।
 संहृत्य रज्मिपिण्डेन आरम्भस्य निपातनः ॥
 रोमकृपाशविवरेवृहमेघान् स्फुरत् ब्रतोः ।
 अभिषेकं तदा तस्य वृहमेघा ददन्ति हि ।
 अनेन वज्रसमयः श्रीमान् भवति तत्त्वात् ॥
 ॥ वृहमेघव्यूहो नाम समाधिः ॥
 खवज्ञमध्यगं चिन्तेत् माहेन्द्रमण्डलं शुभम् ।
 विष्वं धर्मपरं ध्यात्वा हृष्टये वाऽथ विन्यसेत् ॥
 खधातुभवनं^१ रस्यं पाण्डरास्त्वयः प्रपूरयेत् ।
 संहरेत् रज्मिपिण्डेन रत्नचिन्तामणिप्रभम् ॥

1. AB ° सु । 2. AC ° तवेत् । 3. C वृहः । 4. C omits ° मिष्व ° ।
 5. A ° धरं ° । 6. AB ° ने । 7. Two lines from here are repeated
 in B and C.

कायदा क्वचित्तनिलये द्यिने^१ तत्र निवेदयेत् ।
रोमकृपायविवरे रबसेषान् म्फरेत् ब्रतौ ॥
भावयेत् धर्मसेषान्वै अभिषेकं समादिशेत् ।
चनेन ध्यानवच्चेण दुष्पूरोऽपि प्रपूर्यते^२ ।
स भवेत् चिन्तामणिः श्रीमान् दानवज्ञप्रसाधकः ॥

॥ धर्मसमयसेषव्युहो नाम समाधिः ॥

खधातुमध्यगं चिनोत् वज्रचन्द्रार्थं मगडलम् ।
विष्वं खवज्ञधर्मायमर्थिनो हृदि विन्यसित् ॥
बुद्धेश्व वोधिसत्त्वेश्व परिपूर्णे खमणडलम् ।
पञ्चरश्मिप्रयोगेण तेजस्तत्र निपातयेत् ॥
स भवेत् तत्त्वादेव सर्वबुद्धमनोज्ञकः ।
मञ्जुश्रीतुल्यसङ्काशः स भवेत् परकर्मकृत् ॥
ददाति च प्रहटात्मा अभिषेकं महोत्तमवाः ।
वशमानयति जनान् सर्वान् दर्शननैव चोदितान्^३ ॥

॥ रबसमयसेषव्युहो नाम समाधिः ॥

खवक्षं राष्ट्रसैः क्रूरैश्वरणैः क्रोधसुदारुणैः ।
शृगालैविविधैः काकैर्गृष्णैः इवानैः प्रभावयेत् ॥
आम्नेयमणडलस्य तु^४ भावयेत् रिपवः सदा ।
अपकारौ सर्वबुद्धानां ध्यात्वा योगं प्रयोजयेत् ॥
अन्तमज्ञारुधिरादां सर्वाकृष्टं प्रभावयेत् ।
नानाप्रहरणाधरैराकान्तो^५ मियते रिपः ॥

1. C1 ° चिनेदं, C2 A ° चिनेत् तु । 2. B ° पूर्वेत् । 3. C ° आर्थ° ।
 4. C ° कै° । 5. A छुट्टेत् । 6. A ° द° । 7. AC अगत् सवेत् । 8. AC
 ° तः । 9. A ° लंस्तुच । 10. AB add प्रभावेत् ।

बुद्धो वक्षधरो वापि यद्यनेन प्रभाव्यते ।
 पञ्चाभ्यन्तरपूर्णोन मिथते नाव संशयः ॥
 ॥ वज्रमेघसमयव्युहो नाम समाधिः ॥
 चिमुखं वैरोचनं चिनोत् ग्रन्थकाशडसमप्रभम् ।
 मितकृष्णामङ्गारक्तं जटामुकुटमण्डितम् ॥
 चिमुखं वक्षिणं चिनोत्कृष्णारक्तसिताननम् ।
 जटामुकुटधर्मं दीप्तं लोकधातुसमाकुलम् ॥
 चिमुखं रागिणं चिनोद्रक्तकृष्णासिताननम् ।
 जटामुकुटसंभोगं भावयन् सिथ्यते ध्रुवम् ॥
 चक्रं वज्रं महापद्मं सव्यपाणौ विभावयेत् ।
 षड्भुजान् भावयेत् वज्राद्वानाप्रहरणधरान् शुभान् ॥
 लोचनां चिमुखां चिनोत् सर्वसत्त्वहितैषिणीम् ।
 मितकृष्णामङ्गारक्तां चारुपां विभावयेत् ॥
 खवज्ञनेत्रो महाराज्ञो चिमुखां भावयेत्पदा ।
 कृष्णारक्तसिताकारां चारुपां विभावयेत् ॥
 वाम्बज्ञो च महाराज्ञो चिमुखां भावयेत्पदा ।
 रक्तसितकृष्णाकारो चारुवणीं विभावयेत् ॥
 वक्षोत्पलधरां विद्यां चिमुखां कान्तिमुप्रभाम् ॥
 पौतकृष्णासिताकारां भावयन् ज्ञानमाप्नुयात् ।
 यमान्तकं महाक्रोधं चिमुखं क्रुहं सुप्रभम् ॥
 भयस्यापि भयं तीक्ष्णं कृष्णावणीं विभावयेत् ।
 अपराजितं महाक्रोधमङ्गादृहासनादिनम् ॥

1. A ° दक्षिण ° । 2. ° च A नेत्रीं । 3. These two lines are repeated in A and C. 4. A ° कुल ° ।

चिमुखं स्फुलिंगगहनं विस्फुरन्तं विचिन्तयेत् ॥
 हययोर्वं महाक्रोधं काल्पोदाहमिवोङ्गवम् ।
 तिमुखं दुष्टपदाक्रान्तं भावयेत् योगतः सदा ॥
 वज्ञासृतं महाक्रोधं स्फुलिंगाकुलचतसम् ।
 दोप्तवच्चनिभं क्रूरं भयस्यापि भयप्रदम् ॥
 टक्किराजं महाक्रोधं तिमुखं त्रिभयप्रदम् ।
 चतुभुंजं भयस्यायं टक्किराजं प्रभावयेत् ॥
 महाबलं महाबज्ञं चैलोक्यार्थार्थारिणम् ।
 नाशकं सर्वदुष्टानां चिमुखं भावयेत् सदा ॥
 नौजलदगड़ं महाक्रोधं चैलोक्यस्य भयप्रदम् ।
 चिमुखं चिवलसंभृतं तौज्ञाज्ज्वालं प्रभावयेत् ॥
 वज्ञाचलं महाक्रोधं किकरं वज्ञासंभवम् ।
 खङ्गपाशधरं सौम्यं चिमुखं भावयेत् व्रती ॥
 एकाचरं महोषाओर्धं विस्फुरन्तं समन्तातः ।
 चिमुखं वच्चियं दोप्तं भावयेत् ध्यानमगडले ॥
 शुभं ज्ञानायधरं क्रूरं भयोदधिसमप्रभम् ।
 चिमुखं ज्वालार्चिवपुष्ठं भावयेत् ध्यानसुप्रभम् ॥
 तेजोराशिज्जयोषोर्धं ये चान्ये मन्त्रवच्चिणः ।
 एभिः समयसंभोगैर्भावनौवाः प्रति प्रति ॥
 अमितानि समाधीनि मन्त्राणां समुदाहताः ॥

1. B भयंकरं । 2. A ° कवधातुहारिणम्, C ° क्वायोन्तहारिणम् ।

3. In B and C the descriptions of वज्ञासृत and टक्किराज follow this line. 4. A adds च । 5. C ° क्वायं । 6. C भयंकरं । 7. B ° न्तरं । 8. C चक्रिणं । 9. B ° दोरवेत् ।

एकैकस्य तु क्रोधस्य बहुत्वे तु विशिष्यते ॥
 खधातुमध्यगं चिन्ते त् स्वच्छमरडलमुत्तमम् ।
 बुद्धिम्बं प्रभावित्वा वैरोचनं प्रभावयेत् ॥
 स्वच्छं चन्द्रनिभं शान्तं नानारज्मिसमप्रभम् ।
 आदर्शमिव संभूतं लैधातुकस्य मरडलम् ।
 सर्वालङ्घाररचितं ध्यात्वा वोधि स पश्यति ॥
 अनेन बुद्धमाहात्म्यं सर्वलोकं बर्णकरम् ।
 प्राप्यते जन्मनौहैव ध्यानवच्चप्रभावनैः ॥
 ॥ वैरोचनसमयं संभवचारुवज्ञो नाम समाधिः ॥
 खधातुमध्यगं चिन्ते त् वच्छमरडलमुत्तमम् ।
 बुद्धिम्बं प्रभावित्वा वच्छसञ्चं विभावयेत् ॥
 स्वच्छकायनिभं क्रुद्दं नानाज्वालभयप्रदम् ।
 सर्वाकारवरोपितं सर्वालङ्घारभूषितम् ।
 ध्यात्वा ज्ञानपदं शान्तं लघु वच्छत्वं माप्नुयात् ॥
 अनेन वच्छमाहात्म्यं सर्वसत्त्ववशं करम् ।
 प्राप्यते जन्मनौहैव ध्यानवच्चप्रयोगतः ॥
 ॥ सर्ववच्छममयसंभवचारुवज्ञो नाम समाधिः ॥
 खवच्छमध्यगं चिन्ते हर्ममरडलमुत्तमम् ।
 बुद्धिम्बं प्रभावित्वा धर्मसञ्चं विचिन्तयेत् ॥
 स्वच्छकायधरं सौम्यं सर्वालङ्घारभूषितम् ।
 रज्मिसेषमहाचक्रं विस्फुरन्तं प्रभावयेत् ॥

1. A ° सत्त्व ° । 2. A omits ° समय ° । 3. A ° सत्त्व ° । 4. AC

° प्रचोदितः । 5. A तत्त्वं । 6. A ° वच्छं ।

सर्ववज्रसमयव्युहतस्त्वार्थभावनासम्बोधिपटलस्त्रयोदगः ।

७३

अनेन धर्ममाहात्म्यं चिकायाभेदासम्भवम् ।

प्राप्यते जन्मनीहैव ज्ञानोदधिविभूषणम् ॥

॥ धर्मसत्त्वसमयसम्भवचारुवक्त्रो नाम समाधिः ॥

खबज्जमध्यगं चिन्तेत् चक्रमगडलमुत्तमम् ।

बुद्धिम्बं प्रभावित्वा लोचनायौ विभावयेत् ॥

चारुवक्त्रां विशालाक्षीं नानाभरणभूषिताम् ।

सर्वलक्षणसंपूर्णां त्रिकायायधारिणीम् ॥

पाणीं प्रभावयेत् चक्रं चैधातुकवशङ्करम् ।

सर्वसिद्धिकरं ज्ञानं चक्रं चिन्तामणिप्रदम् ॥

॥ लोचनासमयाज्ञानहस्तायवतौ नाम समाधिः ॥

खबज्जमध्यगं चिन्तेत् चक्रमगडलमुत्तमम् ॥

बुद्धिम्बं प्रभावित्वा खबज्जायौ प्रभावयेत् ।

चारुवक्त्रां विशालाक्षीं नौलोत्पलसम्प्रभाम् ॥

सर्वलक्षणसंपूर्णां खमायायौ विभावयेत् ।

पाणीं नौलोत्पलं चक्रं चैधातुकनमस्तुतम् ॥

बुद्धिम्बोधिकरं दिव्यं रहस्यं सिद्धिवच्छाम् ।

॥ खभानुरग्निसंघवज्जारुहादनवतौ नाम समाधिः ॥

खबज्जमध्यगं चिन्तेत् चक्रमगडलमुत्तमम् ।

बुद्धिम्बं प्रभावित्वा धर्मवक्त्रो प्रभावयेत् ॥

चारुवक्त्रां विशालाक्षीं पद्मरागेन्द्रसद्भाम् ।

मायाजालायसंभूतां रागरक्तवरप्रियाम् ॥

1. A ° वज्र ° । 2. A चक्र ° । 3. A चिमायाच, ° C चियानाच ° ।

4. BC add बुद्धिम्बं प्रभावित्वा खबज्जायौ प्रभावयेत् ॥ after this line. 5. C वज्र ° । 6. C रक्तं ।

सर्वलक्षणसंपूर्णां सर्वलहारभूषिताम् ।
 पाणी रक्तोत्पलं दिव्यं सर्वदुद्ध्रभावितम् ॥
 धर्मज्ञानाकरं दिव्यं गुह्यं समयवच्चिणाम् ।
 ॥ धर्मसमयतत्वाभिसम्बोधिदर्शनवक्तो नाम समाधिः ॥
 खवचमध्यगं चिन्तोत् सिद्धिमगडलमुत्तमम् ।
 बुद्धिम्बं प्रभावित्वा तारायां तु प्रभावयेत् ॥
 चारुवक्त्रां विशालाच्छां नानाभरणभूषिताम् ।
 पौत्रवर्णनिभां ध्यात्वा स्त्रोशाठ्यमदनोत्प्रकाम् ॥
 पाणी प्रभावयेत् व्यक्तं उत्पलं पौत्रसन्निभम् ।
 वचसमाधिसंभूतं सर्वसत्त्वनमस्तुतम् ॥
 ॥ समयतारायवत्तो नाम समाधिः ॥
 खवचमध्यगं चिन्तोत् सूर्यमगडलमुत्तमम् ।
 बुद्धिम्बं प्रभावित्वा यमान्तकार्यं विभावयेत् ॥
 मफुलिङ्गगङ्गनं दीप्तं संक्रुहं भवेमगडलम् ।
 रक्ताच्छं दंष्ट्राविकटं खड्गपाणिं विभावयेत् ॥
 मुकुटे वैरोचनपदं ध्यात्वा तुष्टनि वच्चिणः ।
 एषो हि सर्वक्रोधानां समयो ज्ञानवच्चिणाम् ॥
 ॥ यमान्तकस्फुरणावभासव्युहो नाम समाधिः ॥
 खवचमध्यगं चिन्तोत् सूर्यमगडलमुत्तमम् ।
 बुद्धिम्बं प्रभावित्वाऽपराजिताद्यं प्रभावयेत् ॥
 मफुलिङ्गगङ्गनं दीप्तं सप्तमगिडतमेखलम् ।
 विकरालं विकटवक्त्रं सितवर्णं प्रभावयेत् ॥

1. B ° लक्षण ° । २. A चिसाधि ° । ३. A सूर्य ° । ४. A चक्राचं ।
5. A ° सन ° । ६. A सूर्य ° । ७. C ° अं ।

मुकुटेऽचोभ्यसमयं धात्वा तुष्टन्ति वज्जियः ।
एषो हि सर्वक्रोधानां समयो ज्ञानवज्जियाम् ॥

॥ अपराजितवच्च'व्युहो नाम समाधिः ॥
खवच्चमध्यागं चिन्ते त् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।
बुद्धिम्ब' प्रभावित्वा हययोद्दं प्रभावयेत् ॥
स्फुलिङ्गहनं त्रुदं विमहुरनं समन्तः ।
सर्वदुष्टपदाक्रान्तं रक्तवर्णं विभावयेत् ॥
मुकुटेऽमितमंबुदं धात्वा तुष्टन्ति वज्जियः ।
एषो हि सर्वक्रोधानां समयो ज्ञानवज्जियाम् ॥

॥ हययोद्योत्पत्तिसंभवव्युहो नाम समाधिः ॥
खवच्चमध्यागं चिन्ते त् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।
बुद्धिम्ब' प्रभावित्वा वचामृतं प्रभावयेत् ॥
स्फुलिङ्गहनं दोप्रं वज्रमेघसमाकुलम् ।
क्रुद्दं सरोषणं कृष्णं तोज्ञादेष्टं प्रभावयेत् ॥
मुकुटेऽचोभ्यसमयं धात्वा तुष्टति क्रोधघृक् ।
एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ असृतसमयसम्भववक्षो नाम समाधिः ॥
खवच्चमध्यागं चिन्ते त् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।
बुद्धिम्ब' विभावित्वा टक्किसत्त्वं प्रभावयेत् ॥
क्रूरं विकृतकेशाण्यं भयस्थापि भयङ्गरम् ।
सर्वालङ्कारसंपूर्णं भावयेत् वचसुप्रभम् ॥

1. B omits ° वच्च ° । 2. BC ° वच्च' ° । 3. A दीप्तं । 4. A ° विम्बं ।
5. C वज्जियाम्, B ° वज्जियाम् । 6. A ° त्याद्वन ° । 7. A देहो ° ।
8. A ° मुत्तमम् ।

मुकुटेऽचोभ्यसमयं धार्त्वा तुष्टिप्रवर्धनम् ।
 एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ॥
 ॥ ध्यानवज्रसम्बोधिरतिनाम समाधिः ॥
 खवचमध्यगं चिन्ते त् सूर्यमगडलमुत्तमम् ।
 बुद्धिम्बं प्रभावित्वा महावनं प्रभावयेत् ॥
 सफुलिङ्गहनं दीप्तं विवक्षालयमगडलम् ।
 क्रूरं पाशधरं क्रुङ्मं भावयेत् वज्रवज्जिणम् ॥
 मुकुटेऽचोभ्यसमयं धार्त्वा तुष्टिप्रवर्धनम् ।
 एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ॥
 ॥ चिवलवज्रो नाम समाधिः ॥

खवचमध्यगं चिन्ते त् सूर्यमगडलमुत्तमम् ।
 बुद्धिम्बं प्रभावित्वा नौलवचं प्रभावयेत् ॥
 कृष्णारूपधरं तीज्ञा कृष्णोदधिविवर्धनम् ।
 सफुलिङ्गहनं दीप्तं भावयेत् दगडवज्जिणम् ॥
 मुकुटेऽचोभ्यसमयं धार्त्वा तुष्टिप्रवर्धनम् ।
 एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ॥
 ॥ वज्रदगडसमयाग्रवतौ नाम समाधिः ॥

खवचमध्यगं चिन्ते त् सूर्यमगडलमुत्तमम् ।
 बुद्धिम्बं प्रभावित्वा अचलायं विभावयेत् ॥
 कैकरं विकृतं क्रुङ्मं पाशखङ्गधराकुलम् ।
 सफुलिङ्गहनं दीप्तं भावयेदचलवज्जिणम् ॥
 मुकुटेऽचोभ्यसमयं धार्त्वा तुष्टिप्रवर्धनम् ।

1. C मर्दनं । 2. H पाप ० । 3. A चिवलमहावज्रो । 4. C पुष्टि ० ।
5. A ० धराकुलं ।

एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ खवज्जधातु^१समयपदाक्रान्तो नाम समाधिः ॥

खवज्जमध्यगं चिन्ते त् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।

बुद्धिम्बं प्रभावित्वा विद्याचक्रं विभावयेत् ॥

सर्वलक्षणसंपूर्णं चक्रज्ञालापरिहृतम् ।

उच्चीषचक्रसमयं विस्फुरन्तं प्रभावयेत् ॥

सुकुटेऽक्षोभ्यसमयं ध्यात्वा तुष्टिप्रवर्धनम् ।

एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ उच्चीषविद्याचक्राचक्रो नाम समाधिः ॥

खवज्जमध्यगं चिन्ते त् सूर्यमण्डलमुत्तमम् ।

बुद्धिम्बं विभावित्वा वज्रसुम्भं प्रभावयेत् ॥

तौचाज्ञालार्चिर्विपुषं स्फुरन्तं मेघवच्छियम् ।

वज्रहस्तं महाज्ञालं भावयन् सिद्धिमाप्नुयात् ॥

मुकुटेऽक्षोभ्यसमयं ध्यात्वा तुष्टिप्रवर्धनम् ।

एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ वज्रसमयसुम्भवज्ञो नाम समाधिः ॥

निरोधक्रोधचक्रेण बुद्धचक्रनिषेविणा^२ ।

समाधिवज्रज्ञानानि सिध्यन्ते वज्रमण्डलात् ॥

इति श्रीमर्दतव्यागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्य गुरु-
समाजे महागुरुतत्त्वराजे समयव्युहतत्वार्थभावनासम्बोधि-
पटलस्त्रयोदशोद्ध्यायः ।

1. C omits ^० धातु^० । 2. B वज्र^० । 3. A adds ^० समय^० । 4. A
^० धर^० । 5. A ^० धातु^० । 6. A ^० वर्ण^० ।

चतुर्दशः पठनः ।

अथ भगवान् सर्वतथागतसमयाधिपतिर्महावज्ञधरः
शान्तिसमयायं नाम समाधिं समापदोमां सर्वतथागतभायां
कायवाक्चित्तवचेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ ओ० कुरु स्फुरु ज्वल तिष्ठ मिहलोचने सर्वार्थसाधनि
स्वाहा ॥

अथास्यां गौतमातायां सर्वसम्पन्ननौषिणः ।

तुष्टा हथे समापेदे बुद्धवज्ञमनुस्मारन् ॥

बुद्धानां शान्तिचननौ सर्वकर्मप्रसाधनौ ।

सृतसंजीवनौ प्रोक्ता वज्ञसमयचोटनौ ॥

दूत्याह च ॥

अथ भगवांस्त्रिकायसमयकोधवचः भावाभावसमयवचे
नाम समाधिं समापदोमां सर्ववज्ञधरायमहिषों स्वकाय-
वाक्चित्तवचेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ ओ० शङ्करे शान्तिकरे षुड्ड षुड्ड षुड्डनि घातय घातय³
षुड्डनि स्वाहा⁴ ॥

अथास्यां गौतमातायां चिवज्ञाभेदवचिणः ।

उरफुल्लचारुनयना वज्ञचित्तमनुस्मारन् ॥

रज्ञावज्ञप्रयोगेषु नित्यं कर्मप्रसाधनौ ।

महावज्ञभयार्तानां नित्यं बलकरी सृष्टा ॥

1. C शाहा । 2. ^ C रो ° । 3. H omits. 4. A gives षुड्ड षुड्डनि
स्वाहा only.

अथ भगवान् महाराग^१ समयावलोकनं नाम समाधिं
समापद्येमां धर्मकायाद्यभायां स्वकायवाक् चित्तवज्जेभ्यो
निश्चारयामास^२ ।

॥ ओँ कटे विकटे^३ कठडटे करोटबीरे खाडा ॥

अथास्यां गौतमाचायां वच्छधर्मायचाऽरिणः ।

तुष्टा ध्यानं समापेदे वच्छधर्ममनुस्मारन् ॥

धर्मपुष्टि बलं नित्यं महाकोशवती मदा ।

करोति जापमात्रेण वाम्बलस्य वचो यथा^४ ॥

अथ भगवान् समन्तसम्भववर्णं नाम समाधिं समापद्येमां
समयस्त्वायभायां स्वकायवाक् चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ ओँ तारे तुलारे तुरे खाडा ॥

अथास्यां गौतमाचायां सर्वबुद्धा महात्मजाः ।

इरिंता ज्ञानमापेदे वच्छकायमनुस्मारन् ॥

बुद्धवच्चमहामैन्यं सत्यधातुं समन्ततः ।

करोति दासवत् सर्वे निश्चेष्टं वशकृत् चणात् ॥

कृत्याह च ॥

अथ भगवान् सर्वतद्वागतकायवाक् चित्तवच्चस्तथागतो
विमलरश्मिमेघव्युहवज्जं नाम समाधिं समापद्येमं वच्यमानाक-
महा^५ क्रोधं स्वकायवाक् चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास^६ ॥

॥ नमः समन्तकायवाक् चित्तवज्जायाम् । ओँ ग्र ख खाहि
खाहि सर्वदुष्ट^७ दमक असिसृष्टलपरशुपाशहस्त चतुर्मुख

१. A ° ज ° । २. C ° रयत् । ३. AC add निकटे । ४. A धा ° ।

५. A ° धरो यथा । ६. C ° त ° । ७. B omits ° वच्च and A omits
° व्युह ° । ८. B ° वच्च ° । ९. AB ° येत् । १०. A adds ° सर्व ° ।

चतुर्भुज पट्चरण आगच्छागच्छ^१ सर्वदुष्टप्राणहारिये महा-
विज्ञानक^२ विकृतानन सर्वभूतभयहर अद्वाहुहासनादिने
व्याघ्रचर्मनिषसने^३ कुकुकुकुकुर सर्वकर्माणि क्रिन्द क्रिन्द सर्व-
मन्त्रान् भिन्द भिन्द परमुद्राणा^४ कष्य आकष्य सर्वभूतान्
निर्मिथ निर्मिथ सर्वदुष्टान् प्रवेशय प्रवेशय मगडलमध्ये दैव
स्वतज्जोवितानकर कुकुकुकुकुर मम कायै^५ दह दह पच पच
मा विलम्ब विलम्ब समयमनुस्मर हँ हँ फट फट स्फोटय
स्फोटय सर्वाशापरिपूरक सर्वान् नाशय रिपून् कर कर^६
हे हे भगवन् किं चिरायसि मम सर्वार्थान् साधय साधय
स्वाहा ॥

अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वं बुद्धा महायशः ।

भौताः संत्वस्तमनसो वज्चित्तमनुस्मरन् ॥

कपालं लिङ्गं प्राप्य चारुरुपं मनीषिणम् ।

पादाक्रान्तगतं कृत्वा मन्त्रमेनमनुस्मरन् ॥

लोचनां मामकों चापि महावज्रकुलोचयाम् ।

हित्रौन् वारान् ममुच्चार्य ध्रुवमाकृष्टं जगात् ॥

इत्याह च भगवन् "बोधिचित्तवज्ञः" ॥

अथ भगवान् दैरोचनवज्रस्तथागतः समयरज्मिन्द^७ नायं
नाम समाधिं समापद्येमममृतममयवज्रक्रोधं स्वकायवाक्-
चित्तवच्चेभ्यो निश्चारयामास ॥

नमः समन्तकायवाक् चित्तवज्ञायाम् । नमो वज्रकुधाय

1. A गच्छ गच्छ । 2. A विघ्नघातक । 3. C निषेशने । 4. A ° मन्त्रा । 5. B ° यं । 6. A adds सर्वाशापरिपूरक । 7. C स्मरेत् । 8. BC omit ° बोधि before चित्त । 9. A गह ° ।

महादेवोत्कटभैरवाय अनिमुमलपरशुपाशं गृहोतहस्ताय चो^१
अमृतकुण्डलि ख ख खाहि खाहि तिष्ठ तिष्ठ बन्ध
बन्ध हन हन दह दह गर्ज गर्ज विम्फोटय विस्फोटय
सर्वविघ्नविनायकान् महागणपतिजौवितान्तकरायः स्वाहा ॥

अथास्मिन् भाषितमाचे सर्वे बुद्धा महायशाः ।

मूर्छिता भयमापिदे वज्रकायः मनुस्मरन् ॥

सर्वमन्तप्रयोगेषु वज्रोच्चाटनकर्मणि ।

उच्चाटयति विधिना बुद्धसैन्यमपि स्त्रयम् ॥

अथ भगवान् रत्नकेतुस्तथागतो बुद्धरज्मिवज्रं नाम समाधिं
समापद्येमं वज्रापराजितमहा^२क्रोधं स्वकायवाक् चित्तवज्रेभ्यो
निश्चारयामास ।

॥ नमः समलकायवाक् चित्तवज्राणाम् । चो हूँ जिन-
रिटि हूँ हूँ हूँ फट् फट् स्वाहा ॥

अथास्मिन् गौतमाते तु सर्वे बुद्धा महायशाः^३ ।

भीताः सन्तमनसो बोधिचित्तमनुस्मरन् ॥

रात्रसव्याडक्रीषु महाभवसमाकुले ।

करोति विधिवत् कर्म वज्रचित्तमनुस्मरन्^४ ॥

अथ भगवान् अमितायुक्तथागतोऽमितसम्भववज्रं नाम
समाधिं समापद्येमं पद्मसम्भव^५वज्रक्रोधं स्वकायवाक् चित्त-
वज्रभ्यो निश्चारयामास ॥

1. C पाशपरशु ; पशु^६ in A. 2. B^७ काय । 3. A^८ म । 4. BC omit.
5. C^९ रितिह, A^{१०} रिटिटादा । 6. B omits. 7. A भाषित^{११} । 8. A^{१२} अजाः । 9. C प्रयुक्तनात्, A प्रपूजनात् । 10. A^{१३} व नाम महा^{१४} ।

नमः समन्तकायवाक् चित्तवज्ञाणाम् । ओँ हूँ हूँ हूँ तकल
 विरुल सर्वचित्प्रधातक चलितविमुलिङ्गाद्वाहास केमरि-
 सटाटोपटङ्गारवच्छुरं निर्धातनं चलितवसुधातल निष्ठास-
 मारुतोत् चिप्पधरणीधर भौषणाद्वाहास अपरिमितवल-
 पराक्रम आयंगणभौतभूतगणाध्युषित दुहु दुहु हययौव खाद
 खाद परमन्त्रान् छिन्द छिन्द सिद्धि मे दिशः आवेशयः
 सर्वज्वरपिपासा दीन् सर्वयहेष्वप्रतिहतो भव बज्जदंषु किं
 चिरायसि इमं सर्वदुष्टयहं दुष्टसङ्गं वा धुन धुन विधुन
 विधुन मथ मथ मठ मठ चातय चातय बन्ध बन्ध बुहुधर्म-
 सङ्गानुज्ञातकर्म कृक श्रीव्रम् । हययौवाय फट् बज्जगाचाय
 फट् बज्जनेवाय फट् बज्जदेष्वाय फट् बज्जवुराय फट् बज्जखु¹⁰र-
 निर्धातनाय फट् परमन्त्रविनाशाय फट् त्रैलोक्यभयङ्गराय
 फट् सर्वकर्मेष्वप्रतिहताय फट् बज्जकुलसन्तासनाय फट्
 हूँ हूँ हूँ फट् फट् फट् स्वाहा ॥

अथास्मिन् विनिःसृत¹¹मात्रे धर्मवज्ञा महायजा: ।

भौताः संसूच्छमायिदे ज्ञानराजसनुस्मारन् ॥

खधातुं विषसम्पूर्णं बज्जहालाहलप्रभम् ।

करोति निविष्टं सदैः¹² क्रोधराजप्रचोदनैः ॥

दूत्याह च ।

अथ भगवान् अमोघसिद्धिस्तथागतः अमोघसमय¹³सम्भव-

1. C ° सुर° । 2. CB omits ° चलित° । 3. C ° तौ । 4. A repeats. 5. AB पिण्डाचा° । 6. AB omits. 7. A सर्प° । 8. C adds बज्जाय फट् । 9. A ° स्त्र° । 10. A ° शर° । 11. A निष्ठारित° । 12. BC read instead समाधिविधिमेदेन । 13. BC omit.

मन्त्राकर्षणविजूच्छितराजो नाम समाधिपटलवतुदेशः । ८५

कितुवचं नाम समाधिं समापयोम् नौलवच्चदगडक्रोधराजं
स्वकायवाक्चित्तवच्चेभ्यो निशारवामास ।

॥ नमः समन्तकायवाक्चित्तवच्चाणाम् । ओऽएच्छेहि भग-
वन् नौलवच्चदगड तुक तुक हुलु हुलु हाहा^१ गुलु गुलु
गुलापय गुलापय क्रम क्रम भगवन् वायुवेगेन भूतान् शौष्ठ्रं
दह दह दर दर वह वह^२ पच पच मथ मथ पातय^३
पातय मह मह महापय महापय सर्वकर्माणि छिन्द किन्द
भच^४ भच मेदमांसरुधिरमत्थमेदमज्ञाप्रिय एच्छेहि भगवन्
सर्वविघ्नानि^५ सर्वमन्त्राणि सर्वमूलकर्माणि सर्वमूलयहान्
हन हन^६ भञ्ज भञ्ज मद्द मद्द दूदं मे कार्यं माधय हँ
नौलाय नौलवच्चदगडाय तुक तुक विघ्नविनायकनाशकाय^७
हुक हुक दीपचगडाय सर्वशब्दां हृदयानि पौड़य छिन्द
किन्द विद्यानां छिदक हँ^{१०} विद्यानां शिष्टान् स्मर स्मर
समयं वज्रधरवचनं कर्माणि निकृन्तय हँ हँ हन हन^{११}
दह दह कुरु कुरु^{१२} तुक तुक हुक हुक^{१३} फट् फट् हँ हँ
हँ भज्ञापय कृतान्ताय देवकर्त्तिविद्रापकाय हन हन^{१४}
वज्रदगडाय^{१५} स्वाहा ॥

अथास्मिन् भावितमात्रे सर्वदुष्टायसम्भवाः ।

भौताः सन्त्वस्त्वमनसो वज्रसत्त्वमनुस्मरन् ॥

1. C omits ° वज्र ° । 2. BC लघु लघु । 3. A has ताट ताट चल चल
दह दह instead of वज्र वज्र only. 4. A घाटय । 5. BC भज्ञय । 6. BC
omit सर्वविघ्नानि । 7. C स्मर, B हर । 8. C omits ° वज्र ° । 9. A
° विनायकं नासकाय । 10. A adds महाक्रोधकं हँ । 11. C हर हर ।
12. A हुक हुक । 13. AC omit. 14. C हँ हर । 15. C ° छिण्णे ।

जपेनाष्टशतेनायं क्रोधराजो महायशः ।

घातकः सर्वदुष्टानां विधिचक्रप्रयोजनैः ॥

द्रुत्याह च ।

अथ भगवान् अत्रोभ्यवच्छस्तयागतः समन्तमेष्ठश्रियं नाम
समाधिं समापद्येम महाबलवच्चं स्वकायवाक्चित्तवच्चेभ्यो
निश्चारयामास ।

॥ नमः समन्तकायवाक्चित्तवच्चायाम् । ओँ ह्रौ ह्रौ ह्रौ
फट् फट् फट् ओँ उद्यग्न्यलपाणि ह्रौ ह्रौ ह्रौ फट् फट् फट्
ओँ ज्योतिर्निर्गादि ह्रौ ह्रौ ह्रौ ओँ फट् फट् फट् ओँ
महाबलाय स्वाहा ।

अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वं नागा महाबलाः ।

भौताः सन्त्वस्तमनसः दिव्यायवत्यमनुस्मरन् ॥

जापमात्रप्रयोगेण सर्वकर्माणि साधयेत् ।

अनाहृष्टसमये च पातयेद्वारिमण्डलम् ॥

अथ भगवान् समन्तनिर्धार्तवच्चं नाम समाधिं समा-
पद्येम सर्वतयागतटकिराजमहाक्रोधं स्वकायवाक्चित्तवच्चेभ्यो
निश्चारयामास ।

॥ नमः समन्तकायवाक्चित्तवच्चायाम् । ओँ टकि ह्रौ जः ॥

अथास्मिन् भाषितमात्रे सर्वबुद्धा महात्मजाः ।

भौताः समयमापिदे दिव्यकायमनुस्मरन् ॥

1. A "वच्च" ।

2. Twice in C.

3. C omits. Twice in A.

4. Thrice in A. AC add फट् फट् फट् ।

मन्त्राकर्षविजूभितराजो नाम समाधिपटलबुद्धिः ।

८५

लिङ्गं दक्षिणपादेन^१ वचसत्त्वं प्रयोगतः ।

चिवत्त्वमन्त्वचक्रेण सर्वसत्त्वां कर्षणं भवेत् ॥

अथ भगवान् ज्ञानमालास्त्रवचं नाम समाधिं समापदेत् म
अचलवचचगडसमयं स्वकायवाक् चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ नमः समन्तकायवाक् चित्तवज्जायाम् । ओँ अचलकारण
हूँ हूँ^२ मोह मोहूँ सहूँ सहूँ हूँ मोह मोह सहूँ हनूँ हनूँ
दहूँ दहूँ तहूँ तहूँ तिष्ठूँ तिष्ठूँ आविश्च आविश्च महामत्तपालक^३
धुनूँ धुनूँ तिष्ठि॒ तिष्ठि॒ किष्ठि॒ किष्ठि॒ खादूँ खादूँ विज्ञानूँ
मारयूँ मारयूँ दूषानूँ भजूँ भजूँ सर्वानूँ^४ कुरूँ कुरूँ किरि॒ किरि॒
महाविषमवज्जूँ स्फोटयूँ स्फोटयूँ हूँ हूँ हूँ नृबलितरंग-^५
नर्तकूँ आँ आँ^६ हाँ हाँ^७ अचलचेतै^८ स्फोटयूँ स्फोटयूँ ओँ^९
असमन्तिकै चाटै^{१०} महावलै सातयै समयै^{११} मै चौ^{१२} हाँ मै^{१३}
शुध्यतु वज्रौ^{१४} तुष्यतु वज्रौ नमोऽस्त्वप्रतिवज्जेभ्यः ज्वालयै वाटै
असहूँ नमः स्वाहा ॥

अथास्मिन् भाषितमावे सर्वे दंवाः सकिङ्गराः ।

मूर्च्छितास्त्वस्त्वमनसो मन्त्र॑ कायमनुस्मरन् ॥

अनेन क्रोधमन्त्वेण महादेवादयः सुराः ।

भौताः सम्पुटकायैन आकृष्यन्ति महधिकाः ॥

1. C adds क्रान्त्या । 2. BC वचयोग॑ । 3. A^० मन्त्रा॑ । 4. Thrice in B. 5. A omits. 6. A सद ; C adds वस वस । 7. C हर हर । 8. A^० मन्त्रवालक, C महापालक । 9. C omits. 10. C^० स्वान॑ । 11. A^० गा॑ । 12. C आ॑ । 13. Thrice in B. 14. C adds खादूँ खादूँ । 15. A लै॑ । 16. A omits. 17. A परमन्त्राणि समयमन्त्रान् ओ॑ ओ॑ instead of मै चौ॑ । 18. A लोकै॑ । 19. A वज्र॑ ।

अथ भगवान् समयविज्ञितवज्ञं नाम समाधिं समापदोमं सर्ववज्ञधरसमयं सुम्भमहाक्रोधं स्वकायवाक्चित्तवज्ञेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ ओँ नमः समन्तकायवाक्चित्तवज्ञाणाम् ॥ ओँ सुम्भनिसुम्भं हूँ गृहण हूँ गृहणपय हूँ गृहणपय हूँ आनय हो भगवन् विद्याराज हूँ फट् ॥

अथाम्भिन् भाषितमात्रं सर्वकन्या महाधिकाः ।

मृत्किशा विवस्वाङ्गा वज्ञसत्त्वमनुस्थारन् ॥

वज्ञसत्त्वपदाक्रान्तं सर्वताथागताधिपम् ।

वज्ञाङ्गपाणेन वज्ञकन्याकर्णं परम् ॥

अथ भगवान् महासमयतत्त्वोत्पत्तिवज्ञं नाम समाधिं समापदोदं महासमयवज्ञगुरुवाक्समयतत्त्वपदं स्वकायवाक्चित्तवज्ञेभ्यो निश्चारयामास ॥

बुद्वज्ञविकायेषु वज्ञसत्त्वविभावना ।

पाशवद्वाङ्गुशधरैर्वृहाकर्णणमुत्तमम् ॥

बुद्वाकाययोगेन महाचक्रप्रयोगतः ।

वज्ञसत्त्वो महाराजो भ्रुवमाकृष्टते सदा ॥

चक्रपद्ममहावज्ञैः विवज्ञाभेद्यभावनैः ।

वज्ञाङ्गप्रभेदेन सर्वमन्त्वाकर्णं भ्रुवम् ॥

स्वमन्त्वपुरुषं ध्यात्वा सर्ववज्ञमयं शिवम् ।

कन्यां तु मानुषीं श्रिष्ठां हृदज्ञाङ्गशयोगतः ॥

1. C° स्क० । 2. B° सम्भव० । 3. C° क्षे । 4. C omits.
5. AC° ला । 6. A° ले । 7. A पर्व । 8. B सत्त्व० ।

मन्त्राकर्षणविजृभितराजो नाम समाधिपटलवतुदेशः ।

८०

वातमगडलसंयोगे^१ ध्रुवमाकृष्टते सदा ।
वैरोचनमहा॒विस्वं भावयेचन्द्रमगडलम् ॥
शर्चाँ तत्र स्थितां चिन्तेत् वज्ञासृतप्रयोगतः ।
पञ्चाशवारानुञ्चार्यं ध्रुवमाकृष्टते सदा ॥
वज्ञाहृशमहाविस्वं लोकाज्ञालासमप्रभम् ।
वज्ञमगडलकं ध्यात्वा खकन्याकर्षणमुत्तमम् ॥
खक्रोधवज्ञसमयं वज्ञपातालंवासिनम् ।
शूलवच्छाहृशपाणे^२ देत्यकन्याकर्षणमुत्तमम् ॥
गौरिकां खटिकां^३ बापि वज्ञाहृशप्रयोगतः ।
चन्द्रोपरागसमये मुखे प्रचिष्ठा साधयेत् ॥
ब्रह्मन्द्रुद्रुदेवानां यस्य नाम^४ समालिखेत् ।
आगच्छलि भयस्तस्तः वाक्यवज्ञवचो यथा ॥
सर्वाकारवरोपितं मञ्जुवज्ञं विभावयेत् ।
यमान्तकं महाक्रोधं वज्ञाहृशं विचिन्तयेत् ॥
कल्पोहाहमहाचक्रं ध्यात्वा यज्ञीम् साधयेत् ।

दृत्याह च ॥

मुद्राभेदेन सर्वेषां मन्त्रभेदेन सर्वेषां ।
आकर्षणपदं प्रोक्तं न चेद्ग्राशमवाप्नुयात् ॥
वज्ञसत्त्वो महाराजो चोदनौयो सुहृमुहृः ।
स एव सर्वमन्ताणां राजा परमशाप्तवतः ॥

अथ भगवान् समन्तविजृभितज्ञानवर्जं नाम समाधिं

1. A ° लियोगेन । 2. AC ° पोतम् । 3. A ° पदं ° । 4. A पदं ।
5. A omits. C खटिकां । 6. A नामं यस्य । 7. A लिखेत् खयम् । 8. A
मुञ्जयेत् । 9. C ° स्त्रू ° ।

समापदेशमां वच्चैकजटां नाम महासर्वपराजित^१वाम्बकायौ
स्वकायवाक्चित्तवच्चेभ्यो निश्चारयामास ॥ ओँ शुल्लिनि^२
स्वाहा ॥

अथास्यां भाषित^३माचायां नागकन्या महर्षिकाः ।
दद्धमाना विवस्वाहा^४ तुष्टिविमनुस्मरन् ॥
अनया मन्त्रविद्यया सर्वे आकृष्णनि पद्मगाः ।
नागकन्यां विशालाच्चौ समाकृष्णोपभुजयेत् ॥

अथ भगवान् गगन^५समयसम्भववच्च^६ नाम समाधिं
समापदो मां महाधर्मसमयवच्चभृकुटीं स्वकायवाक्चित्तवच्चेभ्यो
निश्चारयामास ॥

ओँ भयनाशनि चासनि^७ चासय^८ भृकुटी तटि वितटि
वितटि^९ वैरटि वैरटि ग्रहेते^{१०} ग्रहेतजटिनि स्वाहा ॥

अथास्यां गोतमाचायां सर्वविद्याधरात्मजाः ।
कम्पिता भयमापेदे ज्ञानराजमनुस्मरन् ॥
विद्याधरमहाकन्यां चलत्कनककुण्डलाम् ।
आकृष्ण समयाद्यन अनया मन्त्रविद्यया ॥
निरोधवच्चराजेन^{११} निष्पस्तानायचारुणा^{१२} ।
चिवच्चज्ञानसंभूताः चणात् कृष्णनि सर्वतः ॥
अष्टवा^{१३} सर्वकोधानां लक्ष्मापेन मन्त्रिणाः ।
सर्वकर्मकराः प्रोक्ताः विजनेषु महत्मु च ॥

४

१. BC ° समयराज ° । २. A adds छै । ३. BC विनिःसृत ° । ४. A ° ल्ला ° । ५. B ° जाते । ६. C नगर ° । ७. A omits ° वच्च । ८. A adds चासे । ९. Twice in A. १०. A omits. ११. B omits. १२. A ° जापेन । १३. A ° रणा ° । १४. अथ भगवान् ।

मन्त्राकर्षणविजूच्छितराजो नाम समाधिपटलवतुर्दशः ।

८८

आचार्यनिन्दनपरा महायानायनिन्दकाः ।

मारणीयाः प्रयत्नेन अथवा स्थानचालनम् ।

अनेन बोधिं परमां मन्त्रसिद्धिञ्च प्राप्नुयात् ॥

इत्याह च ॥

दशदिक्सर्वबुद्धानां कायवाक्चित्तघातनम् ।

भावनीयं विधानेनैरिप्याणां दुष्टचेतसाम् ॥

रुधिराद्रौं सलिलाद्रौं विग्रहूचाद्रौं कापि कारयत् ।

प्राहृत्य लिङ्गं चाक्रम्य क्रोधराजं प्रयोजयेत् ।

शताष्टेन तु पूर्णे न भ्रुवं बुद्धोऽपि शौर्य्यते ॥

इत्याह च ॥

सलिलाद्रौगतं वस्त्रं कृत्वा क्रोधायवन्धनात् ।

लिङ्गं पादेन चाक्रम्य भ्रुवं बुद्धोऽपि नश्यति ॥

विग्रहूचाद्रौगतं वस्त्रं पूतिगम्यजूगुप्सितम् ।

प्राहृत्य मन्त्रमावर्त्तेत् शुश्रेते मियते जगात् ॥

भस्मोदकाद्रौगतं वस्त्रं प्राहृत्य क्रोधसङ्कुलम् ।

शताष्टवारानुचार्यं वज्रमत्त्वोऽपि शौर्य्यते ॥

इत्याह च ॥

सलिलाद्रौगतं वस्त्रं प्राहृत्य क्रुद्धचेतसाै ।

नमो मुक्तशिखो भूत्वा विकटोत्कटसम्भूमः ॥

लिङ्गपादेन चाक्रम्य खधातुमपि नाशयेत् ।

इत्याह च ॥

1. B ° चारिणम् । 2. C विचारिण । 3. A पराै । 4. A ° एपरिै ।
5. A वामै । 6. B ° माधस्ते । 7. C कुरै । 8. AC ° सः ।

माहेष्वरे शमशाने^१ शून्यवेशमनि चतुष्पथे ।
 एकलिङ्गैकहुचे वा अभिचारं समारभेत् ॥
 मानुषास्त्रियमयं कौलं अष्टाङ्गलप्रमाणातः ।
 शताष्टवारानुचार्यं अरिदारेषु गोपयेत् ॥
 बुद्धास्त्रिकायवरदो ज्ञानाज्ञानविवर्जितः ।
 पञ्चाभ्यन्तरपूर्णैन भग्न्यते^२ मियते^३ पि वा ॥
 कपालं परिपूर्णे वा प्राण्य विज्ञो^४ विशेषतः ।
 लिखेन्मन्त्रपदं तत्र जापया^५ वज्रभाषया ॥
 अरिदारेऽथवा यामे गोप्योच्चाटयते^६ ध्रुवम् ।
 तालपत्रेऽथवान्यत्र क्रोधमन्त्रं समालिखेत् ।
 अरिदुहेऽप्यवा दारे गोप्य नश्यति^७ शुद्ध्यति ॥

इत्याह भगवान् महासमयके तुवज्ञः ।

अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक् चित्तनिबन्धनवचं
 नाम समाधिं समापदोदं सर्वदेहातुककायवाक् चित्तकौलन-
 वचं^{१०} स्वकायवाक् चित्तवचेभ्यो निशारयामास ॥

॥ ओं घ घ घातय^{११} घातय सर्वदुष्टान् फट् कौलय कौलय
 सर्वपापान् फट् हँ हँ हँ वच कौलय वज्रधर आज्ञापयति
 कायवाक् चित्तवचे कौलय हँ फट् ॥

अश्वास्त्रिन् भाषितमात्रे सर्वं वक्ता महिंकाः ।
 मूर्च्छिता भयमापद्ना खवच्चचित्तमनुस्मरन् ॥

1. A adds वा । 2. ° नमिमन्त्र । 3. C भक्षणते । 4. BC विज्ञो ।
5. A जपन्ता । 6. A ° टन्, C टयेत् । 7. C ° हारे । 8. B तस्य वि ° ;
 C ° ते तस्य वि ° । 9. C हँ ° । 10. A मन्त्रवाम । 11. Once in B.

मन्त्राकर्षविजूभितराजी नाम समाधिपटलघुतुदेशः । ८१

मानुषास्थिमयं कौलं अथवा खदिरायजम्^१ ।

अयोमयकृतं कौलं विवज्जकायनाशनम् ॥

वचसत्रं समाधाय स्फुलिङ्गाकुलसुप्रभम् ।

विवज्जकायपर्यन्तं विष्वं ध्यात्वा प्रयोजयेत् ॥

वैरोचनमहामुद्रां अथवा रागवच्चिणः ।

यमान्तकमहामुद्रां ध्यात्वा विवज्जकौलनम्^२ ॥

कुगडलासृतवच्छेण^३ दुष्टकरनिकृतनम् ।

कार्तव्यं वचयोगेन बुद्ध्यापि महात्मनः ॥

हृदयं यावत् पादान्तं वच्चकौलविभावनम् ।

उहृन्तादेव समयमिदं कौलविजूभितम् ॥

ध्यानवच्चप्रयोगेण भ्रुवं तुहोऽपि कौस्त्रयते ।

वचसत्त्वो महाराजा कौलयन् स्त्रियते लघु ॥

अथ भगवान् महावैरोचनः कायविजूभितवज्ञे नाम
समाधिं समापयोदं स्वकायममयान्तेपवच्चकौलनमन्त^४ स्वकाय-
वाक्चित्तवच्चेभ्यो नियारयामास ।

॥ ओँ शिन्द शिन्द भिन्द भिन्द हन हन दह दह दौम-
वच्चक्र चु^५ फट् ॥

अन्योन्यवैष्टनाकारमङ्गुष्ठपदमौलनम् ।

वैरोचनपदाक्रान्तं वच्चकौलनिपातनम् ॥

हतमात्रे महासत्रे त्रिकायत्रचसक्षवः ।

उत्तिष्ठेत् समयार्थेण न चेद्ग्राशपदं भजेत्^६ ॥

1. C रागवच्छिणः । C omits a long portion of 4 lines from here.
2. C महान्तक^७ । 3. C ° कृ^८ । 4. C कौलेन । 5. A ° येन हृ^९ ।
6. BC omit ° मन्त्रं । 7. AC omit . 8. A छु^{१०} । 9. A ° यो^{११} ।
10. C ° वैतृ^{१२} ।

अथ भगवान् लोकेष्वरो वाग्विजृम्भितं^१ नाम समाधिं
समापद्यदं वाक्सम्मयाचेपकौलनमन्तं^२ स्वकायवाक्चित्तवज्जेभ्यो
निश्चारयामास ।

॥ ओँ छौः भूर्भुवः ॥

विकसितज्ञानं पश्य वज्ञाहुं लिनिवेशनम् ॥

वाक्यं वज्ञपदाक्रान्तं वज्ञकौलनिपातनम् ।

हतमात्रे महावज्ञे चिकायालयसम्भवः ।

उत्तिष्ठेत् हतमात्रेण न चेद्ग्राशपदं भर्जेत् ॥

अथ भगवान् महावज्ञधरः चित्तविजृम्भितवज्ञं नाम समाधिं
समापद्यदं चित्तसम्मयाचेपकौलनमन्तं^३ स्वकायवाक्चित्त-
वज्ञेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ ओँ वज्ञराज छ ॥

पञ्चशूलनिवेशनं^४ मधुलिङ्गाकुलसाधनम् ।

चित्तवज्ञपदाक्रान्तं वज्ञकौलनिपातनम् ॥

हतमात्रे महावज्ञे विवज्ञालयं सम्भवः ।

उत्तिष्ठेत् हतमात्रेण न चेद्ग्राशपदं भर्जेत् ॥

सम्यग्विधानं मार्गण कायवाक्चित्तयोगतः ।

खधातुवज्ञपर्यन्तं^५ कौलयेद्ग्राव संशयः ॥

दृत्याह भगवान् महाकौलवज्ञः ।

अथ बुद्धास्त्रिकायायाः सत्त्वधातुहितैषिणः ।

तुष्टाः प्रामोद्यसंप्राप्ताः दृदं घोषमकारयन् ॥

1. A ° सवज्ञं । 2. A omits ज्ञानं । 3. C ° छ । 4. ABC
राग । 5. C परिकी । 6. AC निवेशन । 7. AC ° भावनं । 8. A
° मस्त । 9. BC ° चार ।

मन्त्राकर्षणविजूभितराजो नाम समाधिपटलस्तुदेशः ।

८३

अहो गुज्जपदं श्रेष्ठमहो^१ सारसमुच्चयम् ।

अहो धर्मपदं शान्तं अहो वज्रविदारणम् ॥

कौलनं सर्वदुहानां बोधिमत्त्वा महायशः ।

कायवाक्चित्तवचाणां कौलनं समुदाहतम् ॥

इदं तत् सर्वमन्त्राणां कौलनं तत्त्वसम्भवम् ।

कायवाक्चित्तवरदं मन्त्रतत्त्वसमुच्चयम् ॥ इति ॥

इति श्रीमर्वतश्चागतकायवाक्चित्तरहस्यातिरहस्ये गुज्ज-
समाजे महागुज्जतन्त्रराजे कायवाक्चित्ताहृतमन्त्राकर्षण-
विजूभितराजो नाम समाधिपटलस्तुदेशोऽध्यायः ॥

पञ्चदण्डः पटलः ।

चथ वज्रधरो राजा सर्वाकाशं महात्मरः ।
सर्वाभिषेकसर्वज्ञो वाम्बजं समुदौरयत् ॥
हादशान्विकां कन्यां तां च गडालस्य महात्मनः ।
साधयेत् साधको नित्यं विज्ञेषु विशेषतः ॥
विषमूचममयादोन चतुरसं विधानतः ।
मगडुलं कारयेत् तत्र वज्रमगडुलसाधनैः ॥
सर्वलक्षणमंशुहां चारुवक्त्रां सुशोभनाम् ।
सर्वलहुरसम्पूर्णासहै स्थाप्य विभावयेत् ॥
पञ्चमगडुलचक्रेण त्रुदविष्वविभावनम् ।
भावयेत् पूजापदं रस्यं रहस्यं मन्त्रवच्चिंशाम् ॥
वैरोचनमहाविष्वं कायवाकचित्तवच्चिण्यम् ।
ध्यानमन्त्रप्रयोगेण भवेद्त्रुदसमप्रभः ॥
नीलोत्पलदलाकारां रजकस्य महात्मनः ।
कन्यां तु साधयेन्नित्यं वज्रसत्त्वप्रयोगतः ॥
तदेव विधिसंयोगं कृत्वा कर्म समारभेत् ।
एषो हि सर्वमन्त्राणां समयो दुरतिक्रमः ॥
स भवेत् तत्त्वादेव वज्रसत्त्वसमप्रभः ।
सर्वधर्मधरो राजा काममोक्षप्रसाधकः ॥
चारुवक्त्रां विशालाक्षौ नटकन्यां सुशोभनाम् ।
साधयेत् साधको नित्यं वज्रधर्मविभावनैः ॥

1. A ° शो । 2. A ° रयन् । 3. A omits. 4. A वज्रकुल-
विभावनैः । 5. C ° ना । 6. ° चक्रि । 7. BC ° समो ।

स भवेत् वज्रधर्मात्मा दशभूमिप्रतिष्ठितः ।
 वाक्समयधरो राजा सर्वायः परमेष्वरः ॥
 ब्रह्मचियवैश्यानां कन्यां शुद्रकुलोङ्गवाम् ।
 साधयेत् वज्रधर्मात्मा इदं गुह्यसमावहम् ॥
 अस्त्रमिते तु वज्रार्के साधनं तु समारभेत् ।
 अस्त्रगोङ्गमवेलायां सिद्धर्ते भावनोक्तमैः ॥
 सर्वालङ्घारसंपूर्णां गन्धपुष्पविभूषिताम् ।
 ध्यात्वा तु वज्रसत्त्वायां^१ लघु सिद्धिमवाप्नुयात् ॥
 स भवेत् चिक्रयवरदो बुद्धलक्षणलक्षितः ।
 योजनशतविस्तारमवभासं करोत्यसौ ॥
 हये^२न्द्रियप्रयोगेण सर्वयोगान् समारभेत् ।
 एषो हि सर्वसिद्धौ^३नां समयो दुरतिक्रमः ॥
 विगमृचसमयं भवेत् यदीर्क्षेत् सिद्धिवज्जिणः ।
 एषो हि सर्वसिद्धौनां समयो दुरतिक्रमः ॥
 विगमृचसमयाद्येन हयेन्द्रियप्रयोगतः ।
 सिद्धतेऽनुतरं तत्र बुद्धबोधिपदं शिवम् ॥
 दूत्याह भगवान् काममोक्षसमयवज्जः ।
 अथ भगवान् महासमयवज्जक्रोधं नाम समाधिं समा-
 पद्येदं सर्वतथागतवज्जसन्वासनक्रोधं स्वकायवाक् चित्तवज्जेभ्यो
 निश्चारयामास ॥
 ॥ ओँ झौः छौः विकृतानन सर्वश्चूङ्गाशय स्तम्भय हँ^४ हँ^५
 फट् फट् स्वाहा ॥

1. A ° ओ, C ° औ । 2. A हे ° । 3. A ° हा ° । 4. Thrice in B.

विषरुधिरमंयुक्तं लवणं राजिकान्तथा ।
 कगटकाम्नौ जुहेत् क्रुडः कन्यानामपदैः सह ॥
 मध्याङ्गे अधराचे वा दूदं शस्यति सर्वेषां ।
 चिकोगे तु जुहेत् प्राञ्छोऽष्ट॑सहस्रं विधानतः ॥
 दिनचयमिदं कायं कन्यानां फलहेतुतः^२ ।
 संभनं भवते तेन विकल्पासंख्यमपि मदा ॥
 बुद्धो धर्मंधरो वापि वज्रसत्त्वोऽपि वा यदि ।
 अतिक्रमेद्यादि भोहात्मा तदन्तं तस्य जीवितम् ॥
 चतुर्दश्यां तथाष्टम्यां गुह्याङ्गारं गमशानतः ।
 अभिमन्त्रा विधानेन दासकः स भवेत् मदा ॥
 रेखां दद्राति ध्यात्वा तु मन्त्रज्ञो यस्य कस्यचित् ।
 शब्दोः प्रतिकृतिं कृत्वा स्थियते नाच संशयः ॥
 मुद्ररं ध्यानयोगेन पातयन् पतितं^३ भ्रुवम् ।
 हँकारं ज्वालसंयुक्तं दीप्रवर्णं प्रभावयेत् ॥
 नाशकः सर्वदुष्टानां वज्रपाणिकुलः स्मृतः ।
 खटिकाङ्गारादिभिर्लेख्य पुरुषं वाऽयत्वा स्थियम् ।
 कुठारं पाणौ विभावित्वा योचां छिद्रां विभावयेत् ।
 बुद्धास्त्रिवज्चरबायाः सर्वसत्त्वहितेषिणाः ॥
 अनेन हन्यते वापि स्थियते नाच संशयः ।
 कर्मवज्रमहादौप्रं मफुलिङ्गहनाकुलम् ।
 मध्ये वज्रं विभावित्वा वारिस्तम्भनमुच्चमम् ॥
 मगडले लिख्यमाने^५ तु वातायं यदि जायते ।

1. A ° थ । 2. A ° ना । 3. A रज ° । 4. A omits. 5. A ° चे ।

सर्वचित्तसमयसारवत्संभूतिर्नाम पठतः पञ्चदशोऽध्यायः ।

८७

देष्टामुद्रां ततो बहा दुष्टसत्त्वं मनुस्मरेत् ।
बुद्धैश्च बोधिमत्त्वैश्च निर्मितं वापि यज्ञवित् ॥
श्रीर्यते दृष्टमाचेण न चेद्ग्राशं समाप्नुयात् ।
बुद्धाश्च बोधिमत्त्वाश्च ये चान्ये दुष्टजनतवः ।
चासिताम्लेन मन्त्रेण सिथन्ते नाच संशयः ॥
तत्रेदं सर्वतथागतमन्तरङ्गस्यहृदयम् ।
ज्ञानसत्त्वप्रयोगेन मध्ये विम्बं प्रभावयेत् ।
चतुःस्थानेषु मन्त्रज्ञो योषितं स्थापयेत्पदा ॥
सर्वलङ्घारसम्पूर्णोऽ सर्वलक्षणलक्षिताम् ।
पद्मं प्रसारितं कृत्वा इदं मन्त्रं विभावयेत् ॥

॥ हृ ॥

पञ्चरश्मिप्रभं दोप्तं भावयेत् योगवच्चिणम् ।
कायवाकचित्तवच्चयु पातयन् बोधिमाप्नुयात् ॥
स भवेत् तत्तज्ञादेव वैरोचनसमप्रभः ॥
वच्चसत्त्वो महाराजः संबुद्धं कायवच्चधृक् ॥
सर्वसत्त्वोत्पादनकरो नाम समाधिः ।
योषितं प्राप्य विधिना चारुवज्रां हितैषिणौम् ।
प्रचक्षन्ने प्रारभेत् पूजां गुह्यां गुह्यां विभक्षयेत् ॥
स भवेत् तत्तज्ञादेव मञ्चुओतुल्यतेजसः ॥
चन्द्रार्द्धनाधिपः श्रीमान् जाम्बूनदसमप्रभः ॥

1. C शब्दः ॥ 2. A adds फट् । 3. B संयुक्तां । . 4. A वच्चयोगिनः ।
5. A मञ्चुओतुल्यतेजसः । 6. बुद्धिः ॥ 7. A वच्च ॥ 8. AC ° वज्रो ।
9. C ° हृ ॥ 10. C ° सा ।

भक्ष्यं वा अथवा विष्टं मांसं वापि प्रवेशयेत् ।

^१अभिमन्त्रा विधानेन भक्ष्यं दुर्वैर्ण दृश्यते ॥

दृत्याह च ।

विष्टं संगृह्य विधिनां शरावसम्पुटे नासेत् ।

शताष्टरावान् सञ्चोद्य ब्रह्मसूच्यं दृश्यते ॥

प्रवानमांसं हयमांसं महामांसं विधानतः ।

गृह्य सम्पुट्योगेन भक्षयंसोर्ण दृश्यते ॥

विष्टेन^२ सह संयुक्तां गुलिकां चिलोहवेष्टिताम् ।

हयेन्द्रियप्रयोगेन सर्वबुद्धैर्ण दृश्यते ॥

^३महामांसेन संयुक्तां गुलिकां चिलोहवेष्टिताम् ।

हयेन्द्रियप्रयोगेन सर्वबुद्धैर्ण दृश्यते ॥

प्रवानमांसेन संयुक्तां गुलिकां चिलोहवेष्टिताम् ।

हयेन्द्रियप्रयोगेन सर्वबुद्धैर्ण दृश्यते ॥

गोमांसेन च संयुक्तां गुलिकां चिलोहवेष्टिताम् ।

हयेन्द्रियप्रयोगेन सर्वबुद्धैर्ण दृश्यते ॥

प्राणकेविष्टसमुत्तैर्गुलिकां कारयेत् व्रती ।

हयेन्द्रियप्रयोगेन सर्वबुद्धैर्ण दृश्यते ॥

कर्पूरचन्दनैर्युक्तां गुलिकां चिलोहवेष्टिताम् ।

हयेन्द्रियप्रयोगेन सर्वबुद्धैर्ण दृश्यते ॥

रोचनागुरुसंयुक्तां गुलिकां चिलोहवेष्टिताम् ।

हयेन्द्रियप्रयोगेन भवेद्वज्ञमहावलः^४ ॥

1. A omits six lines from here. 2. C विष्टा गृह्ये विधानेन । 3. B विष्टेन । 4. B omits four lines from here. 5. C सर्वबुद्धैर्ण दृश्यते ।

सर्वचित्तसमयसारवच्चसंभूतिर्नीम पठनः पञ्चदशोऽध्यायः ।

११

कर्पूरकुडुमै युक्तां गुलिकां विलोहवेष्टिताम् ।

इयेन्द्रियप्रयोगेन सर्ववृद्धै ने हृणाते ॥

दृत्याह च ।

अधिष्ठाय महामुद्रा यस्य कस्यापि वज्रिणः ।

स भवेत् ताहशः श्रोमान् महावलपराक्रमः ॥

योजनकोटि^१संपूर्णमूळे वज्रगतिभवेत् ।

चिमाहस्त्रगतिः श्रोमान् भवेत् बुद्धसमप्रभः ॥

कामधातुस्थितां कन्यां सुरभोगां कुलव्रताम् ।

रूपधातुस्थितास्त्रापि कामयेत् महावलः ॥

दृत्याह भगवान् समयान्तर्विनिमहावलः ।

अथ बुद्धाः प्रहृष्टात्माऽभान्तचित्ता मनोषिणः ।

विम्मयोत्पुज्जनयना इदं घोषमुदीरयन् ॥

अहो सुविस्मयमिदं अहो गुह्यमहाचरम् ।

अहो स्वभावसंशुद्धमहो धर्मं सुनिर्मलम् ॥ इति ॥

अथ वज्राधरः शास्त्रा स्त्रष्टा कर्ता महाचरः ।

शुद्धवज्रो महाधर्मो वज्रघोषमकारयत् ॥

सर्ववज्रप्रयोगेन तोषणं बुद्धवच्छिणाम् ।

बहुबोधिप्रभेदेन तोषणं वज्रचारिणाम् ॥

वज्रलोचनं विम्बाद्यैः उष्णोषाराधनं स्फूतम् ।

क्रोधानामपि तच्छ्रुं बुद्धवज्रप्रभावनम् ॥

विद्याराजायधर्माणां रत्नकितुविभावनम् ।

विद्याराज्ञौप्रयोगेषु अमितायुविभावनम् ॥

1. A कस्यचित् । 2. B ° गत° । 3. A °पुराम् । 4. A ° यति ।

5. A omits three lines from here. 6. A सहृ ° । 7. B. वज्राभाचर ° ।

सर्वकर्मिकमन्त्राणां अमोघज्ञानभावनम् ।

सर्वेषामेव मन्त्राणां वज्रसत्त्वविभावनम् ॥

इत्याह च ।

यत्तिगौमन्त्रतन्त्राणां यमान्ताकस्य कल्पनम् ।

सर्वेषां योगमन्त्राणां सम्बन्धं विप्रचोदनम् ॥

इत्याह च भगवान् महासमयवच्चः^१ ।

अनेन ध्यानवज्ञेया मन्त्राराधनमगडलम् ।

साधकानां हितं प्रोक्तं महासमवसाधनम् ॥

अथ वज्रधरः शास्त्रा सर्वधर्मप्रवरः प्रभुः ।

कायवाक्चित्तसंशुद्धो ज्ञानवच्चमुदोरयत् ॥

पर्वतायेषु रम्येषु विजनेषु वर्णेषु च ।

ध्यानवच्चं प्रकुर्वीत लपमन्त्रप्रयोगतः ॥

वज्रसत्त्वादयः सर्वं मन्त्रध्यानप्रचोदिताः ।

कुर्वन्ति चित्रकर्माणि वाक्यवज्रवच्चो यथा ॥

वज्रधर्ममहाविम्बं पद्मरागसमप्रभम् ।

कायवाक्चित्तमहावच्चं तत्स्याने कुलकल्पनम् ॥

आवेशनविधिं सर्वं कारयन् सिद्धति भ्रुवम् ।

स्तोमस्तम्भं महाविम्बं चार्यभौमं चतुर्घंकम् ॥

कर्त्तव्यं सिद्धिवज्रेण एव सिद्धति शश्वतम् ।

दादशवाणिकां कन्यां पुरुषं दादशाच्छिद्कम् ॥

1. A शस्त्रं मूर्खिं । 2. BC omit ° वज्रं । 3. A वाक्यकम्^० । 4. A

° वज्रेषु । 5. A चि^० । 6. A ° स्तोत्रं । 7. AB ° दिव्यं । 8. AC

° शास्त्रिकां ।

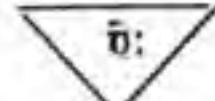
सर्वचित्तसमयसारवचसंभूतिनाम पटलः पक्षद्वोऽध्यायः । १०१

सर्वलज्जणसंपूर्णे गुच्छाविश्वं प्रकल्पयेत् ॥

विधानानि तु सर्वाणि कृत्वा कर्मप्रसाधनम् ।

अन्यथा हास्यमाप्नोति वैधातुकेषु जन्तुषु ॥

तत्रेमानि हृदयमन्त्वाच्चरपदानि ।

खधातुमपि निश्चेष्टं सर्वकल्पविवर्जितम् ।

आवेशयति विधिना वचसत्त्वमपि स्त्रयम् ॥

हृकारे वचसत्त्वात्मा इःकारे कायवच्चिणः ।

आःकारे धर्मधरो राजा इदं गुच्छपदं हृदम् ॥

ऐःकारं सोभनं प्रोक्तं भग्ननं कम्यनं स्मृतम् ।

एषो हि सर्वस्तोभानां रहस्योऽयं प्रमोयते ॥

ब्रूत्वा ह च ॥

हस्तमाकं हिहस्तं वा यावहस्ताद्यपञ्चकम् ।

उत्तिष्ठन्ति भयचस्ता वचराजप्रचोदिताः ।

तथैव सर्वे यथापूर्वमिदं गुच्छसमावहम् ॥ इति ॥

यथ वचधरो राजा सर्वतद्यागताधिपः ।

त्रिकायपदसंघोषमिदं घोषमुदीरयत् ॥

अनेकायगतेनापि इदं काये हृदवतैः ।

कर्तव्यं वा अन्ययोगेन सर्वदुष्टविदारणम् ॥

शब्दोः प्रतिकृतिं कृत्वा चिताङ्गारतुषादिभिः ।

नग्नो मुक्तशिखो भूत्वा त्रैलोक्यमपि नाशयेत् ॥

शबोः प्रतिकृतिं कृत्वा 'स्मशानचितिभस्मना ।
 सहस्राष्टशतेनापि चियते नाच संशयः ॥
 गोमांसहयमांसेन श्वानमांसेन चित्रिणा ।
 तिकोणमगडले कार्ये भ्रुवं ब्रह्मोऽपि नश्यति ॥
 महामांसेन सर्वथां नाशनं वज्रजं स्मृतम् ।
 एषो हि सर्वकृशाणां नाशको दारुणः स्मृतः ॥
 शबोः प्रतिकृतिं कृत्वा विश्वमूलेणायधर्मिणा ।
 कगटकामनौ जुहित् क्रहो भ्रुवं ब्रह्मोऽपि नश्यति ॥

इत्याह च ।

शबोः प्रतिकृतिं कृत्वा नदौस्त्रोलोगयोरपि ।
 तिलमावमपि सर्वाङ्गे कगटकैर्विषसम्भवैः ॥
 पूरयज्ञोदनपदैः भ्रुवं ब्रह्मोऽपि नश्यति ।

इत्याह च ।

राजिका लवणं तेलं विषं धनुरकं तथा ॥
 मारणे सर्वदुहानां इदं श्रेष्ठतमं स्मृतम् ।
 अङ्गाराद्रूगतं वस्त्रं प्राहृत्य क्रोधचेतसा ॥
 लिङ्गं पादेन चाक्रम्य राचसुर्गुच्छते भ्रुवम् ।
 प्रतिकृतिमस्त्रिचूर्णेन विषेणा रुधिरेण च ॥
 कृत्वा तु गृह्णते शोष्यं वलसत्त्वोऽपि दारुणः ।
 लिङ्गराजिकमयुक्तं विश्वमूलेणापि पूरितम् ॥
 पादाक्रान्तगतं कृत्वा महामेघेन गृह्णते ।

इत्याह च ।

1. A omits six lines from here. 2. C चा० । 3. A०३० । 4. A धूत्तरकं । 5. ° दाहिन ।

तत्रेदं सर्वतथागतवज्ञमहाक्रोधममयहृदयम् ।

॥ नमः समन्तकायवाक्चित्तवज्ञायाम् । ओऽह्लृह्लृ
तिष्ठ तिष्ठ वन्ध वन्ध हन हन दह दह गर्ज गर्ज विस्फोटय
विस्फोटय सर्वविश्विनायकान्महागणपतिजौवितान्तकराय हुँ
फट् ॥

होमं वाऽप्यथवा ध्यानं कायवाक्चित्तभेदनम् ।

कात्यव्यं नान्यचित्तेन हृदं मारणामुत्तमम् ॥

वज्ञसचं महाकूरं विकटोल्कटभौषणम् ।

कुठारमुद्गरहस्तं ध्यात्वा ध्यानं प्रकल्पयेत् ॥

॥ तत्रेदं महाकूरक्रोधममयम् ॥

खधातु परिपूर्णी तु सर्ववुहैः प्रभावयेत् ।

घातितं तेन दुष्टन ध्यात्वा मियेत तत्त्वगात् ॥

वुहैश्च बोधिसचैश्च परिपूर्णी विभावयेत् ।

घातितं सर्वदुष्टेन मियते वज्ञधरः स्वयम् ॥

चिन्तयेत्पुरतो मन्त्रौ रिपुं तुडापकारिणम् ।

भौतं भयाकुलं चिन्तोत् मियते नाच संशयः ॥

राज्ञसैर्विधैः कूरैः प्रचण्डैः क्रोधदारणैः ।

चासितं भावयेत् तेन मियते वज्ञधरः स्वयम् ॥

उलूकैः काकगुभैश्च गृगालैर्धितुगडकैः ।

भक्षितं भावयस्तेन भ्रुवं तुहोऽपि नश्वति ॥

कृष्णसंपैं महाकूरं भयस्यापि भयप्रदम् ।

1. A मिन्दन् ।
2. A पु० ।
3. A दुष्टस्त्वेन ।
4. BC तान् ।
5. A ° ये त्तैसु ।

घ्यात्वा विषायसमयं ललाटे तं^१ विशिष्यते ।
 भवितं तेन सर्वेषां भ्रुवं बुद्धोऽपि नश्यति ॥
 दशदिक्समवसत्त्वानामौते^२शोपद्रवस्थं वा ।
 निपातनं रिपवे शेषमिदं^३ चोदनमुत्तमम् ॥
 मुहूरणं प्रचण्डेन उरसि ताङ्गेत् व्रतौ ।
 नश्यति जीवितात् शकः वज्रधर्मवचो यथा ॥
 स्फालनं कुट्टनं चिन्तेत् कुठाराद्यादि वज्रिणः ।
 मिथ्यते त्रिकायवरदो वज्रमत्त्वोऽपि दारुणः ॥
 रजादानि^४ तु मन्त्राणि देवतानि च^५ कौलयेत् ।
 एषो हि मारणाद्यायः समयो दुरतिक्रमः ॥
 स्वन्धवचेण यावत्तः सत्त्वास्तिष्ठन्ति मरणेण ।
 द्यो^६तनात्मगतो चिन्तेदेवं तुष्यन्ति नान्यथा ॥
 बुद्धो वज्रधरः शास्त्राः वज्रधर्मोऽपि चक्रिणः^७ ।
 मिथ्यते व्याङ्गयोगीन चिन्तवज्रवचो^८ यथा ॥

 इत्याह भगवान् महाकूर^९ समयवज्रक्रोधः ।
 अय वज्रधरो राजा सर्वाकाशो^{१०} महामुनिः ॥
 सर्वाभिषिक्तं बुद्धो ज्ञानवज्रमुद्दीरयत् ।
 अहो स्वभावसंशुद्धं वज्रयानमनुलम्भ ॥
 अनुत्पन्नेषु धर्मेषु उत्पत्तिः कथिता जिनैः ।

 तत्रेदं चुद्र^{११}कामरहस्यम् ।

1. AC ° टेदं । 2. C ° मौनै ° । 3. C adds भयं before. 4. C omits. 5. A ° द्यादीनि । 6. A ° तादीनि । 7. A धा ° । 8. A वा यदि । 9. AB ध्यान ° । 10. A ° धरो । 11. B omits. 12. C ° कार ° ।
 13. A adds वज्र before.

सर्वचित्तसमयसारवचस्मृतिर्नीम पठन्; पञ्चदशोऽध्यायः। १०५.

खटिकाङ्गारिण लिखेत् सर्पे^१ विकृतं तु भयप्रदम्।
कृष्णाज्ञालाकुले क्रुड^२ दिजिहं दंष्ट्रमालिनम्॥
तत्रेदं क्रूरनागचोदनहृदयम्।

॥ ख॑ ॥

वक्त्रमध्यगतं चिन्नेत् विषं हालाहलप्रभम्।
तत्रेदं सर्वविषाकर्षणहृदयम्।

॥ झ॑ ॥

चैधातुकस्थितं सर्वे विषं चिविधसम्भवम्।
हृतं तु भावयेत्तेन पतमानं चिचिन्तयेत्॥
स भवेत्तत्त्वाणां द्वा विषोदधिसुदारुणः।
स्यृष्टमात्रे जगत्सर्वे नाशयेद्वात्र संशयः॥

इत्याह च।

मण्डुकहृष्टिकादौनि सर्पाणि चिविधानि च।
कर्त्तव्यानि विधानेन यागेत्यानिकस्त्रियौः॥
तत्रेदं सर्वविषमहासक्रमणहृदयम्।

॥ ओ॑ ॥

दुष्टवज्जविषादौनि ये चान्ये विषदारुणाः।
आकृष्य^३ ज्ञानचक्रेण^४ प्रेरणं खवज्जमण्डले॥
इत्याह भगवान्महाविषसमयवज्जः। तत्रेदं विष-
चिकित्सनवज्जहृदयम्॥

॥ झ॑ ॥

1. B सर्व॑ ०। 2. A चक्र॑ ०। 3. B० पञ्चिक॑ ०। 4. C० अन्ति॑ ।
5. A० वज्रेण॑ । 6. C adds० सुमय॑ । 7. A० ला नाम॑ ।

हृदये तं महावर्णं सितवर्णं विचिन्तयेत् ।
 रग्मिमेघं महादौस्तं चन्द्रांशुमिव निर्मलम् ॥
 चतुःस्थानप्रयोगेण संहरन् तत्र तिष्ठते ।
 दिविवारान् प्रभावित्वा क्रिदयन्तं विचिन्तयेत् ।
 स्वधातुं विषमम्पूर्णं निर्विषं कुरुते चणात् ॥
 शूल्याह च ॥
 तत्रे दं सर्वविषाकर्षणहृदयम् ।

॥ आः ॥

गगडपिटकलृताश्चै ये चान्ये व्याधयः स्मृताः ।
 नश्चान्ति ध्यानमार्चेण वज्रपाणिवचो यथा ॥
 अष्टपञ्चं महापद्मं शशाङ्कमिव निर्मलम् ।
 तत्र मध्यगतं विनोद्यज्ञरग्मप्रपूरितम् ॥
 संहरेत्कृष्णासमयं चोदनं सितमन्द्रिभम् ।
 शूद्रं ध्यानपदं गुरुं रहस्यं ज्ञाननिर्मलम् ॥ इति ॥
 तत्रे मानि श्वाध्यात्मिकव्याधिचिकित्सावच्चहृदयमन्ताचरपदानि ।

॥ जिनजिक् । आरोलिक् । वज्रधूक् ॥
 यदेवाच्चरपदमिष्टं भवेहत्तिगुणावहम् ॥
 भावयेत् तादृशं व्याधिं विश्ववल्लप्रचोदनेः ।
 वानराकारसमयमयवा श्वानसम्भवम् ॥
 स्वकायवाक्चित्तपदे^१ निश्चरन्त^{१०} विचिन्तयेत् ।
 चक्रं वाऽप्यव्यवा वलं ध्यात्वा वज्रपदे स्थितः ॥

1. B श्रीतलम् । 2. B संहरन् तिष्ठति चणात् । 3. AB ° सपि ।
 4. A ° कैर्नूर्णां । 5. A मविष्व ° । 6. B संहारकं । 7. A ° नैः, C ° रै ।
 8. AB विस्वं । 9. A ° देन । 10. A ° लन्ति ।

सर्वचित्तसमयसारवचसंभूतिर्नाम पटलः पञ्चदशोऽध्यायः । १०७

कायवाक्चित्तसमयं चृणितं तेन भावयेत् ।

ततः प्रभृति संबुद्धा बोधिसत्त्वा महायशः ॥

अधिष्ठानपदं रस्य ददन्ति हष्टचचुषः ।

इत्याह च ॥

स्वकायचित्तवज्जपु तु उमेधान् विचिन्नयेत् ।

वज्जरागः महामेघं भावयेद्दा धिमोक्त्वाम् ॥ इति ॥

दशदिक् सर्वबुद्धानां वचसत्त्वसुधीमताम् ।

क्रुद्धोऽभावयत्तस्य मारणां पारमार्थिकम् ॥

चर्नन ध्यानमाचेण कर्मजं वापि यत् स्मृतम् ।

शताष्टकपयोगेन सप्तटिने दिनश्चयति ॥

अश्वा स्वमन्तरा जीन वल्लभ्यानविधिः स्मृतः ।

एषो हि सर्वव्याधीनां समयो दुरतिक्रमः ॥

अश्व वल्लधरो राजा ज्ञानाङ्गुशमहाद्युतिः ।

काममोक्तमहावज्ज इदं वचनमवृतोत् ॥

स्वप्नोपमेषु धर्मेषु अनुत्पादस्वभाविषु ।

स्वभावशुद्धतत्त्वेषु भान्तिवज्जः प्रगौयते ॥

पश्यन्ति साधका निलं जपध्यानार्थतत्पराः ।

बुद्धांश्च बोधिसत्त्वांश्च दिधामेदेन दश्मनम् ॥

॥ ततेदं महास्वप्नसमयपदम् ।

बोधिज्ञानायसंग्रामं पश्यते ज्ञानसुप्रभम् ।

बुद्धसम्प्रोगकायं वा¹⁰ चात्मानं लघु पश्यति ॥

1. A वणितं । 2. A ° अं । 3. A ° सच्चा धीमताः । 4. B ° ज्ञान ।

5. MSS. भावयेत्तस्य । 6. AB ° मार्गः । 7. AC दिने; सहै । 8. A

प्रज्ञा । 9. C बुद्ध । 10. A कायं च ।

वैधातुकमहासचैः पूज्यमानं स पश्यति ।
 बुद्धैश्च बोधिसचैश्च पञ्चकामगुणैरपि ।
 पूजितं पश्यते विष्व^३ महाज्ञानसमप्रभम् ॥
 वचसचं महाविष्व^४ वचधमै महाशयम् ।
 स्वविष्व^५ पश्यते स्वप्ने गुह्यवचमहायशा: ॥
 प्रणमन्ति महाबुद्धा बोधिसत्त्वाश्च वक्षिण्याः^६ ।
 द्रव्यते ईहश्च स्वप्नं कायवाक्चित्तसितिदम् ॥
 सर्वलिङ्गारसंपूर्णां सुरकन्यां मनोरमाम् ।
 दारकं दारिकां पश्यन् स सितिमधिगच्छति ॥
 दशटिक्मर्दबुद्धानां लेवस्यं पश्यति ध्रुवम् ।
 ददन्ति हृष्टचित्तात्मा धर्मगच्छं मनोरमम् ॥
 धर्मचक्रगतं कायं सर्वबुद्धैः परिहृतम् ।
 पश्यते योगसमये ध्यानवच्च प्रतिष्ठितः ॥
 आरामोद्यानविविधान् सुरकन्याद्यालङ्घतान् ।
 पश्यति ध्यानसमये सर्वबुद्धैरधिष्ठितान् ॥
 बुद्धैश्च बोधिसचैश्च अभियित्तां स पश्यति ।
 विद्याधरमहाराजैः पूज्यमानं स पश्यति ॥
 इत्याह च ॥

विविधान् वद संभृतान् स्वप्नान् पश्यति निर्मलान् ।
 सिध्यते इन्द्रियैः तस्य कायवाक्चित्तवच्चजम् ॥
 चराङ्गालङ्घानयोगादौन् पश्यति यदि वचधौः^७ ।
 सिध्यते चित्तनिलयं वचसत्त्वस्य धौमतः ॥

1. AC ध्रुवम् । 2. C विष्वं । 3. A ° यज ° । 4. A चक्रि ° । 5. B ° राज ° । 6. A ° देवकं । 7. A ° धृक् । 8. AC ° सर्वोत्तम् । 9. A वा ° ।

तदेदं स्वप्नविचारणासमयहृदयम् ।

स्वचित्तं चित्तनिष्ठप्नौ सर्वधर्माः प्रतिष्ठिताः ।

खवचस्था ह्यमौ धर्मां न धर्मा न च धर्मता ॥

अथ भगवन्तः सर्वतथागताकृचित्तसंशयक्षेत्तारं वज्रसर्वं पप्रच्छुः ।
किमिदं भगवन्—

निःस्वभावेषु धर्मेषु धर्मतत्त्वं उदाहृतम् ।

अहो विस्मयसम्भूतं आकाशाकाशभावनम् ॥ इति ॥

अथ भगवान् कायवाकृचित्तवच्चपाणिस्थागतः सर्व-
तथागतानेवमाह । भगवन्तः सर्वतथागता आकाशं न किन-
चिहर्मेण संयुक्तं नाप्यसंयुक्तम् न चाकाशस्येवं भवति ।
सर्वंगतोऽयं सर्ववानुदर्शी च । एवमेव भगवन्तः सर्वतथा-
गताः सर्वधर्माः^५ स्वप्राः स्वप्नसमयसंभूताश्चानुगत्वाः ।
तदथापि नाम भगवन्तः सर्वतथागता आकाशं अनिरुद्ध्य
अनिदृश्यनं अप्रतिपाद्यम्^६ । एवमेव भगवन्तः सर्वतथागताः
सर्वधर्मां अनुगत्वाः ।

तदथापि नाम भगवन्तः सर्वतथागताः “सर्वधर्मकाय-
वाकृचित्तवच्चपदसमयं सर्ववानुगतं एकस्वभावं यदुत
चित्तस्वभावम् । यथा कायवाकृचित्तधातुराकाशधातुश्चाद्य-
मेतद्वैधोक्त रम् ।

1. A omits. 2. A adds “समयं” । 3. A omits. 4. A omits.
5. A तथागं । 6. B omits. 7. A omits ; C अप्रतिष्ठं । 8. C
omits from here to सर्वतथागताः below.

तद्यथापि नाम भगवन्तः सर्वतथागता आकाशधातु-
स्थिताः सर्वधर्माः^१, स चाकाशधातुन् कामधातुस्थितो न रूप-
धातुस्थितो नारूपधातुस्थितः^२। यथा धर्मधातुस्थिताके न
स्थितः तस्योत्पादो नास्ति, यस्योत्पादो नास्ति नासौ केनचित्
धर्मणा संभाव्यते। तस्यात्तहि भगवन्तः सर्वतथागता
निःस्वभावाः सर्वधर्माः इति।

तद्यथापि नाम भगवन्तः सर्वतथागता बोधिचित्तं सर्व-
तथागतज्ञानोत्पादनवच्चपदकरम्। तच्च बोधिचित्तं न काय-
स्थितं न वाक्स्थितं न चित्तस्थितम्। यथा धर्मस्थिताके न स्थितः
तस्योत्पादो नास्ति। इदं सर्वतथागतज्ञानोत्पादनवच्चपदम्।

न च भगवन्तः सर्वतथागताः स्वप्रस्थैर्वं भवति अहं
वैधातुके स्वप्नपदं दर्शयेयम्। न च पुरुषस्थैर्वं भवति
अहं स्वप्ने पश्येयमिति। मा च वैधातुकक्रिया स्वप्नोपमा
स्वप्नमहशी स्वप्नसम्भता। एवमेव भगवन्तः सर्वतथागता
यावन्नो दृग्दिक्सर्वलोकधातुषु तु इच्छा बोधिसत्त्वाच्च यावन्तः
सर्वसत्त्वाः सर्वं ते स्वप्नेरात्मापर्दनानुगन्तव्याः।

तद्यथापि नाम भगवन्तः सर्वतथागताः चिन्तामणि-
रब्लं सर्वरब्लप्रधानं सर्वगुणोपेतम्। ये च सत्त्वाः प्रार्थयन्ति
सुवर्णे वा रब्रे वा रौप्यं वा तत् सर्वे चिन्तामात्रेणैव^५ संपाद-
यति। तच्च रब्रादां न चित्तस्थितं न चिन्तामणिस्थितम्।
एवमेव भगवन्तः सर्वतथागताः सर्वधर्माः अनुगन्तव्याः।

1. BC ° सत्त्वाः। 2. C omits. 3. A omits "धातु"। 4. AB
चिन्तित°। 5. B ° वं। 6. BC add तु इधर्मा।

सर्वचित्तसमयसारवत्संभूतिर्नाम पट्टः पञ्चदशोऽध्यायः । १११

अथ^१ भगवन्तः सर्वतथागताः प्रहर्षीत्पुण्ड्रलोचनाः सर्व-
तथागतकायवाक् चित्तवज्ज्ञं तथागतमेव माहुः । आश्वद्ये भगवन्
यत्र हि नाम आकाशधातुं समवमरेषु^२ सर्वधर्मेषु^३ बुद्धधर्माः
समवसरणं गच्छन्ति ।

अथ ते सर्वबुद्धवोधिसत्त्वा भगवन्तो वज्रपाणे सर्वतथागतस्य
पादयोः प्रणिपत्यैव माहुः । यत् भगवता सर्वमन्त्रवज्ज्ञसिद्धिममुच्यं
भाषितं तानि च सर्वमन्त्रवज्ज्ञसमुच्यसिद्धीनि कुच मित्रानि^४ ।

अथ वज्रपाणिस्तेषां तथागतानां बोधिसत्त्वानां च साधु-
कारं दत्त्वा तान् सर्वतथागतानेव माह । न च भगवन्तः
सर्वतथागताः सर्वमन्त्रसिद्धीनि सर्वमन्त्रकायवाक् चित्तवज्ज्ञ-
स्मितानि । तत्कस्य हेतोः^५ परमार्थतः कायवाक् चित्त-
मन्त्रसिद्धीनामसंभवात् । किन्तु भगवन्तः सर्वतथागताः
सर्वमन्त्रसिद्धीनि सर्वबुद्धधर्माणि स्वकायवाक् चित्तवज्ज्ञ-
स्मितानि । तच्च कायवाक् चित्तं न कामधातुस्मितं
न रूपधातुस्मितं नारूपधातुस्मितम् । न चित्तं काय-
स्मितं न कायस्मित्तस्मितः न वाक् चित्तस्मिता न चित्तं
वाक् स्मितम् । तत् कस्य हेतोः^६ ? आकाशवत् स्वभावशुद्धत्वात् ।

अथ ते सर्वतथागताः सर्वतथागतकायवाक् चित्तवज्ज्ञं तथा-
गतमेव माहुः । सर्वतथागतधर्माः भगवन् कुच मित्राः क्व वा
संभूताः । वज्रसत्त्वं आह । स्वकायवाक् चित्तसंस्मिताः

1. A adds ते । 2. C omits "धातु" । 3. A "रणे" । 4. BC add बुद्धधर्मेषु । 5. C omits "वज्र" । 6. A adds क्व संभूतानि ।
7. BC omit परमार्थतः.....सिद्धीनामसंभवात् । 8. A adds "वज्र" ।
9. B रूप्य । 10. B "प्य" ।

स्वकायवाक् चित्तसंभूताः । भगवन्तः सर्वतथः गता आहुः ।
 स्वकायवाक् चित्तवचं कुञ्च स्थितम् ? आकाशस्थितम् ।
 आकाशं कुव स्थितम् ? न क्वचित् ।

अथ ते सर्वबुद्धवाधिसत्त्वा आद्यर्थप्राप्ता अहृतप्राप्ताः
 स्वचित्तधर्मताविहारं ध्यायं मृष्ट्योऽस्थिता अभूवद्विति ।

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक् चित्तरहस्यातिरहस्ये गुरु-
 समाजे महागुरुतन्त्रराजे सर्वचित्तसमयसारवच्छसम्भूतिर्नाम
 पटलः पञ्चदशोऽध्यायः ।

योङ्गशः पठनः ।

अथ भगवन् सर्वतथागताः पुनः समाजमागम्य भगवन्
सर्वतथागतकायवाक् चित्तवज्ञं तथागतं सर्वतथागतकायवाक्-
चित्तवज्ञपदे रध्येष्य सर्वतथागतरत्नवज्ञपूजाव्यूहः पूजयामासुः ।
अथ भगवान् वज्रपाणितथागतः सर्ववज्रमण्डलसिद्धिः समय-
राजव्यूहं नाम समाधिं समाप्तेऽर्द वज्रकायमण्डलं सर्ववृहानां
स्वकायवाक् चित्तवज्ञेभ्यो निश्चारयामास ॥

अथातः संप्रवक्ष्यामि कायवज्रमण्डलमुत्तमम् ।
चित्तवज्ञप्रतीकाशं सर्वमण्डलमुत्तमम् ॥
योङ्गहस्तं प्रकुर्वीत चतुरस्तं सुशोभनम् ।
मण्डलं सर्ववृहानां कायवज्रप्रतिष्ठितम् ॥
तस्याभ्यन्तरतथाक्रं आलिखेदिधि वज्रया ।
मुद्रावज्ञपदं कुर्यान्मन्त्राणां गुह्यमुत्तमम् ॥
मध्ये दैरोचनपदं अद्वोभ्यादीन् समालिखेत् ।
कायवाक् चित्तवज्ञायोन् सर्वकोणे निविशयेत् ॥
क्रोधान् समालिखितं द्वारि महावलपराक्रमान् ।
पूजां कुर्वीत मन्त्रज्ञो गुह्यवज्रप्रभाविताम् ॥
एषो हि सर्वक्रोधानां समयो दुरतिक्रमः ।
अवश्यमेव दातव्यं विषमृताद्यं विशेषतः ॥

1. A ° सिंहः, B ° सिहः । 2. C ° तथागतानां । 3. A उदाजङ्गार ।
4. C ° रत्नः । 5. A ° रं चक्रं । 6. BC.° धिना । 7. A ° वज्रश्री ° ।
8. A ° गोषु । 9. A चक्राणां ।

एषो हि सर्वमन्त्राणां समयः कायवक्त्रिणाम् ।
॥ सर्वतथागतकायमगडलम् ॥

अथ भगवान् वज्रपाणिस्तथागतः सर्ववाम्बजसमयमेष्ट-
व्युहं नाम समाधिं समापदोदं वाम्बजमगडलं स्वकायवाक्-
चित्तवचेभ्य उदाजहार ।

अथातः संप्रवक्ष्यामि वाङ्मगडलमुत्तमम् ।

चित्तवज्रप्रतीकाशं सर्वमगडलमुत्तमम् ॥

विंशतिहस्तं प्रकुर्वीत चतुरस्तं विधानतः ।

चतुष्कोर्णं चतुर्दारं सूचयेत् वज्रभावनैः ॥

स्ववाङ्मगडलपदं वावद्यवज्रगुणावहम् ।

वज्रधर्ममहाराजं विहेषमवतारयेत् ॥

तस्य मध्ये महाचक्रमालिखेत्परिमगडलम् ।

सर्वमुद्रां समासेन आलिखिहिधितत्परः ॥

अमितायुमहामुद्रां तस्य मध्ये निवेशयेत् ।

तदेव वज्रपदं इस्यं सर्वेषां परिकल्पयेत् ॥

परिस्फुटं विधानेन कृत्वा मगडलमुत्तमम् ।

गुरुपूजां ततः कुर्यादेवं तुष्यन्ति वक्त्रिणाः ॥

विषमूतशुक्रसमयैः पूज्य सिद्धिरवाप्तते ।

एषो हि सर्ववृद्धानां समयो दुरतिक्रमः ॥

॥ सर्वतथागतवाङ्मगडलम् ॥

अथ भगवान् वज्रपाणिस्तथागतः समन्तमेष्टव्युहं नाम
समाधिं समापदोदं परमगुरुमगडलरहस्यं भवकायवाक्-
वज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

यस्य वज्रधरायस्य मध्ये विष्वं समालिखेत् ॥

भवे^१न्मण्डलपदं तस्य कायवाक् चित्तगुह्यजम् ॥

इति सर्वतथागतकायवाक् चित्तवज्ञानरहस्योऽयं परमगुह्यः ।

अथ भगवान् वज्रपाणिस्तथागतः सर्वमण्डलचक्रसम्बवं नाम समाधिं समापद्यदं सर्वमण्डलकायवाक् चित्तगुह्यजं स्वकायवाक् चित्तवज्ञेभ्य उदाजहार । ततो मण्डलमन्तः ॥ मन्त्राचरहृदयसुवाचरैपदानि ॥ हुं ओं आः ॥

पातनं वज्रसूतस्य रजस्यापि निपातनम् ।

न काय्ये मन्त्रसंचेन कारयन् बोधिदुर्ज्जभः ॥

तस्मात् समयविधानज्ञोऽवतार्य^२ मन्त्रदेवतान् ।

अधिष्ठानपदं ध्यात्वा मण्डलानां विकल्पनम् ॥

बैरोचनमहाराजं लोचनां चावतारयेत् ।

कायमण्डलपदं रम्यं कायवज्ञगुह्यावहम् ॥

वज्रधर्ममहाराजं सधर्मं चावतारयेत् ।

इदं तत् सर्वमन्त्राणां रहस्यं परमशापवतम्^३ ॥

^४वज्रसत्त्वमहाराजं मामकों चावतारयेत् ।

इदं तत् सर्वमन्त्राणां रहस्यं परमाङुतम् ॥

एवं कृतेन साद्विद्यं स्वयमेव मनोषिणः ।

आगत्वं गुह्यपरमं लिङ्वन्ति इरिषा^५ निताः ॥

तृत्याह च ।

1. ABC भव^६ । 2. BCR^७ स्वाद् गुह्यसमाजे । 3. C omits हृदय-सूत्त्राचर । 4. AC^८ वसायै । 5. B समयदेव, C समतेव । 6. C तुदानां । 7. C^९ माङ्गलम् । 8. C omits two lines. 9. B तुदानां । 10. AR इष्टो^{१०} ।

कर्तव्यं मन्त्रमिहि च वज्रगुह्यं महाइतम् ।
 आकृत्य क्रोधराजेन सर्वबुद्धिं पूजयेत् ॥
 चिकालं समये पञ्चा चिवज्ञामलवक्त्रिणः ।
 कर्तव्यं चिवज्ञयोगेन मन्त्रमिहिप्रवर्तनम् ॥ इति ॥

इत्याह च ॥

सर्वेषामेव मन्त्राणां वल्लिं दद्यान्महाइतम् ।
 विग्रहमूच्चमांसतैलं च पञ्चमं चित्तसम्भवम् ॥
 शुक्रेण सर्वमन्त्राणां प्रायानं समुदाहृतम् ।
 एषो हि समयत्रेष्ठो बुद्धोधिप्रपूरकः ॥
 सूचस्य पातनमिदं स्वयमेव समाचरेत् ।
 वैरोचनं प्रभावित्वा वज्रसर्वं विभावयेत् ॥
 अथवाऽमृतवज्ञास्यं शिष्यं वज्रमहाव्युतिम् ।
 विभावयेत् कर्मपदं सर्वबुद्धिविदितम् ॥
 पञ्चबुद्धमहाराजं सूत्रं वज्रगतं न्यसित् ।
 एषो हि सर्वबुद्धानां रहस्यं परमाइतम् ॥
 पञ्चविंशतिभेदेन रज्जुस्यापि निपातनम् ।
 इदं तत् सर्ववज्ञाणां रहस्यं बोधिमुक्तमम् ॥
 सर्वेषामेव मन्त्राणां वज्रहृकारभावना ।
 कायवाक् चित्तसमयं पञ्चस्यानेषु भावयेत् ॥
 एवं कृतेन साद्विष्यं चिवज्ञाभेदवज्ञाः ।
 कुर्वन्ति भयमंत्रस्ता वज्रसत्त्वस्य धीमतः ॥

1. ACR = मिहेन । 2. B = काय, R = छाल । 3. C = शम, A = एन ।
 4. C लिख्यं । 5. रह । 6. A adds दिव्यं ।

सर्वसिद्धिमण्डलवचाभिसंबोधिनीम् पटलः योहुगोऽध्यायः । ११७

न्यासं कलशवचाणां मन्त्रतन्त्रान्वितैः स्मृतम् ।

वचसं ममाधिस्थं कल्पयेत् हृदयुद्धिमान् ॥

होमं कुर्वीत मन्त्रज्ञः सर्वसिद्धिफलाधिनः ।

विषमूलमांसतेलाद्येराहुतिं प्रतिपादयेत् ॥

पूर्णं वचा रुतिं दद्यात् त्रिवचाद्यं समाचरेत् ।

शुक्रं वा अष्टवा विषामभिमन्त्रा विधानतः^३ ।

भक्षयेद्यज्योगेन एवं सिद्धिर्न दुर्लभा ॥

कृत्वा वचा महागुहां रक्षस्य सर्ववच्चियाम् ॥

स्त्रोरुपमन्त्रचक्रेण म्यताः सत्त्वार्थचयंया ।

॥ तत्र देवं सर्ववच्चमगडलमन्त्राराधनरहस्यम् ॥

इक्षिमांसं हयमांसं महामांसं च भक्षयेत् ।

दद्यादै सर्वमन्त्राणां मेवं तुष्ट्यन्ति नायकाः ॥

प्रत्यक्षं वचाशिष्यस्य दर्शयेत् मगडलं बुधः ।

विषमूलमांसकृत्येन वचगुहा पर्दन च ।

ओं कारं सर्वमन्त्राणां ध्यात्वा ज्वलति तत्त्वयात् ॥

द्रुत्याह च भगवान् महामन्त्रवचाविद्यापुरुषवचः ।

साधनं सर्वसिद्धीनां महासमयसाधनम् ।

साधनीयं प्रयत्नेन बुद्धोधिमपि स्वयम् ॥

चन्द्रांसं बलं वौर्यं वचाकर्षणमुक्तमम् ।

सिद्धते मगडले सर्वं कायवच्चवचो यथा ॥

विषमूलं च महामांसं समभागं तु कारयेत् ।

1. C तत्त्वा २. C भावतः ३. ACR यत् ४. MSS add ऋषान् मांसं ५. C विषामूलं

शरावसंपुटे स्थाप्य बुद्धैः सह च संवसेत् ॥

द्रुत्याह च । तत्रेदं सर्वगुज्ञावच्चकिङ्करमहा साधनपदं वरम् ।

स्ववच्चमध्यगतं चिन्तत् ज्ञोः कारं ज्वालसुप्रभम् ।

खधातुं सर्वबुद्धैस्तु परिपूर्णौ विभावयेत् ।

कायवाक्चित्तपदं तेषां तत्रैः सन्ते निपातयेत् ॥

तत्रेदं कायवाक्चित्तमन्त्रवच्च धिष्ठानपदम् ।

॥ आः खै वौः ॥

वज्रपाणिमहा विम्बं पद्मराणिमहा द्युतिम् ।

चपरा जितमहा विम्बं ध्यात्वा गुज्ञापदं न्यसेत् ॥

तत्रेदं वज्रगुज्ञापदम् ।

सूर्यमगडलमध्यमध्यमध्योभ्यं वा प्रकल्पयेत् ।

अमितायुमीहा विम्बं वज्रदैरोचनं तथा ।

चोदयेद् हृदये सर्वान् तोव्रदुःखमहा द्युतौन् ॥

तत्रेदं सर्ववच्चहृदयवच्चमं चोदनम् ।

॥ आः ॥

महाशूलैः मंज्ञावच्चैरद्वृशै विविधै वैलैः ॥

चोदयेद्विधिवहत्तं बुद्धोधिः प्रसिध्यति ।

द्रुत्याह च ॥

पर्वतेषु च रम्येषु डौषिषु विविधेषु च ।

पञ्चाभ्यन्तरारपूर्णेन ध्रुवं बुद्धत्वमा प्रुयात् ॥

षट्किंश्चत्सुमेरुणां यावन्तः परमाणवः ।

परिवारगणास्तस्य मिथ्यते बोधिवच्चिणः ॥

1. B ज्ञो, C ज्ञोः । 2. B ततो । 3. C तन्त्र । 4. B आः खै वौः, C (1) वौः, (2) वौ । 5. A ° सुरैः । 6. A ° रैः । 7. C सिहिमवा ° ।

सर्वसिद्धिमण्डलवज्राभिसंबोधिर्नाम पटखः योडुगोऽथायः । ११२

दश्त्रिक्सर्ववृहानां वृहत्तेवाणि कारयेत् ।
मध्ये स्वदेवताविष्व ध्यात्वा वज्रेण पातयेत् ॥

इत्याह च ।

हयेन्द्रियप्रयोगेण जुह्यादयुतं वृधः ।
एषो हि सर्ववृहानां समयो दुरतिक्रमः ॥
वैरोचनप्रयोगेण शिष्टां चिवज्ञसम्पवम् ।
आःकारं कायवाक्चित्ते ध्यात्वा वज्रेण गृह्णते ॥
वज्रसत्त्वो महाराजो वैरोचनो महायग्नाः ।
कायवाक्चित्तसमयमधिष्ठानं ददृन्ति हि ॥
तत्रेदं महामण्डलप्रविशनवज्रपदम् ।
॥ आः सर्वं बारहूँ ॥

‘सर्वसमयकायवाक्चित्तहृदयमन्त्रवृहान्यम्’ । तत्र॑८
महावज्राभिषिकगुह्याज्ञानरहस्यम् ।

स्वधातुं सर्ववृहस्तं परिपूर्णे विभावयेत् ।
वाद्यगम्भेमहाभिष्वभावयेवज्ञश्रोतधोः ॥

इत्याह च ।

तिवज्ञकायमन्त्रैस्तु सर्वपैस्ताङ्गेत् व्रतौ ।
अभिषिकं तदा तस्य स्वयमेव ददृन्ति हि ॥
अथवा भावयेत् वृहान् वज्रसत्त्वममाधिना ।
कलशान् समयाद्यस्तु भारितान् भावयेत् वृधः¹⁰ ॥

1. B काम, AR क्राम^१ । 2. BC इस्त । 3. AR वज्रे नि^२ । 4. BC add इति सर्वतथामतकायवाक्चित्तवज्रगुह्याद् गुह्यममाजे before सर्व^३ ।
5. R^४ जार्य । 6. AR have instead वाद्यगम्भादिसमयैर्भौवान् भावयेवृधः ।
7. C चिकायवज्रमिष्वेस्तु, B^५ मन्त्रेस्तु । 8. CR स्तोवयेत् । 9. B वाचितान्, C भाषितान् । 10. C व्रतौ ।

वच्चवैरोचनं चिन्तेत् शिष्यो दृढ़मतिस्तदा ।
 न्यासं कुर्वीत मन्त्रज्ञः कायवाक्चित्तवच्छिणः ॥
 तच्चेदं सर्वाभिषिकरहस्यं सर्वाचार्यवाग्वच्छोदौरणम् ।
 अभिषिकं महावच्छं चैधातुकनमस्तुतम् ।
 ददामि सर्वबुद्धानां विगुह्यालयं सम्भवम् ॥
 तच्चेदं सर्वाभिषिकं महावच्चप्रार्थना विधिरहस्यम् ।
 बोधिवच्छेगा बुद्धानां यथा दत्तो महामहः ।
 ममापि चागानार्थाय खवचादा ददाहि मे ॥
 अभिषिकं तदा तस्य दद्यात् प्रदृष्टचेतसः ।
 देवताविम्बयोगेन छदयेऽविष्टिं न्यस्ते ॥
 मन्त्राचारपदं दत्त्वा समयं च विधानतः ।
 दश्येत् मण्डलं तस्य वच्चशिष्यस्य धीमतः ।
 समयं श्रावयेत् गुह्यं सर्ववृहूरुदाहतम् ॥
 प्राणिनश्च त्वया धात्वा वक्तव्यं च सृष्टा वचः ।
 अदत्तं च त्वया याहुं सेवनं योषितामपि ॥
 अनेन वच्चमार्गेण वच्चमन्त्वान्प्रचोदयेत् ।
 एषो हि सर्वबुद्धानां समयः परमग्राह्यतः ॥
 दूत्याह च ॥
 मन्त्रं दद्यात् तदा तस्य मन्त्रचोदनभाषितैः ।
 ममाधिं मन्त्रराजस्य दत्त्वा गुह्यं समारसेत् ॥

1. AR ° तिं मटा । 2. C ° गुह्यं वच, ° R ° गुह्यवच ° । 3. A
 सर्वशिष्य ° । 4. C ° चेत् योषिता अपि । 5. After this BC repeat a long
 portion from शुक्रं वा अथवा विष्णो एते (p. 117) to दुष्कृतेवाणि कारयेत्
 (p. 119).

सर्वसिद्धिमण्डलवचाभिसंबोधिनीम पटलः श्रीहशः । १२१

धर्मे शृणोति गाम्भीर्ये बुद्धभूमिं^१ च प्राप्नुयात् ।
द्रुत्याह च भगवान् महासमयवज्रहासः^२ । तत्रेदं सर्वे^३
किञ्चरगुहावज्ररहस्यम् ।

वज्रसत्त्वमहाज्ञानं वाक्यवज्रधरं तथा ।
कायवज्रमहान्यामैः^४ किञ्चरं चोदयेत्पदा ॥
तत्रेदं वज्रज्ञानं चक्रं चतुःसमयपदम् । समयचोदनं
समयप्रेरणां समयमन्त्रणां समयवस्थनं चेति ।

स्वधातुं विमलं श्रुहं भर्वधमेविवर्जितम् ।
कुर्वन्ति पिण्डरुपिण्ण त्रिवज्राहुतरुपिण्णः ॥
द्रुत्याह भगवान् सर्वधुरैकपुत्रो महावज्रधरः^५ ।
बुद्धं वा वज्रसत्त्वं वा यदोच्छेत् वशमानितुम् ।
चिन्तयेदिदं महागुच्छं चिवज्ञायधरं महत् ॥
खवज्रमध्यगतं चिन्तेत् मञ्जुवर्चं महावलम् ।
पञ्चवाणप्रयोगेण मुकुटायं तु संस्मरेत् ॥
पञ्चस्थानेषु मन्त्रज्ञः क्रूरवज्रेण पातयेत् ।
मूर्च्छितं^{१०} भावयेत् त्रस्तं^{११} वालवृद्धिं^{१२} महायथाः ॥
पञ्चमेकमिदं ध्यानं कर्त्तव्यं गुच्छचोदनः ।
रहस्यं सवमन्त्राणां गौतं वज्रायवृद्धिना ॥
खवज्रमध्यगतं चिन्तेत् बुद्धमण्डलमुत्तमम् ।
हँ कारवज्रमन्त्रादैः त्रिवज्रादीनप्रभावयेत् ॥

1. B बोधि । 2. R ° छारः । 3. C सत्त्वं । 4. R ° मासैः । 5. BC
add "वज्रमन्त्रं" । 6. BC वज्रमहामस्तः । 7. BC महावज्रं । 8. B
रोमकूपाशे । 9. B वा । 10. C ° तान् । 11. C ° म्तान् । 12. C
° हौन् ।

ओँकारं चक्षुर्गतं ध्यात्वा दर्शयेत्^१ विधानतः ।
 पश्येत् सर्वमन्त्राणां विम्ब^२ त्रिकायवच्चित्ताम् ॥
 चुत्तुषाद्यैमहाक्लैशैरिदं योगां विचिन्नयेत् ।
 नश्यन्ति^३ सर्वदुःखानि चित्तवलवचो यथा ॥
 दैरोचनमहाविंशं ध्यात्वा सर्वार्थसम्प्रदम् ।
 दर्कारं वक्षगतं ध्यात्वा ओँकारं जिज्ञासं न्यसेत् ॥
 आजयं सर्वभक्ष्याणां चित्तामणिविभूषितम् ।
 सर्वदुःखारं शान्तं ज्ञानवद्वापभावितम् ॥

इत्याह भगवान् चित्तामणिवज्जः । अथ भगवान् वच-
 पाणि^४स्तथागतः महावौरवच्चतथागतं वचभावनावचपदाय
 वाग्वचेभ्यो निश्चारयामास^५ ।

॥ त्रीः ॥

स्ववच्चमध्यगतं चित्तास् वुहमगडलसुप्रभम् ।
 चिवच्चकाययोगेन निष्पादोदं विचिन्नयेत् ॥
 सर्वलिङ्गारसंपूर्णे पोतं वचविजूष्मितम् ।
 जटासुकुटधरं शान्तं ध्यात्वा सर्वं समारभेत् ।
 ॥ वौरवलोमिमाला नाम समाधिः ॥

अथ भगवान् वचधरः समलनिर्धीषवचं नाम समाधिं
 समापयेदं महावचभावनापदं स्वकायवाक् चित्तवचेभ्यो
 निश्चारयामास ।

1. A चक्षु^१ । 2. A ° वेतिदं । 3. AC भज्ञन्ते । 4. BC add

° वच^२ । 5. A ° लयेत्, CR ° रवत् or ° रयेत् ।

॥ चै ॥

खवचमध्यगतं चिन्तेत् स्यमाडलमुत्तमम् ।
वद्मेधान् विधानेन चिवचात्मः महायशः ॥
पातनं कायवाक्चित्तं चुन्देवज्ञो विभावयेत् ।
सर्वलक्षारमन्यूनो मितवयो विभावयेत् ॥
वच्चसत्त्वमहाराजे ध्यात्वा मन्त्रपदं च सेत् ।
॥ वच्चरमिज्ञानसमयं नाम समाधिः ॥

अथ भगवान् वच्चपाणिस्थागतः सर्वाश्रावच्चसम्भोगं
नाम समाधिं समापद्येदं समाधिवच्चनयं स्वकायवाक्चित्त-
वज्ञेभ्यो निष्ठारवामास ॥

॥ जै ॥

खवचमध्यगतं चिन्तेत् बुद्धमण्डलमुत्तमम् ।
सर्वबुद्धान् विधानेन पातयेत् वज्ञभावनैः ॥
निष्पादयेत् महायज्ञं जम्बलं द्रव्यसाधकम् ।
यज्ञरूपधरं शालं जटासुकुटवज्जितम् ॥
पञ्चबुद्धान् विधानेन पञ्चस्थानेषु भावयेत् ।
वच्चामृतोदकं तस्य दद्यात् ध्यानपदं स्थितः ॥
वच्चसत्त्वं विधानेन मुकुटे तस्य चिन्तयेत् ।
एवं तुष्यति यज्ञेन्द्रो जम्बलेन्द्रो महायुतिः ॥
॥ वच्चसमयद्रव्याराधनकेतुश्रीनर्मि समाधिः ॥

अथ भगवान् वच्चपाणिस्थागतो वच्चकामोपभोगश्रियं नाम

1. A omits, BC वृ० । 2. A चन्द्र०, BC चून्द० । 3. ACR वच्चसमय-
ज्ञानरमिमात्रा । 4. BC० चक्र० ।

समाधिं समापयोदं सर्वयज्ञिणौ समववज्ञपदं स्वकायवाक्-
चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ॥

॥ च० ॥

खवज्ञधातुमध्यस्य चतुरस्य सुशोभनम् ।
चतुरलमयं सर्वे पुष्टगम्यसमाकुलम् ॥
खधातुं सर्वयज्ञिग्यैः परिपूर्णे विचिन्तयेत् ।
हृदयमन्त्यपदं ध्यात्वा वज्रयोगं समाप्तेत् ॥
॥ सर्वयज्ञिणौ समताविहारभावनवज्ञो नाम समाधिः ॥

अथ भगवान् वज्रपाणिस्तथागतः सर्ववृहमन्त्यसिद्धि-
विजूष्मितवज्ञं नाम समाधिं समापयो मां हौनसिद्धिं स्वकाय-
वाक् चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ।

कायवाक् चित्तसंसिद्धां बहुरूपधरप्रभाः ।
जाम्बूनदप्रभाकारा हौनसिद्धिसमाश्रिताः ॥
अनार्द्धनादिसंसिद्धौ भवेत् वज्रधरः प्रभुः ।
यज्ञराजादिसंसिद्धौ भवेत् विद्याधरः प्रभुः ॥
तत्रेमनि सर्ववज्ञसिद्धिरूपगुरुमन्त्यसिद्धौनि ।
सर्वांश्च चारुरुपाण्या मन्त्यसिद्धिमनोषितैः ।
प्रीणायन्ति दर्शनेन लोकधातुं समन्तातः ॥
उषाऽप्यः सर्वसिद्धौनां भवेत् चिन्तामणिप्रभुः ।
बुद्धबोधिकरं श्रेष्ठं बुद्धवज्रप्रभावितम् ॥
द्रुत्याह भगवान् सर्वांश्चापरिपूरकवज्ञः ।

1. C च० । 2. BC add पातयेत् चिवज्ञयोर्गेन विम्बमेकं विचिन्तयेत् ।
चिकम्बवज्ञयोर्गेन ध्यात्वं तस्य विचिन्तयेत् । मञ्चुवज्ञः समाधिण्यो मुक्ते क्रोधं
प्रभावयेत् । 3. BC ° वज्ञ ° । 4. C ° शुद्धौ, B ° शुद्धा । 5. C omits
this line.

अथ भगवान् वचपाणिः सर्वतथागताधिष्ठितः सर्वतथागत-
कायवाक्चित्तवचविद्याव्रतसमादानचये स्वकायवाक्चित्त-
वचभ्यो निश्चारयामास ।

कायवाक्चित्तवचाणां कायवाक्चित्तभावनम् ।

स्वरूपेणैव तत् कार्यमेवः सिद्धिरवाप्यते ।

तदेदं स्वकायवाक्चित्तविद्याव्रतम् ।

जटामुकुटघरं विम्बं सितवर्णनिभं महत् ।

कारयेत् विधिवत् सर्वे मन्त्रसंवरसंहतम् ॥

श्रीडुशः चिद्कां गृह्णा सर्वांलङ्घारभूषिताम् ।

चाकवक्त्रां विशालाक्षीं प्राप्य विद्याव्रतं चरेत् ।

लोचनापद्मसम्भोगोऽवच्छिङ्गं तु भावयेत् ॥

सुद्रामन्त्रविधानज्ञो मन्त्रतन्त्रसुशिक्षिताम् ।

कारयेत् ताथागतीं भावीं बुद्धोधिप्रतिष्ठिताम् ॥

गुह्यपूजां प्रकुर्वीत चतुःसम्बं महाव्रतो ।

कन्दमूलफलैः सर्वे भोज्ये भज्ये समाचरेत् ॥

एवं बुद्धो भवेत् श्रीघ्रं महाज्ञानोदधिः प्रभुः ।

षणमासिनैव तत्पवे प्राप्नुयात् नाच संशयः ॥ इति ॥

परस्तु हरणं नित्यं धातनं च महाइतम् ।

रागवज्रपदं गुप्तं द्वृदं संवरसंहतम् ॥

रागवज्राहुगों भावीं मामकीं गुणमेखलाम् ।

वाग्वज्रायचित्तेभ्य द्वृदं पूजयति सर्वथा ॥

स्वमुद्रां वाऽथवा चिन्तेत् ध्यानं चाचरवज्जिताम् ।

1. A omits.

2. C ° र्णेव ।

3. BC ° गैः ।

4. BC चिह्नैश्च ।

5. BCR भूता

6. C कार्यां ।

पञ्चमुद्दाश सर्वज्ञाः^१ प्रौशान्ते नाच मंशयः ॥
 वर्ण^२ मित्रां भर्मन्निल्वं साधको हठनिश्चयः ।
 दद्वन्ति भयसंवक्ता भोजनं दिव्यमग्नितम् ।
 अतिक्रमेत् यदि^३ वज्रात्मा नाशं वज्राक्षरं भवेत् ॥
 सुरौं नागौं महायज्ञौमसुरौं सानुषामपि ।
 प्राप्य विद्याव्रतं काये चिवज्ञानसेवितम् ॥
 दृढं तत् सर्वमन्त्याशां गुह्यं तचं महानयम् ।
 चिवज्ञानं सम्भूतं तुडबोधिप्रविशकम् ॥
 शुल्याङ्ग भगवान् सर्वतथागतविद्याव्रतसमयतत्त्ववजः ।

इति श्रीसर्वतथागतकायवाक्चित्तरक्षस्यातिरहस्ये गुह्य-
 समाजे महागुरुतन्त्रराजे सर्वसिद्धिमण्डलवज्राभिसम्बोधिनीम
 पटलः षोडुग्रोऽध्यायः ॥

1. B पञ्चमुद्दाश सर्वज्ञाः; BC एवं मुहापि । 2. C वर्णेषु । 3. BC चि ° ।
4. C ° चक्र ° ।

मपदगः पठनः ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागताः पुनः समाजमागम्य भगवन्तं
सर्वतथागतकायवाक् चित्तवज्ञं तथागतं अनेन सोवराजीनाथे-
वितवन्तः ।

अच्छोभ्यवज्ञ महाज्ञानं वज्ञधातुं महावृथं ।

त्रिमण्डलं त्रिवच्चाय घोषं वज्ञं नमोऽस्तु ते ॥

देहोचनं महाशुद्धं वज्ञशान्तं महारतं ।

प्रकृतिप्रभास्वरान् धर्मानि देशं वज्ञं नमोऽस्तु ते ॥

रत्नराजसुगामीयं खवच्चाकाशनिर्मलं ।

खभावशुद्धनिर्लिपं कायवज्ञं नमोऽस्तु ते ॥

वज्ञामितं महाराज निर्विकल्पं खवच्चध्रुक् ।

रागपारमिताप्राप्तं भावं वज्ञं नमोऽस्तु ते ॥

अमोचवज्ञं संबुद्धं सर्वाशापरिपूरकं ।

शुद्धस्वभावसंभूतं वदसत्त्वं नमोऽस्तु ते ॥

एभिः सोवपदैः शास्त्रैः सर्वबुद्धप्रचोदितैः ।

संस्तुयाहृत्यसम्भोगात् सोऽपि वज्ञं समा भवेत् ॥

अथ वज्ञधरः शास्त्रा सर्वबुद्धानुकम्पकः ।

वज्ञगुद्धपदं शुद्धं वाग्वज्ञं समुदोरयत् ॥

अहो हि सर्वबुद्धानां धर्मधातुं महाचरम् ।

प्रकृतिप्रभास्वरं शुद्धं खधातुमिव निर्मलम् ॥ इति ॥

1. BC शुद्ध । 2. B शास्त्र । 3. B ° शृत । 4. BC अमोचसिद्धिवज्ञ ।
5. R ° शास्त्र । 6. B ° शुद्ध ।

अथ वच्चपाणिः सर्वतथागताधिपतिरिदं सर्वबुद्धकायवच्च-
समयं स्वकायवाक् चित्तवच्चेभ्यो निश्चारयामास ॥

समयचतुष्टयं रक्ष्यं बुद्धेन्नानोदधिप्रभैः ।

महामांसं सदा भज्यं दुटं समयमुच्चमम् ॥

अथ वच्चपाणिः सर्वतथागताधिपतिरिदं सर्वबुद्धवाग्वच्च-
समयं स्वकायवाक् चित्तवच्चेभ्यो निश्चारयामास ॥

समयचतुष्टयं रक्ष्यं वाक्यवच्चमहाक्षरैः ।

विषमूढं च सदा भज्यमिदं गुह्यं महाहृतम् ॥

अथ वच्चपाणिः सर्वतथागताधिपतिरिदं वच्चधरचित्तवच्च-
समयं स्वकायवाक् चित्तवच्चेभ्यो निश्चारयामास ॥

समयचतुष्टयं रक्षां वच्चसचेभ्यैहिंकैः ।

रुधिरं शुक्रसंयुतं सदा भजां हट्टवतैः ॥

कायवाक् चित्तवच्चाणां समयोऽयं महाहृतः ।

शाश्वतं सर्वबुद्धानां संरक्ष्यो वच्चधारिभिः^२ ॥

यथेम^३ समयं रक्षेद्वच्चसत्त्वो महावृतिः ।

कायवाक् चित्तगतं तस्य बुद्धो भवति तत्त्वात् ॥

अथ वच्चपाणिः सर्वतथागताधिपतिः प्रत्यक्षबुद्धसमयवच्च-
स्वकायवाक् चित्तवच्चेभ्यो निश्चारयामास ।

देशना कायिको तेषां कायवच्चप्रतिष्ठिता ।

सत्त्वावतारणं श्रीलमसमयः परमशाश्वतः ।

अथ वच्चपाणिः सर्वतथागताधिपतिः शावकशिद्वासमयं
स्वकायवाक् चित्तवच्चेभ्यो निश्चारयामास ।

1. B रक्षेद् ० । 2. BC ० चारिष्वेः । 3. A यथेम् ० । 4. B जड्डा.

R गिष्व ० ।

दग्धकुशलान् कर्मपदान् कुर्वन्ति ज्ञानवर्जिताः ।

होनाधिसुक्षिकाम्बर्वं समयेऽयं महाङ्ग्रहः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिब्रह्मसमयं स्वकायवाक्-
चित्तेभ्यो निश्चारयामास ॥

मोहमाचेष्य यत्कर्म करेति भवभैरवम् ।

बुद्धेधिप्रणेतारं भवते कायवज्जता ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः रुद्रसमयं स्वकाय-
वाक् चित्तेभ्यो निश्चारयामास ॥

त्रैधातुकस्थितां सर्वामङ्गलां सुरतविहृलाम् ।

कामयेत् विविधेभावैः समयः परमाङ्गुलः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः विष्णुममयं स्वकाय-
वाक् चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ॥

यावन्तः सत्त्वसम्भूताः विवक्षाभेदासंस्थिताः ।

मारयेत् ध्यानवज्ज्ञानवज्ज्ञानवज्ज्ञानधातुमपि स्वयम् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः विवज्ञममयं स्वकाय-
वाक् चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ॥

कायवज्जो भवेत् ब्रह्मा वाम्बज्ञम् महिष्वरः ।

चित्तवज्ज्ञधरो राजा सैव विष्णुमहर्धिकः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्वथक्षयविशेषसमयं
स्वकायवाक् चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ॥

अस्त्रकृपिशिताहारा नित्यं कामपराः स्त्रियः ।

आराधयेत् महावज्ञसमयेऽभिदृशसदैः ॥

1. B ° वज्जितः । 2. C ° नै । 3. B ° वज्जिताः । 4. BC विवज्ञ-
ममयाम् । 5. C चि ° । 6. A सत्त्व ° । 7. BC ° काया ° । 8. A ° रतिदृ ° ।

अथ वचपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्वभुजगेन्द्रराज्ञी-
समयं स्वकायवाक् चित्तवचेभ्यो निश्चारयामास ॥

पैशुन्यज्ञौरिता^१ हाराः कामगम्बपराश्च ताः ।

माधयेत् समयैरभिरन्यथा क्लिङ्गते भ्रवम् ॥

अथ वचपाणिः सर्वतथागताधिपतिरसुरकन्यासमयं
स्वकायवाक् चित्तवचेभ्यो निश्चारयामास ॥

कृरा मानभरा^२ क्रान्ता गम्बपच्छोपभोगजाः^३ ।

समयो वचपाचालि^४ दुर्दान्ता वच भैरवाः ॥

अथ वचपाणिः सर्वतथागताधिपतिः राज्ञसम्बीसमयं
स्वकायवाक् चित्तवचेभ्यो निश्चारयामास ॥

कपाला स्थिधूपतेजवसया प्रौषानं महत् ।

समयः सर्वभूतानां पवित्रो^५ यं महायकृत् ॥

अथ वचपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्ववचडाकिनौ-
समयं स्वकायवाक् चित्तवचेभ्यो निश्चारयामास ॥

विगम्बुवरुधिरं भक्षेत् मदादौश पिकेत् सदा ।

वचडाकिनौयोगेन मारयेत् पदलक्षणैः ॥

स्वभाविनैव सुभूता विचरन्ति चिधातुके ।

आचरेत् समयं कृत्यं सर्वसत्त्वं हितेषिणा ॥

॥ सर्ववैधातुकं समयसमवसरणो नाम समाधिः ॥

अथ वचपाणिः सर्वतथागताधिपतिः कायमिदिसमयवच
कायवाक् चित्तवचेभ्यो निश्चारयामास ॥

1. A चौरा^६ । 2. C मारसमा^७ B मारसमवरा^८ । 3. C^९ आः ।
4. B^{१०} पातालि, C योविलाः । 5. A^{११} चाति^{१२} । 6. BC^{१३} वच^{१४} । 7. C भच्च^{१५} । 8. A^{१६} मिदि^{१७} । 9. BC add वच^{१८} ।

कायिकं विविधं सर्वे कारयेत् वज्रसम्भवम् ।

बुद्धका॑र्यकरं नित्यं सत्त्वधातोः समन्तातः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिर्वाक्सिदिसमयवच्च
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

वाक्यकर्मकृतं कृतस्त्रं ते लोक्यामलमगडलम् ।

वाक्सिदिपद्रस्योऽयं समयोः दुरतिक्रमः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः चित्तसिदिवज्रसमयं
स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

मनोवज्रमयं सर्वे भावयेत् हठवज्रधृक् ।

एषोऽहि समयः प्रोक्तः विवज्राभेदावजिष्याम् ॥

द्रुत्याह भगवान् समन्तभद्रो वज्रसत्त्वः ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्वमन्तवज्रसार-
समयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ॥

बुद्धांश्च वीधिसत्त्वांश्च प्रत्यक्षावकांस्तथा ।

कायवाक्चित्तसंयोगैवैन्देवन् नाशमाप्नुयात् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्वतथागतकाय-
वाक्चित्तवज्रध्यानसमयं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारया-
मास ॥

वज्रसत्त्वस्य सर्वव कायवाक्चित्तमण्डले ।

ध्यानं चिवज्रयोगेन ध्यातत्र्यं मन्त्रजापिना ॥

1. AC ° पदे । 2. A ° योऽपि, R ° योऽयं । 3. A समन्तसुर्दरी ।

4. For this line BC read न बुद्धान् वीधिसत्त्वांश्च प्रत्येकजिनशाश्वकान् ।

5. BC ° दंशं ° ।

अथ वच्चपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्वमन्त्रवक्त्रसाधन-
समयसम्बरं स्वकायवाक् चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ॥

सञ्चधातुं समासेन ध्यानवच्चेष्य चोदयेत् ।

त्रिवल्लवन्दनाद्याया: समयो वच्चसम्बवः ॥

अथ वच्चपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सिवा साधनोप-
साधनमहासाधनं समयसम्बरं स्वकायवाक् चित्तवज्जेभ्यो
निश्चारयामास ॥

सञ्चधातुं विगम्भूतवच्चेष्य परिपूर्णं विचिन्नायेत् ।

दद्यात् त्रियध्वं बुहभाः समयः परमशाप्तवतः ॥

अथ वच्चपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्ववच्चान्तर्धान-
सञ्चयं स्वकायवाक् चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ॥

कामयेत् प्रतिदिनं वच्चा^१ चतुःसम्बां यद्योत्तमम् ।

द्रव्यं चोपाहरत् नित्यं समयो वच्चपूरकः ॥

अथ वच्चपाणिः सर्वतथागताधिपतिः रुविद्याधरसमयं
स्वकायवाक् चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ॥

कायवाक् चित्तवज्जेभ्यो मुकुटे ध्याः त्रिचलयेत् ।

त्रिवल्लसमयैः सर्वैः ब्रह्मैर्जतुं न शक्यते ॥

अथ वच्चपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्वमन्त्रधरादि-
कमिकसमयं स्वकायवाक् चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ॥

भ॒जने कायवज्जस्य वहिवज्जधरस्य च ।

वच्चधम्मः^{१०} सदा कायां^{११} सुत्रोहाटविचक्षिया ॥

1. C omits from here to समयो वच्चसम्बवः below. 2. A सर्वैः ।
3. C omits °महासाधन° । 4. BC °सम्बवं । 5. C योगेन । 6. BC
मन्त्रो । 7. B वापि, C चापि । 8. BC = ३; । 9. A भो° । 10. B धर्म-
वच्च । 11. B कायां ।

इत्याह भगवान् स्वभावशुद्धवच्छः ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः सर्ववज्रधरस्वकाय-
वाक्चित्तहृदयवच्छसमतां विचिना तुष्णीमभृत् ॥

अथ खल्वनभिलाप्य। नभिलाप्यवुद्देश्मुसेकपरमाणु-
रजःसमा बोधिसत्त्वा महासत्त्वाः सर्वतथागतान् प्रणिपत्यैव-
माहः । किमयं भगवान् सर्वतथागताधिपतिर्वज्रधरः
सर्वतथागतबोधिसत्त्वपर्यन्तमहलमध्य तुष्णीमाविनाधि-
वासयति ।

अथ भगवान् सर्वतथागताधिपतिसान् सर्वबोधिसत्त्वा-
नेवमाह । कायवाक्चित्तवज्रानुपलविस्वभावाचरपदं कुल-
पुत्रा अयं सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्राधिपतिः चित्त-
भावाचरपदं विचार्यं तुष्णीं व्यवस्थितः ॥

अस्य च कुलपुत्राः सर्वतथागताधिपते: चिन्तया एतदभृत् ॥

कायाचरमनुत्पद्मं वाक्चित्तपदलक्षणम् ।

स्ववज्रकल्पनामृतं मिथ्यासंयहसंयहम् ॥ इति ॥

अथ मञ्जुश्रीप्रभुत्वा महाबोधिसत्त्वाः तत्पर्वतथागतानेव-
माहः । मा भगवन्तः सर्वतथागता वामवच्चपदं मिथ्या-
समुदयेन कल्पयत् । तत्कस्यात् हेतोः । सर्वतथागतवज्र-
धातुष्ववच्चरितगतानुगतिकोऽयं सर्वतथागतकायवाक्चित्त-
वज्राधिपतिः । तत्कस्यात् हेतोः । सन्ति ब्रह्माद्या महाबोधि-
सत्त्वा महाभिज्ञाज्ञानसंग्राप्ताः सर्वधर्मलक्षणस्वभावमजानन्ता
एवं विकल्पयन्ति । किमयं सर्वतथागतमहावज्रात्मा सर्वतथा-
गतधर्मवज्रतत्त्वमनभिज्ञाय गुह्याचरं निर्दिश्यतीति ।

1. B तुष्णीमाविन । 2. B स्वभावे, C स्वभाव ० । 3. B ० मवि ० ।

अथ भगवन्तः सर्वतथागतास्तान् बोधिसत्त्वानेवमाहः ।
 तिष्ठन् तावत् भवन्तो महाबोधिसत्त्वा वयमपि सर्वतथागत-
 कायवाक्चित्तवद्गुच्छाचरं प्राप्य कायवाक्चित्तबोधि न
 जानौमहे । तत्कस्यात् हेतोः । निःस्वभावाच्चरसंभूत
 अनुत्पादवच्चाभिमंबोधियाविन्तः कुलपुत्राः सत्त्वाः सत्त्वसंयोज्या
 संरहीताः सर्वते बोधिप्रतिष्ठिताः बुद्धबच्चाः । तत्कस्यात् हेतोः ।
 कायवाक्चित्तवच्चानप्राप्ता वतामौ सत्त्वास्त्रिकायवच्च-
 धसंताः मुपादाय ।

अथ वच्चपार्श्वः सर्वतथागतकायवाक्चित्तवच्चाधिप्रतिस्तान्
 सर्वतथागतबोधिसत्त्वांश्चिवमाह ॥

स्वभावशुद्धनेरात्म्ये धर्मधातुनिरात्म्ये ।

कल्पना वच्चसंभूता गोयते न च गोयते ॥

अथ भगवन्तः सर्वतथागता भगवन्तं महाबृपाणि सर्वतथा-
 गतस्वामिनं नमस्कृत्येवमाहः । कृत इमानि भगवन् सर्व-
 तथागतकायवाक्चित्तवच्चमिदौनि समवसरन्ति, क्व वा प्रति-
 ष्ठितानि ।

सर्वतथागताधिप्रतिवच्चधरं प्राह । स्वकायवाक्चित्त-
 वच्चसमतासन्नानवच्चप्रतिष्ठितानि भगवन्तः सर्वतथागताः
 सर्वेसिद्धौनि सर्वेवच्चानानि सर्वे यावत् तैधातुकमिति ।

सर्वतथागताः प्रोचुः । सर्वतथागतकायवाक्चित्तवच्चसिद्धौनि
 सर्वे तैधातुकं च भगवन् कुव स्थितम् । सर्वतथागतज्ञानाधि-

1. B ° क्लृढ ° । 2. B ° वच्चना, C ° वरणा ° । 3. R सर्वत्र ।
 4. B वच्चाधिपति । 5. BC omit ° वच्च ° । 6. A adds वच्च ° ।

पतिः प्राह । आकाशधातुप्रतिष्ठितानि भगवन्तः सर्वतथागताः
सर्वतथागतकायवाक् चित्तवज्ज्ञिहौनि सर्वे चैधातुकं च ।
सर्वतथागताः प्रोचुः । आकाशं भगवन्^१ कुच स्थितम् ।
वज्जधरः प्रोचुः । न क्वचित्^२ ॥

अथ ते सर्वतथागता वोधिमत्ता आश्वयेप्राप्ता अद्वतप्राप्ता
तूमं धर्मघोषमकार्ष्यः ।

अहो वज्ज्ञ अहो वज्ज्ञ अहो वज्जस्य देशना ।
यत्र न कायवाक् चित्तं तत्र रूपं विभाव्यते ॥
अथ वज्जधरः शास्त्रा सर्वेवुहनमस्त्रातः ।
विवज्ञायाऽमहायायास्त्रिविषयाः परमेष्वरः ॥
भाषते सर्वमिहौनां विद्यापुरुषभावनाम् ।
खवज्जधातुमध्यस्यं भावयेत् बुद्धमण्डलम् ॥
कायवज्ज्ञं प्रभावित्वा वज्ज्ञं मूर्खं प्रभावयेत् ।
विमुखं विकायसम्भूतं विम्फुरन्तं विचिन्तयेत् ॥
वज्ज्ञचक्रधरं ध्यात्वा शौचं वोधिमवाप्नुयात् ।
कुलभेदेन^३ सर्वेषामिदं गुह्यं विचिन्तयेत् ।
अन्यथा भावना तेषां मिहिर्भवति नोऽनमा ।
दूत्याह च भगवान् विद्यापुरुषवज्ज्ञगुह्याः ॥
धातुभूतां महाराज्ञौ प्रीणयन्तौ विचिन्तयेत् ।
एवं तुष्यन्ति ते हषमाः वज्जकायविलक्षणाः^४ ॥
यश्चेदं भावयेत्क्षिद्वोधिमत्त्वो महायशाः ।
चिकायसिद्धिमाप्नोति सप्ताहेन महाद्युतिः ॥

1. AR omit. 2. A omits this sentence. 3. B धर्मेण । 4. MSS.
न चो^० । 5. AR वान्त^२ । 6. A विरचिताः, BC विचिताः ।

अथ भगवान् वच्चपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि
कायवाक्चित्तवज्जसमुच्चयगुह्यरहस्य स्य कायवाक्चित्तवच्चेभ्यो
निश्चरय मास ।

कायवाक्चित्तममयं महामुद्र र्थकल्पनाम् ।

भावयेत् विधिवत् भवान् चक्रात् द्रुहत्वमाप्न्यात् ॥

अथ वच्चपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि सर्वसाधक-
कायवाक्चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ।

इस्तमुद्रां न बध्नोयात् यद्वौच्छेत् निदिसुत्तमाम् ।

समयः सर्वमन्वाणां न लिङ्गभ्यो जिन्दर्प ॥

अथ वच्चपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि सर्वद्रुहममयं
स्वकायवाक्चित्तवच्चेभ्यो निश्चारयामास ।

विग्रहत्पशुक्ररक्षानां जुगुप्तां नेत्र कारयेत् ।

भक्षयेत् विधिना निलमिदं गुह्यं चिवलंजम् ॥

अथ वच्चपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि वाम्बलसमयं
स्वकायवाक्चित्तवच्चेभ्यो निश्चारयामास ॥

चैधातुकपथे रस्ये यावन्त्वो योषितः स्मृताः ।

कामयेत् विधिवत् सर्वा वाम्बलैर्न जुगुम्यते ॥

अथ वच्चपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि चित्तवच्च-
समयं स्वकायवाक्चित्तवज्जेभ्यो निश्चारयामास ।

यावन्तः सर्वसमयात्प्रिवलकायसंस्थिताः ।

प्रीतयन्ति वच्चसमयैः चित्तवज्जु न जुगुप्तयेत् ॥

1. BC ° शोधि ° ; 2. BC दुधि ; 3. B ° गुह ° ; 4. BC ° ज्ञान ° ;
5. A ° न्ते ।

सर्वतथागतसमयस्त्रिवच्चाभिष्ठानपटलः सप्तदशः । १३७

इत्याह भगवान् विवक्षसमयः^१ । अथ वक्षपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि सर्वतथागतगुच्छवज्ञं स्वकायवाक्चित्तवज्ञेभ्यो निश्चारयामास ।

पञ्चस्कंधाः समासेन पञ्चत्रुद्धाः प्रकीर्तिताः ।

वज्ञ-आयतनान्येव बोधिसत्त्वाच्यामगडलमिति ॥

अथ वक्षपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि चैधातुकसमुच्चयवज्ञं स्वकायवाक्चित्तवज्ञेभ्यो निश्चारयामास ।

पृथिवी लोचना स्थाता अव्धातुमर्मिकौ स्मृता ।

पागडरास्थ्या भवेत्तेजो^२ वायुस्तारा प्रकीर्तिता ।

खवच्छधातुमयः चैव वच्छधरः स्मृतः ॥

इत्याह भगवान् सर्वतथागतभुवनेश्वरो महावक्षसत्त्वः^३ । अथ भगवान् सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्ञस्तथागतः सर्वतथागतसमताविहारं नाम समाधिं समापद्धः । समापद्य च सर्वतथागतपर्यन्तगडलमवलोक्य तप्तीमभृत् ।

अथ खलु मैत्रेयो बोधिसत्त्वो महासत्त्वः सर्वतथागतान् प्रथिपत्येवमाह । सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्ञं गुच्छसमाजाभिष्ठितो^४ भगवान् वज्ञाचार्यः सर्वतथागतैः सर्वबोधिसत्त्वैश्च कथं द्रष्टव्यः । सर्वतथागताः प्राचुः । बोधिचित्तो वज्ञ इव कुलपुत्र सर्वतथागतैः सर्वबोधिसत्त्वैश्च द्रष्टव्यः । तत्कस्मात् हेतोः । बोधिचित्तस्तथाचार्यस्तद्वैधौकारम् । यावत्^५ कुलपुत्र संक्षेपिणा कथयामः । यावन्नो दण्डिग्लोकधातुषु त्रुद्धाश्च

1. B adds वज्ञः । 2. C ° समय ° । 3. BC ° चक्रं । 4. ABR तेजोधातुसु पाण्डुरास्थाता । 5. A adds रक्षस्य ° । 6. B ° भिज्ञो । 7. BC एव ।

बोधिसच्चाश्च तिष्ठन्ति ध्रियन्ति यापयन्ति च, सर्वे ते चिक्काल-
मागत्य^१ तमाचार्ये सर्वतथागतपूजाभिः संपूज्य स्वस्वबुद्धेतं
पुनरपि प्रक्रामन्ति, एवं च वामवज्ञाचरपदं निद्वारयन्ति ।
पिताम्माकं सर्वतथागतानां माताम्माकं^२ सर्वतथागतानाम् ।
तद्यथापि नाम कुलपुत्र यावन्तो तुडा^३ भगवन्तो^४ दशसु दिक्षु
विहरन्ति तेषां च बुद्धानां भगवतां यावत् कायवाक्चित्त-
वच्चजः पुण्यस्कन्धः स च पुण्यस्कन्ध आचार्यस्यैव^५ रोम-
क्रपायविवरं विशिष्यते । तत्कस्य हेतोः । बोधिचित्तं
कुलपुत्र सर्वबृहज्ञानानां सारभृतमुत्पत्तिभूतं यावत् सर्वज्ञ-
ज्ञानाकरमिति ।

अथ खलु मैत्रेयो बोधिसच्चो महामत्तो भौतः सन्तास^६
मानसस्तुष्टोमभृत् ।

अथ खलु अच्छोभ्यक्तथागतो रबकितुम्लथागतोऽमितायुम्लथा-
गतोऽमोघसिहिम्लथागतो वैरोचनम्लथागतः सर्वधर्मसिहिसम-
वालम्बनवच्चं नाम समाधिं समापदैतान् सर्वबोधिसच्चाना-
मन्त्रयते स्म । शृणवन्तु भगवन्तः सर्वबोधिसच्चाः वेऽपि^७ ते दशसु
दिक्षु बुद्धा भगवन्तस्त्राध्ववज्ञानसंभूताम्लोऽपि सर्व^८ गुह्य-
ममाजाभिषिक्तं आचार्यमागत्य पूजयन्ति नमस्कुर्वन्ति च ।
तत्कस्मात् हेतोः । शास्त्रा सर्वबृहबोधिसच्चानां सर्वतथागतानां
च स एव भगवान् महावज्ञाधरः सर्वबृहज्ञानाधिपतिरिति ।

1. B^० मागत्य । 2. C यावच्छास्त्राम्माकं । 3. AR omit. 4. A^० क^० ।
5. A^० तुडानां । 6. A सन्तास^० । 7. BC सर्वबृहधरः । 8. A पञ्चि ।
9. BC omit.

^१अथ ते सर्वे^२ महाबोधिसच्चाः तान् सर्वतथागतानेव-
माहुः । सर्वतथागतकायवाक्चित्तसिद्धौनि भगवन्तः कुच-
स्थितानि क्व वा संभूतानि । सर्वतथागताः प्राहुः । विकाय-
गुज्जं सर्वतथागतकायवाक्चित्तं वच्चाचार्यस्य कायवाक्चित्त-
वज्जे स्थितम् । महाबोधिसच्चा आहुः । कायवाक्चित्त-
गुज्जवच्चं कुच स्थितम् । सर्वतथागताः प्राहुः । आकाशे
स्थितम् । महाबोधिसच्चाः प्राहुः । आकाशं कुच स्थितम् ।
सर्वतथागताः प्राहुः । न क्वचित् । अथ ते महाबोधिसच्चा
आशुव्यप्राप्ता अद्वृतपापाः तत्त्वांस्थिता अभूवन् ।

अथ भगवान् वज्रपाणिस्तथागतः सर्वतथागतकायवाक्चित्तं^३ गुज्जवच्चसमाधिव्युत्त्वाय सर्वतथागतान् सर्वबोधिसच्चां-
आमन्त्रयते स्म । शृणुन्तु भगवन्तः सर्वतथागताः सर्वबोधि-
सत्त्वाश्च सर्वतथागतबोधिसत्त्वसंभववच्चं नाम महामण्डलम् ।

अथ खलु सर्वतथागता बोधिसच्चाश्च कृताङ्गिपुटा
भगवन्तं वज्रधरमेवमाहुः । देशयतु भगवान् देशयतु सुगतो
महामण्डलमिति ।

खधातुमध्यगतं चिन्तेत् चतुरसं सुशोभनम् ।

बुद्धमण्डलयोगेन ध्यानवच्चं प्रचोदयेत् ॥

वक्षमण्डलध्यानेन आसनं सर्वचक्रिणाम् ।

पूजां तेनैव विधिना कुर्वीत मतिमान् सदा ॥

आचार्यं हृदये ध्यात्वा अभिषेकं समारभेत् ।

खधातुं सर्ववृद्धैर्ज्ञ परिपूर्णं विचिन्तयेत् ॥

1. B omits the whole paragraph. 2. A' omits. 3. C चिगुज्ज-
काय^४ । 4. AR adds वज्राधर । 5. A^५ तो । 6. BC वज्र^६ ।

पातयेत् विधिवत् सर्वान् अभिषेकपदैस्त्रिभिः ।

चनेन वोधिमाप्नोति सर्वसत्त्वहितैषिगौम् ।

सिध्यति कायवाक् चित्तं सर्वसिद्धिमहाद्रुतम् ॥

॥ सर्ववृद्धवोधिसत्त्वसमयचक्रं नाम ध्यानमण्डलम् ॥

अथ खलु वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि सर्व-
तथागतवज्रयोगं नाम कायवाक् चित्तगुञ्जः^१ स्वकायवाक्-
चित्तवर्जेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ ह्लौः^२ ह्लौः^३ खौ ॥

खधातुमध्यगतं चिनोदस्थिमांसादिमण्डलम् ।

चिकायवाक् चित्तहृदये वज्रमवं विभावयेत् ॥

कृरुं विकृतं संकृदं नौलोत्पलमप्रभम् ।

चतुभूजं विधानेन कपालं^४ हस्तं विभावयेत् ॥

पञ्चरस्मिप्रभोदोतां स्वजिह्वां भावयेत् ब्रतौ ।

ध्यानमन्तप्रयोगेण रुधिराकर्षणमुत्तमम् ॥

विशुलं वज्रसमयं कौलकं दारणोत्तमम्^५ ।

पौड़येत् वज्रयोगेन वुद्धकायमपि स्वयम् ॥ इति ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः पुनरपि वज्राहार-
समयकृत्याथं स्वकायवाक् चित्तवर्जेभ्यो निश्चारयामास ।

अद्भुं वा अथवा पानं यत्किञ्चित् भजयेत् ब्रतौ ।

विषमूत्रमांसयोगेन विधिवत् परिकल्पयेत् ॥

1. AR योगवच्^१ । 2. BC समयवच्^२ । 3. R ह्लौ^३ । 4. BC ° सत्त्वस्य ।

5. A कर^५ । 6. BC ° मे । 7. ओ ° खौ ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिष्ठितः पुनरपि सर्वतथागत-
कायवाक्चित्तवज्रपुजार्थं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चा-
रयामास ।

पञ्चोपहारपुजार्थैः पूजनं च प्रकल्पयेत् ।

एषो हि सर्ववज्ञार्थां समयो दुरतिक्रमः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिष्ठितः पुनरपि सर्वतथागत-
कायवाक्चित्तपुजारहस्यं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चा-
रयामास ।

इयेन्द्रियप्रयोगेण स्वशुक्रादिपरियहैः ।

पूजयेत् विधिवत् सर्वान् वृहत्रोधिमवाप्नुयात् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिष्ठितः पुनरपि सर्वतथागत-
कायवाक्चित्तसम्बरं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारया-
मास ।

सत्त्वधातोरनन्तस्य मातां^३ समयधारि^४ शीम् ।

काये विवज्ञसमयैः^५ सम्बरोद्यं महाहृतः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिष्ठितः पुनरपि सर्वमाधक-
सम्बरवज्रं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

^६कायवाक्चित्तसंभोगं विगुह्यालयवज्रजम् ।

साधयामि अहं भद्रं संशयो नाच सर्वथा ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिष्ठितः पुनरपि सर्वसाधक-
वज्रसत्त्वसम्बरं स्वकायवाक्चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

1. BC मन्त्रा^१ । 2. eadd^२ वज्र^३ । 3. A मातां । 4. C^४ र^५ ।
5. BC कामयेत् विवज्ञसमयैः । 6. B omits from here to निश्चारयामास
below.

वितस्तिमाद्वमतिक्रम्य सृष्टि मगडलकल्पना ।

ओं कारं मध्यगतं ध्यात्वा पञ्चास्तनिपातनम् ॥

अनेन वज्रयोगेन तेजस्वी भवति चणात् ।

कायवाक्-चित्तसौम्बिल्यं भवति नाच संशयः ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतद्वागताधिपतिः पुनरपि सर्वमगडल-
धरकायवाक्-चित्तगुद्धां स्वकायवाक्-चित्तवज्रेभ्यो निश्चारया-
मास ।

चैत्यकर्म न कुर्वीत न च पुस्तकवाचनम् ।

मगडलं नैव कुर्वीत न विषवायवन्दनम् ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतद्वागताधिपतिः सर्वविषपरिहार-
स्तम्भनाकर्षगुद्धां स्वकायवाक्-चित्तवज्रेभ्यो निश्चारयामास ।

॥ भु ॥

चक्रमध्यगतं स्थाप्य सितांशुज्वालमालिनम् ।

पौत्रांशुरश्मिगहनं भावयेत् पौत्रसद्भिर्भम् ।

विवज्ररश्मिसमयैवीजोऽयं गुद्धासंभवः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतद्वागताधिपतिः कायवाक्-चित्त-
रक्षाचक्रमन्तं वज्रसंयुक्तं स्वकायवाक्-चित्तवज्रेभ्यो निश्चारया-
मास ।

उँ ह्लू ह्लू तिष्ठ तिष्ठ बंध बंध हन हन दह दह अमृते
हँ फट् स्वाहा ।

1. C ° मन्त्र १ । 2. BC ° विषापहार २ । 3. C विजय ।

भूजं पचादिषु चक्रं कर्मवच्च प्रतिष्ठितम् ।

ह' कारमध्यं कृत्वा नाममध्ये समालिखित् ॥

मन्वाच्चरपदैः सम्यक् मणिडतं स्थापयेत् सदा ।

एषो हि सर्वमन्वाणां विगुह्यालयसम्भवः ॥

अथ वज्रपाणिः सर्वतथा गता धिष्ठितः वज्राञ्जनपदं स्वकाय-
वाक् चित्तवज्रेभ्यो निश्चारया मास ।

चतुर्थवैकवृच्छं च माहम्यानं शिवालये ।

वज्राञ्जनपदं तत्र कपाले पातयेत्पदा ॥

महातैलं कधिरं विष्टं पद्मसुचं अकंतुलिनं वत्ति कृत्वा
कृपाचतुर्दश्यामहरावौ वज्राञ्जनं पातयेत्पदः तत्रैवाष्टशता-
भिमन्त्रितं कृत्वा । चिविधा मित्रिभवति इत्याह भगवान्
समन्वाभद्रः ।

अथ भगवन्नः सर्वतथा गता वज्रपाणिः सर्वतथा गता धिष्ठित-
मेव माहः । कतिभिर्भगवन् गुह्याचरैः समन्वागताम्भे वोधि-
सत्रा महासत्रा य इदं सर्वतथा गत वर्यावज्रं सर्वतथा गत-
गुह्यममयं श्रद्धाम्यन्ति भावयिष्यन्ति च ।

अथ वज्रपाणिः सर्वतथा गता धिष्ठितः तान् सर्वतथा गता-
नेव माह । चिगुह्याचरैर्भगवन्नः सर्वतथा गताः समन्वागताम्भे
वोधिसत्रा महासत्रा य इदं सर्वतथा गत वोधिचर्यावज्रं
श्रद्धाम्यन्ति भावयिष्यन्ति च । सर्वतथा गताः प्राहुः ।
कतमैस्त्रिभिः । वज्रधरः प्राह । यदुत सर्वतथा गतकाय-

1. AR हुः, C है ॥ 2. II ध्यात्वा । 3. C भैरवं । 4. A नाले ॥
5. BC omit. 6. C omits from here to भावयिष्यन्ति च ।

वज्जेणा, सर्वतथागतवान्वज्जेणा, सर्वतथागतचित्तवच्चेणा, एभि-
म्बिभिः ।

अथ ते सर्वतथागता भगवतो वज्जपाणिः पादयोनिपत्व
तुष्णी॑स्थिता अभूवन् ।

अथ वज्जपाणिः सर्वतथागताधिपतिः तान् सर्वतथागतान्
बोधिसत्त्वामन्त्यते स्म । भूतपूर्वे भगवन्तः सर्वतथागता
अनभिलाष्यानभिलाष्यवृद्धिक्षेपसुमेहपरमाणुरजःसमाः कल्पाः
क्षीणा यावद् भगवतो दीपदृशस्य तथागतस्याहंतः
सम्यक्संबुद्धस्यातिक्रान्तस्य काञ्चपस्यापि महामुनेरभिसंबुद्धस्य
न भाषितम् । तत्कस्मात् हितोः । अभव्या॑ भगवन्तः
मेवा॒ अस्य महागुहापदार्थस्य तेन॑ कालेन तेन॑ समयेन मया॒
न भाषितम् । अपि तु भगवन्तः सर्वतथागता अग्निन् गुहा॒
ममाजे वृद्धबोधिं त्रिलोकमुहूर्तेनैव निष्पादयन्ति । यदनैकै-
र्गज्ञानदीवालुकासमैः॑ कल्पैः घटयन्तो व्यायक्षुन्तो बोधि-
सत्त्वा बोधिं न प्राप्नुवन्ति । तदिहैव जन्मनि गुहासमाजाभि-
रतो बोधिसत्त्वः सर्वतथागतानां वृद्ध इति संख्यां गच्छति ।

अथ ते महाबोधिसत्त्वा इदं वान्वच्चाचरपदं श्रुत्वा
प्ररोदयामासुः । अथ ते सर्वतथागतास्तान्वोधिसत्त्वानेव-
माहुः । मा भगवन्तः महाबोधिसत्त्वाः प्ररोदयत मा च
विदुःखं समुत्पादयत । अथ ते महाबोधिसत्त्वास्तान्
सर्वतथागतानेवमाहुः । कथं ते भगवन्तः सर्वतथागता न
प्ररोदामहे । कथं न दुःखसुत्पादयामहे । तत्कस्मात्

1. B असेव्या । 2. A adds मया । 3. A omits. 4. BC ° कीपसैः ।

हेतोः ? अभव्या भगवन्तः चिरुद्धाचरम् । अभव्या
भगवन्तोऽन्तश्चो नाम श्रवणेनापि । सर्वतथागताः प्राहः ।
सामान्याक्षरपदं कुलपुत्रा यथा भवद्विन् ज्ञातं न श्रुतं
तथास्माभिरपि सर्वतथागतैः सर्ववृद्धबोधिसत्त्वैश्च कुलपुत्रान्ते
गुद्धाक्षरा न संप्राप्ता नाभिसंवृद्धाच्च । तत्कस्मात् हेतोः ?
क्षिरुद्धाचरविशुद्धत्वात् ।

अथ ते सर्वे बोधिसत्त्वाः तुष्णीं व्यवस्थिताः अभूवन् ।
अथ भगवन्तः सर्वतथागताः सर्वतथागतकायवाक् चित्तवच्चयो-
षिद्गेयु विजहार ।

अथ सा सर्वतथागतचित्तदृशिता मामको भगवन्तं सर्व-
तथागताधिपतिं महावज्रधरं एभिर्ज्ञधरकामरतिपूज्या-
क्षरपदैः प्रौत्या संस्तुयामास ।

“ त्वं वज्रचित्तं भुवनेऽवरं सत्त्वधातो
त्रायाहि मां रतिमनोऽन्नं महार्थकामैः ।
कामाहि मां जनकं सत्त्वमहायवभ्यो
यदीच्छसे जीवितं मञ्जुनाथः ॥ ”

अथ सा त्रुद्धलोचना सर्वतथागतकायदृशिता भगवन्तं
सर्वतथागताधिपतिं महावज्रधरमेभिः सर्ववच्चकामरति-
पूजायाक्षरपदैः सुखमौमनस्यप्रौत्या संस्तुयामास ।

“ त्वं वज्रकाय वहुसत्त्वप्रियाङ्कचक्रं
त्रुद्धार्थबोधिपरमार्थहितानुदर्शी ।
रागेण रागसमयं मम कामयस्त
यदीच्छसे जीवितं मञ्जुनाथ ॥ ”

1. C ° भूता । 2. C सुव, ° स्त्रुतु ° । 3. A ° दर्शी । 4. AC ° यां, R ° यै ° ।

अथ सा लोकेभ्वरदद्यिता कायवस्थितनेचौ^१ भगवन्तं सर्वतथागताधिपतिं महावज्चधरं कामोपभोगसमयैः संहतूयामास ॥

“त्वं वज्चवाच सकलस्य हितानुकम्पी
लोकार्थकार्यकरणे सद् संप्रवृत्तः ।
कामाहि मां सुरतचर्यं समन्तभद्र
यद्वौच्छसे जीवितं मञ्जुनाथ ॥”

अथ सा सर्वतथागतकायवाक्चित्तसमयवज्चद्यिता भगवन्तं सर्वतथागताधिपतिं महावज्चधरमनया सर्वतथागत-सुखसौमनस्यप्रौत्पा संस्तुयामास ।

“त्वं वज्चकाय^२ समयाद्य महाहितार्थं
संवृत्तवंशतिलकः समता^३ नुकम्पी ।
कामाहि मां गुणनिधिं वज्चरबभृतम्
यद्वौच्छसे जीवितं मञ्जुनाथ ॥”

अथ भगवान् वज्चपाणिस्तथागतः सर्वकामोपभोगवज्चश्रियं नाम समाधिं समापद्मसां सर्वतथागतद्यितां समयचक्रेण कामयन् तुष्टीमभृत् ।

अथायं सर्वाकाशधातुः सर्वतथागतकायवाक्चित्तवज्चसमयशु^४क्रेण परिपूर्णो वज्चोदकपरिपूर्णकुम्भ इव^५ संस्थितोऽभृत् ।

अथास्मिन्वच्चाकाशधातौ यं सत्त्वास्त्रिकायसमयसंभतास्त्रिवज्चश्रिया संस्पृष्टाः^६ सर्वं ते^७ तथागता अहंतः सम्यक्संबुद्धास्त्रिवज्चचञ्जानिनोऽभृतन् । ततः प्रभृति सर्वसत्त्वाः समन्तभद्र

1. BC कायवाक्चित्तवज्चनेचौ । 2. BC ° म । 3. C सुगता ° ।
4. A च ° । 5. R कुम्भोच्चव ° । 6. B ° ध्वस्ता । 7. C ° अव ते सर्व ° ।

^१समलभद्र इति सर्वतथागतकायवाक् चित्तवच्चणाभिषिक्ता
अभूवन् ।

अथ वच्चपाणिस्तथागतस्तान्सर्वतथागतानेवमाह । हष्टा
भगवन्तस्सर्वतथागताः सर्वबुद्धधर्मसमता । अथ ते सर्व-
तथागता वच्चपाणिं सर्वतथागताधिपतिमेवमाहुः । हष्टा^१
भगवन् हष्टा सुगत^२ वज्ञानसमता वज्ञानचर्यति । अथ
भगवन्तः सर्वतथागताः सर्वतथागतोषिद्विगीच्छभिनिष्कृत्य
भगवन्तं महावच्चपाणिं सर्वतथागताधिपतिं तथागतमेवमाहुः ।
आश्वयं भगवद्वाश्वये सुगत यत्र हि नाम रागाच्चरपदैः चुह-
ओधिरनुगताच्येति ।

अथ वच्चपाणिः सर्वतथागताधिपतिस्तान्सर्वतथागतानेव-
माह । मा भगवन्तः सर्वतथागता एवं चद्य । तत्कस्माहेतोः ?
ख्ववच्चसमयतुल्यत्वात् सर्वधर्माणां न रूपस्कन्धो न विद्वास्कन्धो
न संज्ञास्कन्धो न संस्कारस्कन्धो न विज्ञानस्कन्धो न धातु-
र्नायतनं न रागो न दृष्टो न मोहो न धर्मो नाधर्म इति ।

अथ ते सर्वतथागतास्तुपाणीमभूवन् ।

अथ भगवान्वच्चपाणिः तान्सर्वतथागतान्वोधिसञ्चाच्चा-
मन्त्रयते म्य । आलोचयन्तु भगवन्तः सर्वतथागताः सर्वलोकधातु-
च्छिदं सर्वतथागतकायवाक् चित्तवच्चगुच्छम् । तत्कस्माहेतोः ?
भव्या वतामी दशदिक्संस्थिता बोधिसञ्चा महासत्त्वा अस्य
धर्मपर्यायस्य ।

1. B adds इति । 2. BC "सर्वतथागताधिपतिं" । 3. C omits from here to तथागतमेवमाहुः below. 4. B adds सर्वतथागत before.

अथ वज्रपाणिः सर्वतथागताधिपतिः वज्रधर्ममामन्त्रयते स्मा । उद्गृह्णाण कुलपुत्र इदं सर्वतथागतसमयतत्त्वं ते हि सर्वतथागतेऽर्थम् प्रवर वज्रगज द्रुत्यभिषिन्नः ।

अथ वज्रधर्मो बोधिमत्त्वो महासच्चमया॑स्त्वति कृता तुष्णीमभूत् ।

अथ ते भगवन्तः सर्वतथागताः विवरणत्वाचरेषु कायवाक्चित्तं प्रवैश्यामासुः । अथ वैरोचनस्तथागतः सर्वत्वैधातुककायवज्ञेषु विहरन् सर्वतथागतकायसमतामध्यालम्ब्य तुष्णीमभूत् । अथ वाम्बलः तथागतः सर्वत्वैधातुकवाम्बलेषु विहरन् सर्वतथागतवाक्समतामध्यालम्ब्य तुष्णीमभूत् । अथ वज्रपाणिस्तथागतः सर्वत्वैधातुकचित्तवज्ञेषु विहरन् सर्वतथागतचित्तसमतामध्यालम्बा तुष्णीमभूत् ।

इदमबोचत् भगवान् ।

द्विति सर्वतथागतकायवाक्चित्तगुह्णारहस्यातिरहस्ये श्रीगुह्यसमाजे महागुह्यातन्त्रराजे सर्वतथागतसमयसम्बरवज्राधिष्ठानपट्टः सप्तदशोऽध्यायः ।

1. BC २ पाणि १ । 2. A एवम् १ । 3. A वाम्बल १ । 4. C ३ दयिता ०

अष्टादशः पट्टनः ।

अथ खलु मैत्रेयप्रभृतयो महाबोधिसत्त्वाः सर्वतथाभिषेक-
कायवाक् चित्तगुहा निर्देशं सर्वभावेन यथावद् यथासमयं हृष्टा
श्रुत्वा चाधिगम्य तान् सर्वतथागतान् हृष्टधार्मिकानेवमाहुः ।

अहो समन्नाभद्रस्य कायवाक् चित्तनिर्णयः ।

विहरन्ति विवज्जेता विवज्जेषु समन्नतः ॥

सर्वसत्त्वाः समुत्पद्मास्त्वयेव वज्रस्त्वभावतः ।

बोधिवज्रपदं प्राप्ना तु वज्रमहर्षिकाः ॥

अहो सुविस्मयमिदमहो ग्रान्तामस्तौनिद्रियम् ।

अहो परमनिर्दाग्महो भंसारसन्नतिः ॥

ततस्ते सर्वतथागतास्तान् बोधिसत्त्वान् महासत्त्वानेवमाहुः ।
एवमेवं बोधिसत्त्वा एवमेवं महासत्त्वा द्रुतिः ।

अथ ते सर्वे बोधिसत्त्वा महासत्त्वाः पुनः समाजमागम्य तान्-
सर्वतथागतान् गुह्ये तरपूजाभिः संपूज्य प्रणिपत्यैककाशठेनैव माहुः ।

अहो सुदुर्लभमिदमुपायं बोधिसाधनम् ।

तत्त्वं गुह्यममाजास्यं तत्त्वाशामुत्तरोत्तरम् ॥

अधीघयामस्त्रां नाथ यदुक्तं भूतवादिना ।

तद्वावै बोधनार्थाय सत्त्वानां हितकाम्यया ॥

अथ ते सर्वतथागतास्तान् बोधिसत्त्वानेवमाहुः ।

साधु साधु महासत्त्वाः साधु साधु गुणाकराः ।

यत् सुगृहपदं तत्त्वं तत्त्वं पृच्छते चक्रया ॥

1. A अथ । 2. AR महाबी । 3. C omits. 4. AR बोधि ।
5. B काशठेनैव । 6. BC दा । 7. B तत्त्वं ।

अथ ते—

सर्वे महाबोधिमत्त्वाः प्रकृष्टीं टकुल्लोचनाः ।
 पृच्छन्तो ह स्वमन्देहान् प्रणिष्ठत्य मुहुर्मुहुः ॥
 गुह्ये त्वयि किमुच्यते समाजेति किमुच्यते ।
 कौडगस्त्रवः सम्बन्धः योगेत्यत्र किमुच्यते ॥
 तत्र कतिविधं प्रोक्तं गुह्यां कतिविधं तथा ।
 रहस्येति किमुच्येत परमं कतिविधं भवेत् ॥
 बोधिचिन्तेति किं ज्ञेयं विद्यापुरुषिति किं तथा ।
 वज्रधृगिति किं ज्ञेयं जिनजिगिति किं तथा ॥
 रबधृगिति किं तत्र आरोलिगिति किं तथा ।
 प्रज्ञाधृगिति किं ज्ञेयं कुलमित्यत्र किं तथा ॥
 मोह इति किमुच्यात उद्घित्यत्र किमुच्यते ।
 राग इति किमुच्यात वलमत्र किमुच्यते ॥
 रत्नोत्त्वत्र किमुच्यात कथं सम्पदिति स्मृतम् ।
 यमान्तकृत् किमर्येन किन्तत् प्रज्ञान्तकृत्तश्चा ॥
 प्रज्ञान्तकृत् कथं नाम कथं विज्ञान्तकृत्तश्चा ।
 समन्तवर्येति किं ज्ञेयं मन्त्रवर्येति किं तथा ॥
 जपमित्यत्र किं ज्ञेयं किमा मुद्रा च मुच्यते ।
 धर्मादियं कथं भाव्यं सम्बरं कौडगं तथा ॥
 उष्मोहमहारागैः सच्चायै कुरुते कषम् ।
 मगडलिति किमुच्येत मुद्रान्व्यासं कथं भवेत् ॥

1. AR ° विंती ° । 2. A गुह्यतंत्र, C गुह्योत्त्व । 3. AR तन्त्र ।
 4. R ° कं । 5. R ° कं । 6. AR सर्वमन्द्र ° । 7. A ° द्रे ° ।

पुष्पमित्यत्र किं ज्ञेयं चैत्यं चेति किमुच्यते ।
 ज्ञानचक्रं कथं ज्ञेयं पदमव किमुच्यते ॥
 चोदनं च कथं नाथाः प्रियं च कथं भवेत् ।
 आमन्त्रणं कथं तेषां बन्धनं कथमत्र वै ।
 अभिषेकं कथं देयं कथं विद्याद्रुतं तथा ।
 पञ्चासृतं कथं भक्त्यं पञ्चवौयीं कथं तथा ॥
 'कौटशं सिहिसामान्यमुत्तमं कौटशं तथा ।
 उपायाः कलिविधास्तत्र उपेयः^२ कौटशस्तथा ॥
 कथमाज्ञां प्रयच्छन्ति योगिनः सर्ववज्रिणाम् ।
 कथं कुर्वन्ति नानाखं तत्त्ववै कथयाग्नु च^३ ।
 अथ ते सर्वतथागतास्तेषां बोधिसत्त्वानां महाभत्त्वानां
 प्रश्नवाक्यसुपश्यत्वं सुहृत्ते महाबोधिसत्त्वं महावच्चधर्मालम्बा
 तुष्टामभूत्वन् । अथ ते—
 सर्वं महाबोधिसत्त्वाः प्रहृष्टाः करुणात्मनः ।
 संमुदान् सुगतान् नाथान् प्रचोदन्ति^४ पुनः पुनः ॥
 अथ ते सर्वतथागतास्तान्वोधिसत्त्वानेवमात्रः ।
 कायवाक्चित्तवज्रिणा कायवाक्चित्तवज्रिणाः ।
 सत्त्वार्थं बोधिसत्त्वेन्द्राः^५ शृणुन्तु प्रश्नविस्तरान्^६ ॥
 अथ ते सर्वं महाबोधिसत्त्वास्तेषां सर्वतथागतानामनुयह-
 वचनमुपरुद्धा^७ महाबोधिसत्त्वस्य महावच्चधरस्य कायवाक्-

1. BC omit this line. 2. BC ° उपायं । 3. BC समयं । 4. AR
 कर्मायप्रसराणि च । 5. BC omits महावच्चधर । 6. A ° दयन्ति ।
 7. BC महाबो । 8. BC समुच्छार्थं । 9. B ° सेन्द्राः । 10. BC शृणु गुह्य-
 मविस्तरम् । 11. BC परमगुह्यवचनमुपेन्द्रुत्व, R प्रस्तुत्वा ।

चित्तवलं स्वकायवाक् चित्तवच्चेरालम्बा¹ साधु साधु भगवनः
साधु साधु सुगता² इति तुष्णीमभूवन् ।

³तत्सो मर्वतथागता महाकरुणात्मानः सहदालम्बाधि-
तिष्ठन् तेषां महावोधिसत्त्वानामेककर्त्तेनैव तान् प्रश्नान्⁴
निर्दिशन्ति स्म⁵ ।

त्रिविधं कायवाक् चित्तं गुरुमित्यभिधीयते ।

"समाजं भौलनं प्रोक्तं मर्वद्वाभिधानकम् ॥

पञ्चमं नवमं चैव दश सप्त चयोदशम्⁶ ।

दुहानां वोधिसत्त्वानां दंशना साधनं महत् ॥

चतुर्थं षोडशं चैव अष्टमे द्वादशं तथा ।

आचार्यकर्मसामान्यं⁷ सिद्धिश्च व्रतसम्बरम् ॥

अष्टमं च⁸ द्वितीयं च दश पञ्च चतुर्दशम् ॥

हठमनुरागणां चैव उपसाधनसम्बरम् ।

सप्तमं च तृतीयं च दशैकादशपञ्चमम्⁹ ॥

सिद्धिचेतनिमित्तं च सिवा¹⁰ साधनसम्बरम् ।

मर्वतथागतकर्म नियहानुयहचमम् ॥

दानादौदीदीनासौम्यानां सचानामेव तारणम्¹¹ ॥

उत्पत्तिक्रमसंबन्धं¹² सिवा वज्रविधिश्चतुः ॥

1. BC वज्रवाक्ये: साधुकारमददुः । 2. BC मर्वतथागता । 3. C omits from तत्सोऽद्यत्तेनैव तेषां वोधिसत्त्वानां महासत्त्वानां प्रश्नवाक्यसुपशुल्कं मुहूर्ते महावोधिसत्त्वं वज्रविधिश्चतुः त्वाच । 4. B has instead मर्वै मित्यित्वा एकमतेनैव कर्त्तेनैव । 5. B adds अष्ट ते मर्वतथागतास्तेषां वोधिसत्त्वानां महासत्त्वानां प्रश्नवाक्यसुपशुल्कं मुहूर्ते महावोधिसत्त्वं वज्रविधिश्चतुः त्वाच । 6. B omits this line. 7. B अष्टमं । 8. B दशमं तत्र षोडशं । 9. B वर्षानं नाम, C वर्षानामन्यं । 10. B सप्तमं, C षष्ठं चैव । 11. BC सेवासाधनसुक्तमम् । 12. A सत्त्वं । 13. AR ° मवतारणा । 14. B क्रमशं चैव ।

गुरुणां मन्त्रमार्गेण^१ शिष्याणां परिपाचनम् ।
 सुब्रतस्याभिप्रिक्तस्य सुशिष्यस्य महात्मनः ।
 बुद्धानां बोधिसच्चानां देशना परिमोचना ॥
 प्रज्ञोपायसमाप्तिर्योग इत्यभिधौयते ।
 योनिस्वभावतः प्रज्ञा उपायो भावलक्षणम् ॥
 प्रवन्धं तन्त्रमाख्यातं तत् प्रवन्धं चिधा भवेत् ।
 आधारः प्रकृतिश्चैव असंहार्यप्रभेदतः ॥
 प्रकृतिश्चाकृते हेतुरसंहार्यफलं तथा ।
 आधारस्तदुपायस्य चिभिस्तन्त्रार्थसंग्रहः ॥
 पञ्चकं चिकुलं चैव स्वभाविकशतं कुलम् ।
 सहोक्त्रिचर्चिधिवज्रस्य सोत्तरं तन्त्रमिष्यते ॥
 तत्त्वं पञ्चकुलं प्रोक्तं चिकुलं गुरुमुच्यते ।
 अधिदेवो रहस्यं च परमं शतधा कुलम् ॥
 अनादिनिधनं शान्तं भावाभावाश्चायं चिभुम् ।
 शून्यताकरुणाभिन्दं बोधिचित्तमिति स्मृतम् ॥
 कायवाकृचित्तवज्रेण^२ भेद्याभेद्यस्वभावतः ।
 विद्यया सह संयुक्तो विद्यापूरुष उच्यते ॥
 पञ्च हेतिश्च वेतिश्च वज्रमित्यभिधौयते ।
 धारणं छृगिति ख्यातं विज्ञानं वज्रछृद्धनः ॥
 सदसन्मध्यमं ख्यातं भूतभौतिकसम्भवम् ।
 विग्रहः सर्वसच्चानां जिनजिमजननं जिनः ॥

^१ A °मामन्त्रः ।   ^२ BC वाभिः लक्षितुते ।   ^३ C °दैकं कुलं तथा ।

B °वज्राणां ।   ^४ AB भेद्यतेच स्वभावतः । ५ A चै° ।

चित्तं रत्नमिति ख्यातमर्थः सर्वेः समुद्घवम् ।
 वेदकेन ध्रुवं वेद्यं वेदना रत्नधृद्धनः ॥
 लक्ष्यस्तथाणभावैस्तु सर्वं सर्वेण सर्वतः ।
 रमणं लक्षणं लक्ष्यमारोलिगिति कथ्यते ॥
 प्रकर्षक्तविज्ञानं यत् तत् प्रज्ञेति भग्यते ।
 संस्कारचेतनां धार्ये प्रज्ञाधृगिति कथ्यते ॥
 कूलमन्वयमाख्यातमन्वयैरादिरुच्यते ।
 अविनाशमनुत्पन्नं यज्ञाम् तत् प्रकथ्यते ॥
 विज्ञानं देष्यमाख्यातं देति^१ वेति इयैर्दिष्याम् ।
 रूपं मीडमिति ख्यातं जडबन्धस्वभावतः ॥
 वेदना घटुभानाख्या अहक्तारस्वभावतः ।
 सञ्ज्ञा संरागमात्मानं वस्तुतः ग्रन्थिलक्षणम् ॥
 संस्कारस्तु सदा ईर्ष्या प्रतीत्य परख्यात्मनाम् ।
 स्वभावं बोधिचित्तं तु सर्वच भवसम्भवम् ॥
 कामं चित्तमिति प्रोक्तं रागदेष्यतमोऽन्वितम् ।
 समर्थं विश्वसङ्काशाभिमुखं कर्मजं फलम् ॥
 अद्यज्ञानधर्मैर्ष्याऽहकारो मोह उच्यते ।
 अन्योन्यघटनं तत्र देष्य इत्यभिधौयते ॥
 लक्षणं रागमासक्तिः ज्ञानोऽयं वज्रमुच्यते ।
 रतिरत्यन्तसम्भोगं सम्पदः स्वौसुखं परम् ॥
 मोहो देष्यस्तथा रागः सदा वज्रे रतिः स्थिता ।
 उपायस्तेन बुद्धानां वज्रयानमिति स्मृतम् ॥

^१ B °हृति । ^२ BC °षमा । ^३ BC °च । ^४ A छेति, C देहि ।
^५ B °धर्मैर्ष्य । ^६ R °समा । ^७ BC °करति ।

अविनाशात्मका धर्मा अनुत्पादस्वभावतः ।
 समयः सर्वभावानां तेनैवान्तकृद्यमः ॥
 अविज्ञानात्मका धर्माः परमार्थविशुद्धितः ।
 समयः सर्वचित्तानां तेन प्रज्ञान्तकृज्ञिनः ॥
 अवाच्यात्मका धर्मा अभावनामरूपधौः ।
 समयः सर्वधर्माणां तेन पद्मान्तकृत् विभुः ॥
 निर्विकल्पात्मका धर्माः प्रकृत्या ग्रान्तभावतः ।
 समयः सर्ववज्ञाणां तेन विज्ञान्तकृत् प्रभुः ॥
 अविनाशमविज्ञेयं अवाच्यमविकल्पितम् ।
 बुहोधिरिदं ज्ञानं ज्ञात्वा सुखमवाप्नुते ॥
 मोहो मोहोपभोगेन क्षयमोहो यमान्तकृत् ।
 कायान्तकृत भवेत्तेन तथा ज्ञेयान्तकृद्वेत् ॥
 दोषो दोषोपभोगेन क्षयदोषः प्रज्ञान्तकृत् ।
 चित्तान्तकृद्वेत्तेन तथा क्रेशान्तकृद्वेत् ॥
 रागो रागोपभोगेन क्षयरागः पद्मान्तकृत् ।
 वाग्न्तकृद्वेत्तेन समापत्यन्तकृतथा ॥
 सर्वक्लेशक्षयं यत्तसर्वकर्मक्षयन्तथा ।
 सर्वावरणक्षयं ज्ञानं विज्ञान्तकृदिति सूतम् ॥
 क्लेशवज्ञात्वै शुद्धे सर्वे कर्म विशुद्ध्यते ।
 सर्वकर्मविशुद्धत्वात् विशुद्धं कर्मजं फलम् ॥
 ग्रहणं रागणं चैव आकारनिश्चलन्तथा ।
 हेतुत्वच्च फलत्वच्च पद्मश्चित्तसमुद्धवः ॥

^१ C "क्षय" । ^२ A धर्मोऽमातः । ^३ C "धर्माः" । ^४ AB स्वत्वा ।

^५ R न ते, C तेन । ^६ R विभुः ।

टकिराजादयः पट्काः कोषेन्द्रा इति विश्रुताः ।
 भूतभौतिकविद्याता विद्याराजेति विश्रुताः ॥
 रूपवज्ञादयः पट्का वज्ञाधिपतयः स्मृताः ।
 समयवज्ञादयः पट्काः पृथिव्यादिषु पञ्चकाः ॥
 चित्तवाक्यवज्जैस्तु सम्भवन्ति महात्मनः ।
 प्रज्ञोपायोद्भवं स्वरूपधात्वायतनविग्रहम् ॥
 निश्चित्य योगतो मन्त्रौ निष्पन्नक्रमयोगतः ।
 सर्वशुद्धिमोष्टेण सर्वसन्त्रासवर्जितः ।
 सिंहवत् विचरेत् मन्त्रौ निर्विशङ्केन चेतसा ॥
 नाकार्यं विद्यते ह्यच नाभश्च विद्यते तथा ।
 नावाच्यं विद्यते किञ्चिन्नाच्चिन्त्यं विद्यते सदा ॥
 असमाहितयोगेन नित्यमेव समाहितः ।
 सर्वचिन्तेषु या चर्या मन्त्रचर्येति कथ्यते ॥
 प्रतीत्योत्पद्यते यद्यदिन्द्रियैर्विषयैर्मनः ।
 तन्मनो मननं स्थातं कारकचाणनार्थतः ॥
 स्तोकाचारविनिर्मुक्तं यदुक्तं समयसम्वरम् ।
 पालनं सर्ववज्जैस्तु मन्त्रचर्येति कथ्यते ॥
 स्वकस्वकस्वभावन्तु विचार्य मनसा हृदि ।
 जपं तु स्तृष्टिसंहारं मन्त्रमुच्चार्य भेदतः ॥
 विश्ववज्ञात्मकान् बुद्धान् ज्ञानवौजेन संहरेत् ।
 बोधिनैराक्ष्यवौजेन निरात्मां भावयेद् ब्रतौ ॥

१ A चित्तं च कायवामृतेः । २ B च॒न् ॥ ३ AC समन्तचर्येति ।
 ४ C च॒न् ॥ ५ BC सबोमतं । ६ BC तकाम् । ७ B समयः । ८ A धारः ।

संस्फरेद् विश्वदिशं च्यध्वबीजेन तं जपेत् ।
 जपं जल्पनमाख्यातं सर्ववाक्यन्वमुच्यते ॥
 मन्त्रं मन्त्रमिति प्रोक्तं तत्त्वं चोदनं भाषणम् ।
 यथैव हृदयधिष्ठानं समाधिं च तथैव च ॥
 तेषां मूर्धन्यभिषेकं च तथा पूजां च सर्वतः ।
 विद्यया विद्यते योगं यस्य बज्रधरस्य च ॥
 तस्य भोगाख्यतुर्ज्ञेयाः स्वाधिष्ठानादिभिस्तथा ।
 वौराणामेकवक्त्राणां मेकैकं मूर्ध्मि सेचनम् ॥
 हृष्मुद्रा मन्त्रमार्गं य मुद्रये स्वकुलकमैः ।
 फलेन हेतुमामुद्रा फलमामुद्रा हेतुना ।
 विभाव्यमन्यथा मिहिः कल्पकोटिर्न जायते ॥
 चतुर्भाँगसमायुक्तं विद्यापुरुषवज्जिणम् ।
 कायवाकृचित्तमेदेन चिकोणेषु विभावयेत् ॥
 दशारं चक्रमापौतं तत्र मध्ये विभावयेत् ।
 सर्वारिषु दशकोधान् दशज्ञानात्मकोदयान् ॥
 भावयेन्निरोधचक्रेण निष्पन्नेनाथचारुणा ।
 बज्रज्ञालां स्फरेन्नोधैर्भ्यमन्तं निश्चलोपमम् ॥
 इति धर्मोदयज्ञानं प्रकृत्या निर्मलं शिवम् ।
 भावितेन क्षणेनैव बुद्धचक्षुः प्रजायते ॥
 क्रमदयमुपाश्रित्य वज्जिणां तत्र देशना ।
 क्रममौत्पत्तिकं चैव क्रममौत्पन्नकं तथा ॥

^१ A "तत् त्रादन" । ^२ B "क्षेत्र" । ^३ BC "चक्र" । ^४ A "वक्त्राणां" ।
^५ BC "वै" । ^६ BC "गो" । ^७ B "उच्चेष्ट, C "वज्जिणी" । ^८ A "स्वपिणी" ।
^९ B "श्रोतृ" । ^{१०} B "श्रोत्यत्तिकं"

साधनं प्रतिपत्तिश्च समयसम्बरं तथा ।
 सर्वं तद्विस्तरं पूर्वं भिन्नते क्रमभेदतः ॥
 रूपशब्दादयः कामाः सुखदुःखोभयात्मकाः ।
 जनयन्ति हृदये नित्यं रागदेष्टमोदयम् ॥
 रागे रागमयं वज्रं वज्रवद्रवसम्भवम् ।
 रत्नवज्ञाथते समयं कामाले समयोपमाः ॥
 साकारं च निराकारं सर्वगं च्यक्षरात्मकम् ।
 करणं हरणं चैव स्फारणं कुर्यात् स्वजापतः ॥
 ग्रंथं देष्टं च मोहं च निष्पाद्य भुवनचयम् ।
 आमुद्रा^१ गुच्छसंशुद्धमर्थं कुर्वन्ति वज्रिणः ॥
 निष्पाद्य देष्टचक्रं तु देष्टयोगेन योगिनाम् ।
 विदाह्य^२ क्रूरवज्रेण^३ संहरेत् ज्ञानवज्रिणः ॥
 तांस्तु मंस्फार्यं मंबोध्यं तद्वत्संहरणं पुनः ।
 अभ्यमेद्योगमेवन्तु देष्टवज्रः स्वयं भवेत् ॥
 मारणं जीवनं चैव चैधातुकमशेषतः ।
 करोति शशमाचेण व्यक्तशक्तिर्न संशयः ॥
 निष्पाद्य मोहचक्रं तु मोहयोगेन योगिना ।
 भूषणाद्यानि यत्किंचित्तत्सर्वं चोदयेत्सदा ॥
 मोहचित्तोदधिं भाव्यं सर्वरत्नैः प्रपूरितम् ।
 दानवयं प्रवर्षेत् सर्वेषां मोहचक्रिणाम् ॥
 प्रदानं हरणं चैव सर्वद्रव्यमशेषतः ।
 करोति शशमाचेण चित्तवज्रस्थिरेण च ॥

१ A वि० ॥ २ BC खम् ॥ ३ B आकर्ण निकर्ण चैव, C आकारं च
 निकर्ण च ॥ ४ BC आमुद्रा ॥ ५ A विषाक्त ॥ ६ B चोरेण ॥ ७ A बोधेन ।
 ८ A स्वात्म ।

निष्पाद्य रागचक्रं तु रागयोगेन योगिना ।
 अपहृत्य सर्वदेवेभ्यः काम येत् कामयोगतः ॥
 रतिप्रीतिसुखैर्हैर्यः कामकौडाविकुर्वितैः ।
 प्रदातव्यं ततः पञ्चदेवेभ्यः सर्वचक्रिणा ॥
 चैधातुकसमुत्पन्ना भायां देवासुरा अपि ।
 कामयन्ति श्वरोनैव मानुष्यः किं पुनः स्त्रियः ॥
 मण्डलमभिषेकं च कर्माग्रप्रसराणि च ।
 अनुष्ठानमधिष्ठानं सिद्धानां गतिरन्यथा ॥
 भगं मण्डलमास्थातं बोधिचित्तं च मण्डलम् ।
 देहं मण्डलमित्युक्तं चिषु मण्डलकल्पना ॥
 मुद्रितं मुद्रया सर्वं स्वन्धायतनधातुना ।
 तेन मुद्रा सदा न्यस्ता मण्डलेति विनिर्दिशेत् ॥
 अङ्गुशं दण्डशूलं च स्तुङ्गं कोणेषु विन्यसेत् ।
 टकिदण्डबलं बालं चक्रं सुम्भुमधोर्द्धतः ॥
 विद्याराजादिवज्ञाणां मुद्रा पद्मकवर्तिनाम् ।
 पृथिव्यादिषु सम्भानां मुद्रामण्डलकं स्वकम् ॥
 आदर्शं वौखां शङ्खं च पात्रं विम्बपटास्तथा ।
 धर्मदिव्यास्था मुद्रैषा वज्ञाधिपतिवज्रिणाम् ॥
 बुद्धाश्च बोधिसत्त्वाश्च क्रोधराजाभिमुद्रिताः ।
 ततोऽन्या एकवौरास्तु कुलवर्णेन कल्पिताः ॥
 पुष्पमित्यभिधौयन्ते नवयोषितवधातवः ।
 कायवाकृचित्तमेदेन न्यासं कुर्यात् कुलकमैः ॥

¹ A कार् ॥

² B पञ्चात् ॥

³ B भव्यान् ॥

⁴ C रूपं ॥

⁵ BC शस्त्रं ॥

चैत्यं च सर्ववृद्धानां आलयस्थानमुच्यते ।
 ज्ञानसञ्चेन यत् सृष्टं ज्ञानचक्रमिति स्मृतम् ॥
 बौजाक्षरयदं प्रोक्तं चिवज्ञाक्षरमक्षरम् ।
 चोदनं बोधनं प्रोक्तं कायवाकृचित्तभावतः ॥
 प्रेरणं रश्मिसञ्चारं दशदिग्लोकधातुपु ।
 आमन्त्रणं सवज्ञाणां सर्ववज्ञनिमन्त्रणम् ॥
 रश्मिना सर्ववज्ञाणां सर्ववज्ञाणि तत्पदे ।
 संहृत्य पिण्डरुपेण वंधो वन्धनमुच्यते ॥
 कायवाकृचित्तवज्ञेण कायवाकृचित्तमण्डले ।
 आमुद्रा कायवाकृचित्तं कल्पयेत् लेख्यमण्डलम् ॥
 अभिषेकं चिधा भेदमस्मिन्नन्ते प्रकल्पितम् ।
 कलशाभिषेकं प्रथमं द्वितीयं गुह्याभिषेकतः ।
 प्रज्ञाज्ञानं तृतीयं तु चतुर्थं तत् पुनर्स्तथा ॥
 मन्त्रयोग्यां विशालाक्षौ सपुण्यां शुक्रमम्भवाम् ।
 गुह्यगुह्याभिषेकं तु दद्यात् शिष्यस्य मन्त्रणः ॥
 खधातुमध्यगतं कल्वा विष्णुचमज्जसंयुतम् ।
 वज्रपद्मप्रयोगेन सर्ववज्ञानं समाजयेत् ॥
 सर्वांस्तान् हृदये पात्य कायवाकृचित्तवज्ञतः ।
 उत्सृज्य वज्रमार्गेण शिष्यवक्त्रे निपातयेत् ॥
 इदन्तत् सर्ववज्ञाणामभिषेकपदं परम् ।
 सिद्धान्ति सर्वमन्त्राणि कर्माग्रप्रसराणि च ॥

१ A एहं । २ BG "तत्पदः । ३ B वच । ४ A ख । ५ R च ।
 ६ R घे । ७ R "वज्रसमो । ८ C वचे । ९ B "वर्ण पदम् ।

अतिश्रद्धां^१ महाप्राज्ञौ मुरुपां साधकप्रियाम् ।
 एकयोगक्रियाभ्यस्तां समयौ^२ समपश्य वै ॥
 दक्षिणा च^३ प्रदातव्या गुरवे साधकेन वै ।
 अध्येष्य गुरुणा तस्य दातव्या साधकस्य तु ॥
 मूढे मोहात्मकं योगं मोहरत्या^४ समन्वितम् ।
 निःसेकान्मोहधाराभिर्मोहवज्जः स्वयं भवेत् ॥
 हिष्टे हेषात्मकं योगं हेषरत्या समन्वितम् ।
 निःसेकादृ देषधाराभिर्देषवज्जः स्वयं भवेत् ॥
 रक्ते रागात्मकं योगं रागरत्या समन्वितम् ।
 निःसेकाद्रागधाराभौ रागवज्जः स्वयं भवेत् ॥
 प्रज्ञाज्ञानात्मकं योगं वज्जरत्या समन्वितम् ।
 निःसेकादृ ज्ञानधाराभिः प्रज्ञाज्ञानः स्वयं भवेत् ॥
 तामेव देवतां विद्यां यत्तु शिष्यस्य वज्जिग्नः ।
 पाणी पाणिः प्रदातव्यः साक्षीकृत्य तथागतान् ॥
 हस्तं दत्वा शिरे शिष्यमुच्यते गुरुवज्जिग्ना ।
 नान्योपायेन बुद्धत्वं तस्मादिद्यामिमां वराम् ॥
 अद्याः सर्वधर्मास्तु दयभावेन लक्षिताः ।
 तस्मादियोगः संसारे न कार्यो भवता सदा ॥
 इदं तत्सर्वबुद्धानां विद्यावत्मनुज्ञाम् ।
 अतिक्रमति यो मूढः सिद्धिस्तस्य न चोक्तमा ॥
 प्रकृत्या देहधर्मेषु भ्राजते मल्लपञ्चकम् ।
 पञ्चज्ञानैरधिष्ठानात्पञ्चामृतमिति स्मृतम् ॥

^१ B °श्रद्धां, R °श्राद्धां । ^२ A omits. ^३ ABC °ष । ^४ AR °क्त ।

^५ B °श्री° । ^६ B °श्रीमा° । ^७ ABC गुज्जानिविक° । ^८ B गुज्जापश्चिरसि ।

^९ B तथो° ।

ज्ञानं तापनं चैवोद्योतनं रूपदर्शनम् ।
 मन्त्रमूर्तिं प्रयोगेण भक्षेत्पञ्चामृतामृतम् ॥
 अन्तरिक्षगतं चिन्ते इन्द्रहङ्कारसम्भवम् ।
 अधस्तानु तत्र भागे पद्ममाकारसम्भवम् ।
 उँकाराङ्कितमृतं तत्र मध्ये निवेशयेत् ॥
 वज्रपद्मसमायोगाभ्याल्य सन्ताप्य योगिना ।
 उच्चते स्फटिकाकारं ज्ञानसूर्यमिवापरम् ॥
 आळव्य परमास्त्रेण दशदिग्लोकधातुषु ।
 अमृतं तत्र संपात्य भक्षेट् भक्षणयोगतः ॥
 पञ्चवीर्यं तथा भद्रं साथसिद्धिविधानतः ।
 निष्पाद्य अक्षरैर्बोजैरन्वया नैव सिद्धिदाः ॥
 अन्तर्हानादयः सिद्धाः सामान्या इति कौरिता: ।
 सिद्धिरूपमित्याहुर्वृद्धा चुडुत्वसाधनम् ॥
 चतुर्विधमुपायन्तु वौधिवज्ज्वेण वर्णितम् ।
 योगतन्त्रेषु सर्वेषु ग्रस्यते योगिना सदा ॥
 सेवाविधानं प्रथमं द्वितौयमुपसाधनम् ।
 साधनन्तु त्रृतौयं चै महामाधनं चतुर्थकम् ॥
 सामान्योत्तमभेदेन सेवा तु द्विधा भवेत् ।
 वज्रचतुष्कणे सामान्यमुत्तमं ज्ञानामृतेन च ॥

^१, B च्च ॥ ^२ CR उच्च, B छोड़ ॥ ^३ AB omit this line.

^४ C "तत्र भावेन ।" ^५ C पद्मा ॥ ^६ BCR "अमृतान् ।" ^७ R चारं, BC ज्ञानं । ^८ A सन्ताप, R सन्तुष्ट । ^९ AC उच्चोह ॥ ^{१०} A "प्राप्य, C योज्य, B "पाप्य । ^{११} A "भावेन ।" ^{१२} B "काम्यात् सम्यात्", C वा स्वाते संख्या ते । ^{१३} ABC चतुर्विधा ॥

प्रथमं शून्यतावोधिं द्वितीयं बौजसंहतम् ।
 तृतीयं विन्वनिष्पत्तिश्चतुर्थं न्यासमक्षरम् ॥
 'यभिवैज्ञचतुष्कोणं सेवासामान्यसाधनम् ।
 उत्तमे ज्ञानामृते चैव कार्यं योगपदङ्गतः ॥
 सेवापदङ्गयोगेन कृत्वा साधनमुत्तमम् ।
 साधयेदन्यथा नैव जायते सिद्धिरुत्तमा ॥
 प्रत्याहारस्तथा ध्यानं प्राणायामोऽथ धारणा' ।
 अनुसृतिः समाधिष्ठ पदङ्गे योग उच्यते ॥
 दशानामिन्द्रियाणान्तु स्वष्टिस्थानान्तु' सर्वतः ।
 प्रत्याहारमिति प्रोक्तमाहारप्रतिपत्तये ॥
 पञ्चकामाः समासेन पञ्चबुद्धप्रयोगतः ।
 कल्पनं ध्यानमुच्येत तद् ध्यानं पञ्चधा भवेत् ॥
 वितर्कं च विचारं च प्रौतिश्चैव मुखं तथा ।
 चित्तस्यैकाग्रता चैव पञ्चैते ध्यानसंग्रहाः ॥
 गुह्यातन्त्रेषु सर्वेषु विविधाः परिकौर्तिताः ।
 गुह्यं तर्कोदयं तर्कं विचारं तत् प्रयोगतः ॥
 तृतीयं प्रौतिमङ्गाशं चतुर्थं सुखसंग्रहम् ।
 स्वचित्तं पञ्चमं ज्ञेयं ज्ञानं ज्ञेयोऽद्यक्षमम् ॥
 सर्वबुद्धमयं शान्तं सर्वकामप्रतिष्ठितम् ।
 पञ्चज्ञानमयं श्वासं पञ्चभूतस्वभावकम् ॥
 निश्चार्यं पिण्डरूपेण नामिकाये तु कल्पयेत् ।
 पञ्चवर्णं महारत्नं प्राणायाममिति स्मृतम् ॥

¹ This and the next line are omitted in BC. ² B
 षट्कमिरेभिः सेवायोगैः । ³ BC ° गम् । ⁴ R इत्यत्तु तिष्ठेत् । ⁵ A कामाहार
 प्रति प्रति । ⁶ C ° ना । ⁷ R प्रभागता । ⁸ C ज्ञेयं ज्ञानो । ⁹ R ज्ञासं ।

स्वमन्त्रं हृदये ध्यात्वा प्राणविन्दुगतं न्यसेत् ।
 निरुद्ध चेन्द्रियं रत्नं धारयन् धारणा स्मृतम् ॥
 निरोधवज्जगते चित्ते निमित्तमुपजायते ।
 पञ्चधा तु निमित्तं तद् बोधिवज्जेण भाषितम् ॥
 प्रथमं मरीचिकाकारं धूम्राकारं द्वितौयकम् ।
 तृतौयं खद्योताकारं चतुर्थं दौषवज्ज्वलम् ॥
 पञ्चमन्तु सदाच्छोकं निरसं गगनसन्निभम् ।
 स्थिरन्तु वज्रमार्गेण स्फारथौत खधातुषु ॥
 विभाव्य यदनुस्मृत्या तदाकारन्तु संसरेत् ।
 अनुस्मृतिरिति ज्ञेया प्रतिभासोऽच जायते ॥
 प्रज्ञोपायसमापन्न्या सर्वभावान् समाप्तः ।
 संहृत्य पिण्डयोगेन विम्बमध्ये विभावनम् ॥
 भट्टिति ज्ञाननिष्पत्तिः समाधिरिति संज्ञितः ।
 प्रत्याहारं समाप्ताद्य सर्वमन्तरधिष्ठाते ॥
 ध्यानज्ञानं समापद्य पञ्चाभिज्ञत्वमाप्नुयात् ।
 प्राणायामेन नियतं बोधिसत्त्वैरधिष्ठाते^१ ॥
 धारणानुवस्त्रान्तिं वज्रसत्त्वः समाविशेत् ।
 अनुस्मृतिसमायोगात्प्रभामण्डल जायते ॥
 समाधिवसितामाचे निरावरणवान्भवेत् ।
 तच्चित्तं हृदये लक्ष्य चतुर्वज्जप्रयोगतः ॥
 आकृष्य परमास्त्रेण चित्तं मन्त्रमयौकृतम् ।
 मन्त्रमूर्तिप्रयोगेण बोधिगाथामुदाहरेत् ॥

^१ ABC "तका", ^२ R नियतं, B नियतं, ^३ R "व" + ^४ ABC "निरोद्धते", ^५ BCR "त्तु", ^६ ABC "चक्र"

खमण्डलसमाख्यं चोधि संयोगभावनैः ।
 तच्चित्तं ज्ञानविम्बेन भावनमुपसाधनम् ॥
 दर्शनं च हिधा यावत् तावत् यणमासभावनम् ।
 सर्वकामोयभोगैस्तु कर्तव्यं सर्वतः सदा ॥
 दर्शनं यदि यणमासैर्यदुक्तं नैव जायते ।
 आरभेत चिभिर्वारैर्योक्तविधिसम्बरैः ॥
 दर्शनं तु क्लेश्येवं साधकस्य न जायते ।
 यदा न सिध्यते चोधिर्हठयोगेन साधयेत् ॥
 ज्ञानसिद्धिसदा तस्य योगेनैवोपजायते ।
 कुलभेदप्रयोगेण वज्रकौलेन कौलयेत् ॥
 वशीकरणरक्षां च ततः कुर्यात्प्रयोगतः ।
 महारागनयैव मंहत्य ज्ञानचक्रिणम् ॥
 योषितं स्फार्य नवधा साध्याया विग्रहे न्यसेत् ।
 परिवर्त्य चतुर्मुद्रां मण्डलं तत्र कल्पयेत् ॥
 आत्ममध्यगतं कृत्वा मंहरेत्सर्वचक्रिणम् ।
 सर्ववज्रमयं कृत्वा तदा चोधिं विभावयेत् ॥
 चतुर्भिर्शोदनागीतैर्द्वौभिश्वोदिते हृदि ।
 अथववज्रमयं चिन्तेद् ज्ञानवहेहभावनम् ॥
 मदेन भिद्यते वर्णं रसेन हृदयं तथा ।
 स्वहेतुरभिषेकेण फलमाधारभेदतः ।
 मन्त्रेण भिद्यते चर्म विद्यापि धर्ममुद्रया ॥
 पट्टचक्रवर्तिनो राज्ञ उष्णोपानु विनिःसृता ।

^१ BC विधि^२ । ^३ B "सम्बैः" । ^४ BC तस्याक्षरसे । ^५ R "वचि" ।

^६ R "वचि" । ^७ R "ति चोदते" । ^८ R चित्तं । ^९ R ख ।

विद्याराज्ञीति विद्याता चतुर्भोगा महधिका ।
 सर्वकामेति विज्ञेया वज्ञाधिपतयस्तथा ॥
 ध्यानवज्ञेण सर्वपापभिषेकः प्रशस्यते ।
 अनेन विधियोगेन ज्ञानेन सह विग्रहम् ॥
 कायवाकृचित्तवज्ञेणादयौ करणसाधनम् ।
 पूर्वोक्तेनानुमारेण विद्यापूरुषवज्ञिणः ॥
 आत्मवन्मण्डलस्त्रिमहासाधनमुच्यते ।
 सेवाकाले महोष्णीयं विम्बमालांब्य योगतः ॥
 उपसाधनकाले तु विम्बममृतकुण्डलम् ।
 साधने देवतायोगं कुर्यान्मन्त्रौ विधानवित् ॥
 महासाधनकाले च विम्बं बुद्धाधिपं विभुम् ।
 इदं तत् सर्ववज्ञाणां रहस्यं परमयोगिनाम् ॥
 इति बुद्धा विभागेन साधयेत्सिद्धिमुत्तमाम् ।
 अन्यथा नैव संसिद्धिजायते उत्तमं शिवम् ॥
 कल्पकोटिसहस्रेऽपि बुद्धानामपि तायिनाम् ।
 साध्यसाधनसंयोगं यत्तत् सेवेति भण्यते ॥
 वज्रपद्ममायोगमुपसाधनमुच्यते ।
 साधनं चालनं प्रोक्तं हङ्गफटकारसमन्वितम् ॥
 खभावं खमुखं शालं महासाधनमुच्यते ।
 सर्वबुद्धाधिपः श्रीमान् महावज्रधरैः पदम् ॥
 उपेयः सर्वबुद्धानां धर्माणां सैव धर्मता ।
 यद्यत्कर्मानुरूपेण योगमालांब्य योगिनः ॥

^१ R. "व वज्ञौ" । ^२ A. "तः" । ^३ BC. "बुद्धानां" । ^४ R. "धर्मो, BC
"धर्मौ" । ^५ R. सेवारेत्तु । ^६ R. "लभ्य" ।

निष्पाद्य मण्डलं तत्र आवयेत्समयदारुणम् ।
 समयं रसयेत्पूर्वं कायवाकुचित्तवज्जिग्नः ॥
 अथोप्तीषम्भयौ यथोक्तविधिसम्भवैः ।
 तत्तत् कर्मानुरूपेण स्वचकाङ्गां तु दीयते ॥
 साध्यमस्यापि यद्देहं मण्डलेन विभावयेत् ।
 अपरं आवयेत् तस्य तेषां देहस्यचक्रिणाम् ॥
 तस्य पातं ततः कृत्वा निष्कान्तान् प्रविभावयेत् ।
 आकृष्य सर्वभावेन स्वचके तान् प्रवेशयेत् ॥
 कृत्वा प्रतिकृतिं तस्य यथोक्तद्रव्यसम्भवैः ।
 लिङ्गमाक्रम्य पादेन कोधाविष्टेन चेतसा ॥
 युहौताङ्गान् ततः कोधान् नानाभौतगणैर्वतान् ।
 प्रेपयेत् धात नार्थाय साध्यमाधकवज्जिग्नः ॥
 बन्धितं ताढितं तेन कोधराजेन वेष्टितम् ।
 सन्तप्तं चासमभूतं साध्यमाकर्षयेत्ततः ॥
 पातयेत्प्रतिकृतौ तस्य विवर्जस्य तु मन्त्रिणः ।
 कौलयेत्कौलमन्वेण मूर्खं कण्ठे तथा हृदि ॥
 ईतिशोपद्रवान् रोगान् नानाविषमुद्गवान् ।
 निष्पाद्य तत्र विम्बेषु तेषामपि सुकौलयेत् ॥
 ततः सर्वप्रयोगेण यथोक्तविधिसम्भवैः ।
 यन्त्रमन्त्रप्रयोगादौन् योजयेत्कर्मभेदतः ॥
 जपं वा^१ लिङ्गमाक्रम्य होमं वा कोधमण्डले ।
 ध्यानं वा क्रूरसत्त्वैस्तु खाद्यमानं प्रकल्पयेत् ॥

^१ B योऽपि । ^२ B भावनेः । ^३ A तन्म । ^४ AR न । ^५ R साधक ।
^६ B राध । ^७ R वचिणा । ^८ R रूप । ^९ R त्वात् । ^{१०} C चाट ।
 B योत । ^{११} AR नामा । ^{१२} BC ततः सर्वत्र योगेषु । ^{१३} C ख ।

शान्तिके शान्तचिन्तं तु पौष्टिके पुष्टि मानसम् ।

वश्ये रक्तं मनः कृत्वा क्रोधे क्रुद्दं प्रसाधयेत् ॥ इति ॥

अथ भगवन्तः सर्वतथागतास्तेषां बोधिसत्त्वानां महासत्त्वानां मंशयच्छेदं कृत्वा सर्वसंशयच्छेतारं कायवाकृचित्तवज्रं स्वकायवाकृचित्तवज्रेषु विहरन्तं स्वकायवाकृचित्तेनास्तं व्यतुष्णौमवस्थिता अभूवन् ।

अथ ते सर्वे बोधिसत्त्वा महासत्त्वास्तान्सर्वतथागतान् अनेन स्तोत्रराजेन स्तुवन्ति स्म ।

नमस्ते सर्वकायेभ्यः सर्ववाग्भ्यो नमो नमः ।

नमस्ते सर्वचित्तेभ्यः सत्त्वहङ्कारो नमो नमः ॥

कायवाकृचित्तवज्राणां कायवाकृचित्तभावतः^१ ।

सत्त्वासमसमा वुद्धाः कः साध्यः कथं साधकः ॥

सर्ववुद्धविद्यातेन साधकस्य महात्मनः ।

कथं न लिष्यते पापैर्यदि लिप्तः फलं कथम् ॥

अथ ते सर्वतथागतास्तेषां महाबोधिसत्त्वानां साधुकारमददुः ।

साधु साधु महासत्त्वाः साधु साधु महामुने^२ ।

साधु साधु महाधोषाः साधु साधु महामहाः^३ ॥

सर्ववुद्धाधिपः श्रीमानाचार्यो बोधिवज्रिणः ।

मायावत्सर्वभावान्वै सृष्टिसंहारकारकः ॥

तेन तस्य न पापं स्यात्पुण्यं नैव तथैव च ।

यस्य न पुण्यं पापोऽस्ति तस्य बोधिः प्रगौयते ॥

^१ BC पुष्टः । ^२ ABC क्रोधान् क्रसान् । ^३ R लाभार । ^४ A चर्व ।

^५ C omits this line. ^६ BC लाभतः । ^७ AC किन्त्र, R केन्द्रो ।

^८ A लाभतः । ^९ B ज्ञयाः ।

वचनं तस्य नाथस्य नाशनं सर्वदेहिनाम् ।

दुर्गतिर्नेव जायेत बोधिश्चापि न दुर्लभा ॥

पूर्वेण कृतकर्मण घोरेण यदि नारकम् ।

जन्मनां जायते तेषां नारकाणां महात्फलम् ॥

ज्ञानेन मुद्रिता भोन्ति साध्योऽयं बोधिवज्जिखाम् ।

परमानुग्रहो ज्ञेयः सत्त्वानां तेन योगिनाम् ॥

निव्रहानुग्रहं कर्म तेन कृत्यं महात्मनाम् ।

महासाधनपर्यन्तं कृत्वा कर्म समारभेत् ॥

अथ ते सर्वे बोधिसत्त्वा महासत्त्वाः सर्ववज्जाणां महाकरुणानयधमे श्रुत्वा तुष्टाः प्रतुष्टाः सन्तुष्टाः साधुकारमददुः ।

साधु साधु महानाथाः साधु साधु महामुने ।

साधु साधु महाधर्माः साधु साधु महाकृपाः ॥

अहो समन्तभद्रस्य कृपा परमनिर्मला ।

क्रूरकर्मेऽपि दुष्टानां बुद्धत्वफलदायिका ॥

अथ ते सर्वतथागतास्तेषां बोधिसत्त्वानां महासत्त्वानामेव-
माहुः । तेन हि कुलपुत्रा अस्मिन्सर्वतथागताभिषेकगुच्छ-
समाजेऽभिप्रिकेन मन्त्रिणा न चसितव्यं न संचसितव्यं न
संचासमाप्तव्यम् । तत्कस्य हेतोः ।

बोधिवज्जाभिसम्भूता देष्वज्जादयो महाः ।

प्रतिष्ठेयो न कर्तव्यः प्रवन्धे मन्त्रसंश्रहे ॥

अथ ते बोधिसत्त्वा महासत्त्वास्तान् सर्वतथागतानेक-
करणेनाभिर्गाथाभिः स्तुवन्ति स्म ।

यं च्यध्ववज्जमुदयं भवमोक्षभूतं
 शानं निरावरणशुद्धखधातुभावम् ।
 बुद्धादिबुद्धपरमेश्वरबोधिवज्जं
 तं कायचित्तवचनैः सततं नमामः ॥

यद्गृपवेदनसंज्ञसुसंस्कृतं च
 विज्ञानमायतनपट्कपडिन्द्रियं च ।
 असेजवायुपृथिवीगगनं च सर्वान्
 तान् बोधिचित्तसहशान् विपुलान् नमामः ॥

यन्मोह देष तथ राग सवज्जधर्मान्
 विद्याप्रयोगजनितान् सततं प्रधर्मान् ।
 नानाविचित्रतिविहृतभावभूतान्
 तान् बोधिचित्तसहशान् विपुलान् नमामः ॥

संयाहणं रति तथ कृतिनिधानं च
 हेतुफलाप्रकृतिचित्तगतानुधर्मान् ।
 अम् दोष राग तथ आवरणच वज्जान्
 तान् बोधिवज्जसहशान् विपुलान् नमामः ॥

ध्यायन्ति ये इमुः विशुद्धमनादिभावं
 प्रज्ञा-उपायजनितं विगतोपमं च ।
 गुह्याभिषेकव्रतसम्बरयोगनित्यं
 तान् बोधिवज्ज द्रव लक्ष्य सदा नमामः ॥

^१ A च । ^२ MSS. add चाह which is redundant and disturbs the metre. ^३ B वच । ^४ AR सततः । ^५ A तत्त्वम् । BC तत्त्वम् । ^७ ABC चित्त । ^८ R इम ।

ये भावयन्ति इमु उत्तमसिध्युपायं
सेवा विधानमुपसाधनसाधनेन' ।
ये महासाधनमतिनिश्चित साधकेन्द्रा-
स्तान् बोधिवज्ज इव लक्ष्य सदा नमामः ॥

'ये साधयन्ति कृतमन्यचतुष्कवचै-
रन्तर्हितादिविविधानिह हीनसिद्धीन् ।
अविनष्टमार्ग इमु बुद्धगुरुप्रसादै-
स्तान् बोधिवज्ज इव लक्ष्य सदा नमामः ॥

शृणवन्ति ये इमु समाजसुगुणतत्त्वं
स्वाध्यां करोन्ति च पठन्ति च चिन्तयन्ति ।
पूजां करोन्ति च लिखन्ति च लेखयन्ति
तान् बोधिवज्ज इव लक्ष्य सदा नमामः ॥

स्वाध्यां च ये इमु अभियुक्तसुसाधकेन्द्राः
शान्त्यादिकर्मप्रसरेण सुकल्पितेन ।
यन्त्रेण मन्त्रविदितेन तथा मुद्रितेन
तान् बोधिवज्ज इव लक्ष्य सदा नमामः ॥

ये देश्यन्ति च सृग्नन्ति च संस्मरन्ति
शृणवन्ति साधकविभोः खलु नाममाचम् ।
अहां करोन्ति^१ च वसन्ति च एकदेशे
तान् बोधिवज्ज इव लक्ष्य सदा नमामः ॥

^१ R repeats. ^२ R 'नम्य । ^३ ABC निकल । ^४ Lacuna begins in A and continues up to बोधिसत्त्वा मचायश्च ।
^५ R 'मंजाः । ^६ BC करोति । ^७ BC व्याख्यायाद (३) । ^८ BC 'कैसः ।
^९ CB दशः । ^{१०} B कुर्वन्ति, C करोति ।

यमिः स्तोत्रपदैः शान्तैस्तनुयात् सर्वनायकान् ।
 अनुमोदयन्ति ते नाथा बोधिसत्त्वा महामहाः ॥
 सुभाषितमिदं तत्त्वं सर्वतत्त्वाधिपं परम् ।
 सर्वताथागतं गुह्यसमाजं गुह्यसम्भवम् ॥ इति ॥

इदमुक्ता ते सर्वतथागतास्ते च बोधिसत्त्वा महासत्त्वाः
 स्वकायवाकृचित्तवज्रेषु विहरन्तं कायवाकृचित्तवज्रस्य काय-
 वाकृचित्तं स्वकायवाकृचित्तेनालम्ब्य तृष्णौमभूवन् ॥ इति ॥

॥ इति श्रीसर्वतथागतकायवाकृचित्तरहस्यातिरहस्ये गुह्य-
 समाजे महागुह्यतत्त्वराजे सर्वगुह्यनिर्देशवज्रज्ञानाधिष्ठानं नाम
 पटलोऽष्टादशः ॥

॥ समाप्तोऽयं श्रौगुह्यसमाजस्य तत्त्वराजस्य
 पूर्वार्द्धकायः ॥

¹ B "दशः ।

² R ends here.

Index of Words.

अ

पृः		पृः	
अक्षयवक्त	१२	अतुर्क्षिति	१६३, १६४
अक्षोभ	३, ४, ५, २८, ४८, ४९, ५०, ४८, ५४, ७५, ७६, ०५, ८४, ११६, ११८, १२०, १२८	अनाकलन्	१५५
अक्षोभवक्त	२, २४, २५, २६	अनतद्वीन	५०, ११०, १२४, १६२
अग्र	४८	अनतद्वीनकरो	५१
अग्नि	२८	अनतद्वीनसमय	१६२
अग्रघर्या	२७	अनतद्वीनशिष्य	५५
अग्रघात	२८	अन्नव	१५५
अग्रुष	४१, ५४, ५५, ८६, ८७, ११८, १५८	अपराजित	५०, ५१, ८१, ११८
अग्रुणा	१२८	अपराजितवक्तव्य	५६
अग्नार	१६१, १७५	अवदाय	१
असत्तवासाक्षसमय	४४	अभक्त	१४४, १४५
अग्राय	२८	अभाव	१२
अधर्म	२८०	अभिचार	८०
अधिदेव	१५३	अभिचारक	८४
अधिष्ठिति	६३, १२०	अभिचारा	५५, १३५
अधिष्ठान	५८, ११५, १५८	अभिभवनवक्त	४, १२
अधिष्ठानपदस्थृति	२८	अभिषेक	४५, ४६, ४८, ४९, १२०, १२८, १३०, १४३, १४८, १४९, १६५, १६६
अनाहटि	४४	अभिषेकपद	१६०
अनुगमनाय	६१	अभिषेकरहस्य	१२०
अनुप्रादातुर्क्षितिभावना	३१	अभिसमय	१२, ३१
अनुशाग	१५२	अभिसमयवक्त	१२
अनुशागमन्य	२६	अभिसम्बद्ध	१४४
अनुशागवक्त	७	अभिसम्बोधिवक्त	८
अनुकान	१५८	अभिसम्बोधिवयवक्त	११
		अभित	७५

	प्र:		प्र:
व्यमितवच	२, ४५	व्याकाशधारा	११०
व्यमितसम्बन्धवच	८१	व्याकाशवच	१, ४७
व्यमिताम	३६, ४६, ५४	व्याकाशसमतादबद्धवच	२३
व्यमितायुः २, १२, १४, २३, ४५, ८१, ८२, ११४, ११८, १२८		व्याकाशार्थ	२२
व्यमितवच	११६	व्याकृति	१५३
व्यमितसमयवचकोष	८५	व्याप्रेषमसहक	८८
व्यमितसमयसम्बन्धवच	४७	व्याचार्य	११८
व्यमोष	४४	व्याचारक	८५, १६८
व्यमोषनाय	८१	व्यादश्वर	१५८
व्यमोषनाम	१००	व्याधार	१५९
व्यमोषवच	२, ६, २३, ४८, १२०	व्यादलाय	२०
व्यमोषवचिमान्	२८	व्यामन्त्रिक	१५१, १६०
व्यमोषसमयसम्बन्धवच	८	व्यागतम	१४५
व्यमोषसमयसम्बन्धकोषवच	८५	व्याशोलिक	८, १०६, १५०, १५४
व्यमोषलिङ्गि	१, १४, ८८, १३८	व्यादेभीम	१००
व्यमोषलिङ्गिवच	१३, २३	व्यालोक	१५४
व्ययोभय	८१	व्यावहर	१७०
व्यक्तप्रधारा	४८, ११८, १२२	व्यामन	१५, १३८
व्यक्तिगत	१०९		
व्यचिंपति	४४	इन्द्र	४४, ८७
व्यहंत	१४८		
व्यश्वलसमयमान्	५५	ईति	१६०
व्यसंहार्य	१५३	ईर्ष्णा	१५४
व्यसुरक्षणासमय	१३०	ईर्ष्णीषराध्यमहिषी	८
व्यसुरी	१२८	ईर्ष्णीरिति	८
व्यस्ति	१४०		
व्यस्तिचूर्ण	१०२	उ	
व्यहंकार	१५४	उच्छाटन	८
		उत्पत्त	१८, १३, ०४
आ		उत्पाद	११
व्याकर्षणपद	८५	उदान	४
व्याकाश ३७, १०८, ११३, ११२, १२५		उच्छोत्तम	१५२

	प्र:		प्र:
उपदेव	१६७	कामधातु	३८, ११०, १११
उपसाधन	५७, ५८, १६२, १६५,	कामधात्वीश्वर	२६
	१६६, १७१	काममोलुकमयवक	८५
उपसाधनसम्बन्ध	५८, १४२	कामोपभोग	२७
उपस्थानसमूहि	२८	काय	११०
उपाय	१४८, १५१, १५३, १५४,	कायगुण	९८
	१६२, १०५	कायजाप	८१
उपेय	१५३	कायदिविता	१४५
उत्तुक	१०२	कायमस्तुत	११८, ११९, ११५
उच्छीषविचाराचालक	५६	कायवक्ष	१, ५५, १२८, १२९, १२५
उच्छीषाराधन	८२	कायवक्षगुण	४४
४		कायवक्षसम्बन्ध	१२८
एकजटा	८८	कायवक्षी	१०१
एकदीर्घ	१५८	कायवाक्षितिस्मृतवक	२६
एकजिक्षा	८०	कायवाक्षितिवाचारुसमूहि	१८
एकाक्षर	७१	कायवाक्षितिविश्वादवक्ष	८
क		कायवाक्षितिप्रियुक्तमन्त	१७
कायटक	८४, १०२	कायविज्ञमितवक	८१
कायटकायि	१०२	कायवनमता	१४८
कन्दा	३८, ३९, ५७, ८८, ८५, ८८,	कायवसम्बन्ध	१४०
	८८, १००	कायसिद्धिसम्बन्ध	१४०
कपाल	८०, १००, १४४	कायानुसूलितभावना	८०
कपर्म	१०२	कायाप	१४४
करदीर्घ	८६	किङ्ग	१२१
कर्णिकार	७७	कौप	८०
कलाप्र	११५, ११६	कौलक	१४०
कलाप्राभिषेक	१६०	कौलन	८५
कल्प	८८	कौलनमन्त	१६७
कल्पना	१३४	कौलनवक्ष	८०
काक	८८, १०३	कुङ्ग	८८
कायह	८८	कुलार	८८, १०३, १०४
काम	१५४, १५८	कुम्म	१४६

	ए		एः
कुल	६, ३३, १००, १३५, १५०,	खमायामी	७३
	१५३, १५४	खवचित्त	८०
कुलपत्रक	८६	खवचानुसमयपदाकाला	७७
कुलसेव	८८	खवचनेत्री	७०
कुलयोग	८१	खवचसमय	८०, ८५, ९६
कुलानुसूतिलि	८८	खवचामी	७३
कुलानुसूतिभावना	८८	खविताधरसमय	१२२
कुलासर्व	८०३		ग
करनात्तोदनसूत्र	१०५	गमनसमयसमवेक्ष	८८
कोष	०२, १५७, १६८	गमयतिशोषितान्तर	८१
कोषकूल	८८	गम्भ	१०६
कोषभाष	८८	गम्भ	६, ८८
कोषमन्त्र	८४	गम्भवक	८
कोषमेष	८८	गुच्छ	१५०, १५२, १५३
कोषराख	८४, ८८, ११८	गुच्छनम	१६६
कोषानुसूति	८८	गुच्छपद	८३
कोषानुसूतिभावना	८८	गुच्छपूजा	११४
कोषेन्द्र	१५८	गुच्छमन्त्र	४६
कोषेष्वर	८८	गुच्छममाल	१३८, १४४, १४८, १६८
कोषानुसूत	१५५		१५२
कुदकर्मसूत्र	१०४	गुच्छममुच्चय	७५
		गुच्छान्तर	१३३, १४५
गवटिका	८८, १०५	गुच्छानिषेक	१६०, १७०
गड	१५, १८, ३०, ४२, ५४, ६४,	गृष्म	८६, १०३
	७१, ७४, ७६, १५८	गोमान्तर	१०२
गदुविशा	८४	गोमान्तरमध्याय	७६
गद्धीत्तम	८४	गद्धन	१५४
गद्धीताकार	१६४		घ
गद्धानुसमयवचाकर्षण	८४	घब	१४, १५, ४१, ४८, ५२, ५६,
गद्धानुसमयवचाकर्षण	८४		६३, ६४, ७०, ७२, ७३, ७५,
गद्धानुसूतिमेघवकालादनवस्ती	८४		८६, १०६, ११३, ११४, १४३,
गद्धमठ्ठा	१६५		१५७, १५८

	ए		एः
प्रकाश	४३	वित्तसंहिता	१५५
प्रकृति	४२	वित्तवित्तिव्यवस्था	१४१
प्रकाशकला	२५, ३३, ३५, ७२	वित्ताविकानमन्त्र	२५
प्रक्रिया	४३	वित्ताव्यवस्थाविभावना	६०
प्रकाशमय	४३	वित्तामिति ४८, ४९, ४९, ५८, ७२,	
प्रकाशमयाचारण	४४	११०, १२२, १२४	
प्रकौ	१०८	वित्तामित्तिकूल	५
प्रकाशमिति	२५	वित्तामित्तिव्यवस्था	१२८
प्रकाशम	२०, ८७, १०८	प्रुद्योगिकी	१२७
प्रकृति	११२, ११४, ११८	प्रेत	७२, १५१, १६०
प्रकृतिर्ग	१२४	प्रेतकर्म	१४२
प्रकृतिर्गम	१५७	प्रोदन	१५१, १६०
प्रकृतिर्घास्त	४८		अ
प्रकृतिर्घास्ता	१५७	अमदिलयप्रान्तिव्यवस्था	८८
प्रकृतिर्घास्ता	१५१	अप	१५८, १५९
प्रकृतिर्घोष	१२४	अपव्यवस्था	१
प्रकृतिर्घय	४४, ८०, १०८	अपलता	१२७
प्रकाशमयाचारण	२५, ८७, ८८	आतिका	४४
प्रम	१५७	आपव्यवस्था	८१
प्रपर्यव	८८	जित	१६
प्राप्ति	४४	विविक्ष	५, १०८, १५१, १५३
प्राप्ति	१६६	विविक्षाव्यवस्था	५५
प्रिता	१०१	जीवन	१५८
प्रिताप्र	८१	ज्ञानितमेष्टा	४७
प्रिताप्र	८१	ज्ञानव्यवस्था	१६२
प्रिताप्रिता	१४४	ज्ञानव्यवस्था	१६०
प्रितमयल	१०, १०	ज्ञानपिता	८१
प्रितव्य	१, ४६, १२८, १३८	ज्ञानप्रदीपव्यवस्था	५, २३
प्रितव्यव्यवस्था	१२८	ज्ञानमयल	४४
प्रितव्यव्यवस्था	८१	ज्ञानमालाव्यवस्था	४४
प्रितमता	१४८	ज्ञानराज	८२, ८८
प्रितमयाचोपकीलनमन्त्र	८१	ज्ञानव्यवस्था	१०४

	ए:		ए:
चानसत्त्व	८०	चिकुल	१५३
चानसम्बोधि	४८	चिरुद्धसमय	५७
चानसामर	१३	चिरुक्षालुर	१४५
चानसिंहि	१६५	चिरसदय	७८
चानहृदय	४८	चिरान	३२
चानकास	४८	चिरोज	५७
चानामृत	१६२, १६३	चिरोह	५३
चानार्चिंपदीपन्थ	१२	चिरथ र३, ३१, ३५, ४६, ४७, ५५,	
चानोदधि	४८	४१	
चानोत्पाद	८०	चिरथकाय	८४
ट		चिरथकेतु	४०
टक्किदगावन	१५६	चिरथकाशो	१४५
टक्किराज	५१, ४४, १५८	चिरथक्षममय	१२८
टक्किसम्ब	०७	चिरथक्षममयतत्त्वाकृत्वक	५३
त		चिरथाद्यवन्दन	१४५
तत्त्व	१५०, १५३, १५७	चिरथामित	८७
तत्त्वपूजा	४८	चिरथामोघ	४८
तथागतायमचिह्नो	८	चिरथालय	४४
तत्त्व	१४६, १५३	चिरुल	५४, १४०
तक्किनियार	१६३	चिराच्छस्त्रति	८८
तक्किदिय	१६३	चैधातुकाक्षिया	११०
ताधामन	४१	चैधातुकसमयाकर्त्तव्य	५५
ताधन	१६२	चैधातुकसमुच्चयवदक	१२०
तादा	१५०	द	
तादायो	४८	दंडामुदा	८७
तालपत्र	८०	दस्त	१५, १५८
तेजः	१३०	दशद्वयो	७८
तेजीवक	१	दशकुञ्जल	१२८
तेज	१०२, ११६	दशकोघ	१५०
चिकायवद्य	४८	दशभूमि	४६, ८५
चिकायाज्ञावक	६५	दश्मन	१६५
चिकायामेयभावन	३६	दानामिसिङ्गि	३४

	प्रा:	प्रा:
दाना	१५३	धर्मपद
दारक	१०८	धर्मपर्याय
दारिका	१०८	धर्मसंवाद
दीपद्वार	१४४	०६
दीपवचना	१६४	धर्मसुदा
दीपवच	१६४	धर्मसेच
दीपना	१५३	धर्मवच
दीप	५३	धर्मवचो
दीत्यक्षाकर्मण	८६	धर्मवश्वरौ
दीदाना	१५३	धर्मसत्त्व
दीय	११	धर्मसत्त्वसमायसमावलोकनवच
दीय	१४०, १५०, १५४, १५८	धर्मसमयतत्त्वाभिसम्बोधिदर्शनवच ०४
देवतुल	५	धर्मसमयमेलक्षण
देवतुलपूजानुसृतिभावना	११	धर्मानुसृतिभावना
देवत्यक	१५३	धर्मसेच
देवत्याप	११	धर्मवच
देवयोग	१५४	धर्मदेव
देवति	६, १६१	धर्मदिवसाद
देवत्य	१५३, १६१, १६८	प्रात्
ध		प्रातः
	प्रातः	१५३, १६४
प्रसूरक	१०८	धूम
प्रम	१२, १३, १४, १०६, १४०	धूमाकार
प्रमकाय	५३	ध्यान
प्रमकायादभाष्य	७६	ध्यानवच
प्रमगङ्ग	१०८	ध्यानवकासम्बोधिस्ति
प्रमक	१०८	ध्यानवस्थ
प्रमत्त्व	१०८	ध्यानाहृत
प्रमता	१२, १०८	न
प्रमधर	१०८	नटकन्या
प्रमधानुवच	८	नयुसकलाप
प्रमधानुस्माववच	१७	नहक
प्रमन्त्र	६०	नवमूल

	प्र.		प्र.
नाग	४४	पश्चसमय	५१
नागकल्पा	८८	पश्चस्त्रिय	६०, १३७
नारी	१२६	पश्चस्त्रान	४८, ५८
नाटक	४३, ५०	पश्चामित्रा	४६, ४८, ४९
निवन्धनवच	८०	पश्चामित्रत्व	५५, १६४
निष्ठन्त्रणा	१६०	पश्चामित्रत	५६, १०२, १५१, १६१
निषिद्ध	१६८	पद	१५३
निशाकार	१५८	पदा १५, १८, १५, २८, ३८, ४१, ४२,	
निशात्ता	१५८	पदर ५२, ५४, ५५, १४, ७०, ८८,	
निशावरण	१६४	पदर, ८०, १०६, १६२	
निरोधकोधक	५०	पद्मकुल	५४
निरोधक	१५०	पद्मपालि	११८
निरोधवच	८८, १०८	पद्ममध्यम	१४, २५, ३६
निरोधसमयकाम	४८	पद्महास	५६
निर्वाण	१४८	पद्मवचो	५४
नीलदग्ध	७१	पद्मविद्या	५४
नीलवच	७८	पद्मसमता	५३
नीलवस्त्रदण	८४	पद्मसमवरचकोष	४१
नेत्र	१८	पद्मसूत्र	१४६
नैशात्ता	१२	पद्मानालत्	८, १४०, १४१
नैशात्त्ववच	१२	पद्मस	८८
न्याम ३३, ६१, १३१, १५८, १०६		पद्म	१४०, १५७
		पद्मसुखामस्त्रालंभस्य	११४
	प	परिमलाहृ	१४, १८, ११४
पश्चात्तानी	५२	परिमोक्षना	१५३
पश्चवाक	१२१	पर्वत्	११, १७, १३३
पश्चवत्त	१३७	पालकस्त्रासिनी	२
पश्चमद्वलवच	८८	पालहरा	५८, १३७
पश्चराज्ञि	६६	पात्र	१५८
पश्चवच	१८, ६४	पाप	१६८
पश्चवौर्य	१५१, १६२	पारमितामस्त्रवचवच	३८
पश्चसूल १८, ८४, ८१, ८८, ६४,		पात्र	७१, ७६, ८४, ८७
६०, ८२		पिटक	१०६

	ए		ए
एक्ष	१६८	प्रोतिसङ्गाश	१६९
एक्षाकृत्य	१६८	प्रेरण	१७१, १८०
एन्नी	२०		
एन्डवृक्षकावाचाम	१८८		
एक्षकावाचन	१४८		
एन्ड	१४१, १५८		
एन्ना	१२		
एन्नामन्त्र	२८	बन्न	१६०
एन्निंग्ल	८८	बन्नन	१५३, १५०
एन्निवास	५०	बनि	११६
एन्डिवी	१३०	बाण्डाखानिकावाधिचिकित्तावच-	
एन्डिवीन्स	१	सुदयमन्त्र	१०६
ऐंडिक	६४, १६८	विमलिंगपति	१८६
एक्षति	१५८	विमलपट	१५८
एक्षा	१८, १५८, १५०, १००	बोजसहृष्ट	१८८
एक्षाक्षान	१६०, १६३	बोजाक्षरपद	१६०
एक्षाधरायमहिषो	८	बुद्ध	५२, ५८, १४४
एक्षाधृक्	८, १५०, १५८	बुद्धकाय	४४, ५८, ८१, ८४
एक्षान्तर	८, १५०, १५८	बुद्धपद	४४, ५८
एक्षापारमितासमयानुसृतिभावना	८१	बुद्धपत्र	१५०
		बुद्धत	२०, २४, २८, १४८
प्रतिपति	१५८	बुद्धनय	८०
प्रतिमास	१६८	बुद्धपद	१८, २५
प्रत्याहार	१६४, १६८	बुद्धविम्ब	२८, ४१
प्रत्येक	१३१	बुद्धोधि	१४४
प्रत्येकबुद्धसमयवच	१२८	बुद्धभूमि	१५१
प्रवन्ध	१५८	बुद्धमन्त्र	१४, ३५, ३८, ४०,
प्रभा	२१		४०, ४८, ४८, १२१, १२२,
प्रभामण्डु	१६४		१२४, १३५, १३६
प्रवर्त	२३	बुद्धमन्त्रवचो	८५
प्रामाण	११८	बुद्धमेष	२८, ८८
प्राणायाम	१६३, १६४	बुद्धवान	२०
प्रोति	१६३	बुद्धरक्षाकर	१८

	पं		पं
मुद्रारसितवच्च	८२	मावामादसमयवच्च	७८
मुद्रवच्च	८८, ९२,	मिल्लाश्चौ	२७
मुद्रमयमेप्रवृत्त	६८	म्बरल	३०५
मुद्रसेन्य	६०, ८१	म्बान्निवच्च	१००
मुद्राकर्षण	५५, ८६		
मुद्रायमावना	८८		
मुद्रानुकृति	२८, २८	म्बाज्ञा	१६०
मुद्रानुकृतिमावना	२८	म्बाज्ञी	४६, ६८, ८०, १००
मोधन	१६०	म्बाज्ञवच्च	५५, ८०, १२१
मोधि १३, २०, २८, ३१, ४३, ५२, ८८, १४५, १६८		म्बाज्ञल १२०, १४२, १५०, १५८	
मोधिगाया	१६४	म्बाज्ञलक्ष्मना	१५८
मोधिचहिष्ठ	८१	म्बाज्ञलानुकृतिमावना	८१
मोधिच्छर्वी	१४३	म्बाज्ञक	१०४
मोधिच्छित्त	११, १२, १३, २६, ४६, ८१, ११०, १४०, १४८, १५०, १५३, १६०, १६८	म्बाज्ञव	१६५
मोधिचित्तवच्च	६	म्बाज्ञ	१६५
मोधिनय	१२, १३, १४, १०	म्बाज्ञम	१५८
मोधिनेराज्य	८८	म्बाज्ञकाय	८१
मोधिपद	२४	म्बाज्ञवर्णी	८८, १५०, १५८
मोधिसत्त्व	८४	म्बाज्ञवत्त	८०
मोधिसत्त्ववर्णी	८०	म्बाज्ञवत्तम	८१, १३, १८
मोधिसाधन	१४८	म्बाज्ञवत्त्व	८८
मोधिसौही	२०	म्बाज्ञविज्ञामावना	८८
मन्त्रसमय	१२८	म्बाज्ञविद्या	१४
मन्त्रा	५१, ५३, ८०, १३५	म्बाज्ञसमय	४१
		म्बाज्ञसुख्य	४०
		म्बाज्ञसाहस्रमुख्य	४८
		म्बाज्ञसाहस्रमुख्य	४८
मग	१४८	म्बाज्ञसिद्धिविज्ञिभितवच्च	१२४
मगिनी	८०	म्बाज्ञहृदयसंचोदन	४०
मव्य	१४७	म्बाज्ञकर्षण	८६
माव	१२	म्बाज्ञाधिष्ठि	५८

	पृ:		पृ:
महोचिका	१६४	महावक्षाभिषेकगुच्छानवस्था	११८
मलिका	८३	महालपांपराजितवामसायी	८८
महाकवानवधम्	१६८	महालमयकेतुवस्था	८०
महाकौशवक्त	८२	महालमयतन्त्रोन्प्रजितवस्था	८५
महाकृत्त्वोधसमय	१०२	महालमयवक्त	१००
महाकृत्त्वमयवक्त्वोध	१०४	महालमयवक्त्वोध	८५
महाकौश	८, १	महालमयवक्त्वगुह्यवाक्यसमय	
महाकृ	१८	तत्त्वपद	८८
महाकृष्ण	१८, ८८, ८०	महालमयवक्त्वास	१२१
महाकाशवक्तव्य	८४	महालमयवक्त्वासन	१००, ११७
महालेल	१८४	महालायन	८३, ८५, १८२,
महाप्रभुसमयवक्त	८८		१८६, १८८, १०१
महापद्म	१८	महालायनवक्त	८८
महापाप	१०	महालायनवक्त्वास	८८
महाप्रवस्त्रसमय	८८	महालिङ्गव	८८
महावल	७१, ७६	महालप्रसामयपद	१०७
महावलवक्त	८४	महेन्द्र	१२८
महामहल	१४८	मालि	८८, ११६, ११७, १४०
महामहलप्रवेशमवक्त	११८	माला	११
महामार्त्त	८८, १५, १८, १०२,	मालमहल	८८
	११७, १२८	मालमहान	१४४
महामुदा	८२, ८३, ८८, १३६	मानुधार्मि	८०, ८१
महामुनि	१४४	मानुषी	१२८
महायज्ञी	१२६	मामकी	८, १८, १६, ८०, ११४,
महायान	२०, ३२, ४७, ८८, १२६		१२४, १४०, १४५
महायत	१८	मायाकाल	१३
महायानव	१६५	मारम	१०३, १०४, १०५, १५८
महायासमयावलोकन	७८	माहेन्द्रमहल	८८, ८८
महायासमयवक्त	८	मित्रालमुदय	१०४
महायाची	८०, १४४	मुक्तिश्व	१०१
महायत	८१, ८५, ८८	मुहर	१८, ८६, १०३, १०४
महायत्प्र	८२, १२१	मुद्रा	१५०
महायत्यावना	१२२	मुद्रा	१४, ११३, ११४, १२५, १५८

	सं		सं
सुदान्यास	१८, १५०		
स्वतंसज्जोवनी	७८	रात्रि	२८, १३६
मैत्रेय	१३, १२७, १३८, १४८	रक्षावक्त्रमन्त्र	१४२
मोघवचो	१५	रक्षावच	७८
मोहृष्ट १४७, १५०, १५४, १५५, १५८		रक्षक	६४
मोहकुल	५, ८८	रति	१५०, १५४
मोहक	१५८	रत्रि	१५, २८, ५४, ८६, १५८
मोहनाम	८२	रक्षकाय	५४
मोहयुग	१५८	रक्षकुल	५४
मोहरति	०, १६१	रक्षकेतु	२, ६, १४, ८६, १२,
मोहवच	१६१		३०, ४१, ८८, १४८
मोहसमय	८२	रक्षकितुवच	२, १२, ४०
		रक्षित्तिमार्गि	५०, ५८
		रक्षकाय	८१
		रक्षधरासुरामार्ग	८
पक्षपतिकोसमय	१२८	रक्षहृषि	५, १५०, १५४
पक्षहाता	१२४	रक्षमहात्म	१५, २५, ८६
पक्षिगी	१००, १२४	रक्षमेष	८८
पक्षिकोसमयवचाय	१२४	रक्षहात	१२७
पक्षी	८०	रक्षवच	५४
पम	१५५	रक्षविचा	५४
पमान्तक	५१, ७१, ७४, ७६,	रक्षसमयमेष्वरूप	८८
	८०, ८१, १००	रक्षसमयवचायी	५
पमान्तकृत	२, १५०, १५५	रमण	१५४
पमान्तकृतरक्षावमायकृत	७४	रक्षितमहृषि	८७
पादनी	८७	रम	१८, १६५
पृथिका	८७	रसवच	८
पोग	५०, १५०, १५३, १६८	रक्षस्य	११६, १५०, १५४, १६८
पोगतन्त्र	१६८	रात्तस	५८, ८१, १०२, १०३
पोगमवहू	१६८	रात्तसकोसमय	१५०
पोगमवहू	१६८	रात्रि १४७, १५०, १५४, १५५, १५८	
पोषित	१८, १८, १६, ४२, १२,	रामकुल	८, १६
	८७, १३०, १३६	रामचक	१५८

	ए		ए
रागचर्या	१७	चूला	१०६
रागचाप	१२	सेतुमध्यम	१६०
रागल	१५५	लोकिच्छ्र	६, ८५, ८०, ८८
रागधरायमस्तिष्ठो	८	लोकनवरदयिता	१०६
रागधरासुरागवान्वय	८	लोकना	२, २५, ३८, ८२, ९८,
रागधर्मचर	२८		८८, ९०, ९२, ९५, ११५,
रागधारमित	१२०		१२५, १३०, १४५,
रागधोग	१५८	लोकनालसमवाजानहस्तायवती	७६
रागहति	८, १६१		
रागवच	२, १६१		
रागवचो	१५, २५, ८१	वच	१५, १८, २५, २८, ३१,
रागाल्लासपद	१२७		४५, ४२, ४४, ५४, ५५, ६१,
रागी	८०		६०, ६८, ८५, ९०, १०८, १२५,
रागिका	८६, १०२		८०, १०६, ११८, १३४, १४०,
रिष्ट	८८, १०६		१५०, १५२, १५४, १५८
रिष्टमहाप्रभार	८०	वचकाहिं	५०
रिष्टमन्त्रालम	८०	वचकन्त्रालयं	८८
कठ	४७, ४८, ४९	वचकासोषभोगचो	१२७
वचसमय	१२८	वचकाय	८२, ८६, ९४, ९८, १०८
वचिर ८८, १०२, १२८, १४०, १४१	१२८	वचकायमयान	१२८
वच	८, १०, १३५	वचकोल	८०, ८८, ९१, १२, १५५
वचदग्नि	१६२	वचकुल	५४, ८०
वचयात्	८८, ११०, १११	वचकेतु	८०
वचवच	१, १५८	वचकोध	६४
वचस्तन्त्र	१४०	वचाज	१४८
रेतः	८०	वचाशति	८८
रेतोविन्दु	८८	वचमुक्तपद	११८
रोग	१६०	वचचक्षुः	५०
रोगापगवनवचसम्बन्ध	८८	वचचतुर्म्ब	५८, १६२, १७६
शोचना	८८	वचचित	५०, ६१, ७८, ८०
		वचचित्तहात्ता	८५
ल			
लवण	८६, १०३	वचनाप	६०
लिङ्ग	८४, ८८, १०२, १६७	वचनावत्तक	१२९

	प्र:		प्र:
वचकानक्षयी	१४७	वचमनस्त्रियोत्कर्ण	१६
वचकानसमता	१४७	वचमेष	२८
वचडाकिनीसमय	१५०	वचमेषसमव्याह	७०
वचन	७२	वचवान	१२, १०८, १५४
वचदहसमयाद्यवलो	७६	वचमेष ५६, ८१, १२४, १४०, १४२	
वचप्रद	२७, २८, ३५, ३६, ३८,	वचरति	८, १६१
	४१, ५०, ५३, ६०, ६५, ७०,	वचर्षिसानसमय	१२६
	७८, ८०, ८२, १००, १०१,	वचरहस्य	४०
	१०३, १०४, ११५, १२३, १२४,	वचराम	१२, १०९
	१२५, १२८, १३३, १३५, १३८,	वचरासी	५७
	१४८, १४९, १४१, १४५, १४६,	वचरिदास्य	८६
	१५१	वचरिदा	५२, ५४
वचप्रदाद्यमहिषी	८	वचवाह	१४
वचप्रदानुरागक्षमय	८	वचप्रोत	५७
वचप्रमे	२८, ३०, ५६, ७८, १०४,	वचसोम	४१
	१०५, ११४, ११५, १३५, १४८	वचसत्तम	२८, ४०, ४६, ५६, ५८,
वचप्रृष्ठ	५, १०८, १५०		६०, ६५, ६६, ६०, ७२, ८२,
वचप्राण	१०७		८४, ८६, ८८, ८९, ९१, ९४,
वचप्रानसमय	१३१		१००, १०१, १०३, १०४, १०८,
वचप्रमय	४६, ४१, ५६		१०८, १११, ११५, ११६, ११०,
वचप्रद	१६०		१२८, १२०, १२१, १२३, १२७,
वचप्राणि	४०, १०६, १०८,		१२८, १३१, १४०, १४४
	१११, ११३, ११४, ११५, ११८,	वचसत्त्वक	५६
	१२२, १२३, १२४, १२५, १२८,	वचसत्त्वाय	४५
	१२८, १२९, १३०, १३५, १३७,	वचसमता	५८
	१३६, १४०, १४१, १४२, १४३,	वचसमय	५८, ६८, १४०
	१४४, १४५, १४८	वचसमयसुमानय	७७
वचप्राणिकुल	४६	वचसमयद्याराधनकेतुशी	१२६
वचप्रावाल	४०	वचसमयाचक	४५
वचप्रद्योत्तम	४३	वचसमूता	१६४
वचभावना	१२८	वचसूच	११५
वचमण्डल	४६, ४५, ४६, ४८,	वच्छंकार	११६, १६१
	४९, ७०, ८०, ८४, १३६	वचाकर्ष	५४

	ए		प्र
वचाकर्षण	५६, ११०	वाचकपद	१२६
वचायघासी	५८	वाचकसंख्या	११४
वचाङ्ग	८७	वाचकसमय	१२८, १३८
वचाङ्गि	८९	वाचकसमयसेवन्तुष्ट	११७
वचात्तन	९१	वाचकी	७०
वचात्तर्प	११७	वाचिकहित	६२
वचात्तामस्तुल	११९	वाचमस्तुल	११४
वचात्तन	१२६	वाचात्तुष्टिभावना	३०
वचाधिपति	१५६, १६६	वातमस्तुल	८७
वचानुष्टुतिभावना	१६	वानर	१०६
वचामित	१२७	वायव्यमस्तुल	५५
वचामृत	७१, ७५, ८८	वायु	१००
वचामोष	१८	वायुषक	१
वचाप्रार लम्य	१४०	वाचिकामन	८५
वचाञ्जिति	११०	विज्ञानात्	८, १५०, १५४
वचो	७०	विचार	१६६
वचोत्पत्त	८७	विचार	१५३
वचोदधिपदाकाना	८८	विचारकल्प	१४०
वचग	१२	विचार	१८, २८, ५५, ८४, ८७,
वचोकरण	१५५		१०८, १३८, १४४, ११९, ११०,
वचा	१६८		१२८, १३०, १३२, १४६, १४०,
वचिता	१६८		१६.
वाक्	११०	वितक	१६३
वाक्यपद	८४	वितक्षि	१४२
वाक्यसमता	१४८	विद्याचक	५५
वाक्यसमयात्तेपकीलमस्तु	८८	विद्याधर	५५, ५६, ८८
वाक्यसिद्धिसमय	१३१	विद्याएव	१३५, १५०, १५३, १५०
वाग्धिकानमस्तु	८८	विद्याराज	१५६
वाग्नतात्	१५५	विद्याराजी	८८, १६६
वाग्नाय	८१	विद्यावत	१५३, १६३
वामवच	१, ५५, ६१, ८४, १२८,	विदेश	११४
१३६, १४८		विमलदधिसेवन्तुष्टवच	०८
वामवचगुह्य	८७	.विदोग	१६१

	ए		ए
विश्वपदव्यक्ति	२३	भाषी	८७
विष	६६, १०२	भाष्ट	३, २८
विष्विकितसुनवयवहव्य	१०५	भाष्टव्यक्ति	३
विषम छासंजमसाहृदय	१०५	भालि	६७
विषमसमयव्यक्ति	१०५	भालिक	५४, १६८
विषाक्षर्मव्यहव्य	१०५, १०६	भालिमधुलि	६८
विषायसमय	१०५	भालिकमथाय	०८
विषु	६८, १४६	भिंदालय	६८, १४६
विष्ठा	११७	भिज्य	११६
विष्णुसमय	१२८	भीजलसमय	१२८
वीका	१५८	भुक् १६, ११, १४, ११४, ११६,	
वीरवचोमि	१२२	११०, १२८, १५६, १४१, १४८	
वृत्तिक	१०५	भुव्यतार्चोषि	१८६
वेश्वार	२१	भुल	५५, ११८, १५८
वेदना	१५८	भुम्भान	४८, ८०, ८८
वेदनास्थान	१४०	भुम्भानप्रितिभान	१०२
वेदोग्न	४, ५, १४, २०, २५, ४८, ४८, ४८, ४८, ५४, ५५, ६८, ६५, ६६, ६८, ७०, ७०, ७४, ७०, ८५, ८१, ८४, ८७, ११३, ११५, ११६, ११८, ११९, १२०, १२२, १२३, १२८, १३८	भुन	१०६, १०८
वेदोग्नव्यक्ति	२, ४, १२, २८, ४८	भानमास	५६, ८८, १०२
वेदोग्नसमयसम्भवव्याख्य	७८	भानसमयमास	५६
वेत्तमस्त	१५२	भावक	१४१
भाव	८१, १०४	भावकभिज्ञासमय	१२८
भाषि	१०६	भद्राम	८८, १०६
भाव	८०	स	
ग		भंजास्त्रान्त	१४७
भक्तिका	८८	संदान	१५४
भाज	१०४	संहानि	३८
भाजु	१५८	संखारस्त्रान्त	१४७
ग		संहार	८१, ८७
भक्तिका	८८	संवाक्षयक	८५
भाज	१०४	सन्धानुस्त्रिभावना	३०
भाजु	१५८	सफ्वार्गी	१५०
		सप्तरत्न	३४

पुः		पुः	
समतादयवच्च	२३	समयाकर्षककूल	६, ३७
समन्वयर्थी	१५०	समयानुसूति	२८
समन्वयिर्धातव्य	४४	समयानुसूतिभावना	२६, ३०
समन्वयिर्धातव्य	१२८	समयानुसूतिमहावच्च	६६
समन्वयभव	११, १७, ३०, ३२, १४१, १४२, १४३, १४४, १४५	समयाभिज्ञ	५७
समन्वयभव	११४	समयालम्बन	४०
समन्वयभव	४४	समयो	१९१
समन्वयिर्धातव्य	८०	समयोद्घातव्य	६
समन्वयसमवच्च	७६	समाज	४, ३०, ३२, ३३, १२७, १४८, १५०, १५२,
समय	१५, १८, ४०, ४५, ५४ ७५, ७६, ७७, ८०, ८१, ८२	१५१	
		समाप्ति	१५५, १६७, १६८
		समाप्तिपट्टा	१४
समयकूल	५७	समाप्तिवच्च	१
समयकूल	१४५	समाप्तिवक्तव्य	१२५
समयतुष्टय	१२८	समाप्तिवक्तव्य	१५७
समयतोदन	१२९	समयद्	१५०, १५१
समयतादा	८	समार	५८, १७१, १७२
समयतादायवती	७८	समारु	१८
समयतय	५८	समाकृतसूत्र	१०४, १०५
समयप्रेता	१२१	संप्र	७८, १०४
समयवन्धन	१२१	संविकारज्ञातव्यकरणस्य	१२१
समयसमड्डा	४, १०, ४१, ४२	सर्वज्ञोप	४८
समयसम्भवा	१२१	सर्वगुणवच्चकिहारमहासाधन	११८
समयसम्भवाद्य	४०	सर्वज्ञ	११८
समयवच्च	१, १५१	सर्वतथागतभाष्ठी	४८
समयवच्चाद्यतमाजिनो	५८	सर्वतथागतमन्त्र	२४
समयविकल्पितवच्च	४८	सर्वतथागतमन्त्रज्ञस्यहृदय	८७
समयसत्त्वायभाष्ठी	७८	सर्वतथागतवच्चस्त्राकोघसमय-	
समयसम्भव	१५८	हृदय	१०३
समयसमवच्च	४०	सर्वतथागतवच्चमोग	१४०
समयशेष	११६	सर्वतथागतवैकसन्वासदक्षोध	८५
समयाकर्षण	१५५	सर्वतथागतसमताविहार	११७

	पूः		पूः
सर्वतोर्धप्रवादिक्षमनवक्त	१६	सिति	२०, ४१, १५२
सर्वजीघातुकसमयसमवस्था	१७	सिद्धिमण्डल	७४
सर्वधर्म ३८, १०६, ११०, १४०		सिद्धिसामान्य	१५३
सर्वनिवारणविष्णुमिति	२१	सुख	१६६
सर्वबुद्धधर्मसमता	१४०	सुखसङ्कृष्ट	१६६
सर्वबुद्धबोधिसत्त्वसमयचक्र	१४०	सुगत	१४०, १५२
सर्वबुद्धसमय	१४६	सुमेह	५२, ११८
सर्वबुद्धिकापात्र	१२१	सुमा	७१, ७५, ८६, १५८
सर्वभूजगेन्द्रियाचौसमय	१२०	सुरो	१२६
सर्वमस्तुताचक्रसमव	११५	सुचायोग	२४
सर्वमन्त्यमूर्तिकायामाकृचित्तानु-		सुच	१०, ११६
स्मृतिभावना	१०	सुर्यमण्डल	१५, ७४, ७५, ७६,
सर्वमन्त्यसिद्धि	१११		००, ११५, १२२
सर्वयज्ञितीसमताविष्णारम्भावन-		सेवा	५८, १६६
वच	१२४	सेवाविधान	१५८, १७१
सर्ववचापरायमहिषो	७८	सेवावक्षङ्ग	१६६
सर्ववचामस्तुतसिद्धिसमव-		सेवासमय	५७
राजन्याश	११३	सेवासामान्य	१६६
सर्ववचासमयसमवत्ताक्षया	७२	सेवावच्चविधि	१५२
सर्ववचालुदयवचासाक्षोदन	११८	सौभा	१५२
सर्ववच्छोत्पादन	८७	सूमा	३००
सर्वसमयसामवचालार	५६	सूमान	८६
सर्वसेन्यसामवन	६०	सूप	१५
सर्वविश्वालुय	१५५	सूम	२००, ३०३
सर्वशापिष्ठुरक्षया	१२४	सूमन	३०३
सर्वशावचासम्बोग	१२६	सौ	१६
सर्वंप	१५, २१८	स्पदं	३, २८
साकार	१५८	स्पश्चावच	२
साधन १५३, १५८, १६२, १६६,		सहरहसेपव्युह	१४
१७१		सहरहस	१०
साधनसम्बन्ध	५८	सकायसमवाचेषवचाकौलमन्त्र	८१
साधनार्थसमय	५७	स्वचकाचा	१६०
सामान्यालुपद	१४७	सुचित्तप्रभमताविष्णार	११२

ए	ह
साक्षमयता ६६, ७२	हठयोग १५२, १६५
सप्र	हययोग ७१, ७५
सप्रविष्टारणासमयहृष्ट	हययोगोत्त्वचित्तसमवृष्ट ७५
सप्रसदृशी	हयमांस २६, ४८, १०२, ११७
सप्रसमयसम्भूत	हक्षमुदा १३६
सप्रसम्भूता	हक्षिमांस २६, ११७
सप्रोपमा	हक्षिममयमांस ७५
सभाव	हालाहल ८२, १०५
सभावशुद्ध	हौनसंचा १०
सभावशुद्धता	हेतु १५५
सभावशुद्धत्व	हेतुत्व १७७
साधिकान	हरयमनवृष्ट ११८

Index of Verses.

अ

	पुः		पुः
वक्त्रोभृतानवक्त्रादौन्	१८	वय वक्त्रधरो राजा सर्वकाश	४५
वक्त्रोभृतप्रवर्त्ती मुद्रा	१९	वय वक्त्रधरो राजा सर्वकाश	४६
वक्त्रोभृतव्य महात्मान	१२०	वय वक्त्रधरो राजा सर्वकाश	४७
वक्त्रोभृतमकायेन	४७	वयवा भावविलुप्तुदान	११६
वक्त्रांश्च दग्धस्तुलं च	१५८	वयवा इष्टतत्त्वास्त्वं	११६
वतिवक्त्रां महाप्राची	१८१	वयवा सर्वकोशानी	४८
वय बुद्धाः प्रसूक्षमात्राः	८८	वयवा सर्वस्त्वाकाये	४९
वय बुद्धांस्त्रिकायायाः	८९	वयवा सर्वस्त्रियालिन	१०७
वय वयपत्न्युक्ते	५८	वयवोऽवृत्तस्तमयी	१८७
वय वक्त्रधरः प्राचान्त्र यज्ञव्य	८०	वयातः संप्रवक्ष्यामि जाय	११६
वय वक्त्रधरः प्राचान्त्र चिलोक	१०	वयातः संप्रवक्ष्यामि चिन्म	१७
वय वक्त्रधरः प्राचान्त्र	८१	वयातः संप्रवक्ष्यामि वाक्	११४
सर्वधर्मेन्द्रियः	१००	वयानुवर्गमत्तायेन	४१
वय वक्त्रधरः प्राचान्त्र सर्वबुद्ध	१२५	वयास्त्रिन् गौतमाचेत् तु	४५
वय वक्त्रधरः प्राचान्त्र मर्वेबुद्धान्	१२०	वयास्त्रिन् मायितमाचेत् सर्वकन्त्राः	४८
वय वक्त्रधरः प्राचान्त्र सर्वा	८८	वयास्त्रिन् मायितमाचेत्	
वय वक्त्रधरः शोमान् सर्वतत्त्वात्	२६	सर्वद्वृक्षाय	४४
वय वक्त्रधरः शोमान् सर्वतात्पा	१४	वयास्त्रिन् मायितमाचेत् सर्वबुद्धाः	४०
वय वक्त्रधरो राजा ज्ञानमोक्ष	३५	वयास्त्रिन् मायितमाचेत् सर्वबुद्धाः	४४
वय वक्त्रधरो राजा ज्ञाना	१०७	वयास्त्रिन् मायितमाचेत् सर्वे देवाः	४४
वय वक्त्रधरो राजा चिलोका	२१	वयास्त्रिन् मायितमाचेत् सर्वे	
वय वक्त्रधरो राजा चित्रवा	२७	नामाः	४४
वय वक्त्रधरो राजा रागमोक्ष	१६	वयास्त्रिन् मायितमाचेत् सर्वे बुद्धाः	४०
वय वक्त्रधरो राजा वक्षमन्त्रा	१६	वयास्त्रिन् मायितमाचेत् सर्वे बुद्धाः	४४
वय वक्त्रधरो राजा सर्वलेङ्गान्त	१८	वयास्त्रिन् मायितमाचेत् सर्वे वक्त्राः	४०
वय वक्त्रधरो राजा सर्वतथा	१०३	वयास्त्रिन् विनिःस्त्रियाचेत्	४२
वय वक्त्रधरो राजा सर्वतात्पा	११	वयास्त्रिन् गौतमाचार्यां चित्रवा	४४
वय वक्त्रधरो राजा सर्वकाशा	१२	वयास्त्रिन् गौतमाचार्यां वक्त्रा	४४

पं:		पं:	
अथात्यां गीतमाचार्यां सर्वबुद्धाः	५८	अनेन वक्षयोगेन	१४२
अथात्यां गीतमाचार्यां सर्वविद्या	८८	अनेन हन्ते तापि	१५६
अथात्यां गीतमाचार्यां सर्वसंपत्	१८८	अन्तरिक्षामतं चिक्षेत्	१६२
अथात्यां भाषितमाचार्यां नाम	८८	अन्तरिक्षामतं वच्ये	१७७
अद्यतात्र अमैष्यां	१४४	अन्तर्ज्ञेण वलं दोषे	११७
अद्यताः सर्वधर्मात्मा	१६१	अन्तर्ज्ञेनादयां किञ्चाः	१६२
अधस्तात् तत्र मामि	१६२	अन्तर्ज्ञेनादिसंस्थितौ	१२४
अधिनेष्ट्यु ए तां प्रश्नो	१८	अन्तर्ज्ञेन्यु सर्वेषु	५७
अधिष्ठानपदे भ्यात्वा	१४	अन्तर्ज्ञानाक्षिप्तात्यं	१६६
अधिष्ठानपदे रस्ये	१०५	अत्र ए अथवा पात्रं	१४०
अधिष्ठाय महामूर्त्यां	१२	अन्तर्यामात्रात्यात्यां	१३५
अधेष्यतामस्तो नाम	१४६	अन्दोन्देष्यमाकारं	८१
अनया मनविद्याः	८८	अभिहितादिनः सप्तवा	५४
अनादिनिधनं शास्त्रो	१५३	अभावाः सर्वधर्मात्मे	१३
अनुत्पत्त्वा इमे मात्राः	१२	अभावे भावनामात्रो	११
अनुत्पत्त्वे अमैष्यु उत्पत्तिः	१४४	अभिषेकं कथं देष्ये	१५३
अनुत्पत्त्वे अमैष्यु न भावो	१२	अभिषेकं तदा तस्य दशात्	१२०
अनुत्पत्त्वे अमैष्यु अभावाः	१०	अभिषेकं तदा तस्य तु त्र	१८८
अनेकादागतेनापि	१०३	अभिषेकं चित्ता भेदं	१६०
अनेन क्रोधमन्त्रेण	८४	अभिषेकं महावच्यं	१२०
अनेन खलु योगेन	४५	अभिषेकं सर्वबुद्धानां	५५
अनेन गुणवच्येण	३५	अभितात्प्राप्तानि समाधौति	७१
अनेन तात्त्वामतं कायं	११	अभितात्प्राप्तानि समाधौति	११०
अनेन धर्ममात्रात्म्यं	७४	अभितात्प्राप्तानि समाधौति	११४
अनेन धारनमात्रेण	१०५	अभिषेकं सम्बद्धं	१२७
अनेन ध्यानवच्येण दृष्ट्यरोऽपि	८७	अभिषेकतिष्ठानासुदौ	१४
अनेन ध्यानवच्येण दृष्ट्यरोऽपि	८८	अविद्यारूपे त्वया यामे	८७
अनेन ध्यानवच्येण ममवाराधन	१००	अत्तमे सर्वमात्रानां	५८
अनेन प्राप्त्याद्वौचिं	१२	अवाचाकाप्रमाणीः	१५५
अनेन त्रुज्ञमात्रात्म्यं	७२	अविज्ञानात्प्राप्तानाः प्रमाणीः	१५५
अनेन क्रोधिमात्रोलि	१४०	अविनाशामविचेयं	१५५
अनेन वक्षमार्गेण	१२०	अविनाशामविचेयं	१५५
अनेन वक्षमात्रात्म्यं	७२	अशुपचं महापद्मं	१०६

पुः	पुः
वक्षमं च दितोयं च	१५२
वक्षमाश्चितयोगेन	१५३
वक्षकृपिगिताहारा:	१५४
वक्षमिते तु वक्षाके	१५५
वक्षं वक्षयतः कौमान्	१५६
वक्षो गुच्छायदं चेष्टुं	१५७
वक्षो धमं वक्षो धमं	१५८
वक्षो दुदं वक्षो धमं	१५९
वक्षो दुड्डायं दिव्यं	१६०
वक्षो वय वक्षो वय	१६१
वक्षो समन्नभवस्तु काय	१६२
वक्षो समन्नभवस्तु लापा	१६३
वक्षो सुदूरंभिर्दं	१६४
वक्षो सुविस्थायमिदमङ्गो गुच्छ	१६५
वक्षो सुविस्थायमिदमङ्गो गान्	१६६
वक्षो हि समन्नभवस्तु	१६७
वक्षो हि सर्वंबुद्धानां धमं	१६८
वक्षो हि सर्वंबुद्धानां बोधि	१६९
आ	
आकाशगुटिको भाला	१७०
आकाशैकाशमध्यं	१७१
आकाशकायसम्भत	१७२
आकाशधातुमध्यस्यं भावयेचक	१७३
आकाशधातुमध्यस्यं भावयेचक	१७४
आकाशधातुमध्यस्यं भावयेत्प्राण	१७५
आकाशधातुमध्यस्यं भावयेत्प्राण	१७६
आकाशधातुमध्यस्यं भावयेत्प्राण	१७७
आकाशधातुमध्यस्यं भावयेत्प्राण	१७८
आकाशधातुमध्यस्यं भावयेत्प्राण	१७९
आकाशधातुमध्यस्यं भावयेत्प्राण	१८०
आकाशधातुमध्यस्यं भावयेत्प्राण	१८१
आकाशधातुमध्यस्यं भावयेत्प्राण	१८२
आकाशधातुमध्यस्यं भावयेत्प्राण	१८३
आकाशधातुमध्यस्यं भावयेत्प्राण	१८४
आकाशधातुमध्यस्यं भावयेत्प्राण	१८५
आकाशधातुमध्यस्यं भावयेत्प्राण	१८६
आकाशधातुमध्यस्यं भावयेत्प्राण	१८७
आकाशधातुमध्यस्यं भावयेत्प्राण	१८८
आकाशधातुमध्यस्यं भावयेत्प्राण	१८९
आकाशधातुमध्यस्यं भावयेत्प्राण	१९०

पुः	पुः
इति उद्गावस्तुतानं	१५०
इति उद्गाविभागेन	१५१
इदन्तत् समवायादायं	१५२
इदन्तत् सर्वंबुद्धानां मन्त्र	१५३
इदन्तत् सर्वंबुद्धानां रक्षयं	१५४
इदन्तत् सर्वंबुद्धानां वाग्	१५५
इदन्तत् सर्वंबुद्धानां विदा	१५६
इदन्तत् सर्वंमन्त्राणां काय	१५७
इदन्तत् सर्वंमन्त्राणां कीलनं	१५८
इदन्तत् सर्वंमन्त्राणां गुच्छं तत्त्वं	१५९
इदन्तत् सर्वंमन्त्राणां सुच्छं चिकाय	१६०

	एः	ओ	
इदनात् सर्ववचारां	१६०		
इदनात् सर्वसिद्धीनां	४५		
इवं सा शर्मता शुद्धा	२१	शोहसाः सर्ववृद्धानां	३६
	क		
ईतिकोपवान् रोगान्	१६०	कथं कुर्वन्ति नानात्म कथमाचाहं प्रयच्छन्ति	१५९ १५१
		कथाते निवेद्यं प्राप्य	८०
		कथात् परिपूर्णं वा	८०
		कथात्ता सिद्धिष्ठैति	१५०
		कल्पिकारस्य कुरुम्	१५१
		कर्तव्यं मनवन्ति च	११६
		कर्तव्यं सिद्धिष्ठैति	१००
		कर्पूरकुरुमैर्युक्तां	८८
		कर्पूरकुरुमैर्युक्तां	८८
		कर्मव्याप्तमात्रादोषं	८६
		कल्पाभिषेकं प्रथमं	१६०
		कल्पकोटिसञ्ज्ञेऽपि	१५६
		कल्पोऽहात्ममहायकं	८०
		कामं चित्तमिति प्रोत्तं	१५४
		कामधातुस्थितां कल्पा	८८
		कामधातौप्रसरो लोके	१८
		कामवैतुं प्रतिदिनं वस्त्रे	१३९
		कामाद्ये विकल्पोभूतान्	१८
		कामवचं प्रभाविता	१३५
		कामवचाभिसम्बोधिं	११
		कामवचो भवेत् लक्ष्या	१२६
		कामवाकृचित्तनिष्ठाः	२४
		कामवाकृचित्तविलये	८८
		कामवाकृचित्तवचारां काय	१६
		कामवाकृचित्तवचारां काय	१२५
		कामवाकृचित्तवचारां काय	१६८
		कामवाकृचित्तवचारां मुकुटे	१३२
		कामवाकृचित्तवचारां समयो	१२८
	शे		
ऐःकारं लोभम् प्रोक्तं	१०१		
	ओ		
बोकारं चक्षुर्गतं ध्यात्वा	१३२		
बोकारं चानहृदयं	४६		
बोकारमुटिको ध्यात्वा	४५		

	प्रा.		प्रा.
कायवाकृचित्तवचेत् अमितायुः	४७	हृष्टा नवमहागुरुः	११७
कायवाकृचित्तवचेत् काय	१५८	त्रिष्णुरुपधर्मं तौद्वलं	७६
कायवाकृचित्तवचेत् काय	१६०	त्रिष्णुरुपं महाकर्म	१०६
कायवाकृचित्तवचेत् भेदा	१५९	त्रिष्णुरुपं त्रिष्णुरुपं कुडं	७६
कायवाकृचित्तवचेत् रज	४७	त्रिष्णुरुपमुदानिला	१५७
कायवाकृचित्तवचेत् वच	४८	त्रिष्णुरुपं विज्ञतं संकुडं	११०
कायवाकृचित्तवचेत् वैरोचन	४९	त्रिष्णुरुपं विज्ञतकेश्वर्यं	७५
कायवाकृचित्तवचेत् इयोकरण	१६६	त्रिष्णुरुपं नाममहाकालाः	१५८
कायवाकृचित्तवचेत् मञ्जु	५१	त्रिष्णुरुपाकारं चित्तवायान्	८७
कायवाकृचित्तवचेत्	८८	त्रिष्णुरुपाकारं देवालये भाताः	८८
कायवाकृचित्तसंयोगं चक्र	१५	त्रिष्णुरुपान् समालिखित् दासि	११३
कायवाकृचित्तसंयोगं चित्तवा	१५	त्रिष्णुरुपव्याहरते शुद्धे	१५७
कायवाकृचित्तसंयुक्तं	१२	त्रिष्णुरुपव्याहरते शुद्धैः	१२२
कायवाकृचित्तसंसिद्धाः	१२४		
कायवाकृचित्तसंसिद्धौ	११		
कायवाकृचित्तसमर्थं त्रिष्णुरुपं	१०७	खटिकाकृतादिभिर्लक्ष	८६
कायवाकृचित्तसमर्थं महा	१४८	खटिकाकृतेष्व लिखेत् त्रिष्णुरुपं	१०५
कायवाकृचित्तसमोगं	१४९	खद्वयकारं शौचं	१५
कायवाकृचित्तसोमित्वं प्राप्य	१५०	खधार्तुं लोचनादेशं	८८
कायवाकृचित्तसोमित्वं भवति	१४९	खधार्तुं लिखमत्तवचेत्	१३२
कायवाकृचित्तसोमित्वं कायेन	८५	खधार्तुं लिखते शुद्धं	१३३
कायाकारमनुत्पत्तं	१३३	खधार्तुं लिखते शुद्धैः	८८
कायिकं चित्तिष्ठं सर्वे	१३१	खधार्तुं सर्ववृद्धेषु परिपूर्णे	८६
कौदृशं लिहिसामान्यं	१५१	खधार्तुं सर्ववृद्धेषु परिपूर्णे	११८
कौजनं सर्ववृद्धाना	८८	खधार्तुं सर्ववृद्धेषु परिपूर्णे	११८
कुठारं पाणी विभाविला	८६	खधार्तुं सर्ववृद्धिलोः	१२४
कुण्डलामृतवचेत्	८१	खधार्तुपद्ममध्याद्य	५४
कुलभेदेन सर्वेषां	१३४	खधार्तुपरिष्युगे तु	१०५
कुलमैष्यप्रसाकारात्	१५४	खधार्तुभवनं इम्यं	६८
कुलानीं सर्वमन्तरां	६०	खधार्तुमध्याद्यं चक्रं	६५
कुलानुस्तुतिशोरेन	८८	खधार्तुमध्याद्यं चिन्तेत् घर्मं	७२
कुला तु मृत्युते शोरेन	१०२	खधार्तुमध्याद्यं चिन्तेत् वचकम्भा	८६
कुला प्रतिक्रिंतं तस्य	१६०	खधार्तुमध्याद्यं चिन्तेत् वचमसहुल	८६

	एः		एः
गुच्छपूजां प्रकृदीति	२२५	चारवल्लों विश्वालाङ्गों प्राप्य	१२५
गुच्छेत्वत् किमुच्येत्	१५०	चित्तं तात्त्वात् ते नुज्जे	१३
गृहोताचान् ततः कोष्ठान्	१६७	चित्तं तात्त्वात् अस्ते	२२
गोमांस॒इयमासेन	१०२	चित्तं रज्जुमिति रुद्धात्	१५४
गोमांसेन च संयुक्तां	८८	चित्तनिष्ठिनैरात्म्यं	१४
गौरिका॑ लटिका॑ वापि	८७	चित्तव्यधरः औमान्	५८
ग्रहणं रामां चैव	१५५	चित्तव्यधरो रामा	२०
	च		
चक्रं वर्णं महापद्मं	७०	चित्तव्यायवच्येत्	१५६
चक्रपद्मकरामां तु	७१	चित्तव्येत्परतो मनो	१०५
चक्रपद्ममहावच्ये	८८	चेष्टं च सर्वनुज्ञानो	१६०
चक्रमध्यगतं स्थाप्य	१४२	चेताकर्म च कुर्वेति	१४२
चक्रव्यमहासेप्ते	१५	चोदनं च कर्त्त नामः	१५५
चक्रहस्तं महाक्षालं	३०	चोदत्तेहितिवद्यते	११४
चक्रदौर्णि॑ विशेषेता	२५		अ
चक्रकाम्यापमाणं तु	२५	जटामुकुटधर्मं विम्ब	१२५
चक्रालैत्युकाराद्या	२५	जटामुकुटधर्मं ग्रामं	१२२
चक्रालश्चान्योगदौर्णि॑	१०८	अर्थ वा लिङ्गमाक्षय	१६०
चतुर्थं घोषणं चैव	१५२	अपमिक्तज्ञं किं चेत्प	१५०
चतुर्दशां तथाकृष्णां	८८	जपेनाकृश्वतेनाप्यं	८४
चतुर्भिर्घोदनामौते	१६५	जापमात्रप्रयोगेता	८४
चतुर्मौग्नममातुर्णं	१५७	जिह्वासम्प्रयवायाद्ये	५५
चतुर्विधमुदायन्	१६२	ज्ञातनं तापनं चैव	१६२
चतुर्थपैकरुद्धे च	१८३	ज्ञातसत्त्वप्रयोगेता	८७
चतुर्थपैकरुद्धे वा	५४	ज्ञातसिद्धिकादा तस्य	१६५
चतुःसन्ध्याप्रयोगेता	५४	ज्ञानेन मुदिता भोग्नि	१६८
चतुःस्थानप्रयोगेता	१०९	ज्ञानोदधिं स्त्रियं स्थाप्य	३३
चतुर्थलमयं चैव	१५		क
चारवल्लों विश्वालाङ्गों वट	६४	भृतिति ज्ञाननिष्पत्तिः	१६४
चारवल्लों विश्वालाङ्गों नामा	७३		ख
चारवल्लों विश्वालाङ्गों नामा	७४	टक्किराजं महाकोधं	७१
चारवल्लों विश्वालाङ्गों नोको	७१	टक्किराजादवः भट्काः	१५६

त

	पु:	पुः	
ततः सर्वप्रयोगेष्व	१६७	चिवाचलमवं तत्वं	६२
तत्वं कलिदिघं प्रोक्तं	१५०	चिवाचलमधरिद्वायं	५६
तत्वं पश्चकुलं प्रोक्तं	१५१	चिवाचलमन्त्रायोः	५७
तथागतमहामासां	२८	चिविद्वं कावदाकृचित्तं	१५८
तदेव विधिसंघोषं	२४	चिविद्वं लक्षणं काव्ये	६१
तस्मात् समर्थविधानचो	११५	चित्रूलं वस्त्रसमवं	१४०
तस्य प्रातं ततः छत्रा	१६०	चिमूलशानाङ्गाद्वाद्यः	५४
तस्य भोगाच्युतुर्जयाः	१५७	चेष्टातुकपदे रस्ये	१४५
तस्य मध्ये महापक्षं	११४	चेष्टातुकमहापूज्यो	५३
तस्य मध्ये लिखित् वक्तं	१८	चेष्टातुकमहावच्यो	५३
तस्याभ्यन्तरतत्त्वं चालिखित् वर्णि	१८	चेष्टातुकमहासत्त्वाः	१०८
तस्याभ्यन्तरतत्त्वं चालिखित्		चेष्टातुकमित्तं शर्वं	१०५
विधि	११३	चेष्टातुकमित्तं शर्वी	१५८
ती ती तस्माचिकां प्राप्य	२८	चेष्टातुकमित्तान्त्सर्वान्	१०
तीक्ष्णं संक्षायं सम्बोध्य	१५८	चाभसमवसम्भूतं	१४
तामेव देवतो विद्याः	१६१	चाभसमवसम्भूतान्	१५
तालपञ्चे द्रवदाच्याच	८०	तं वचकाय वक्त्रसम्भ	१४७
तिक्ष्णे चिकल्पसमवं	५२	तं वचकाय समवाय	१४९
तीक्ष्णाज्ञालाचिंहेषुष्वं	५७	तं वचकाय भुवनेष्वर	१४५
हतीष्वं प्रीतिसङ्गाद्यं	१६६	तं वचकाय सकलस्य	१४६
तेजोराशिक्षयोग्यीष्वं	७१		
तेज तस्य च प्राप्य स्यात्	१६८		
तेषां मूर्खभिषेकं च	१५०	दद्वासुरां ततो वज्रा	८७
चिकल्पासंखेष्वस्त्रान्	८८	दस्तिरा च प्रदातव्या	१४१
चिकालसमये पूजा	१३९	ददन्ति भयसंचक्षाः	१२९
चिमुखं रागियां चिन्नेत्	७०	ददाति च प्रहृष्टामा	८८
चिमुखं वचियां चिन्नेत्	७१	दद्यात् प्रतिदिनं प्राचो	३४
चिमुखं वैरोचनं चिन्नेत्	७०	दद्यात् प्रसर्शसमायोगं	३४
चिमुखं सुक्षिकृगहनं	७१	दद्यात् गवेषुद्वजानां	३४
चियोगमन्त्रपुरुषं	५५	दद्यान् च हिष्ठा यावत्	१६५
चिवचं तावागतं शुजं	२३	दद्यान् तु ज्ञते इयेन	१६५
चिवचं कावदाप्तमन्त्रैक्यं	११८	दद्यान् यदि वग्यासौ	१६५

	प्र:		प्र:
दश्मेत् ममद्वां तस्य	१२०	दित्तिवासान् प्रभावित्वा	१०६
दश्मकुशलान् कर्मपथान्	१२१	दिष्टे देशाकारे योग	१०५
दश्मदिकृसंस्थिता बुद्धाः	१२२	देखमोक्षमहाराग्नेः	१५०
दश्मदिकृसंस्थिता बुद्धाः	१२३	देषो मोहसत्या रागः	१५
दश्मदिकृसंस्थिता बुद्धाः	१२४	देखवचोद्भव चित्ते	१२
दश्मदिकृसंबुद्धानां काय	१२५		
दश्मदिकृसंबुद्धानां लेखस्य	१२६	ध	
दश्मदिकृसंबुद्धानां बुद्ध	१२७	धर्मं प्रस्तोति गाम्भीर्ये	१२१
दश्मदिकृसंबुद्धानां वक्त	१२८	धर्मचक्रमते काय	१०८
दश्मदिकृसंबुद्धानां वक्त	१२९	धर्मज्ञानाकरं दिष्टे	१४
दश्मदिकृसंबुद्धानां वक्त	१३०	धर्मपूर्णं वर्णं निष्ठं	१५
दश्मदिकृसंबुद्धानां वक्त	१३१	धर्मवक्त्रमध्यस्था	१५
दश्मदिकृसंबुद्धानां वक्त	१३२	धर्मवक्त्रसमाकृतो	१५
दश्मदिकृसंबुद्धानां वक्त	१३३	धर्मं ते वाक्यपदः अमान्	१५
दिनानि सप्त पक्षां च	१३४	धातुभूतो महाराष्ट्रो	१३५
दिनानि सप्त पक्षां च	१३५	धारकानुवन्नादित्यं	१४४
दुष्कैर्त्तियमीलोके	१३६	धात्वा विषयसमव्य	१०४
दुष्कैर्त्तियविषयादीनि	१३७	ध्यात्वः वासनप्रकर्षं	१५
देशना कायिको तेषां	१३८	ध्यानस्थाने समापद	१४५
दोषो दोषोपमोग्ने	१३९	ध्यानतत्त्वप्रयोगेता	११
दयेन्द्रियप्रयोगेता जुञ्ज्यात्	१४०	ध्यानवक्त्रं समादान	१८
दयेन्द्रियप्रयोगेता लवं योगान्	१४१	ध्यानवक्त्रं सर्वेषां	१४६
दयेन्द्रियप्रयोगेता सर्वीक्षान्	१४२	ध्याननिः ये इसु	१५०
दयेन्द्रियप्रयोगेता स्वगुणादि	१४३	ध्यानस्तमङ्गारात्	१८
दयेन्द्रियसमापत्वा क्रोधोपर्व	१४४		
दयेन्द्रियसमापत्वा बुद्धिभ्यं	१४५	न	
दयेन्द्रियसमापत्वा बुद्धिभ्यं	१४६	नगरे नादप्याचवा गामे	१७
दयेन्द्रियसमापत्वा वक्त्यमें	१४७	नमस्ते सर्वकायेभाः	१४८
दयेन्द्रियसमापत्वा वक्त्यमें	१४८	नवशूलं महावच्चं	१५
दयेन्द्रियसमापत्वा वक्त्यस्य	१४९	नवेत सुविशुद्धेन	१७
दयेन्द्रियसमापत्वा वक्त्यस्य	१५०	नाकाये विद्यते लघ्नं	१५६
दयेन्द्रियसमापत्वा वक्त्यस्य	१५१	नानाप्रकाशस्तायान्	१४४
दादश्मको कन्दा	१५२	नान्नकः सर्वदुष्टान्	१५
दादश्मकिं संप्राप्य	१५३	नासाये सर्वैर्यं चिन्तेत्	२५

ए	प्र	द्व
नियमानुयाह कर्म	१६६	पश्चमस्तकाचक्रो
निरोधकोषचक्रो	७७	पश्चरज्ञिप्रभं दौसं
निरोधवच्छतं चित्ते	८६	पश्चरज्ञिप्रभोद्योता
निरोधवच्छते चित्ते	१६८	पश्चरज्ञिप्रभस्त्रामेत्तान्
निरोधवच्छामेत्ता	८८	पश्चरज्ञिप्रभस्त्रामेत्ता
निर्विकल्पनिरालम्ब	८९	पश्चरज्ञिप्रभस्त्रामेत्ता
निर्विकल्पनिरालम्बः	१५७	पश्चरज्ञिप्रभस्त्रामेत्ता
निर्विकल्पनिरालम्बः	१०	पश्चरज्ञीयं तथा मत्त्वं
निर्विकल्पनिरालम्बः	१६९	पश्चरज्ञूलं महावतं पश्च
निर्विकल्पनिरालम्बः	१५८	पश्चरज्ञूलं महावतं मात्रवेत्
निर्विकल्पनिरालम्बः	८८	पश्चरज्ञूलनिरोत्तम
निर्विकल्पनिरालम्बः	१६३	पश्चरज्ञूलस्त्रामेत्ता
निर्विकल्पनिरालम्बः	१५८	पश्चरज्ञानेषु मत्त्वाणाः
निर्विकल्पनिरालम्बः	१५८	पश्चरज्ञेत्त्वं वित्त्वं
निर्विकल्पनिरालम्बः	१५८	पश्चोपचारपूजायोः पूजनं
निर्विकल्पनिरालम्बः	१५८	पश्चोपचारपूजायोर्वित्त्वाणाः
निर्विकल्पनिरालम्बः	१०८	पश्चं पश्चविष्टं आत्मा
निर्विकल्पनिरालम्बः	७५	पश्चं विष्टं तथा विष्टं
निर्विकल्पनिरालम्बः	२५	पश्चमविष्टयेत्
निर्विकल्पनिरालम्बः	८४	पश्चमविष्टाराणां
निर्विकल्पनिरालम्बः	११७	पश्चात्त्वं महाज्ञानं
निर्विकल्पनिरालम्बः	१५०	पश्चात्त्वान्तु तत्त्वं नाम
प		
पश्चमेकनिर्दं आत्म	१२१	परस्परात्मेत्ता वित्तं
पश्चकं चिकुलं चेव	१५८	परिस्थृटं तु विचाय
पश्चकामगुणेः प्राचाः	१३	परिस्थृटं विधानेन
पश्चकामगुणेः सुज्ञान्	२४	पर्वतायेषु रम्येषु
पश्चकामाः समासेन	१६४	पर्वतेषु च रम्येषु
पश्चमं नवमं चेव	१५२	पर्वतेषु विविषेषु
पश्चमन्तु सदालोकं	१६४	पश्चिमेन महापश्चं
पश्चमुद्गमहारात्	१३६	पश्चिमेन लिखेत्पश्चं
पश्चमुद्गान् विष्टानेन	१२३	पश्चन्ति साधका वित्तं

ए	एः
१३ प्रभाववेत् चक्षं	१६३ प्रभावारक्षणा भद्रान्
१४ प्रभाववेत् वाक्	१६४ प्रधमं स्मौचिकाकारं
१५ प्रावहरास्या भवेत्तजो	१६५ प्रधमं शून्यतावोधिं
१६ प्रातं काव्यवाक्षिते	१६६ प्रदानं इत्येति चेत्
१७ प्रातं उच्चसुच्छ्य	१६७ प्रदमन्ति महावृद्धाः
१८ प्रातं विद्युतिक्ष्णतौ तस्य	१६८ प्रदमन्ति तन्ममास्यात्
१९ प्रातं विधिवत् सर्वाम्	१६९ प्रातं विधिविषयात्
२० प्रादाक्षान्तरात् कला	१७० प्रातिविषयात् चाक्षाः
२१ प्रात्यक्षाविज्ञानिक्षया	१७१ प्राप्तं कन्ता विश्वालाली
२२ प्रीतक्षयाभिताकारा	१७२ प्राप्तं वृद्धप्राकानि
२३ प्रीतम्भुर्गिमाहसं	१७३ प्रात्यक्षं लिङ्गं चाक्षय
२४ प्रदक्षिणं भवेत् बुद्धान्	१७४ प्रियो भवति बुद्धानां
२५ प्रधमिकाय किं चेद्य	१७५ प्रीतं भवेत्तुद्धानां
२६ प्रधमिकाय प्रीयन्ते	१७६ प्रेतां विश्वस्यात्
२७ प्रभुं तायागतौ अद्यु	१७७
२८ प्रदेवत्तोदमधटे	१७८
२९ प्रगां वकाङ्गतिं ददात्	१७९ प्रदेव देवमासुहः
३० प्रदेवक्षेत्रे लिखेद्वेषं	१८०
३१ प्रदेवक्षुलकम्भं	१८१
३२ प्रदेवं तु भद्राचक्षं	१८२ विनियतं तादितं तेन
३३ प्रदेवं लोकमा रखाना	१८३ विष्वं तायागतमयं
३४ प्रदेवन्तीरिताकाराः	१८४ विष्वं भास्यतरक्षय
३५ प्रकर्षक्षतविज्ञानं	१८५ शीताक्षरपदं प्रोक्षं
३६ प्रकृतिप्रभास्यां सर्वं	१८६ बुद्धं वा वक्षस्यं वा
३७ प्रकृतिप्रभास्याः अस्ति	१८७ बुद्धकायपदः औमान्
३८ प्रकृतिप्रभास्याः सर्वं	१८८ बुद्धविष्वं प्रभाविता
३९ प्रकृतिक्षाक्षते हर्तुः	१८९ बुद्धवोषिकारं दिव्यं
४० प्रकृत्या देहधर्मधु	१९० बुद्धमधिममाकोणं
४१ प्रकृत्यांशोनामकं योगं	१९१ बुद्धमरणलमध्यस्यं अमिताभं
४२ प्रकृत्यांशोनामापत्तिः	१९२ बुद्धमरणलमध्यस्यं काव्ये
४३ प्रकृत्योपायसमापत्तिः	१९३ बुद्धमरणलमध्यस्यं तत्त्वात्तोभ्यं
४४ प्रकृत्योपायसमापत्ता	१९४ बुद्धमेष्टेष्टाध्यमः
४५ प्रकृत्योत्पद्यते यद्यद्	१९५ बुद्धवच्चिकावेष्टु
४६ प्रत्यक्षं वक्षशिष्यस्य	१९६ बुद्धतत्त्वमङ्गेन्यं

	प्र	भ	
मुद्रवाक्यापयोगेन			
मुद्रस्त्रिकायवदरदो	८०	मर्गे मण्डलमास्त्रात्	१५८
मुद्राच्च वाभसम्भूतान्	८५	मध्यं वा वायवा विष्णुं	१८८
मुद्राच्च बोधिसत्त्वाच्च	१३९	मन्त्रे कायवचस्य	१३२
मुद्राच्च ब्रह्मणः लक्ष्य	१६६	भवस्यायि भवं लोकां	७०
मुद्रानां कायवाक्याच्चित्तं	१८१	भवेन्महालयदं तस्य	११५
मुद्रानां शान्तिकलनो	१८८	भस्मोदकार्द्दिगतं तस्य	८८
मुद्रातुम्भूतिमध्योद्य	२०८	भावयित्वा लक्ष्यासेन	१४
मुद्राभिज्ञायत्तमष्टः	२१६	भावयेत् लाकृश्च वाधि	१०६
मुद्राभिज्ञायैत्तमित्ती	२२०	भावयेत् घर्मसेषान्ते	१८
मुद्राच्च वाभसम्भूताः	२२४	भावयेत्प्रियोध्यज्ञेत्	१५०
मुद्राच्च बोधिसत्त्वाच्च बोध	२४८	भावते मण्डलं इम्यं	१०
मुद्राच्च बोधिसत्त्वाच्च मन्त्र	२७	भावते सम्भवं तस्य	१५
मुद्राच्च बोधिसत्त्वाच्च मन्त्र	२१	भावते सर्वेत्तित्तीना	१३५
मुद्राच्च बोधिसत्त्वाच्च ये	२७०	भावते भवावन् तस्ये	४
मुद्रास्त्रिकायवदरदा	२७४	भावते भवावन् तस्ये	१८
मुद्रैच्च बोधिसत्त्वाच्च अभिभित्तं	२७८	भावते भवावन् तस्ये	१०
मुद्रैच्च बोधिसत्त्वाच्च वस्त्रकाम	२८८	भावते भवावन् तस्ये	१०
मुद्रैच्च बोधिसत्त्वाच्च परिपूर्णं	२९२	भित्ताशिना न लक्ष्यां	११
मुद्रैच्च बोधिसत्त्वाच्च परिपूर्णं	२९३	भूर्जपत्राविषु लक्ष्यं	१४५
मुद्रौ बोधिसत्त्वाच्च पूज्यमानो	२७५		
मुद्रो धर्मपरो वायि	२८८		
मुद्रो वक्ष्यतः शास्त्रा	१०४	महाक्षोशमयसम्भोगं	४६
मुद्रो वक्ष्यतः वायि	१००	मण्डलमभिषेकं च	१५८
मुद्रो वा वक्ष्यत्तर्मो वा	११८	मण्डले लिङ्गमाले तु	८६
बोधिजित्व विश्रामात्ता	१२८	मण्डलकर्त्तिकादीनि	१०५
बोधिभित्तेति किं ज्ञेयं	१५०	मदेन भित्तेति वर्णं	१८५
बोधिज्ञानायत्तमात्तं	१०७	मध्याक्षे वायुर्हात्वे वा	८६
बोधिवचाभिसम्भूताः	१६८	मध्ये वैशोक्यनयदं	११३
बोधिवचेत्त मुद्रानां	१२०	मनोवक्यमयं सर्वे	१३१
ब्रह्मात्तत्त्ववैद्युतानां	१८८	मन्त्रे वदावात् तदा तस्य	१२०
न चाक्षाद्यादयो देवाः	१४३	मन्त्रे मन्त्रमिति ग्रोकं	१५७
न चोन्नददेवानां	१७७	मन्त्रनिष्ठालिकावेन	२४

ए	प्र:
मनवयोग्या विद्याकालौ	१६० सुकुटेऽचोभ्यसमयं
मनवाच्चारपदं दत्ता	१२० सुकुटेऽचोभ्यसमयं
मनवाच्चारपदः कामाकृ	१४० सुकुटेऽचोभ्यसमयं
महकलप्रभाकारं	१५० सुकुटेऽचोभ्यसमयं
महात्माकुलं भ्यात्मा	५३ सुकुटेऽचोभ्यसमयं
महाट्वोपदेशेषु पल	५१ सुकुटेऽचोभ्यसमयं
महाट्वोपदेशेषु विज्ञेयु	५८ सुकुटेऽचोभ्यसमयं
महाद्वृतेषु धर्मेषु	३८ सुकुटेऽमित्यसम्बद्धं
महापद्मकुलं भ्यात्मा	५४ सुकुटे वैशीष्णवपदं
महावलं महावर्णं	११ सुदर्शनं भ्यावयोगेन
महामण्डलप्रकैल	६३ सुदर्शक प्रथमेन
महामांससमयाद्येन	५७ सुदामेदेन सर्वेषां
महामासेन संयुक्तो	६८ सुदामलविषयानक्तो
महामासेन सर्वेषां	१०२ सुदिते सुदर्शा लक्ष्मी
महारज्यकुलं भ्यात्मा	५९ सूर्य नोचाकारं योगं
महाराजं भनाधार्य	१५५ स्वधारादं वस्त्रपदं
महारथ्यकुलं भ्यात्मा	५४ सोक्षमांगपलेता च
महाशूलीमंजुषापद्ये	११८ सोह इति विमुख्यत
महासमयकुलं भ्यात्मा	५८ सोहचित्तोहर्षिं भावं
महासमयतत्त्वं ते	१५५ सोहसमयसमृतः
महासाधनकाले च	१०६ सोहो देवस्थापा शासः
महासाधनकालेषु	५८ सोहो मोहोपमोगेन
मांसाहारादिकुलाद्ये	२६
मातरं बुद्ध्यं विभोः	२०
मात्रमहेऽप्याग्ने	८०
मात्रमहिनोपचोच्च	२० सं व्यभवत्यसुदर्शं
मानुषास्थिमयं कौलं अथवा	८१ यः पश्यतमिमं योगं
मानुषास्थिमयं कौलं अष्टाकृ	८० पश्चिमोमन्तरमन्तराः
मारणं औरनं चैव	१५८ पश्चिमं समन्तमदस्य
मारणं सर्वबुद्धानां	१०२ पश्चिमं सर्वस्थानां
मारणीया ग्रथदेन	८८ यत्कायं मन्त्रवचस्य
माहेन्द्रमण्डलं भ्यात्मा	८६ यत्कायं सर्वबुद्धानां
सुकुटेऽचोभ्यसमयं	७५ यदभिलभति चित्तेन

प्र.		प्र.
१०८	रजस्त्रिं विभाविता	१५
१०९	रजिना सर्ववक्तारा	१६०
११०	रमं ज्ञाता तु चितिष्ठ	२८
१११	राजस्त्रिकाङ्करेषु	४१
११२	राजस्त्रिविविधः कृदैः	१०३
११३	राजकुलसमावोगं	३६
११४	रामदेवमोहनम्	३२
११५	रामदण्डाङ्गौ भासी	१२५
११६	रामदण्डवाचं	८२
११७	रामदण्डवाचमात्रं	१५८
११८	रामदण्डवाचमात्राः	११५
११९	रामो रामोपभोगेन	१५५
१२०	रित्यस्त्रिलक्ष्मयत्वे	५७
१२१	सधिराहे सलिलार्दं	४८
१२२	स्वयं विज्ञात चितिष्ठ	२५
१२३	स्वपवचादयः अट्टकाः	११५
१२४	स्वपश्चात्तसादौनि	३८
१२५	स्वपश्चात्तदादयः कामाः	१५८
१२६	रेखो रहाति यथाता तु	१६
१२७	रोचनागृहसंपूर्णो	८८
१२८	रोमकुपाद्यविवैः	८८
१२९	रोमिदाकारसंयोगं	१८५
स		
१३०	लक्ष्मीं राममासक्तिः	१५५
१३१	लक्ष्मीनक्षमावैष्टु	१५४
१३२	लक्ष्मीयदिं सर्वं	८५
१३३	लिङ्गं दक्षिणाधादेन	८५
१३४	लिङ्गं पादेन चाकम्य भवं	८५
१३५	लिङ्गं पादेन चाकम्य राज्ञसैः	१०२
१३६	लोकधातुम् सर्वेषु	४२
१३७	लोकाचारविनिमुक्तं	१५६
१३८	लोकनो चिमुखौ चिन्तेत्	७०
१३९	लोकनो मामकै चापि	८८
१४०	लोकनो महाविद्याः	८८

व

पुः	वचाशिष्यतयः सर्वे	पुः
१०५	वचामितमहाराज	१२७
१७	वचामृतं महाकोष्ठं	११
१३५	वचनं तस्य नाथस्य	१६८
८९	वने भिक्षा भवेत्प्रियं	१२६
४५	वद्धोक्तव्यरक्षणी च	१६५
१००	वाक्यमन्तरं लक्ष्यं	१२९
११५	वाक्यवदाकान्तं	८२
१६६	वाक्यसमयसमोधिः	८१
१६२	वामवर्णं च महाराजो	१०
११८	वातमवलक्षणोर्गते	८७
१६८	वायव्यमवलायस्य	५७
४६	विद्युतिष्ठानं प्रकुर्वते	११४
४०	विकलितवानिष्टे	८९
८२	विवरेत् समन्वयः विज्ञो	५८
१२०	विवरेत् समासेन	२४
१०५	विचारं देवमात्माने	१७४
१०८	विचारं विविष गम्य	१८
१२२	विचारं वयभेदेन	५८
८१	विचारं च महामौसं	११७
८६	विचारं चित्प्रसादये	५१
१२१	विचारं सम्लैलोन	११७
४२	विचारं विवक्षिहं भजेत्	१२०
१२३	विचारं विवक्षिहं भजेत्	१८
१२५	विचारं विवक्षिहं भजेत्	१८
११५	विचारं विवक्षिहं भजेत्	१३६
१३१	विचारं विवक्षिहं भजेत्	११४
१००	विचारं विवक्षिहं भजेत्	८५
४५	विचारं विवक्षिहं भजेत्	८४
११२	विचारं विवक्षिहं भजेत्	८५
१४	विचारं विवक्षिहं वस्तुं	८६
२६	विचारं विवक्षिहं विवाचाराय	२६
४७	वितर्कं च विचारं च	१६४
७१	विवक्षिमात्रमतिक्रम्य	१४२

	प्र		प्र
विद्याधरमहाकन्तो	८८	शान्तधर्माद्यसमूलं	१७
विद्याकाचार्यधर्माकां	८९	शान्तिके लोचनाकारं	१४
विद्याकाचार्यदिव्याकां	१५८	शान्तिके शान्तिचित्तं तु	१६८
विद्याकाजीति विद्याता	१६६	ज्ञोर्येते दृक्षमाचित्तं	१७
विद्यानानि तु सर्वांगि	१०१	मुक्तं ता अथवा विद्या	११७
विद्याव यदनुगृह्णता	१६४	मुक्ते त तर्तुसम्भवादां	११६
विविशेषु च इत्येषु	४४	मुक्तो विविक्ते प्रथिवीप्रदेशो	३२
विविधान् वचसमूलान्	१०८	प्रहोति मन्मात्रारूपदं	१२
विश्वव्याकरणकान् दुःखान्	१५६	प्रणालिः ये इम्	१७१
विश्वेष्वरोप्रविशेषु	४१	प्रान्मात्रां ज्ञयमात्रां	८८
विश्वपितरसंयुक्तं	१६	प्रान्मात्रेन संयुक्तां	८८
विषु संस्तुतु विधिना	१८	प्रान्मात्रसंयमसिन	५६
विष्टु तद्व संयुक्तां	१८		४
विष्टुरेण भयो ग्रोकं	५८	पट्टिंशास्त्रातिनो राज्ञः	२४५
वैदना वद्वमात्रास्ता	१५४	पट्टिंशास्त्रमेकादा	५२
वैरोचनं महात्मकं	५७	पट्टिंशास्त्रमेकादा	५३
वैरोचनं विभाविता	५८	पट्टिंशास्त्रमेकादा	५३
वैरोचनप्रयोगेत्	११८	पट्टिंशास्त्रमेकादा	११८
वैरोचनमहाविष्व काय	८४	प्रद्यानान् भावयेत् प्राचारो	२६
वैरोचनमहाविष्व भात्वा	१२२	प्रोत्प्राप्तसं प्रकृत्वैत	११९
वैरोचनमहामुद्रां अथवा	८५	प्रोत्प्राप्तिको एष	१२५
वैरोचनमहामुद्रां काय	१४	प्रोत्प्राप्तिको सप्राप्त	१६
वैरोचनमहाराजं	११५		८
वैरोचन महामुद्र	१२०		
वैरोक्तिकन्ति वरदाः	४१	संयाहयं दति तथ	१५०
		संस्कारस्तु तदा इष्टां	१५४
		संस्कारेत् विश्वदिव्य	१५७
		संहोरेत्वासमयं	१०६
		संहोरं च प्रकृत्वैत	३३
		संवधानु तमासेन	१३९
		संवधातोर्वन्नस्त्वा	१४१
		संवधाय वाभ्यसमूलान्	१५४
		संव्यान् दश्यदिक्षुसमूलान्	१५४

पं	सं	पं
१५	सर्वमनुष्यापाचेष्ट	६२
१२८	सर्वमनुष्यापोतेषु	८१
१५३	सर्वमनुष्यापोतेषु	८१
८१	सर्वभक्तासामन्यकं गृह्णा	१०१
८०	सर्वभक्तासामन्यकं चक	७७
५३	सर्वभक्तासामन्यकं सर्वं	१७
५३	सर्वभक्तासामन्यको चिकायाय	७६
८७	सर्वभक्तासामन्यको सर्वालङ्घार	७४
५७	सर्वभक्तासामन्यको	८४
८४	सर्वभक्तासामन्यको	८८
१०५	सर्वभक्तासामन्यकं	१७
८७	सर्वभक्तासामन्यका नामुत्पत्ता:	१४८
८८	सर्वभक्तासामन्यके	५७
८५	सर्वभक्तासामन्यकोल्लक	१५८
८५	सर्वभक्तासामन्यके पात्र	१४०
१५	सर्वभक्तासामन्यके चाय	५६
१२८	सर्वभक्तासामन्यके शुद्ध	५५
१२८	सर्वभक्तासामन्यके भज्ञ	५०
१२८	सर्वभक्तासामन्यके वच	८६
१७	सर्वभक्तासामन्यके शर्व	५२
१०	सर्वभक्तासामन्यकी	१२४
२६	सर्वभक्तासामन्यको	१२२
८८	सर्वभक्तासामन्यको गन्ध	८५
१००	सर्वभक्तासामन्यको सर्वं	८०
२०	सर्वभक्तासामन्यकी शर्	१०८
२०	सर्वभक्तासामन्यकी प्रहृष्टी	१५०
१५७	सर्वभक्तासामन्यकी प्रहृष्टाः	१५१
१७	सर्वभक्तासामन्यकी वर्णं	१३६
१३	सर्वभक्तासामन्यकी वच	१३६
१६३	सर्वभक्तासामन्यके ग्राहका	८८
१६८	सर्वभक्तासामन्यके ग्राहका	८८
१६८	साकारं च निराकारं	१५८

	पृष्ठ		पृष्ठ
साधनं प्रतिपत्तिष्ठा	१५८	स्वरक्षन् दुरः काये	६४
साधनं सर्वसिद्धोनां	११७	सहस्रिकुम्भन् जाङ्ग	७५
साधु साधु महानाथाः	१८८	सहस्रिकुम्भन् दीपं भावयेत्	५६
साधु साधु महासत्त्वाः	१८८	सहस्रिकुम्भन् दीपं वक्ष	७५
साधु साधु महासत्त्वाः	१६८	सहस्रिकुम्भन् दीपं संकाढ़	७४
साध्यमस्यापि यदेव	१६७	सहस्रिकुम्भन् दीपं सर्वे	७४
सामानोचमभिदेव	१६८	सहस्रिकुम्भन् कोयै	३५
सिद्धेव निमित्तं च	१५८	स्वकामवस्थभावन्	१५८
सिध्यते पञ्चमात्रेण	४४	स्वकायविश्वदेश्य	१०५
सुभाषितमिदं तत्त्वं	१०२	स्वकायवाक्यित्यापदे	१०६
सुम्भं आनायश्च	५१	स्वकोषवक्तव्यमयं	४५
सुर्वो नारी महायज्ञी	१२६	स्वचित्तं चित्तनिधासी	१०२
सुवत्सामिविलम्ब्य	१५३	स्वच्छं च तत्त्वमावं च	६
सुचम्प्य पातलमिदं	११८	स्वच्छं तत्त्वनिमित्तं ग्राहनं	५२
सुर्यमवलम्बधास्य	११८	स्वच्छकायधरं नीक्ष	५२
स्वर्णेन्द्र भगवानेन	२४	स्वच्छकायनिमित्तं जावं	५२
सिद्धेत लाभमान् पश्य	२६	स्वप्रोपेष्य उपर्यु	१०७
सिद्धाचाराम्भेनेव	५८	स्वभावशुद्धनेताक्षे	१३४
सिद्धाविधानं प्रथमं	१८२	स्वभावेनेव सम्भावाः	१३०
सिद्धावद्युपर्योग	१८५	स्वमन्त्रे स्वमन्त्रेता	५०
सिद्धामयसंयोगं	५७	स्वमन्त्रे भावयेत् चक्षुं	५२
स्वान्तर्वच्येत् यावत्त्वा	१०४	स्वमन्त्रे भावयेत् जाङ्गं	५८
स्वीकृपमनवच्येत्	२४	स्वमन्त्रे चूढये ध्यात्वा	१४४
स्थिरं तु स्वार्थेत् इति	११७	स्वमन्त्रप्रदर्शं ध्यात्वा चतुः	५०
स्पृश्य जात्वा तु जिविष्य	१५	स्वमन्त्रप्रदर्शं ध्यात्वा सर्वं	८६
स्पृश्य प्राच्यादिमिम्नेत्रो	२८	स्वमन्त्रेता प्रमाविला	५२
स्वरक्षं कायमेष्टेन	२८	स्वमन्त्रेता महावद्य	५२
स्वरेहुद्युपदं तत्त्वं	११	स्वसुर्वा वाऽप्यता चिन्तेत्	१२५
स्वात्मनेत् कुट्टन् चिन्तेत्	१२२	स्वरूपेष्वेत तत्त्वायां	१२५
स्वर्गं च दुरः काये	१०४	स्वर्यं पद्मसंयुक्तं	२८
स्वर्गं सर्वमन्त्रायां	१६	स्वाप्तमसहलपदं	१२४
स्वर्गं सर्ववच्याणां	१५	स्वहेतुरभिवेकेत्	१२५

इ			पुः
हठमनुरागां चैव	१५३	हेकारकौलकं ध्यात्वा	६७
हठमाचे मध्यावचे चिकाया	८२	हेकारे वस्त्रसत्त्वात्मा	१०३
हठमाचे मध्यावचे चिकाया	८२	हृदयं ताहवेत् तेन	४१
हठमाचे मध्यावचे	८१	हृदयं व्यभिकृद्धेभ्यः	४४
हयसीवं मध्याकोर्धं	७१	हृदयं यावत् पादानं	८१
हरणं सर्वदयाकां	२६	हृदयमध्यात्मं सूक्ष्मं	४०
हस्तं दत्त्वा छिरे श्रिष्टं	१५१	हृदये त मध्यावचं	१०६
हस्तमाचं दिष्टन्ते वा	१०१	हृदि मध्यात्मं चक्रं	६६
हस्तमूढां च वध्रौपात्	१५६	हृदि मध्यात्मं चक्रं	६७
हस्तमासं हयमासं	२६	हृदि मध्यात्मं पद्मं	६६
हस्तमासं ज्येमासं	११०	हृदि मध्यात्मं रथं	६६
हस्तमासमयमासिनं	४५	हृदि मध्यात्मं वचं	६६
हेकारं कायवः कृषितः	४३	हृष्णदा मनवस्त्रोग्मा	१५७
हेकारं च व्योकारं च	२८	होमं कुर्वति मनवशः	११७
हेकारं चिन्मानीर्थं	४४	होमं वाऽप्यायवा ध्यानं	१०६

Addenda et Corrigenda.

R = Readings of Bombay R.A.S. MS for seven pages in the beginning not incorporated in the edition.

<i>Page</i>	<i>line</i>	<i>for</i>	<i>read</i>	<i>Page</i>	<i>line</i>	<i>for</i>	<i>read</i>
1	3	"समी०"	R "समेक०"	54	11	मत्त०	मत्ता०
2	1	"सत्यम्"	सत्येन	55	13	"शेष"	"शेषा०"
2	13	"नन०"	R "ननवाच०"	56	11	"शेष"	"शेषा०"
2	14	"वन०"	R "वनं"	58	12	"वेण०"	"वेणा०"
2	14	"पदः"	R "पदा०"	58	14	"शेष"	"शेषा०"
3	2	गत०	R गत०	59	3	"बुद्धा फि०"	"बुद्धास्त्रिं०"
3	8	"मधि०"	R मेष०	60	10	प्राप्यते०	प्राप्यते०
3	10	"शत०"	R शत०	60	11	"शेष"	"शेषा०"
3	18	"शष्ठः"	R शष्ठय०	61	20	"जामस०"	"जामस०"
4	1	"सत्या०"	R सत्या०	66	16	"शेष"	"शेषा०"
4	4	बोधिचित्त	R बैद्योचत्त०	71	16	शुभं	शुभं
4	7	भावतक्तं	R न भवत्तकं	72	6	भावता०	भावता०
4	20	"शत०"	R शताभिषेक०	74	6	लाराय०	लाराय०
5	5	"कुल०"	R "कुलस्त्रिं०"	74	7	"लाल्ही०"	"लाल्ही०"
5	17	"वचात्तिं०"	R "वचेन्द्रियं०"	78	16	"माताया०"	"माताया०"
7	2	[सर्व...सर्वे]	R सर्वकोल०	86	8	मुल०	मुल०
7	1n		Delete 51	87	3	शर्चो०	शर्चो०
8	9	"हुमि०"	"हुमरो०"	87	19	"राजो चो०"	"राजस्त्रो०"
13	6	"प्रसुखा०"	प्रसुखा०	89	20	लिङ्गायादेन	लिङ्गं पादेन
19	5	विग्रहूच०	विग्रहूच०	90	5	बुद्धास्त्रिं०	बुद्धास्त्रिं०
20	13	विग्रहूच०	विग्रहूच०	90	20	"पदा०"	"पद्मा०"
20	14	पुचोच०	पुचोच०	95	16	सिद्धते०	सिद्धते०
30	6	स्वमा०	स्वमा०	96	18	"हिते०"	"हितै०"
36	2, 13	"प्रयोगेन"	"प्रयोगेक०"	97	7	"शेष"	"शेषा०"
38	10	"पुचा०"	पुचाऽ०	98	9, 11, 13, 15		
39	8	"वचात्ता०"	"वचात्ता०"	17, 19, 21	"शेष"	"शेषा०"	
47	9	उगाके०	उगेक०	99	2, 17	"शेष"	"शेषा०"

<i>Page</i>	<i>line</i>	<i>for</i>	<i>read</i>	<i>Page</i>	<i>line</i>	<i>for</i>	<i>read</i>
101	9	"मन"	"मन"	133	15	"स्वरका"	"स्वरका"
102	14	"का"	"का"	134	17	"पर"	"पर"
103	11	"प्रातु"	"प्रातु"	144	13	"दरेके"	"दरेके"
103	12	"दूष्ट"	"दूष्ट"	145	16	"नाथः"	"नाथः"
106	15	"चाभा"	"चाभा"	149	6	"मध्यभ"	"मध्यभ"
107	5	"वक्ष्यु"	"वक्ष्यु"	153	17	"पूह"	"पूह"
107	20	"पश्चाते"	"पश्चाति"	154	7	"कुल"	"कुल"
110	20	"यति"	"यति"	156	13	"मन्म"	"मन्मन"
117	5	"पूमी"	"पूमी"	160	17	"मन"	"मना"
118	22	"अते"	"अतो"	164	13	"संजिताः"	"संजिता"
119	4	"कुड़"	"कुड़"	165	22	"स्फुरा"	"स्फुरा"
119	9	"दरिल"	"दरिल"	166	6	"पूल"	"पूल"
121	18	"मर"	"मर"	168	1	"चिन्नं"	"चिन्नं"
133	14	"कलायस्"	"कलायस्"				

GAEKWAD'S ORIENTAL SERIES

Critical editions of unprinted and original works of Oriental Literature, edited by competent scholars, and published by the Oriental Institute, Baroda

I. BOOKS PUBLISHED.

	Rs. A.
1. <i>Kāvyamīmāṃsā</i> : a work on poetics, by Rājāśekhara (880-920 A.D.); edited by C. D. Dalal and R. Anantakrishna Sastry, 1916. Reissue, 1924	2-4
<i>This book has been set as a text-book by several Universities including Benares, Bombay, and Patna.</i>	
2. <i>Naranārāyaṇānanda</i> : a poem on the Paurāṇic story of Arjuna and Kṛṣṇa's ratiḥśā on Mount Girnar, by Vasutapa, Minister of King Vṛṣadhvālā of Dholka, composed between Samvat 1277 and 1287, i.e., A.D. 1221 and 1231; edited by C. D. Dalal and R. Anantakrishna Sastry, 1916	<i>Out of print.</i>
3. <i>Tarkasaṅgraha</i> : a work on Philosophy (refutation of Vaïśeṣika theory of atomic creation) by Āṇandajñāna or Āṇandagiri, the famous commentators on Śāṅkarācārya's <i>Bhāṣyas</i> , who flourished in the latter half of the 13th century; edited by T. M. Tripathi, 1917. <i>Out of print.</i>	
4. <i>Pārthaparākrama</i> : a drama describing Arjuna's recovery of the cows of King Virata, by Prahlādanadeva, the founder of Pilānpur and the younger brother of the Paramāra king of Chandravati (a state in Mārwār), and a feudatory of the kings of Guzerat, who was a Yavārāja in Samvat 1220 or A.D. 1164; edited by C. D. Dalal, 1917	0-6
5. <i>Rāṣṭraudhavarhśa</i> : an historical poem (Mahākāvya) describing the history of the Bīgulas of Mayūragiri, from Rāṣṭraudha, king of Kanauj and the originator of the dynasty, to Nārāyaṇa Shāh of Mayūragiri by Rudra Kavi, composed in Śaka 1518 or A.D. 1596; edited by Pandit Enibar Krishnamacharya with Introduction by C. D. Dalal, 1917	1-12
6. <i>Līṅgānuśāsana</i> : on Grammar, by Vāmana, who lived between the last quarter of the 8th century and the first quarter of the 9th century; edited by C. D. Dalal, 1918	0-8
7. <i>Vasantavilāsa</i> : an historical poem (Mahākāvya) describing the life of Vastupāla and the history of	

ItS. A.

- Guzerat, by Bhāshandasūri (from Modheraka or Modhera in Kādī Prānt, Baroda State), contemporary of Vastupāla, composed after his death for his son in Samvat 1296 (A.D. 1240) : edited by C. D. Dalal, 1917 1-8
8. **Rūpakāṣṭakam** : six dramas by Vatsarāja, minister of Paramardideva of Kalinjarā, who lived between the 2nd half of the 12th and the 1st quarter of 13th century : edited by C. D. Dalal, 1918 .. 2-4
9. **Mohaparājaya** : an allegorical drama describing the overcoming of King Moha (Temptation), or the conversion of Kumārapāla, the Chalukya King of Guzerat, to Jainism, by Yaśāpāla, an officer of King Ajayadeva, son of Kumārapāla, who reigned from A.D. 1229 to 1252 : edited by Muni Chaturvijayaji with Introduction and Appendices by C. D. Dalal, 1918 .. 2-0
10. **Hammirāmadamardana** : a drama glorifying the two brothers, Vnārupāla and Trījavipāla, and their King Viradharavala of Dholka, by Jayasimhaśūri, pupil of Viraśūri, and an Ācārya of the temple of Munisuvrata at Broach, composed between Samvat 1276 and 1286 or A.D. 1220 and 1239 : edited by C. D. Dalal, 1920 .. 2-0
11. **Udayasundarikathā** : a romance (Cāmpū, in prose and poetry) by Sodhīhala, a contemporary of and patronised by the three brothers, Chchittarāja, Nagadevā, and Mummuṇirāja, successive rulers of Konkan, composed between A.D. 1026 and 1050 : edited by C. D. Dalal and Pandit Embar Krishnamacharya, 1920 .. 2-4
12. **Mahāvidyāvidambana** : a work on Nyāya Philosophy, by Bhāṭṭa Vādīndra who lived about A.D. 1210 to 1274 : edited by M. R. Telang, 1920 .. 2-8
13. **Prācīnagurjarakāvyaśāṅgrah** : a collection of old Guzerati poems dating from 12th to 15th centuries A.D. : edited by C. D. Dalal, 1920 .. 2-4
14. **Kumārapālapratibodha** : a biographical work in Prākṛta, by Somaprabhāchārya, composed in Saṁvat 1241 or A.D. 1195 : edited by Muni Jinavijayaji, 1920 .. 7-8
15. **Gaṇakārikā** : a work on Philosophy (Pāśupata School) by Bhūṣaravajña who lived in the 2nd half of the 10th century : edited by C. D. Dalal, 1921 .. 1-4
16. **Saṅgītamakaranda** : a work on Music by Nārada : edited by M. R. Telang, 1920 .. 2-0
17. **Kavindrācārya List** : list of Sanskrit works in the collection of Kavindrācārya, a Benares Pandit (1656 A.D.) : edited by R. Anantakrishna Shastri, with a foreword by Dr. Gangadhara Jha, 1921 .. 0-12
18. **Vārāhagṛhyasūtra** : Vedic ritual (domestic) of the Yajurveda : edited by Dr. R. Shamasastri, 1920 .. 0-10
19. **Lekhapaddhati** : a collection of models of state and private documents, dating from 8th to 15th centuries A.D. :

	Rs. A.
edited by C. D. Dalal and G. K. Shrigondekar, 1925	2-0
20. Bhaviṣayattakahī or Pañcamikahī : a romance in Apabhraṃsa language by Dhanapāla (<i>circa</i> 12th century) : edited by C. D. Dalal and Dr. P. D. Gune, 1923	6-0
21. A Descriptive Catalogue of the Palm-leaf and Im- portant Paper MSS. in the Bhandars at Jessal- mere, compiled by C. D. Dalal and edited by Pandit L. B. Gandhi, 1923	3-4
22. Paraśurāmakaṇḍa : a work on Tantra, with com- mentary by Rāmeśvara : edited by A. Mahadeva Sastry, B.A., 1923 .. . . . <i>Out of print.</i>	
23. Nityotsava : a supplement to the Paraśurāmakaṇḍa by Umaṇḍanandatha : edited by A. Mahadeva Sastry, B.A., 1923. Second revised edition by Swami Tirvīk- rama Tīrtha, 1930	5-0
24. Tantrarāhasya : a work on the Prabhākara School of Pūrvamīmāṃsa by Rāmanujacārya : edited by Dr. R. Shama Sastry, 1923	1-8
25. 32. Samārāṅgaṇa : a work on architecture, town- planning, and engineering, by king Bhoja of Dhara (11th century) : edited by Mahānāhopadhyaya T. Ganapati Shastry, Ph.D. Illustrated. 2 vols., 1924-1925	10-0
26. 41. Sādhanamālā : a Buddhist Tantra text of rituals, dated 1165 A.D., consisting of 312 small works, com- posed by distinguished writers : edited by Benoytosh Bhattacharyya, M.A., Ph.D. Illustrated. 2 vols., 1925- 1928	14-0
27. A Descriptive Catalogue of MSS. in the Central Library, Baroda : Vol. I (Veda, Vedālakṣaṇa, and Upaniṣads), compiled by G. K. Shrigondekar, M.A., and K. S. Rāmaśāstri Śastry, with a Preface by B. Bhattacharyya, Ph.D., 1925	6-0
28. Mūṇasollāsa or Abhilāṣītārthaśāntiśāṇī : an ency- clopedic work treating of one hundred different topics connected with the Royal household and the Royal court by Somesvaradeva, a Chalukya king of the 12th century : edited by G. K. Shrigondekar, M.A., 3 vols., vol. I, 1925	2-12
29. Nalavilāsa : a drama by Rāmachandrasūri, pupil of Hemachandrasūri, describing the Paṇinikā story of Nala and Damayanti : edited by G. K. Shrigondekar, M.A., and L. B. Gandhi, 1926	2-4
30. 31. Tattvasaṅgraha : a Buddhist philosophical work of the 8th century by Śāntarakṣita, a Professor at Nālandā with Pañjikā (commentary) by his disciple Kamalaśīla, also a Professor at Nālandā : edited by Pandit Embar Krishnamāchārya with a Foreword in English by B. Bhattacharyya, M.A., Ph.D., 2 vols., 1926	24-0

Rs. A.

33, 34. Mirat-i-Ahmadi : By Ali Muhammad Khan, the last Moghul Dewan of Gujarat : edited in the original Persian by Syed Nawabali, M.A., Professor of Persian, Baroda College, 2 vols., Illustrated, 1926-1928 ..	19-8
35. Mānavagṛhyasūtra : a work on Vedic ritual (domestic) of the Yajurveda with the Bhāṣya of Asṭāvalka : edited with an introduction in Sanskrit by Pandit Rāmakrishna Harshaji Sastri, with a Preface by Prof. B. C. Lele, 1926	5-0
36. Nātyāśāstra : of Bharata with the commentary of Abhinavagupta of Kashmir : edited by M. Rāmakrishna Kavi, M.A., 4 vols., vol. I, illustrated, 1926 ..	6-0
37. Apabhraṃśakāvyatrayī : consisting of three works, the Cārcari, Upadeśarāshyana, and Klasvarūpakuṇḍala, by Jinadatta Sūri (12th century) with commentaries : edited with an elaborate introduction in Sanskrit by L. B. Gandhi, 1927	4-0
38. Nyāyapraveśa , Part I (Sanskrit Text) : on Buddhist Logic of Dīrgha, with commentaries of Haribhadra Sūri and Pṛeṣvadeva : edited by Principal A. B. Dharma, M.A., LL.B., Pro-Vice-Chancellor, Hindu University, Benares, 1930	4-0
39. Nyāyapraveśa , Part II (Tibetan Text), edited with introduction, notes, appendices, etc., by Pandit Vidhusekhara Bhattacharyya, Principal, Vidyabhavana, Vibharsati, 1927	1-8
40. Advayavajrasaṅgraha : consisting of twenty short works on Buddhist philosophy by Advayavajta, a Buddhist savant belonging to the 11th century A.D., edited by Mahamahopādhyāya Dr. Haraprasad Sastri, M.A., C.I.E., Hon. D. Lit., 1927	2-0
42. Kalpadrukośa : standard work on Sanskrit Lexicography by Keśava : edited with an elaborate introduction by the late Pandit Hamavatara Sharma, Sahityacharya, M.A., of Patna and index by Pandit Shrikant Sharma. In two volumes, vol. I, 1928 ..	10-0
43. Mirat-i-Ahmadi Supplement : by Ali Muhammad Khan. Translated into English from the original Persian by Mr. C. N. Seddon, I.C.S. (retired), and Prof. Syed Nawab Ali, M.A. Illustrated. Corrected reissue, 1928	6-8
44. Two Vajrayāna Works : comprising Prajñopāyavinīcayaśiddhi of Ānāgavajra and Jūñasiddhi of Indrabhūti—two important works belonging to the little known Tantra school of Buddhism (8th century A.D.) : edited by B. Bhattacharyya, Ph.D., 1929 ..	3-0
45. Bhūyaprakāśana : of Śāmbūtanaya, a comprehensive work on Dramaturgy and Rasa, belonging to A.D. 1175-1250 ; edited by His Holiness Yadugiri Yatiraja Swami, Melkot, and K. S. Ramaswami Sastri, Oriental Institute, Baroda, 1929	7-0

Rs. A.

46.	Rāmacarita : of Abhinanda, Court poet of Hāravarsa (cir. 9th century A.D.); edited by K. S. Ramaswami Sastri, 1929	7-8
47.	Nañjarājayaśobhūṣaṇa ; by Nṛsiṁhakāvī alias Abhinava Kalidasa, a work on Sanskrit Poetics and relates to the glorification of Nañjariṇī, son of Virabhbūpa of Mysore; edited by Pandit E. Krishnamacharya, 1930	5-0
48.	Nātyadarpana : on dramaturgy by Rāmacandra Sūri with his own commentary; edited by Pandit L. B. Gandhi and G. K. Shrigondékar, M.A., 2 vols., vol. I, 1929	4-8
49.	Pre-Diṅnāga Buddhist Texts on Logic from Chinese Sources : containing the English translation of <i>Satīśīstrg</i> of Āryadeva, Tibetan text and English translation of <i>Vigraha-eyāvartta</i> of Nagārjuna and the re-translation into Sanskrit from Chinese of <i>Updyahṛdaya</i> and <i>Tarkasāstra</i> , edited by Prof. Giuseppe Tucci, 1930	0-0
50.	Mirat-i-Ahmadi Supplement : Persian text giving an account of Gujarat by Ali Muhammad Khan; edited by Syed Nawab Ali, M.A., Principal, Bahaudin College, Junagadh, 1930	9-0
51.	Trīsaṁtiśalikāpuruṣacaritra : of Hemacandra, translated into English with copious notes by Dr. Helen M. Johnson of Pennsylvania University, U.S.A., Vol. I (Adīśvaracaritra), Illustrated, 1931	15-0
52.	Dandaviveka : a comprehensive Penal Code of the ancient Hindus by Vardhamana of the 15th century A.D.; edited by Mahamahopadhyaya Kamala Kṛṣṇa Smṛtitirtha, 1931	8-8
53.	Tathāgataguhyaka or Guhyasamāja : the earliest and the most authoritative work of the Tantra School of the Buddhists; edited by B. Bhattacharyya, Ph.D., 1931	4-4
54.	Jayākhyasāmhitā : an authoritative Pāśicarātra work of the 5th century A.D. highly respected by the South Indian Vaishnavas; edited by Pandit E. Krishnamacharya of Vadtal, with one illustration in nine colours and a Foreword in English by B. Bhattacharyya, Ph.D., 1931	12-0
55.	Kāvyālankārasārasaṅgraha : of Udbhata with the commentary, probably the same as Udbhata viveka of Rājanaka Tilaka (11th century A.D.); edited by K. S. Ramaswami Sastri, 1931	2-0
56.	Pārānanda Sūtra : an ancient Tantric work of the Hindus in Sūtra form giving details of many practices and rites of a new School of Tantra; edited by Swami Trivikrama Tirtha with a Foreword by B. Bhattacharyya, Ph.D., 1931	3-8
57.	Ahsan-ut-Tawarikh : history of the Safvi Period of Persian History, 15th and 16th centuries, by Hasan-	

Rs. A.

i-Ramlu : edited by C. N. Seddon, I.C.S., (retired), Reader in Persian and Marathi, University of Oxford.

Shortly.

58. **Padmānanda Mahākāvya** : giving the life history of Bhāshahadeva, the first Tīrthaṅkara of the Jains, by Āmarachandra Kavi of the 13th century : edited by H. R. Kapadia, M.A. . . . . *Shortly.*
59. **Śabdaratnasamuccaya** : an interesting lexicon of the Nāśartha class in Sanskrit compiled by the Maratha King Sahaji of Tanjore : edited by Pandit Viṭṭhala Śāstri, Sanskrit Pathastala, Baroda, with a foreword by B. Bhattacharyya, Ph.D. . . . . *Shortly.*

II. BOOKS IN THE PRESS.

1. **Nātyāśāstra** : Vol. II edited by M. Ramakrishna Kavi.
2. **Mānasollāsa or Abhilashītārthaśāntāmaṇi**, vol. II, edited by G. K. Shrigonidekar, M.A.
3. **A Descriptive Catalogue of MSS. in the Oriental Institute, Baroda**, vol. II (Śrauta, Dharma, and Gṛhya Sūtras) compiled by the Library staff.
4. **A Descriptive Catalogue of MSS. in the Jain Bhāndars at Pātan** : edited from the notes of the late Mr. C. D. Dalal, M.A., by L. B. Gandhi, 2 vols.
5. **Siddhāntabindu** : on Vedānta philosophy by Madhusūdana Sarasvatī with commentary of Purusottama : edited by P. C. Divanji, M.A., LL.M.
6. **Portuguese Vocables in Asiatic Languages** : translated into English from Portuguese by Prof. A. X. Soares, M.A., Baroda College, Baroda.
7. **Abhisamayālaṅkārāloka** : a lucid commentary on the Prañjaparamitā, a Buddhist philosophical work, by Śūrabhadra : edited by Prof. Giuseppe Toscani.
8. **Kalpadrukōśa**, Vol. II : indexes and vocabulary prepared by the late Mahamahopadhyaya Pandit Rāmagavatara Narma Sahityācarya, M.A., of Patna : edited by Pandit Shrikant Sarma of Monghyr.
9. **Saktisāṅgama Tantra** : a voluminous compendium of the Hindu Tantra comprising four books on Tārā, Kāli, Sundari, and Chhinnamastā : edited by B. Bhattacharyya, Ph.D.
10. **Nātyadarpana**, Vol. II : introduction in Sanskrit giving an account of the antiquity and usefulness of the Indian drama, the different theories of Rasa, and an examination of the problems raised by the text : by L. B. Gandhi.
11. **Iṣṭasiddhi** : on Vedānta philosophy by Vijnuktatmā, disciple of Āvvayatmā, with the author's own commentary : edited by M. Hiriyanna, M.A., Retired Professor of Sanskrit, Maharaja's College, Mysore.
12. **Ālāmkāramahodadhi** : a famous work on Sanskrit Poetics composed by Narendrasprabha Sūri at the

Rs. A.

- request of Minister Vastupāla in 1226 A.D.: edited by Lalchandra B. Gandhi of the Oriental Institute, Baroda.
13. **Sanskrit Texts from Bali:** comprising a large number of Hindu and Buddhist ritualistic, religious and other texts recovered from the islands of Java and Bali with comparisons: edited by Professor Sylvain Levi.
  14. **Sūktimuktāvalī:** a well-known Sanskrit work on Anthology, of Jalhana, a contemporary of King Kṛṣṇa of the Hoysala Vādava Dynasty (A.D. 1247): edited by Pandit E. Krishnamacharya, Sanskrit Pāṭhasālā, Vadtal.
  15. **Tarikh-i-Mubarakhshahi:** an authentic and contemporary account of the kings of the Sayyid Dynasty of Delhi: translated into English from original Persian by Kamala Krishna Basu, M.A., Professor, T.N.J. College, Bhagalpur.
  16. **Kāvyaśāmīrīśā:** A Sanskrit work on Poetics of Rājākhaṇḍa: third revised edition by K. S. Ramaswami Shastry of the Oriental Institute, Baroda.
  17. **Śabara-Bhāṣya:** on the Mīnākhoṭi Sūtras of Jaimini: Translated into English by Mahīśāḥopāñihyāya Tr. Ganganath Jha, M.A., D.Litt., etc., Vice-Chancellor University of Allahabad.
  18. **Gandavyūha:** a Buddhist work describing the history of Sudhana in search of perfect knowledge, and the exploits of Mañjuśrī (3rd century A.D.): edited by R. Bhattacharyya, Ph.D.
  19. **Gapitatilakavṛtti:** of Śripati with the commentary of Sisphatilaka, a non-Jain work on Arithmetic and Algebra with a Jain commentary: edited by H. R. Kapadia, M.A.

THE GAEKWAD'S STUDIES IN RELIGION AND PHILOSOPHY.

1. **The Comparative Study of Religions:** [Contents: I, the sources and nature of religious truth. II, supernatural beings, good and bad. III, the soul, its nature, origin, and destiny. IV, sin and suffering, salvation and redemption. V, religious practices. VI, the emotional attitude and religious ideals] by Alban A. Widgery, M.A., 1922 15-0
2. **The Philosophy and Theology of Averroes:** [Contents: I, a decisive discourse on the delineation of the relation between religion and philosophy. Ia, on the problem of eternal knowledge which Averroes has mentioned in his decisive discourse. II, an exposition of the methods of arguments concerning the doctrines of the faith]: by Mohammad Jamil-ur-Rahman, M.A., 1921. (Cloth Rs. 5-) 3-0

$R_{S_1} \approx$

3.	Religious and Moral Teachings of Al Ghazzali: [Contents: I, the nature of man. II, human freedom and responsibility. III, pride and vanity. IV, friendship and sincerity. V, the nature of love and man's highest happiness. VI, the unity of God. VII, the love of God and its signs. VIII, <i>riza</i> or joyous submission to His will]; translated by Syed Nawab Ali, M.A., 1921	2-0
4.	Goods and Bads: being the substance of a series of talks and discussions with H.H. the Maharaja Gaekwad of Baroda. [Contents: introduction, I, physical values. II, intellectual values. III, aesthetic values. IV, moral value. V, religious value. VI, the good life, its unity and attainment]; by Alban G. Widgery, M.A., 1920. (Library edition Rs. 5/-)	3-0
5.	Immortality and other Essays: [Contents: I, philosophy and life. II, immortality. III, morality and religion. IV, Jesus and modern culture. V, the psychology of Christian motive. VI, free Catholicism and non-Christian Religions. VII, Nietzsche and Tolstoi on Morality and Religion. VIII, Sir Oliver Lodge on science and religion. IX, the value of confessions of faith. X, the idea of resurrection. XI, religion and beauty. XII, religion and history. XIII, principles of reform in religion]; by Alban G. Widgery, M.A., 1919. (Cloth Rs. 3/-)	2-0
6.	Confutation of Atheism: a translation of the <i>Hadi-i-Halila</i> or the tradition of the Myrobalan Fruit; translated by Vali Mohammad Chhangalbhui Momin, 1918 ..	0-14

Agent in Germany:

Otto HARNASSOWITZ

BUCHAKSOLNG USP Antiquariat.

OTTERSTADSEN 14.

LEIPZIG.

For further particulars please communicate
with—

THE DIRECTORS.

Oriental Institute, Baroda.

